

**LATVIJAS SENĀTA
NOLĒMUMU ATZIŅAS:
VĒSTURISKAIS
MANTOJUMS**

Latvijas Senāta nolēmumu atziņas: vēsturiskais mantojums

Izdevējs Latvijas Republikas Augstākā tiesa
Sagatavoja Judikatūras un zinātniski analītiskā nodaļa
Redaktore Anita Zikmane

Iespiests SIA „Dardedze hologrāfija”
Metiens 150 eksemplāri
Rīga, 2019

ISBN 978-9934-8261-5-3

SATURS

Ceļavārdi Latvijas Senāta nolēmumu krājumam.....	5
Ievads	6
Latvijas Senāts viņdienās un mūsdienās. D.A.Lēbera runas izvilcumi	9

PIRMĀ DAĻA

APVIENOTĀ SAPULCE

26/1923 Ministra kā valsts ierēdņa atbildība par parakstītajiem dokumentiem	16
18/1934 Jaunajam īpašniekam saistošs agrākais telpu īres līgums	19
20/1935 Tiesneša atkārtota piedalīšanās lietas izskatīšanā	24

ADMINISTRATĪVAIS DEPARTAMENTS

AD 1390/1928 Uzvārda rakstīšana jaunajā pasē	28
--	----

CIVILAIS KASĀCIJAS DEPARTAMENTS

CKD 781/1934 Mantošanas kārtība pirmajā šķirā, ja mantinieks atsakās no mantojuma.....	35
CKD 1695/1929 Ēkas kopīpašnieka tiesība prasīt īres maksu atbilstoši tā īpašuma ideālajai daļai	38
CKD 843/1932 Nepieciešamie izdevumi	42
CKD 345/1937 un CKD 934/1934 Izsoles apstiprināšana tiesā.....	45
CKD 1290/1930 Zaudējuma veidi	50
CKD 43/1938 kops. Darījuma atzīšana par nederīgu, pamatojoties uz iebildumiem	54
CKD 938/1938 Vecāku atbildība par nepilngadīgu bērnu	61
CKD 156/1940 Cēlies zaudējums: tagadējas mantas samazinājums (<i>damnum emergens</i>) vai sagaidāmas peļņas atrāvums (<i>lucrum cessans</i>) ...	65
CKD 37/1929 Atzīšanas prasība tiesību esības konstatēšanai.....	68
CKD 172/1927 un CKD 46/1923 Lietas faktiskā pamata noteikšana uz lietas iesniegšanas brīdi un atkāpes no šī principa	72
CKD 35/1939 kops. Nodeva par tiesāšanās izdevumu pārsūdzību ..	76
CKD 149/1938 Pretsūdzības iesniegšana un izlīdzinošā taisnīguma princips	79

CKD 56/1920 Prāvnieku pirmo reizi kasācijas sūdzībā sniegtie paskaidrojumi Senātā nav apspriežami	82
CKD 189/1939 Kasācijā pārbaudāmā tvērums	84
CKD 1230/1937 Kasācijas instances tiesas norādījumu obligātums.....	87
CKD 1633/1935 Nepārsūdzama lēmuma pārbaudišana augstākā instancē	92

KRIMINĀLAIS KASĀCIJAS DEPARTAMENTS

KKD 560/1937 Lietas izskatīšanas apzināta, tiša vilcināšana	96
--	----

OTRĀ DAĻA

SPRIEDUMOS NEIZMANTOTIE APVIENOTĀS SAPULCES NOLĒMUMI

12/1921 Par apvienoto sapulci un senatoru iecelšanu	102
28/1922 Satversmes Sapulces locekļu imunitāte (Spriedums un Vesmaņa atsevišķās domas)	104
11/1923 Par valodas lietojumu tiesās (Lēmums un izskatītā tieslietu ministra cirkulāra projekts)	107
51/1924 Rezolūcija par kriminālvajāšanas uzsākšanu par Senāta apvainošanu (tiesas spriešana pēc pasūtījuma)	109
25/1925 Rezolūcija par kriminālvajāšanas uzsākšanu par Senāta apvainošanu (sūdzības izspriešana partejiski) (Rezolūcija un „Sociāldemokrāta” raksts)	110
28/1925 Par pilnvarojumu kasācijas instancē	113
20/1926 „Andrieva Niedras lieta”	115
8/1939 Zvērināta advokāta Voldemāra Zāmuēla un Tiesu palātas krimināldepartamenta priekšsēdētāja Hugo Lazdiņa disciplinārlietas (Spriedums Zāmuēla disciplinārlietā, spriedums Lazdiņa disciplinārlietā, Zāmuēla paskaidrojumi Senātam)	120

PIELIKUMI:

Izmantotie saīsinājumi un apzīmējumi	146
Avotu saīsinājumi	148
Augstākās tiesas (kasācijas instances) nolēmumi, kuros atsauces uz Latvijas Senāta 1918.-1940. gada nolēmumiem	149

CEĻAVĀRDI LATVIJAS SENĀTA NOLĒMUMU KRĀJUMAM

Dītrihs Andrejs Lēbers, 1998.gadā uzstājoties Latvijas Senāta dibināšanas atceres dienā, norādīja, ka „tiesu vara līdz šim nav nākusi talkā dokumentēt Latvijas pēctecību” – tieši uzsvāru liekot uz 1998.gadā neesošo Augstākās tiesas Senāta praksi nolēmumos atsaukties uz Latvijas Senāta nolēmumu atziņām. Turpmākie gadi, kuros tiesneši nostiprināja tiesu prakses atziņu izmantošanas metodes, atklāj, ka ne tikai absolūti respektējamās Satversmes tiesas, Eiropas Savienības Tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas atziņas ir kļuvušas par vispārpieņemtu atsauci tiesu nolēmumos, bet arī Latvijas Senāta atziņas tiek atrastas, studētas un atkalizmantotas aktuālajā tiesu praksē.

Latvijas Valsts vēstures arhīva veiktā digitalizācija ir ļāvusi pietuvināties vēsturei. Digitalizācija ir devusi iespēju neierobežotam interesentu lokam bez maksas pētīt un iepazīt vēstures notikumus, aktualitātes, lasot pirmavotus.

Šis krājums dos ieskatu Latvijas Senāta nolēmumu atziņu saturā, argumentācijā, kā arī pašu nolēmumu struktūrā. Aicinu turpināt studēt Latvijas Senāta atstāto mantojumu, meklēt un pētīt, salīdzināt un izmantot šos un citus Latvijas Senāta nolēmumus!

Augstākās tiesas priekšsēdētājs
Ivars Bičkovičs

P.S. Pēc grāmatas sagatavošanas izdošanai Augstākā tiesa atkal saucas Senāts un Augstākās tiesas tiesneši – senatori.

IEVADS

Tuvojoties Latvijas Senāta (1918–1940) simtgadei, Augstākā tiesa gan sagatavojusi brošūru „Senatori. Latvijas Senāts 1918–1940”, gan izveidojusi filmu „Senatori”. Tie ir cilvēki, viņu devums tiesībzinātnei un viņu likteņi.

Augstākās tiesas iecere ir apkopot Latvijas Senāta nolēmumus, to izvilumus un parādīt kontekstā ar to aktualitāti šodien. Piemēram, salīdzinoši daudz Senāta atziņu, kuras ielasāmas arī šodienas nolēmumos, attiecināmas tieši uz procesuālajām normām, principiem, jo tie praktiski nav mainījušies. Tāpat arī ar Civillikuma atjaunošanu negrozītie šī likuma panti un to iztulkojums Senāta atziņās ir nesaraujama valsts kontinuitātes būtība.

Lai novērtētu Latvijas Senāta nozīmi sabiedrībā, tika pētīti arī tā laika periodiskie izdevumi. Pašsaprotami, ka tajos atrodam liecības par skandalozām prāvām, kas saistījušas sabiedrības interesi, tādām kā Raiņa mantojuma lieta, Andrieva Niedras izvirzītās apsūdzības tā laika ārlietu dienesta amatpersonām, Satversmes sapulces locekļu kriminālvajāšana. Patikami pārsteidza arī nozaru preses pievērsta uzmanība „nozīmīgiem Senāta nolēmumiem”.

Projekta koncepts tika mainīts procesā, rodot iedvesmu izlasītajā un iepazītajā. Apkopotais materiāls noteikti pietiktu vēl vairākām grāmatām.

Lai pilnvērtīgi atskaitītos par vēsturiskā mantojuma izmantošanu, pievērsām uzmanību Senāta spriedumiem, kuru aktualitāti šodienas juristu skatījumā pamato atsaucēs šodienas nolēmumos. Atlasot nolēmumus, vadījāmies pēc principa – maksimāli plašs ieskats tēmu dažādībā. Tā tapusi krājuma 1.daļa. Nolēmumiem esam pievienojuši virsrakstu, kā arī norādes par šī nolēmuma izmantošanu un pēc iespējas tiesnešu komentāru. Kā krājuma sagatavošanas darbā norādīja tiesnesis Aldis Laviņš, kurš arī ir aktīvi pētījis un izmantojis savā tiesneša darbā Latvijas Senāta nolēmumus, „nolēmumu teksts jau runā pats par sevi” – tāpēc arī papildu komentāri var izpalikt.

Senāta nolēmumu vērtība saskatāma ne tikai to juridiskajās atziņās un motīvu noformēšanas loģikā, bet arī kā vēsturiska liecība tā laika notikumiem.

Atklājās, ka daļa nolēmumu atziņu jau tiek uztvertas par aksiomām un tām netiek norādīts avots. Šādus Senāta nolēmumus atradīsiet jo īpaši starp Kriminālā kasācijas departamenta nolēmumiem.

Tāpēc Krimināllietu departamenta priekšsēdētājs Pēteris Dzalbe ļauj ieskatīties savos privātajos pierakstos, kas atklāj dažas no šīm Senāta nolēmumu „pērlēm”.

Atzīmējams, ka lielāko vērtību tiesību piemērotāju skatījumā guvuši Civilā kasācijas departamenta nolēmumi. Skaidrojums tam, iespējams, civiltiesību kontinuitātē. Tāpat, iespējams, sava ietekme ir arī mūsdienu civiltiesību un civilprocesuālo tiesību komentāru grāmatās izmantotajos avotos – tajos bieži redzam atsaucē uz starpkaru perioda tiesību zinātnieku doktrīnu.

Krājuma 2.daļā apkopoti un publicēti Apvienotās sapulces nolēmumi, kuri ilustrē Senāta veidošanos un konstitucionālo apziņu, kā arī tādi, kas atklāj Latvijas valsts veidošanos.

Šodien Latvijas Senāta mantojuma apgūšana būtu daudz grūtāka, ja nebūtu bijusi Dītriha A.Lēbera darbība Latvijas Senāta nolēmumu saglabāšanā un apkopošanā. Tā aizsākusies jau 70.gados Vācijā un rezultējusies pārizdotajos Latvijas Senāta spriedumu (1918–1940) 16 krājumos ar viņa sastādītajiem rādītājiem. Ievada vietā par Latvijas Senāta lomu un nozīmi pārpublicējam 20 gadus atpakaļ Dītriha A.Lēbera Senāta dibināšanas atceres dienā teiktās uzrunas fragmentus.

Lai atvieglotu un vienlaikus veicinātu Latvijas Senāta nolēmumu izpratni, sagatavots izmantoto saīsinājumu un apzīmējumu rādītājs, kā arī pievienots īss paskaidrojums. Saīsināto vārdu iztrūkstošā daļa rakstīta kvadrātiekvās.

Senāta nolēmumu teksts atveidots mūsdienu ortogrāfijā un atbilstoši mūsdienu interpunkcijas likumiem, saglabājot tā laika valodas īpatnības. Atbilstoši šodienas tradīcijai atveidoti arī personvārdi, piemēram, senators A.Lēbers (agrāk *Loeber*), virsprokurora v.i. A.Haritonovskis (agrāk *Charitonovskis*).

Mūsdienās nolēmuma numura pierakstā vispirms norāda sprieduma numuru, bet aiz šķērsvītras – tā tapšanas gadu. Šāds pieraksts pārskatāmības nolūkos izvēlēts arī šajā krājumā. Tomēr jāatzīmē, ka Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumu 1919.–1926.gada oficiālajās publikācijās netika norādīti lietu numuri, t.i., šajā aspektā oficiālā spriedumu publikācija nebija pilnīga. Dažkārt nepamatoti par lietas numuru norādīts nolēmuma kārtas skaitlis, ar kuru tas ievietots attiecīgajā gadagrāmatā; 1927. un 1928.gadagrāmatā lietu numuri norādīti sprieduma beigās, bet no 1929.gada – pirmajā rindkopā iekavās. Savukārt Izvilkumos nolēmumu numuri norādīti noslēgumā. Arī atsaucē uz publikācijām Izvilkumos tiek dotas uz to lappusi, kurā ir lietas numurs, t.i., ja izvilkums aizņem vairākas

lappuses, – jo ar gadiem vērojama tēžu pāraugšana gandrīz pilnā motīvu daļas citēšanā – tad, lai sāktu lasīt attiecīgo spriedumu no sākuma, lapas jāšķir atpakaļ, nevis uz priekšu. Citātu atsauces tiek dotas, piemēram, šādi (24/316; II, 119), kur sākumā ir nolēmuma tapšanas gada pēdējie divi cipari (1924), bet aiz šķērsvītras – nolēmuma numurs (316), Izvilkumu sējuma numurs (II), beigās – lappuse (119).

Grāmatu atstājam mantojumā un lietošanā nākamajām paaudzēm, cerot, ka arī Augstākās tiesas šodienas nolēmumos paustās atziņas saglabās savu aktualitāti turpmākajos gados.

Nolēmumu krājuma sagatavošanā pateicība visiem Augstākās tiesas tiesnešiem, kuru komentārus varam lasīt krājumā, kā arī Augstākās tiesas darbiniekiem Reinim Odiņam par tulkojumiem no vācu valodas un Reinim Markvartam par tulkojumiem no latīņu valodas. Vēsturisko tekstu pārceļšanu mūsdienu latviešu valodā pārbaudīja Liena Henke. Krājums nebūtu iespējams bez Zinaidas Indrūnas vēsturiski krātā, papildinātā un skaidrojošā materiāla. Par kopējo projekta vīziju un misiju rūpējās Anita Zikmane. Pateicība arī tiem, kuri atsaucās mūsu aicinājumam sūtīt viņu rīcībā esošo ar Latvijas Senāta nolēmumiem saistīto informāciju un kuri arī papildus savām ikdienas profesionālajām gaitām atrada laiku atzīmēt Latvijas Senāta mantojuma vērtību, jo īpaši Edijam Pogam un Jānim Plepam, kuri laipni atsaucās arī šī projekta aicinājumam.

Dītriha A. Lēbera uzruna Senāta dibināšanas atceres dienā Rīgā
1998.gada 19.decembrī

LATVIJAS SENĀTS VIŅDIENĀS UN MŪSDIENĀS¹

I. ATSKATS UZ SENĀTU

Sākšu ar atskatu uz Senātu. Savā 22 gadus ilgajā pastāvēšanas laikā Senāts izšķīris vairāk nekā 65 000 lietu, tas ir, vidēji 3000 lietas gadā jeb 10 lietas darba dienā. Senāts publicējis apmēram 4800 spriedumu. Senāta spriedumu krājumi aptver vairāk nekā 6000 lappuses.

Senāta struktūra bija līdzīga mūsdienu Augstākajai tiesai. Darbojās Administratīvais departaments, Civilais kasācijas departaments un Kriminālais kasācijas departaments, kuri kopā veidoja Apvienoto sapulci.

II. SENĀTA SPRIEDUMU JURIDISKAIS STATUSS MŪSDIENĀS

Latvijas Senāts, liekas, ir pagātne. Tas iegājis Latvijas tiesību vēsturē un tādā kārtā veido priekšmetu tiesību zinātniekiem. Tanī pašā laikā Senāta spriedumos ir sakopots visai bagāts Latvijas tiesību mantojums. Tāpēc vietā jautājums – vai Senāta spriedumi varētu būt relevanti tiesnešiem, kuri piemēro tagad spēkā esošos likumus? Atbilde ir pozitīva, ja Senāta spriedumi joprojām uzskatāmi par vienu no Latvijas tiesību sastāvdaļām. Jautājumam ir vēsturiski, socioloģiski un politiski aspekti. Šajā juristu sanāksmē es pievērsīšos juridiskai pusei un vispirms centīšos noskaidrot Senāta spriedumu juridisko statusu mūsdienās.

Jāiziet no Senāta spriedumu statusa pirmskara Latvijā. Tiesību sistēma Latvijā balstās uz likumdošanas ceļā fiksētiem likumiem un neatzīst tiesu veidotas tiesības. Šajā ziņā Latvija iekļaujas kontinentālās Eiropas tradīcijās un atšķiras no amerikāņu-angļu tiesību sistēmas (tā saukto *common law*). Tur tiesu spriedumiem piešķir precedenta lomu, atsaucoties uz tā saukto *stare decisis* principu. Latvijā turpretim tiesas spriedumi nebaudīja precedenta spēku. Senāta spriedumi tāpēc netika atzīti kā „tiesību avots” šo vārdu tiešajā nozīmē. Taču Tiesu iekārtas likums (185.pants) tiesām izvirzīja prasību likumus iztulkot vienādi. Lai to panāktu, Senāta funkcijās ietilpa uzdevums publicēt tos savus spriedumus, kuriem ir „principiāla nozīme tiesu prakses apvienošanā”.

¹ Šeit pārpublicēti runas izvilumi. Pilns teksts pieejams: Latvijas Senāts viņdienās un mūsdienās. Publicēts oficiālajā laikrakstā „Latvijas Vēstnesis”, 29.12.1998., Nr. 387 (1448) <https://www.vestnesis.lv/ta/id/51155>

To paredzēja Civilprocesa nolikums (938.pants) un Kriminālprocesa nolikums (953.pants). Senāta publicētiem spriedumiem toreiz bija „vadošā nozīme”, bet šī nozīme izpaudās nevis „autentiskā”, bet tikai „doktrinālā iztulkojumā”. Tiem bija „informatīvs raksturs”. Šos formulējumus lietojis Vladimirs Bukovskis, viens no Latvijas ievērojamiem civilistiem un procesuālistiem.

Nāca 1940.gads, un pirmskara likumi vairs netika piemēroti, lai gan formāli padomju vara tos nekad nav atcēlusi. Padomju laiks nozīmēja Latvijas tiesību sistēmas diskontinuitāti. Līdz ar to bija izslēgts, ka kādai padomju tiesai būtu ienācis prātā ievērot buržuāziskā Senāta spriedumus. Bet juridiskais pamats šādam rezultātam bijis īpatnējs. 1940.gadā kopā ar Padomju Krievijas 1922.gada Civilt kodeksu Latvijā stājās spēkā šī kodeksa ievads, kurā teikts: „Kodeksa... tulkošana uz ... pirmsrevolūcijas tiesu prakses pamata ir aizliegta” (6.pants). Protams, toreizējā trauksmainā laikā par šādām detaļām neviens nelauzīja galvu. Faktiski padomju tiesu spriedumos vispār nebija pieņemts atsaukties uz tiesu atzinumiem; arī pēcrevolūcijas spriedumi netika citēti.

Atjaunotajā Latvijā tiesas darbojas uz likuma „Par tiesu varu” pamata. Par tiesu lietu izskatīšanu šis likums norāda uz procesa likumiem (2.pants). Civilprocesa likums savukārt nosaka, ka tiesas izspriež lietas, pamatojoties uz Latvijas likumiem, un vadās pēc materiālo un procesuālo tiesību normām (190., 432.pants). Ja nav likuma, kas regulē strīdīgās attiecības, tiesas „vadās pēc tiesību vispārējiem principiem” (5.pants). Nav paredzēts, ka tiesu spriedumiem būtu precedenta raksturs. Taču likums „Par tiesu varu” konstatē, ka tiesas spriedumam ir „likuma spēks” (16.pants). Ar šādu formulējumu laikam ir domāts norādīt uz sprieduma obligātumu, nevis piešķirt tam tiesību avota kvalitāti. Izņēmums ir Augstākās tiesas plēnuma izskaidrojumi par likumu piemērošanu, kas tiesām patiešām ir saistoši (49.pants).

Attiecībā uz Senāta spriedumiem mēs varam secināt, ka Senāta spriedumi ir ņemami vērā, ja tie noder kā pamatojums Latvijas likumu piemērošanā. Bez tam Senāta spriedumi lietojami tiktāl, cik tajos ietverti „tiesību vispārējie principi”. Ieskatoties Senāta spriedumos, redzam, ka daudzi atzinumi balstās uz tādiem principiem. Ar vienu vārdu sakot, Senāta spriedumi veido Latvijas tiesību sastāvdaļu.

Jautājums, vai Latvijas tiesa mūsdienās konkrētā lietā vēlas ņemt vērā kādus Senāta spriedumus vai ne, paliek attiecīgā lietas referenta ziņā. Augstākās tiesas priekšsēdētājs vairākkārt aicinājis tiesnešus rūpīgi un pārliecinoši pamatot savus spriedumus.

Pastāv vismaz divas situācijas, kurās ieskats Senāta spriedumos varētu palīdzēt tiesnesim atrast argumentus sprieduma pamatojumam.

Pirmā situācija. Lietas izšķiršanai piemērojams likums, kas ir spēkā ne tikai tagad, bet kas bijis spēkā arī laikā, kad darbojās Senāts. Tas attiecas pirmām kārtām uz Satversmi. Otrais svarīgākais tiesību avots ir 1937.gada Civillikums, kas ir spēkā tagad un arī toreiz. Ar zināmām atrunām varētu apgalvot, ka arī Civillikuma priekštecis, proti, (1864.gada) „Baltijas provinciālās tiesības”, atbilst mūsdienās spēkā esošam Civillikumam. Tāpēc Senāta prakse civillietās no paša sākuma plaši lietojama šodien.

No pirmskara likumiem bez Civillikuma pēc 1991.gada atjaunoti vēl citi akti, kā, piemēram, 1923.gada likums par nekustamā īpašuma piespiedu atsavināšanu; 1937.gada Zemesgrāmatu likums; 1937.gada Notāru likums; 1938.gada Vekseļu likums; 1938.gada Čeku likums.

Kā rāda ieskats sprieduma rādītājos, Senāts savā praksē arī šos likumus piemērojis vairākkārt.

Otrā situācija. Spēkā esošajos likumos trūkst tieši piemērojamas normas. Šādos gadījumos likums prasa, lai tiesnesis vadās no vispārējiem tiesību principiem. Senāta spriedumos, kā minēts, bieži vien ietverti šādi principi. Tas attiecas, piemēram, uz tādiem plašiem problēmu lokiem kā valsts varas dalīšana, tiesu varas neatkarība, valsts valoda, minoritāšu statuss, cilvēktiesību aizsargāšana.

III. SENĀTA SPRIEDUMI MŪSDIENU AUGSTĀKĀS TIESAS PRAKSĒ

Augstākā tiesa savā praksē līdz šim nav lietojusi Senāta spriedumus. Es neesmu atradis nevienu Augstākās tiesas spriedumu, kurā būtu dota atsauce uz kādu Senāta atzinumu. Arī Latvijas juridiskajā literatūrā atsauces uz Senātu ir pārāk retas. Man šķiet, ka iespējams situāciju mainīt. Droši vien ir gadījumi, kad atsauce uz Senātu nāktu par labu sprieduma pamatojumam.

Lai teiktais nepaliktu teorētiskā plāksnē, es ieskatījos Augstākās tiesas spriedumu krājumā 1996.gadam. Pārļapoju trīs nodaļas (20.–97. un 279.–423.lpp.) un meklēju spriedumus, kuri iztirzā Civillikumā noregulētās problēmas. Tad mēģināju noskaidrot, vai šiem Augstākās tiesas spriedumiem atbilst kaut kādi Senāta atzinumi. Atradu vairākus. Kāzusi, protams, nav identiski, bet kaut kas kopējs ir – vai nu faktos, vai juridiskā vērtējumā, vai vienkārši atsaucē uz vienu un to pašu likuma pantu. Visus atrastos paralēlos spriedumus šeit uzskaitīt nevaru, bet ilustrācijai minēšu trīs piemērus.

- Augstākā tiesa (374.lpp.) iztīrāja jautājumu, vai „Latvijas Pasts” ir „budžeta iestāde”. Tas bija svarīgs, jo no tā bija atkarīgs, kāds energopiegādes tarifs būtu piemērojams. Tiesa nāca pie slēdziena, ka „Latvijas Pasts” nav budžeta iestāde. 60 gadus agrāk Senāts atzina, ka „valsts autonomie uzņēmumi” uzskatāmi par „valsts iestādēm” un tāpēc esot brīvi no zīmognodevām (AS 1935/11). Gadījās sakritība: abos gadījumos runa bija par valsts iestāžu filiālēm Liepājā. Ieteicu lasīt Senāta atzinumu, jo tas dod uzskatāmu ieskatu, kā Senāts savus spriedumus taisīja un pamatoja.
- Otrais piemērs. Augstākā tiesa kādā lietā analizēja banku operācijas (386.lpp.). Tā uzsvēra, ka jāatšķir līdzekļu noguldījums depozīta veidā (kas uzskatāms par aizdevumu) no norēķinu konta varianta. Senāts savā laikā arī izskatījis banku operācijas, iztīrējot it īpaši kredīta atklāšanas (tā saukto *on call*) darījumus (CKD 1928/133, ārzemēs publicēts arī vācu tulkojumā).
- Trešais piemērs rāda, kā viens un tas pats Civillikuma pants tiek piemērots šodien un toreiz. Augstākā tiesa (347.lpp.) uzskata, ka līgumā noteikto maksu (par pievedceļu ekspluatāciju Ventspils ostā) prasītājs nevar izmainīt vienpusīgi. Pamatojumam tiesa atsaucas uz Civillikumu, kas noteic, ka „divpusēji darījumi... šaubu gadījumā iztulkojami... par ļaunu” kreditoram, kuram „vajadzēja izteikties skaidrāk...” (1509.pants). Senāts citē to pašu Civillikuma pantu kādā rentes līguma lietā un atzīst, ka līgumu izrentētāji nevar vienpusīgi atcelt. Tāda iespēja („kasatoriskā klauzula”) nav prezumējama un tai „jābūt kategoriski izteiktai” (CKD 193/16).

Rezultātā mēs redzam, ka Augstākā tiesa savus spriedumus taisa bez sasaistes ar tiesu, kura likusi pamatus Latvijas tiesu praksei un kura turklāt ir darbojusies šajā pašā ēkā. Protams, šāda ignorēšana nav notikusi ar nodomu. Citādi mēs nebūtu sanākuši kopā atzīmēt Senāta dibināšanas dienu. Iemesls laikam ir diezgan prozaisks: pirmkārt, tiesneši ir pārslogoti, un, otrkārt, nav tik viegli sameklēt relevantus Senāta spriedumus. Bet nesen izdotie Senāta spriedumi 1998.gadā pārspiesti 16 sējumos un izdotie rādītāji (trijos sējumos) varētu palīdzēt, tāpat kā rādītāji toreiz plaši pazīstamos Konradi-Valtera krājumos.

IV. NĀKOTNES UZDEVUMI

Noslēgumā es gribētu minēt vēl vienu, varbūt svarīgāko iemeslu, kāpēc Senāta spriedumu apzināšana ir būtiska. Senāta spriedumi ir Latvijas „juridiskā tēla” sastāvdaļa. Viņi atklāj Latvijas

tiesisko mantojumu un atsedz tā bagātību. Mantojuma nozīmīgums izskaidrojams ar to, ka tas balstās uz romiešu tiesībām. 63 procenti no Latvijas civiltiesību normām ir romiešu tiesību pamats. Kopā ar Igauniju Latvija ir viena no tām nedaudzām Eiropas valstīm, kuru tiesību saknes līdz mūsdienām ir meklējamas romiešu tiesībās. Tieši šīs saknes uzskatāmi norāda uz sasaisti ar Eiropu. Romiešu tiesības stāvēja pie mūsdienu Eiropas šūpuļa.

Arī par šīm saknēm ir jāstāsta Eiropas Savienības pārstāvjiem, jo šaubos, vai daudzi no viņiem apzinās, ka Latvijas tiesības ir ciešāk sasaistītas ar Eiropu nekā vairākums no tiesību sistēmām kopienas dalībvalstīs. Šajā kontekstā iepriecina viens teikums Latvijas Nacionālajā programmā par integrāciju Eiropas Savienībā, kuru Saeima apstiprinājusi 1997.gadā. Mēs tur varam izlasīt: „Latvijas juridiskajai sistēmai ir spēcīgas vēsturiskās saites ar Eiropas... juridiskajām tradīcijām...” (LV, 1998.g. 5.maijs, 10.lpp.). Šī viena teikuma autoram pienākas Latvijas juristu atzinība. Lai gan izteikums, kā saka Amerikā, ir „understatement” (vēl pārāk atturīgs), tā tomēr ir varbūt pirmā uzdrošināšanās izcelt to pozitīvo, par ko liecina Latvijas tiesību sistēma.

Bet visdziļāko atzinību ir izpelnījies Latvijas Senāts ar to ieguldījumu, ko šī Augstākā tiesa devusi Latvijai. Ar savu spriedumu praksi Senāts licis akmeni pie akmens pamatos, uz kuriem pacēlās Latvijas tiesību celtne. Latvijas tiesnešu uzdevums ir šo darbu turpināt. Novēlu veiksmi!

PIRMĀ DAĻA

APVIENOTĀ SAPULCE

ADMINISTRATĪVAIS DEPARTAMENTS

CIVILAIS KASĀCIJAS DEPARTAMENTS

KRIMINĀLAIS KASĀCIJAS DEPARTAMENTS

MINISTRA KĀ VALSTS IERĒDŅA ATBILDĪBA PAR PARAKSTĪTAJĒM DOKUMENTIEM

Senāta Apvienotā sapulce 26/1923¹

1923.g. jūnija mēneša 8.dienā. Finanšu ministra iesniegums izšķirt jautājumu, vai ir atbildīgi likuma priekšā par zīmognodokļa noteikumu neievērošanu ministri un to biedri, parakstot attiecīgu līgumu?

Sēdi vada priekšsēdētāja v.i. senators K.Ozoliņš; referē senators A.Lēbers; atzinumu dod virsprokurors A.Haritonovskis.

Izklausījis virsprokurora atzinumu, Senāts atrod: Aizkustinātais jautājums izšķirams pēc rīkojuma par zīmognodokli 90.p. skaidra un nepārprotama teksta (lik. krāj. 1921.g. Nr. 165.). Pēc šī panta „ja valsts [...] amatpersonas par privātas kārtības aktiem, kurus tās slēdz vai izdod valsts... iestāžu vārdā, pārkāpj zīmognodokļa noteikumus, tad soda katru personu atsevišķi”.

Finanšu ministrs pieturas pie uzskata, ka ministri un to biedri par zīmogsodu neesot atbildīgi uz tā pamata 1) ka ministriem kā „politiskām personām” nav jāpārzina likuma sīkie noteikumi, 2) ka ministriem nav faktiski iespējams pārbaudīt zīmognodokļa pareizu aprēķināšanu no katra atsevišķa priekšā nākošā akta.

Šādi apcerējumi nav atzīstami par pārliecinošiem.

Ministrs ir ne vien „politiska persona”, bet pirmā rindā sava resora priekšnieks un pārstāvis, augstākais valsts administrācijas ierēdnis, kas sava resora robežās rīkojas valsts vārdā visos administratīvos aktos. Uz šādiem administratīviem aktiem attiecas arī visi dispozitīvi akti, kuri iziet un tiek parakstīti no ministriem. Par šādu aktu saturu tāpat kā arī par to formu un pārējiem valsts fiskālu interešu prasāmiem piederumiem atbild pirmā rindā resora ministrs. Taisni ministra parakstā izteicas ārēji ministra atbildība. Katru aktu, kuru paraksta ministrs, viņš līdz ar to pārvērš par administratīvu, no valsts izejošu un valsts vārdā taisītu aktu. Ja neviens pilsonis nevar aizbildināties ar likuma nezināšanu, tad jo mazāk uz likuma nezināšanu var atsaukties valsts administrācijas augstākais ierēdnis, ministrs, un vēl mazāk finanšu ministrs, kuram taisni jābūt profesionālam (arodnieku) ministram.

Nekrīt arī svarā, vai un cik tālu ministram būtu iespējams pārbaudīt parakstāma akta materiālo vai formālo pareizību, tai skaitā ņemamo no

¹ Latvijas Senāta Apvienotās sapulces spriedumi 1920–1924. Tieslietu Ministrijas Vēstneša 1925.g., Nr. 7/9 pielikums, 35.–36.lpp.

akta zīmognodokli. Likums katrā ziņā iziet no prezumpcijas, ka katrs no ministra parakstītais akts ticis pārbaudīts arī no ministra un ka tas viņam ir zināms; kādēļ arī par to, vai zināms akts būtu uzskatāms par izejošu no valsts, likums var spriest tikai pēc šāda akta ārējām pazīmēm, uz kurām pirmā rindā attiecas kompetentas amatpersonas paraksts. Tikai paraksts pārvērš aktu par tādu. Ja nu valsts vārdā izdotu un izrakstītu aktu patiesi parakstījis attiecīgs valsts ierēdnis, tad pēdējais taisni uz sava paraksta pamata atbild par to (*subscriptio tenet subscribentem*²), pilnīgi neatkarīgi no tā, vai tas patiesi pārbaudījis aktu resp. viņam bijis faktiski iespējams to darīt. Šo principu uzsver sevišķi arī likums par valsts uzņēmumiem un piegādājumiem (Kr[ievijas] lik. kop. X sēj. I. d. 123., 127., 139.p.). Šie panti noteic, ka vispār, parakstot līgumus, jāņem vērā noteikumi par zīmognodokli, ka sakarā ar to par visām valstij nelabvēlīgām sekām atbild personas, kuras slēdz (t.i., paraksta) līgumus, un ka arī ministri, kuri apstiprina viņiem priekšā liktos iesniegumus, nenovērojot pielaistos pie lietas iztīrīšanas pārkāpumus, nes to pašu atbildību kā šīs personas, kas piedalījušās pie iesnieguma sastādīšanas. Izņēmumi, saprotams, pielaižami gadījumā, ja augstākā amata persona apzinīgi tikusi maldināta vai ja notikusi falsifikācija, kuru – pēc lietas apstākļiem – augstākā persona nevarēja novērot. Ministram, kam nav iespējams ielaisties viņa parakstāmo aktu pārbaudīšanā, būtu uz sava riska šai ziņā jāpalaižas uz saviem departamentu direktoriem un jā rūpējas par to, ka pēdējie atrastos viņu uzdevumu augstumā. Ka augstākais valsts ierēdnis atbild par viņam padoto zemāko ierēdņu rīcību un darbiem – to amata izpildīšanas robežās –, ir viens no administratīvo tiesību pamatprincipiem.

Aiz pievestiem iemesliem būtu jāatzīst, ka ministri un biedri par zīmognodokļa noteikumu neievērošanu, parakstot attiecīgo līgumu, tāpat atbildīgi likuma priekšā kā līdzparakstītāji, departamentu direktori un nodaļu vadītāji, kamdēļ Senāts nolēmj: atzīt, ka jautājums izšķirams apstiprinoši.

**AUGSTĀKĀS TIESAS 2014.GADA 2.APRĪĻA SPRIEDUMS LIETĀ
Nr. SKA-263/2014 (A420503212):**

„Saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 68.panta pirmo daļu par pārvaldes lēmumu lietderību un tiesiskumu atbild tā pieņemējs. Atbilstoši panta otrajai daļai pārvaldes amatpersona, kas veic pārvaldes lēmuma projekta tiesiskuma papildpārbaudi, ir atbildīga par savu vērtējumu.

Tātad, vizējot pārvaldes lēmuma projektu, papildpārbaudes veicējs atzīst, ka tas ir tiesisks. Papildpārbaudes veicējs ir atbildīgs

² Paraksts saista parakstītāju – lat. val.

par savu vērtējumu. Papildpārbaudes veicējs nav atbildīgs par pārvaldes lēmumu prettiesiskumu, ja viņš, konstatējot, ka pārvaldes lēmumu projekts neatbilst tiesību normām, to nav vizējis un rakstveidā minējis savus iebildumus, bet pārvaldes lēmums pieņemts, neievērojot norādītos iebildumus (66.panta trešā daļa un 68.panta otrā daļa). No minētā izriet, ka amatpersonas vīza uz pārvaldes lēmuma nav tikai formāla dokumenta saskaņošana, bet apliecina, ka amatpersona ir uzņēmusies atbildību par tā tiesiskumu savas kompetences ietvaros.

Arī starpkaru Senāta spriedumos ir atrodamas atziņas, ka, *ja nu valsts vārdā izdotu un izrakstītu aktu patiesi parakstījis attiecīgs valsts ierēdnis, tad pēdējais taisni uz sava paraksta pamata atbild par to (subscriptio tenet subscribentem), pilnīgi neatkarīgi no tā, vai tas patiesi pārbaudījis aktu, resp. viņam bijis faktiski iespējams to darīt. Izņēmumi, saprotams, pielaižami gadījumā, ja augstākā amata persona apzinīgi tikusi maldināta, vai ja notikusi falsifikācija, kuru – pēc lietas apstākļiem – augstākā persona nevarēja novērot. Ka augstākais valsts ierēdnis atbild par viņam padoto zemāko ierēdņu rīcību un darbiem – to amata izpildīšanas robežās – ir viens no administratīvo tiesību pamatprincipiem (sk. Latvijas Senāta spriedumi: 1918–1940. Rīga: Latvijas Republikas Augstākā tiesa, Senatora Augusta Lēbera fonds, 1997–1998, 35.–36.lpp.).*” (Sprieduma 7.punkts)

Šī sprieduma atziņas izmantotas arī Augstākās tiesas 2014. gada 12.februāra rīcības sēdes lēmumā lietā Nr. SKA-220/2014 (A42998209) un 2016.gada 12.februāra rīcības sēdes lēmumā lietā Nr. SKA-324/2016 (A420264214).

JAUNAJAM ĪPAŠNIEKAM SAISTOŠS AGRĀKAIS TELPU ĪRES LĪGUMS

Senāta Apvienotā sapulce 18/1934¹

1934.gada 5.decembrī. Senāta Civilā kasācijas departamenta 1934.g. 28.februāra ziņojums izšķirt jautājumu par to, kādā apjomā īres līgumi pāriet uz nama jauno īpašnieku pēc Lik. par telpu īri 27.panta. (L. Nr. 18/34.)

Sēdi vada priekšsēdētājs senators A.Gubens; referē senators V.Bukovskis; atzinumu dod virsprokurors A.Kaņepīts.

Lūkojis cauri lietu un izklausījis virsprokurora atzinumu, Senāts atrod: Senāta Civilā kasācijas departamenta iesniegums Senāta Apvienotai sapulcei Adalberta Kripēna prasībā pret Eduardu Lorhu par Ls 814 jautājuma izšķiršanai par to, kādā apjomā īres līgumi pāriet uz nama jauno īpašnieku pēc Lik. par telpu īri 27.panta.

No lietas apstākļiem ir redzams, ka parti ir noslēguši īres līgumu, kurā, starp citu, ir vienojušies par to, ka, no vienas puses, dzīvokļa remonts tiek izdarīts uz īrnieka rēķina, bet, no otras puses, mājas īpašnieks nedrīkst 5 gadu laikā paaugstināt noteikto īri Ls 40 mēnesī. Gadījumā, ja māju pārdod, vai nu mājas pircējs uzņemas saistību par īres nepaaugstināšanu, vai mājas agrākais īpašnieks atlīdzina īrniekam dzīvokļa remonta izdevumus. Aizrādot, ka atbildētājs, pārdodot māju, neesot uzlicis pircējam pienākumu nepaaugstināt īri un ka viņš pircējam taisni esot spiests maksāt augstāku īri, prasītājs, ceļot prasību pret mājas agrāko īpašnieku, lūdz piespriest no pēdējā remonta izdevumus Ls 814 apmērā.

Lietu izspriežot otrā instancē, apgabaltiesa, noraidot prasību, ir atradusi, ka atbildētāja saistība – nepaaugstināt īres maksu 5 gadu laikā – pārgājusi uz mājas pircēju saskaņā ar Lik. par telpu īri 27.p., pēc kura prasītāja kā īrnieka un atbildētāja kā agrākā īpašnieka noslēgtais īres līgums, un tāpat arī minētā saistība kā šā līguma sastāvdaļa, *ipso jure* pārgājusi uz jauno nama īpašnieku. Sakarā ar prasītāja aizrādījumiem kasācijas sūdzībā lietā ir pacēlies principiāls jautājums par to, kādā apjomā vispār pāriet īres līgumi uz nama jauno īpašnieku pēc Lik. par telpu īri 27.p., t.i., vai pāriet vienīgi īres līgums savās esenciālās sastāvdaļās jeb arī kontrahentu īres līgumā ievietotās atsevišķās vai blakus saistības, klauzulas, nosacījumi u.t.t.

Lik. par telpu īri 27.p. skan burtiski: „Namam pārejot cita īpašumā, uz jauno īpašnieku pāriet agrākā īpašnieka noslēgtie īres līgumi.”

¹ Senāta Apvienotās sapulces spriedumi 1930.–1934.g. Oficiāls izdevums. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1936, 68.–69.lpp.

Katrs līgums atšķiras no cita līguma ar savām konkrētām sevišķām īpašībām, un viens nama īpašnieks var slēgt ar saviem īrniekiem dažādus īres līgumus, kuru atšķirība var pastāvēt ne tikai īres objektu un cenu dažādībā, bet arī pašu atsevišķo īrnieku kā kontrahentu gribā. Abstrakta līguma dzīvē un praksē nav. Pēc Likuma par telpu īri 27.p. burtiskā teksta nevar būt šaubu, ka uz jauno īpašnieku pāriet ne īres līgums vispār, ne zināmas īres līgumiskās attiecības, bet tieši agrākā īpašnieka noslēgtais konkrētais līgums ar tām īpašībām un nosacījumiem, kurus kontrahenti savā laikā ir atraduši par nepieciešamu ievest līgumā.

Interpretējot Lik. par telpu īri 27.p., Senāta Civilais kasācijas departaments (1928.g. Nr. 14) ir paskaidrojis, ka pretēji agrāk pastāvējušam principam „*Kauf bricht Miethe*”² īres likums ievēdis jaunu principu „*Kauf bricht nicht Miethe*”³ – un jau tādēļ skaidrs, ka, proti, agrākais ar agrāko īpašnieku noslēgtais konkrētais īres līgums ar savām īpašībām paliek spēkā, jo citādi, ja paliktu spēkā tikai agrākā līguma zināmas sastāvdaļas, t. i., tikai objekts un cena (Civillik. 4042.p.⁴), tad nevarētu runāt par konkrēta līguma, bet par kāda līguma, kurš dzīvē vispār nav atrodams, uzturēšanu spēkā. Jāievēro, ka saskaņā ar Civillik. 3133.p.⁵ starp pusēm notikušā vienošanās par darījuma būtiskiem noteikumiem, ja viņas pie tam tieši paturējušas sev tiesību vēl norunāt par zināmiem blakus noteikumiem, uzskatāma arī tikai kā iepriekšēja noruna (traktāti), uz kuru nevar pamatot ne prasījumus, ne prasības tiesību (3132.p.⁶). Un tikai kad attiecībā uz blakus noteikumiem puses nav atstājušas sev tādu tiesību, līgums atzīstams par galīgi noslēgtu. Jāreķinās ar to, ka līgumā kontrahentam var būt no svara vispirms tāds nosacījums, ko citā līgumā starp citiem kontrahentiem varētu atzīt par blakus nosacījumu, bet šajā gadījumā konkrētā līgumā un priekš zināma kontrahenta atzīstams par tādu nosacījumu, bez kura pieņemšanas šis kontrahents nekad nebūtu slēdzis līgumu. Viņam šis konkrētais nosacījums atzīstams par it kā *essentialia negotii*⁷, un varbūt ka tiešām viņam jautājums par cenu (kas ir esenciāla daļa īres līgumā) ir blakus nozīme, bet sevišķi no liela svara ir tāds nosacījums, kas citos gadījumos un citos līgumos nespēlē nekādu lomu.

² Pirkums lauž īri – vācu val.

³ Pirkums nelauž īri – vācu val.

⁴ CL 2124.pants.

⁵ CL 1534.pants.

⁶ CL nav pārņemts. 3132.pants: „Kamēr nav notikusi galīga vienošanās, līgumslēdzēju pārrunas par darījuma būtiskām sastāvdaļām (3131.p.) uzskatāmas tikai par iepriekšējām apspriedēm (traktātiem), kuras nenodibina prasījumu un no kurām nevienai pusei nerodas prasības tiesība.”

⁷ Būtiskās sastāvdaļas – lat. val.

No šā viedokļa nekad nevarētu teikt, ka, ja pēc īres likuma 27.p. uz jauno īpašnieku pāriet agrākā īpašnieka noslēgtais īres līgums, tad šis likuma pants saprotams it kā tikai tādā veidā, ka uz jauno īpašnieku pāriet tikai tās līguma daļas, kas attiecas uz īres priekšmetu un cenu, bet attiecībā uz citām, zināmos gadījumos varbūt ļoti svarīgām daļām nepāriet. Ja tas būtu, tad nevarētu teikt, ka to dara likums, ka uz jauno īpašnieku pāriet agrākā īpašnieka noslēgtais līgums.

Pats par sevi saprotams, ka, ja kādā līgumā ietilpst tādi nosacījumi, kuru mērķis ir pretējs reliģijai, likumiem un labiem tikumiem vai kuri vērsti uz to, lai apiētu likumu (Civillik. 2922., 3159.p.⁸), kaut likumu par telpu īri, tad tādiem nosacījumiem nav spēka arī attiecībā pret jauno īpašnieku, kaut gan agrākais īpašnieks tos būtu ievērojis, jo nelikumīga līguma vai nosacījuma izpildīšana vai ievērošana nemaz nepadara pašu nelikumīgu līgumu vai nosacījumu par likumīgu un nemaz nesaista jaunu īpašnieku kā kontrahentu.

Erdmans⁹ (IV 120.lpp.) pareizi aizrāda, ka, kaut gan ar darījuma būtiskām daļām jāsaprot t.s. *essentialia negotii*, bet tikai tajā nozīmē, ka pušu norunai par tām jābūt pilnīgai, bet ne atkarīgai no tādiem nosacījumiem, kurus otra puse nav pieņēmusi. Pēdējā gadījumā, t.i., ja tādi kaut arī blakus nosacījumi atkarājas no otrās puses pieņemšanas, tad tie, būdami *accidentalia*¹⁰ abstraktā darījumā, kļūst par būtiskām daļām dotā konkrētā gadījumā (sal. arī paskaidrojumu Bukovska komentārā pie Civillik. 3131.p.¹¹). Ja atzītu, ka uz jauno īpašnieku pāriet vienīgi īres līgums kā tāds savās esenciālās sastāvdaļās bez blakus saistībām, kādas nodibinātas īres līgumā, tad līdz ar to būtu jāatzīst, ka uz jauno īpašnieku pāriet nemaz ne agrākais ar agrāko īpašnieku noslēgtais konkrētais līgums, par kuru vienīgi runā īres likuma 27.pants, bet kāds teorētisks abstrakts līgums, kas dzīvē vispār nepastāv, jo dzīvē vienmēr var būt runa tikai par konkrētu, starp zināmām pusēm noslēgtu līgumu, un, no otras puses, mēs patvaļīgi grozīsim un atņemsim no konkrētā līguma tādas sastāvdaļas, kuras šajā gadījumā vienam vai otram kontrahentam bija par tādu būtisku sastāvdaļu, bez kuras viņš nekad nebūtu slēdzis šo konkrēto līgumu. Tādus grozījumus var izdarīt tikai pašas puses pēc vienošanās vai izņēmuma veidā likumdevējs. Ja Senāts minētā spriedumā (1928.g. Nr. 14) paskaidrojis, ka īres likuma 27.p. ievēdis jaunu vispārējo principu „*Kauf bricht nicht Miethe*”, tad līdz ar to skaidrs, ka jau pastāvošais īres līgums, kas tika noslēgts ar agrāko

⁸ CL 1553.pants.

⁹ Erdmann C. System des Privatrechts der Ostzeeprovinzen Liv-, Est- und Curland. Firtter Band. Obligationenrecht. Riga, A.Kymmels Verlag, 1894, S. 120.

¹⁰ Nejauši – lat. val.

¹¹ CL 1533.pants.

īpašnieku, nama pārdošanas gadījumā nav atceļams un nav grozāms, bet pāriet uz jauno īpašnieku tajā veidā un saturā, kā tas bija noslēgts ar agrāko nama īpašnieku un kā tas burtiski arī atbilst īres likuma 27.p.

Teikto ievērojot, Senāts n o l e m j : atzīt, ka pēc Lik. par telpu īri 27.p. (agrākā redakcijā) uz jauno īpašnieku pāriet īres līgums ar visām likumiskām saistībām un nosacījumiem, kas nodibināti slēgtā īres līgumā.

ANITA ČERŅAVSKA,
AUGSTĀKĀS TIESAS TIESNESE:

Senāta Apvienotās sapulces 1934.gada spriedumā lietā Nr. 18 paustās atziņas bija noderīgas likuma „Par dzīvojamo telpu īri” 8.panta iztulkošanā, kādā apjomā iepriekšējā īpašnieka noslēgtais dzīvojamās telpas īres līgums ir saistošs dzīvojamās mājas jaunajam īpašniekam.

**AUGSTĀKĀS TIESAS 2018.GADA 4.JŪLIJA SPRIEDUMS LIETĀ
Nr. SKC-166/2018 (C30480314):**

„Augstākā tiesa jau iepriekš norādīja, ka īres līgums paliek spēkā pilnā apjomā attiecībā uz dzīvojamās mājas jauno īpašnieku. Dzīvojamās telpas īres līgums, kas noslēgts ar dzīvojamās mājas iepriekšējo īpašnieku, saglabā savu spēku ar visiem līguma noteikumiem (sk. *Augstākās tiesas 2008.gada 6.februāra spriedumu lietā Nr. SKC-67/2008 (C30136706)*). Šāda atziņa izteikta arī tiesību doktrīnā (sk. *R.Krauze. Par dzīvojamo telpu īri. Likums ar komentāriem. Ceturtais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 49.lpp.*).

Līdzīgs secinājums, skaidrojot Likuma par telpu īri 27.pantu (1924.gada redakcijā – *namam pārejot citā īpašumā, uz jauno īpašnieku pāriet agrākā īpašnieka noslēgtie īres līgumi*), ietverts Senāta Apvienotās sapulces 1934.gada spriedumā lietā Nr. 18, uzsverot, ka, ja atzītu, ka uz jauno īpašnieku pāriet vienīgi īres līguma zināmas sastāvdaļas (objekts un cena) bez blakus saistībām, kādas nodibinātas īres līgumā, tad līdz ar to būtu jāatzīst, ka uz jauno īpašnieku pāriet ne agrākais ar iepriekšējo īpašnieku noslēgtais līgums, bet kāds teorētisks abstrakts līgums, kas dzīvē vispār nepastāv, jo var būt runa tikai par konkrētu, starp zināmām pusēm noslēgtu līgumu ar vienam vai otram

līgumslēdzējam tādu būtisku sastāvdaļu, bez kuras viņš nekad šādu līgumu nebūtu slēdzis (sal. *Izvēilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. XI. Sastādījuši senators F.Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A.Valters. Izdevniecība „Grāmatrūpnieks”, 1934, 214.–217.lpp.*).

Par to, ka dzīvojamās telpas īres līguma nostiprināšana zemesgrāmatā un nepieciešamības gadījumā tā dzēšana ir atkarīga no abu līguma pušu gribas, norādījusi Satversmes tiesa 2014.gada 7.jūlija spriedumā lietā Nr. 2013-170-01 „Par likuma „Par dzīvojamo telpu īri” 8.panta pirmā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105.pantam” (28.2.punkts).” (Sprieduma 7.2.punkts)

TIESNEŠA ATKĀRTOTA PIEDALĪŠANĀS LIETAS IZSKATĪŠANĀ

Senāta Apvienotā sapulce 20/1935¹

1935.g. 30.oktobrī. Voldemāra Veinberga sūdzība par to, ka Senāta Civilā kasācijas departamenta 1935.g. 14.jūnija sēdē, kurā caurskatīta viņa, Veinberga, nekustamā īpašuma pārdošanas lieta, ņēmis dalību senators Fridrihs Konradi. (L. Nr. 20.)

Sēdi vada priekšsēdētājs senators A.Gubens; referē senators O.Ozoliņš; atzinumu dod virsprokurors A.Kaņepīts.

Senāts a t r o d :

Tiesnesis, kas piedalījies lietas izspriešanā pēc būtības zemākā instancē, nevar ņemt dalību augstākas instances sēdē tās pašas lietas izspriešanā pēc būtības. Šādā gadījumā tiesnesis pārbaudītu pats savu darbību, ko nevarētu attaisnot nedz no ētiskā, nedz no tiesneša bezpartejības viedokļa. Arī pats tiesnesis šādā gadījumā justos augstākā mērā neērti, un viņam trūktu viņa darbā vajadzīgās objektivitātes. Tādēļ princips par tiesnešu nepiedalīšanos lietas izspriešanā augstākā instancē, kad tie ņēmuši dalību tās pašas lietas izspriešanā zemākā instancē, ir uzskatāms par neapšaubāmu, un šis princips savos pamatos pietiekoši atspoguļojas arī pastāvošā likumā (Tiesu iek. lik. 86.p.; CPN 275.p.).

Tomēr šī principa piemērošanā ir arī savas robežas. Nav iemesla atraut tiesni no darba augstākā instancē tādēļ, ka viņš zemākā instancē vispār ņēmis kaut kādu dalību lietā. Tur, kur tiesnesis nenonāk stāvoklī, kas liek viņam pārbaudīt un kritizēt sava paša darbību vai kur viņa objektivitāte vai bezpartejība netiek aizskartas ar augstākā instancē izvedamo darbību, nebūtu sevišķa iemesla augstāk minētā principa neaprobežotai piemērošanai, noraidot pilnīgi nevajadzīgi no lietas izspriešanas, piem., tādu tiesnesi, kas zemākā instancē piedalījies tikai atsevišķu vai blakus jautājumu izšķiršanā. Šādā virzienā par tiesneša dalību lietā ir izteikusies arī pastāvošā tiesu prakse, atrodot, ka tiesnesis, kas piedalījies lietas izspriešanā zemākā instancē, gan nevarētu piedalīties šīs lietas izspriešanā augstākā instancē ([Krievijas] Sen. CKD spried. [18]69/1280), bet, ja tiesnesis tikai piedalījies lietā zemākā instancē, bet nav ņēmis dalību paša sprieduma taisīšanā, tad viņš var piedalīties lietas izspriešanā augstākā instancē ([Krievijas] Sen. CKD spried. [18]69/495).

¹ Senāta Apvienotās sapulces spriedumi 1935.–1938.g. Oficiāls izdevums. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1939, 18.–20.lpp.

Konkrētā gadījumā sūdzētājs Veinbergs aizrāda, ka Senāta Civilā kasācijas departamenta 1935.g. 14.jūnija tiesas sēdē pie viņa kasācijas sūdzības izspriešanas par Tiesu palātas 1934.g. 24.septembra lēmumu viņa nekustamā īpašuma pārdošanas lietā esot piedalījies senators F.Konradi, kurš savā laikā piedalījies Tiesu palātas civildepartamenta 1926.g. 6./20.maija tiesas sēdē, kad izsole viņa nekustamā īpašuma pārdošanas lietā tikusi atzīta par nederīgu. Atrodot, ka tāds stāvoklis runā pretim tiesu praksei, sūdzētājs lūdz Senāta Apvienoto sapulci uzdot Senāta Civilam kasācijas departamentam skatīt cauri viņa lietu bez senatora F.Konradi piedalīšanās.

No lietas ir redzams, ka Tiesu palātas civildepartamenta 1926.g. 6./20.maija tiesas sēdē, kurā piedalījušies K.Zumbergs, F.Konradi un T.Zvejnieks, lemtas Tautas bankas un paša parādnieka Veinberga blakus sūdzības par Rīgas apgabaltiesas 1926.g. 23.marta lēmumu sūdzētāja Veinberga immobila pārdošanas lietā, pie kam apgabaltiesas lēmums ticis atcelts un 1926.g. 4.marta izsole par parādnieka Veinberga imobilu atzīta par nederīgu, starp citu, aiz tā iemesla, ka izsole iesākta no nepareizas summas, ar ko aizskartas parādnieka Veinberga intereses. Turpretim Tiesu palātas civildepartamenta 1934. gada 24.septembra tiesas sēdē, kurā piedalījušies K.Šillings, P.Stērste un K.Krūmiņš, izlemta parādnieka Veinberga blakus sūdzība par Rīgas apgabaltiesas 1934.g. 6.jūnija lēmumu, pie kam šī blakus sūdzība atstāta bez ievēribas, starp citu, aiz tā iemesla, ka sūdzētājam vajadzējis savā laikā pārsūdzēt apgabaltiesas 1928.g. 3.janvāra lēmumu, ar kuru izsole apstiprināta, bet, tad kā tas neesot darīts un adjudikācijas lēmums esot jau stājies spēkā, tad pēc 7 gadu notecējuma sūdzētājam Veinbergam neesot likumīga pamata lūgt atcelt spēkā stājušos lēmumu. Sūdzētāja kasācijas sūdzību par Tiesu palātas 1934.g. 24.septembra lēmumu Senāta Civilais kasācijas departaments savā 1935.g. 14.jūnija tiesas sēdē, kurā piedalījās arī senators F.Konradi, atstāja bez ievēribas uz CPN 907.p. pamata, atrodot, ka 1928.g. 3.janvāra adjudikācijas lēmuma revīziju nevar panākt tādā ceļā, kā to izvēlējis sūdzētājs Veinbergs, ja viņš savā laikā nav iesniedzis sūdzību par adjudikācijas lēmuma atcelšanu.

No aprādītā redzams, ka apspriežamā matērija sūdzētāja Veinberga immobila pārdošanas lietā Tiesu palātas 1934.g. 24.septembra un 1926.g. 6./20.maija lēmumos pilnīgi atšķiras un šie lēmumi nestāv tiešā sakarā viens ar otru. Tādēļ nevar pārmett senatoram F.Konradi, ka viņa piedalīšanās Senāta Civilā kasācijas departamenta 1935.g. 14.jūnija sēdē būtu savienota ar tiesneša objektivitātes un bezpartejības aizskārums vai tā būtu nostādījusi viņu neērtā stāvoklī pārbaudīt un kritizēt pašam savu rīcību un ka

ar šādu piedalīšanos pašā pamatā būtu laužts princips par zemākā instancē lietas izspriešanā piedalījušos tiesnešu nepiedalīšanos augstākā instancē tai pašā lietā. Senātam tieši pārsūdzētā Tiesu palātas civildepartamenta 1934.g. 24.septembra lēmumā un tanī izvirzīto jautājumu kompleksu apspriešanā senators F.Konradi nav piedalījies zemākā instancē, bet Tiesu palātas civildepartamenta 1926.g. 6./20. maija lēmumā iztirzātie jautājumi nav bijuši par apspriešanas priekšmetu Senāta Civilā kasācijas departamenta 1935.g. 14.jūnija sēdē un nestāv tiešā sakarā ar to jautājumu kompleksu, kas apspriesti Tiesu palātas civildepartamenta 1934.g. 24.septembra sēdē.

Tādos apstākļos jānāk pie slēdziena, ka sūdzētāja Veinberga sūdzība tajā daļā, kura satur aizrādījumu uz senatora F.Konradi it kā nepielaižamu piedalīšanos viņa lietas izspriešanā augstākā instancē, ir atstājama bez ievērības, bet viņa sūdzība pārējā daļā, kura kopā ar sūdzībai pievienoto 1935.g. 14.jūnija lēmuma pareizības apstrīdēšanu pēc būtības un satur likumā neparedzētu lūgumu caur Senāta Apvienoto sapulci atcelt šo lēmumu, atstājama bez caurskatīšanas.

Teikto vērā ņemot, Senāts nolēma: Voldemāra Veinberga sūdzību jautājumā par senatora F.Konradi piedalīšanos viņa lietas izspriešanā Senāta Civilā kasācijas departamenta 1935.g. 14.jūnija sēdē atstāt bez ievērības; pārējā daļā Voldemāra Veinberga sūdzību atstāt bez caurskatīšanas.

**RUDĪTE VĪDUŠA,
AUGSTĀKĀS TIESAS TIESNESE:**

Senāta atziņas skaidro vienu no tiesas objektivitātes aspektiem, kas izriet no principa „neviens nevar būt tiesnesis pats savā lietā”: tiesnesis nevar tikt nostādīts situācijā, kurā tam jāpārbauda pašam savas darbības pareizība.

Ja šo principu saprot, ir viegli izšķirt situācijas, kurās šaubas rada tiesneša iepriekšēja dalība procesuālu jautājumu izskatīšanā, jo īpaši pagaidu aizsardzības jautājuma izlemšanā. Kā redzams, vērtējums nevar būt tīri gramatisks – vai notikusi lietas izskatīšana pēc būtības, vai ticis pieņemts procesuāls lēmums. Arī būtisku procesuālu lēmumu pieņemšanā tiesnesis var nonākt situācijā, kas liktu viņam pārbaudīt un kritizēt sevis paša darbību un agrāk pieņemtus lēmumus, un tad ir jāpiemēro attiecīgās procesuālā likuma normas par atstatīšanos vai noraidīšanu.

Jāpiebilst, ka izņēmums šajā ziņā ir Administratīvā procesa likumā paredzētā lietas izskatīšana kasācijas instancē Administratīvo lietu departamenta kopsēdē, kad pieļaujams piedalīties arī tiesnesim, kas šo lietu izskatījis apelācijas instances tiesā. Šāds izņēmums pamatots ar kasācijas instances īpašo funkciju un nepieciešamību nodrošināt maksimāli plašu dažādu viedokļu un iespējamo risinājumu izvērtēšanu un līdz ar to vispusīgu attiecīgajā lietā būtisko tiesību jautājumu apsvēršanu (Augstākās tiesas 2018.gada 22.jūnija lēmums sakarā ar pieteikto noraidījumu lietā Nr. SKA-237/2018).

Šī sprieduma atziņas izmantotas arī Augstākās tiesas 2007.gada 16.augusta lēmumā lietā Nr. SKA-479/2007 (A42376006), 2014.gada 15.janvāra lēmumā lietā Nr. SA-1/2014 (A420577912) un Administratīvo lietu departamenta kopsēdes 2011.gada 1.jūlija spriedumā lietā Nr. SKA-112/2011 (A42781709).

UZVĀRDA RAKSTĪŠANA JAUNAJĀ PASĒ

Senāta AD 1390/1928^{1,2}

Spriedums.

LATVIJAS SUVERĒNĀS TAUTAS VĀRDĀ

1928.g. septembra mēneša „25.” dienā Latvijas Senāts Administratīvā departamenta tiesas sēdē, kurā piedalījās:

priekšsēdētāja v. senators J.Kalacs,

senatori: K.Puriņš,

I.Balodis,

virsprokurora biedrs E.Bite,

virsssekretārs V.Kaders,

caurlūkojis Mārtiņa RUMPIS sūdzību par Iekšlietu ministra lēmumu attiecībā uz viņa lūgumu ierakstīt pasē viņa uzvārdu Rumpenoraidīšanu, izklausījis virsprokurora biedra atzinumu un ņemot vērā: ka pēc likuma par vārdu un uzvārdu rakstību dokumentos 1. un 2.p. noteikumiem (1927.g. V.V. Nr. 148) visos valsts valodā sastādāmos dokumentos personas vārds un uzvārds rakstāms latviešu valodas pareizrakstībā, pie kam vīrieša vārds un uzvārds rakstāms ar latviešu valodas galotni; ka šinī gadījumā Iekšlietu ministrija, pamatojoties uz piev. noteikumiem, sūdzētāja uzvārdu „Rumpe” nevarēja citādi rakstīt kā „Rumpis”, t.i., pēc latviešu valodas gramatikaliskās pareizrakstības prasībām; ka minētais likums bez tam vēl paredz, ka uz vēlēšanos ikkatras personas vārds un uzvārds iekavās rakstāms viņa parastā rakstībā (4.p.); ka aiz pievestiem iemesliem Senāts neatrod šinī lietā nekādus likuma pārkāpumus no Iekšlietu ministrijas puses, kura sūdzētāja pasē viņa uzvārdu ierakstījusi „Rumpis”, kamdēļ sūdzība kā nepamatota noraidāma, – nolēm j: Mārtiņa RUMPIS sūdzību atstāt bez ievēribas.

Paraksti

¹ LVVA 1535.fonds, 1.apraksts, 14 028.lieta, 8.lp. Nav publicēts.

² Redakcijas komentārs: Senāta spriedums papildināts ar Senāta rezolūciju, Senāta sprieduma publikāciju „Valdības Vēstnesī” un iekšlietu ministra ziņojumu Senātam, kā arī ieskatam publicēta kasācijas sūdzība.

Rezolūcija³.**LATVIJAS SUVERĒNĀS TAUTAS VĀRDĀ**

1928.g. septembra mēneša „25.” dienā Latvijas Senāts Administratīvā departamenta tiesas sēdē, kurā piedalījās:

priekšsēdētāja v. senators J.Kalacs,

senatori: K.Puriņš,

I.Balodis,

virsprokura biedrs E.Bite,

virsssekretārs V.Kaders,

caurlūkojis Mārtiņa RUMPIS sūdzību par iekšlietu ministra lēmumu attiecībā uz viņa lūgumu ierakstīt pasē viņa uzvārdu Rumpe – noraidīšanu, izklausījis virsprokura biedra atzinumu,

nolemj:

Mārtiņa Rumpis sūdzību atstāt bez ievērības.

Valdības Vēstnesis, Nr. 232 (12.10.1928.)

Senāta lēmums uzvārda rakstīšanas lietā jaunajā pasē.

28/3284⁴

1928.g. 1.oktobris

Senāts, caurlūkojis tiesas sēdē Mārtiņa Rumpis sūdzību par Iekšlietu ministra lēmumu attiecībā uz viņa lūgumu ierakstīt pasē viņa uzvārdu Rumpe – noraidīšanu, izklausījis virsprokura biedra atzinumu un ņemot vērā, ka pēc likuma par vārdu un uzvārdu rakstību dokumentos 1. un 2.p. noteikumiem (1927.gada „Valdības Vēstneša” 148.numurā), visos valsts valodā sastādāmos dokumentos personas vārds un uzvārds rakstāms latviešu pareizrakstībā, pie kam vīrieša vārds un uzvārds rakstāms ar latviešu valodas galotni; ka šinī gadījumā Iekšlietu ministrija, pamatojoties uz pievestiem noteikumiem, sūdzētāja uzvārdu „Rumpe” nevarēja citādi rakstīt kā „Rumpis”, t.i., pēc latviešu valodas gramatikas pareizrakstības prasībām, ka minētais likums bez tam vēl paredz, ka uz vēlēšanos ikkatras personas vārds un uzvārds iekavās rakstāms viņa parastā rakstībā (4.p.); ka aiz pievestiem iemesliem Senāts neatrod šinī lietā nekādus likuma pārkāpumus no Iekšlietu ministrijas puses, kas sūdzētāja pasē viņa uzvārdu ierakstījusi „Rumpis”, kamdēļ sūdzība kā nepamatota noraidāma, – nolemj: Mārtiņa Rumpis sūdzību atstāt bez ievērības.

³ Turpat, 7.lp. Nav publicēts.

⁴ Pavēstes numurs.

L.R. Iekšlietu ministrija⁵
31.maijā 1928.g.
Nr. 33121 V
Rīgā

1390

SENĀTA ADMINISTRATĪVAM DEPARTAMENTAM

Izpildot Jūsu š.g. 23.aprīļa rīkojumu Nr. 1692 Mārtiņa RUMPIJA lietā, Iekšlietu ministrija pagodinās ziņot, ka Rumpja š.g. 28.februāra lūgums dēļ uzvārda „RUMPE” ierakstīšanas viņa un ģimenes locekļu pasēs noraidīts aiz sekojojošiem iemesliem.

Likuma par vārdu un uzvārdu rakstību dokumentos 1. un 2.p. (1927.g. V.V. 48. numurs) nosaka: 1) ka visos valsts valodā sastādāmos dokumentos personas vārds un uzvārds rakstāmi latviešu pareizrakstībā; 2) ka vīrieša vārds un uzvārds rakstāmi ar latviešu valodas galotni.

Pamatojoties uz minētiem likuma pantiem, Iekšlietu ministrija uzvārdu „RUMPE” nevarēja citādāki rakstīt kā „R u m p i s”, jo pretējā gadījumā tā pārkāptu likumu un kropļotu valsts valodu. Lai pilsonim neceltos sarežģījumi, likuma 4.pants paredz, ka uz vēlēšanos ikkatras personas vārds un uzvārds iekavās rakstāms viņa parastā rakstībā, t.i., blakus uzvārdam „Rumpis” rakstāms (Rumpe).

Ja uzvārds ir kāds visiem pazīstams lietas vai īpašības vārds, tad tas pēc latviešu valodas gramatikaliskās pareizrakstības prasībām rakstāms tā, kā raksta attiecīgo vienkāršo lietas vai īpašības vārdu, t.i., vīriešu kārtā ar galotnēm -s, -is, -š, -us, bet sieviešu kārtā ar galotnēm -a un -e.

Ja uzvārds līdz šim rakstīts nepareizi ar -e, bet attiecīgais vārds mums parastā valodā pareizā veidā pazīstams ar citu vīriešu vai sieviešu kārtas galotni, tad tas rakstāms pareizi ar attiecīgo galotni, kā Rumpis, Dumpis, Lagzda, Krasts, bet ne tā, kā tas līdz šim bieži dokumentos sastopams – Rumpe, Dumpe, Lagsde, Kraste, kuru nozīme valsts valodā pilnīgi saprotama, bet rakstība sagrozīta.

Ievērojot visu augstāk teikto, Iekšlietu ministrija pagodinās lūgt Senāta Administratīvo departamentu Mārtiņa RUMPIJA pārsūdzību kā nepamatotu atstāt bez ievērības.

Iekšlietu ministrs [paraksts]
Administratīvā departamenta vicedirektors [paraksts]

⁵ LVVA 1535.fonds, 1.apraksts, 14 028.lieta, 5.lp. Nav publicēts.

Senāta Administratīvam departamentam⁶

Mārtiņa Rumpe Rīgā, Brīvības
ielā Nr. 147 a, dz. 16

pārsūdzība.

Iekšlietu ministrs, kā tas redzams no klātpielikta paziņojuma, ir noraidījis manu lūgumu ierakstīt pasē manu uzvārdu R u m p e . Ar šo lēmumu neesmu apmierināts aiz seko[jo]šiem iemesliem:

1) Sakarā ar likumu par uzvārdu pareizrakstību mans uzvārds ir pārgrozīts, dzēšot pēdējo burtu „e” un piekabīnot galotni „is”. Caur šādu pārgrozījumu uzvārds ir palicis ļoti nedaiļskanīgs, jo vārda vidū blakusstāvošie divi līdzskaņi „m” un „p” neļauj šo vārdu savādāki izrunāt kā izceļot, lielākā vai mazākā mērā, vārda pēdējo daļu – „pis”.⁷ Ņemot vērā šo apstākli, es iesniedzu Iekšlietu ministrijas pasu nodaļai lūgumu atļaut man un manai ģimenei saukties uzvārdā kā līdz šim – Rumpe, bet šis mans lūgums noraidīts.

2) Iekšlietu ministra lēmums ir nepareizs, jo tas atrodas pretrunā ar likumu par vārdu un uzvārdu pareizrakstību (lik. kr. Nr. 31/1927); likuma § 1. ir minēts, ka personas uzvārds ir rakstāms latviešu pareizrakstībā; rakstot manu uzvārdu „Rumpe”, pareizrakstība nemaz netiek aizskarta. Ierakstot pasē uzvārdu „Rumpis”, rodas pavisam cits jēdziens, kurš nesaskan ar agrāko uzvārdu „Rumpe”, jo pēdējais cēlies nevis no cilvēka ķermeņa centrālās daļas apzīmējuma, bet gan no cita priekšmeta nosaukuma, piem., angļu vārda „rump”, kas nebūt nenozīmē cilvēka ķermeņa centrālo daļu. Iekšlietu ministrs, izdodot instrukciju, ir bijis tai pārliecībā, ka uzvārds „Rumpe” ir atvasināts no latviešu vārda „rumpis” visos gadījumos, neņemot vērā, ka šis uzvārds ir atvasināts zināmos gadījumos no svešas valodas, piem., angļu vārda „rump”. Likuma 3.p. nosaka, ka no svešas valodas ņemts uzvārds rakstāms kā izrunā latviešu valodā, pieliekot lokāmam uzvārdam attiecīgu galotni, bet, tā kā šinī gadījumā uzvārds „Rumpe” nav lokāms, tad arī galotnes pielikšana nav pieļaujama; ļaunākā gadījumā varētu pielikt galotni „s”, bet nevis „is”.

3) Bez tam likumā nekur nav teikts, ka personas uzvārdam jāatbilst kādam priekšmetam; uzvārds pats par sevi noder kā zināmas personības apzīmējums, un latviski „Rumpis” nav daiļskanīgāks par „Rumpe”.

Aiz minētiem iemesliem es lūdzu Senāta Administratīvo departamentu:

Iekšlietu ministra lēmumu šinī lietā atcelt un atļaut man un manai ģimenei saukties kā agrāk uzvārdā Rumpe, ierakstot šo uzvārdu pasē.

[paraksts]
Mārtiņš Rumpe

⁶ LVVA 1535.fonds, 1.apraksts, 14 028.lieta, 1.lp. Nav publicēts.

⁷ Pirmavotā rakstīts ar sarkanu.

VERONIKA KRŪMIŅA,

AUGSTĀKĀS TIESAS ADMINISTRATĪVO LIETU DEPARTAMENTA PRIEKŠSĒDĒTĀJA:

Latviešu valoda ir viens no Latvijas konstitucionālās identitātes elementiem. Valodas pamatvienība ir vārds. Personvārds ir valodas vienība – īpašvārds personas nosaukšanai.⁸ Līdz ar to tas, atbilstoši kādiem noteikumiem personvārdi, tostarp uzvārdi, tiek rakstīti, ietekmē visu valodas sistēmu.⁹

Viens no jautājumiem, kas ir bijis aktuāls gan starpkaru periodā, gan ir aktuāls mūsdienās, ir jautājums par uzvārdu rakstību. Abos šajos periodos ir sadūrušās konkurējošas indivīda (privātās dzīves aizsardzība) un sabiedrības intereses (latviešu valodas aizsardzība).

Uzvārdu rakstības jautājumos arī starpkaru periodā Senāts pauda stingru nostāju par to, ka uzvārdi jāraksta atbilstoši latviešu valodas gramatikas likumiem, atkarībā no uzvārda īpašnieka dzimuma, pievienojot uzvārdam vīriešu vai sieviešu dzimtes lokāmās galotnes. Minētais princips attiecināms arī uz uzvārdiem, kas vēsturiski rakstīti, neievērojot uzvārda īpašnieka dzimumu. Jāatzīmē, ka daudzos gadījumos gramatikas likumiem neatbilstošā uzvārdu rakstība ir ieviesusies kļūdas dēļ.¹⁰

Atsauce Administratīvo lietu departamenta spriedumā SKA-530/2018 uz Senāta 1928.gada 25.septembra spriedumā paustajām atziņām parāda tiesas vienotu nostāju cauri laiku griežiem latviešu valodas aizsardzības jautājumā.

**AUGSTĀKĀS TIESAS 2018.GADA 6.MARTA SPRIEDUMS LIETĀ
Nr. SKA-530/2018 (A420243915):**

„Pieteicējas iesniegtie dokumenti apliecina, ka vēsturiski pieteicējas vīra vecmāmiņas uzvārds atveidots ar vīriešu dzimtes galotni, proti, ar Iekšlietu ministrijas 1940.gada 9.marta lēmumu atļaut lietot uzvārdu „[uzvārds B]”.

⁸ Ministru kabineta 2014.gada 2.marta noteikumu Nr. 114 „Noteikumi par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju” 7.punkts.

⁹ Sal. Satversmes tiesas 2001.gada 21.decembra spriedums lietā Nr. 2001-04-0103.

¹⁰ Upelnieks K. Uzvārdu došana Vidzemes un Kurzemes zemniekiem. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1936, Nr. 2, 258.lpp. „trūkumi, kļūdas un paviršības, šķiet, būs liekamas uz Gatartas muižas valsts toreizējā „skrīvera” konta, kurš, kā tas no pieminētiem protokoliem vērojams, „rakstos” nav visai stīprs bijis”.

1927.gada 1.marta Likuma par vārdu un uzvārdu rakstību dokumentos (turpmāk – 1927.gada 1.marta likums) 1.pants paredzēja, ka „visos valsts valodā sastādāmos dokumentos personas vārds un uzvārds rakstāms latviešu pareizrakstībā”. Iekšlietu ministrija 1927.gada 25.jūlijā izdeva Instrukciju par vārdu un uzvārdu rakstīšanu Latvijas pasēs, kurā detalizēti reglamentēja latviešu valodas lietojumu. Instrukcija paredzēja, ka visi vārdi un uzvārdi rakstāmi vienskaitļa nominatīva formā pēc latviešu valodas likumiem. Līdz ar to personu vārdu un uzvārdu rakstības tiesiskajā regulējumā vienmēr ir bijusi konsekventa prasība personas vārdus un uzvārdus rakstīt atbilstoši latviešu valodas prasībām.

Arī Latvijas Senāts, piemērojot 1927.gada 1.marta likumu, norādījis, ka „sūdzētāja [Mārtiņa] uzvārdu „Rumpe” nevarēja citādi rakstīt, kā „Rumpis”, t.i., pēc latviešu valodas gramatikas pareizrakstības prasībām” (*Latvijas Senāta 1928.gada 1.oktobra lēmums lietā Nr. 3284, Valdības Vēstnesis, 1928.gada 12.oktobris, Nr. 232*). Tādējādi latviešu valodas pareizrakstības prasību ievērošanai bija izšķiroša nozīme.

Jānorāda, ka 1927.gada 1.marta likuma 5.pantā bija ietverts atsevišķs regulējums par uzvārda rakstību sievietēm. Likumdevējs bija paredzējis, ka „sievietes uzvārds rakstāms tāpat, kā attiecīgas dzimtas vīrieša uzvārds ar nominatīva galotni. Uz vēlēšanos sievietes uzvārds iekavās rakstāms ar sieviešu kārtas vārda galotni”. Līdz ar to likumdevējs bija paredzējis sievietēm iespēju izvēlēties uzvārda rakstību. Vienlaikus šo praksi kritizēja valodnieks Jānis Endzelīns, norādot „par sieviešu uzvārdiem jau nu valdība un Saeima varētu nospriest, ka tie rakstāmi bez vīriešu vārdu galotnes [..], jo latviešu valoda sieviešu kārtas vārdiem galotnes tikpat nepieciešamas kā vīriešu kārtas vārdiem” (*Endzelīns J. Piezīmes valdības likumprojektam par vārdu un uzvārdu rakstību. Latvis, 1926.gada 17.novembris, Nr. 1535*). Līdz ar to pieteicējas iesniegtie dokumenti atspoguļo izpratni par latviešu valodas lietojumu starpkaru periodā.

Jāņem vērā, ka latviešu valoda ir attīstījusies, jo tā ir dzīvs instruments. Līdz ar to attīstās arī izpratne par personu vārdu un uzvārdu rakstību. Likumdevējam, aizsargājot latviešu valodu, ir pienākums normatīvajos aktos atspoguļot to, kādas prasības ir jāievēro, lai nodrošinātu latviešu valodas attīstību (*Druviete I., Kārklīņa A., Kusiņš G., Pastars E., Pleps J. Latvijas Republikas Satversmes 4.panta komentārs. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. Ievads. I nodaļa. Vispārējie noteikumi. Autoru*

kolektīvs R. Baloža zinātniskā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 295.–337.lpp.). Līdz ar to vēsturiskai vārda un uzvārda atveides formai nav izšķirošanas nozīmes, jo primāras ir spēkā esošās literārās valodas normas.

Stāšanās laulībā ir viens no veidiem, kādā persona var iegūt citu uzvārdu. No brīža, kad jauniegūtais uzvārds ierakstīts laulības apliecībā, persona iegūst kā tiesības, tā arī pienākumu lietot šo uzvārdu sevis apzīmēšanai (*Satversmes tiesas 2001.gada 21.decembra sprieduma lietā Nr. 2001-04-0103 secinājumu daļas 2.punkts*). Pieteicējas uzvārda rakstība atbilst latviešu valodas prasībām, kuras šobrīd it akceptētas un ietvertas tiesību normās. Līdz ar to pieteicējai ir pienākumus lietot uzvārdu atbilstoši spēkā esošajām literārās valodas normām.

Papildus tam norādāms, ka pieteicējas iesniegtie dokumenti apliecina, ka ģimene mainījusi uzvārdu no „[uzvārds C]” uz „[uzvārds B]” (*Sludinājums. Iekšlietu ministrijai iesniegtie uzvārdu maiņas lūgumi. Valdības Vēstnesis, 1940.gada 23.febrāris, Nr. 44*). 1939.gada 21.decembra Likuma par uzvārda maiņu 2.pants paredzēja, ka latviešu tautības pilsoņiem jāizvēlas vienīgi latviski uzvārdi. Jānorāda, ka Kārļa Ulmaņa autoritārā režīma izdotie normatīvie akti ir vērtējami kritiski. Tiesiska nozīme nav arī pieteicējas iesniegtajiem dokumentiem, kuri sastādīti Latvijas okupācijas laikā.

Līdz ar to Administratīvā apgabaltiesa pamatoti secinājusi, ka šiem vēsturiskajiem apstākļiem nav tiesiskas nozīmes.” (Sprieduma 6.punkts)

MANTOŠANAS KĀRTĪBA PIRMAJĀ ŠĶIRĀ, JA MANTINIEKS ATSAKĀS NO MANTOJUMA

Senāta CKD 781/1934¹

1934.g. 26.oktobrī. Alises Ventiņas lūgums atcelt Tiesu palātas lēmumu lietā par mir. Jāņa Šteina mantojumu.

Sēdi vada priekšsēdētāja v. senators A.Lēbers; referē priekšsēdētājs.

Senāts atrod: Tiesu palāta, pievienojoties apgabaltiesas lēmuma motīviem, blakus sūdzību atstājusi bez ievērības uz tā pamata, ka sūdzētāja neesot pierādījusi, ka viņas māte un brāļi atteikušies no mantojuma pēc sūdzētājas vectēva. Apgabaltiesa noraidījusi sūdzētājas lūgumu apstiprināt viņu vectēva mantojumā tāpēc, ka mantu devēja meitas meita, t.i., sūdzētāja šajā lietā, nevarot mantot pēc vectēva, kamēr dzīvo vēl viņas māte, pat ja pēdējā būtu atteikusies no mantojuma pēc sava tēva (sūdzētājas vectēva). Apgabaltiesa, un līdz ar to arī Tiesu palāta un pati sūdzētāja, min prof. Erdmaņa uzskatu, un pie tam nevis pēc oriģināla, bet pēc tā tulkojuma Bukovska komentārā pie CL 1880.p.² Tulkojumā tomēr pielaista zināma nepareizība: oriģinālā ir teikts: „*In der ersten Klasse werden alle diejenigen Descendenten des Erblassers berufen, zwischen denen und dem Erblasser kein zur Erbfolge berechtigter Descendent am Leben ist*”³... (System, 3.sēj.,⁴ 99.lpp.). Parindu piezīmē (Nr. 2) Erdmanis izteicas: „*Zu den Nichtberechtigten sind hier nur diejenigen zu zählen, welche Kraft Gesetzes von der Delation ausgeschlossen werden, namentlich die Erbunfähigen. Dagegen sind der Verzichtende und derjenige, dem die Erbschaft später entrissen wird, immer zur Erbfolge berechtigt gewesen und schliessen somit, so lange sie leben, ihre Descendenten aus.*”⁵ Tātad Erdmanis neapgalvo, ka „в I. разряде к неимеющим права наследования нисходящим должны быть причислены только те, которые силою закона исключены от призвания к наследованию, именно неспособны к наследованию”.

Vārds „namentlich”⁶ nenozīmē „именно”, bet gan „особенно”, kurpretim „именно” jāpārtulko ar „nämlich”⁷. Tātad atkrīt sūdzētājas

¹ Senāta Civilā kasācijas departamenta 1934.g. spriedumi. Oficiāls izdevums. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1935, 57.–58.lpp. XI Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Rīga: izdevniecība „Grāmatrūpnieks”, 1934/1935, 108.lpp.

² CL 404.pants.

³ Pirmajā šķirā tiek aicināti visi tie mantojuma atstājēja lejupējie, starp kuriem un mantojuma atstājēju nav neviens dzīvs mantojumtiesīgs lejupējais – vācu val.

⁴ Erdmann C. System des Privatrechts der Ostseeprovinzen Liv-, Est- und Curland. Dritter Band. Riga, A.Kymmel's Verlag, 1892.

⁵ Pie netiesīgajiem pieskaitāmi tikai tie, kuri saskaņā ar likumu ir izslēgti no iestāšanās mantojuma, it īpaši mantotnespējie. Turpretim tas, kurš atsakās no mantojuma, un tas, kuram vēlāk tiek atņemts mantojums, vienmēr ir bijis tiesīgs mantot un līdz ar to tik ilgi, cik viņi ir dzīvi, viņi izslēdz savus lejupējos – vācu val.

⁶ It īpaši; īpaši – vācu val.

⁷ Proti – vācu val.

domas, it kā Erdmanis esot ar izteicienu „mantošanas tiesības” sapratis „mantošanas spēju”. Īstenībā Erdmanis, runājot par „mantošanas nespējīgiem”, par tiem min tikai piemēra veidā „namentlich”, nevis „nämlich”. Erdmanis patiesībā nācis tikai pie atzinuma par to, ka gadījumā, ja pieaicinātais mantot descendents atteicas no mantojuma, tad viņa vietā stājas nevis katrā ziņā, it kā *ipso jure*, viņa descendents, bet gan atteikušos (pirmajā) descendenta līdzmantinieki, jo a k r e s c e n c e s tiesības iet pa priekšu pakāpju sukcesijai saskaņā ar CL 1882.p.⁸ (*System* 101.lpp. pie 4.parindu piezīmes). Tādējādi runā esošā gadījumā, pēc prof. Erdmaņa domām, pēc sūdzētājas vectēva, ievērojot viņas mātes atteikšanos, mantojumam jāpāriet uz sūdzētājas mātes līdzmantiniekiem, t.i., uz varbūtējiem pārējiem sūdzētājas vectēva bērniem, tātad nevis uz sūdzētājas mātes bērniem, resp. sūdzētājas brāļiem atteicoties, uz sūdzētāju vienu pašu. Tādējādi apgabaltiesa un līdz ar to arī Tiesu palāta savu uzskatu par to, ka sūdzētāja nevarot mantot pēc vectēva it kā tāpēc, ka sūdzētājas māte vēl dzīva, kaut arī tā no mantojuma pēc sava tēva būtu atteikusies, nevar pamatot uz Erdmaņa uzskatu, kāds uzskats gan pilnā mērā attaisnojams ar aprādītā 1882.p. 1.teik., pēc kura izpratnes, vienam aicinātam mantiniekam atkritot, pēc tā aicinājuma (vai nu ar atteikšanos, vai ar erepciju, vai nāvi) iestājas *ipso jure*⁹, nevis viņa descendenti, bet gan viņa vienā laikā aicinātie līdzmantinieki. Tātad reprezentācijas tiesība (1885.p.¹⁰) notiek vienīgi tad, ja attiecīgais mantinieks atkrit jau pirms aicinājuma, t.i., pirms mantojuma atklāšanās. Runā esošā gadījumā Tiesu palāta atrod sūdzētājas blakus sūdzību par neapmierināmu vēl uz tā pamata, ka sūdzētāja neesot pierādījusi, ka viņas māte un brāļi būtu atteikušies no mantojuma pēc sūdzētājas vectēva. Tiesu palāta tomēr, no vienas puses, nenoliedz, ka sūdzētājas māte un brāļi nav pieteikušies šajā lietā proklamas laikā, neskatoties uz to, ka viņiem vēl sevišķi ar pavēstēm ticis paziņots par mantojumu (I 17.–19.), un tie pat aicināti uz Tiesu palātas 1931.g. 11.novembra sēdi (II 24.–26.); Tiesu palāta nepaskaidro, kādēļ minēto personu klusēšanā viņa nesaskata klusējot (CL 2777.p.¹¹) izteiktu atsacīšanos no mantojuma. No otras puses, Tiesu palāta, pievienojoties prof. Erdmaņa uzskatam vispār par 1880., 1881.¹² (tātad arī 1882.p.) izpratni, nepaskaidro, kādēļ viņa piešķirusi izšķirošu nozīmi taisni tam, ka no mantojuma būtu atteikušies sūdzētājas māte (un brāļi), bet ne mātes līdzmantinieki (t.i., sūdzētājas vectēva varbūtējie pārējie bērni), kuri vienīgi, pēc prof. Erdmaņa domām (CL 101.p.¹³), būtu varējuši iestāties sūdzētājas mātes vietā, bet kuri proklamas laikā patiesībā nebija pieteikušies. Šādos apstākļos Tiesu

⁸ CL 406.pants.

⁹ Pēc likuma – lat. val.

¹⁰ CL 408.pants.

¹¹ CL 776.panta pirmā daļa.

¹² CL 405.pants.

¹³ CL nav pārņemts (attiecas uz Igauniju).

palātas lēmums motīvu pretrunības un nepilnības dēļ atceļams CPN 816.p. pārkāpuma dēļ.

Aiz aprādītiem iemesliem Senāts, neielaižoties pārējo, sūdzētājas minēto kasācijas iemeslu pārbaudīšanā, **nolemj**: Tiesu palātas 1931.g. 11.novembra lēmumu CPN 816.p. pārkāpuma dēļ atcelt un lietu nodot Tiesu palātai izspriešanai no jauna citā sastāvā.

EDĪTE VERNUŠA,

AUGSTĀKĀS TIESAS TIESNESE:

Mantojuma tiesību daļa ir viena no sarežģītākajām Civillikumā. Tieši tāpēc, izskatot šīs lietas, ir dažādi viedokļi, kā rezultātā lieta nonāk izskatīšanā paplašinātā sastāvā. Arī konkrētajā gadījumā lieta tika nodota izskatīšanai paplašinātā sastāvā, jo jautājums par mantošanas kārtību pirmajā šķirā, ja mantinieks atsakās no mantojuma, jau iepriekš raisīja diskusijas.

Sprieduma motīvu daļā tika izmantoti starpkaru Senāta nolēmuma argumenti, kuri apstiprināja paplašinātā sastāvā izlemto. Tieši tāpēc jau arī tiek meklētas starpkaru Senāta nolēmumu atziņas, lai pastiprinātu savu domu, pamatojot spriedumu. Bieži vien var tikai apskaust, cik precīzi un vienkārši agrākajos nolēmumos Senāts ir pratis izteikt normas jēgu un saturu un ko mēs joprojām mācāmies.

Jānorāda, ka 2014.gada 1.jūlijā stājās spēkā grozījumi Civillikuma 406.panta pirmajā daļā, iekļaujot norādi uz 834.pantu, kas tikai apstiprina komentējamā sprieduma argumentus.

**AUGSTĀKĀS TIESAS 2008.GADA 11.JŪNIJA PAPLAŠINĀTĀ SASTĀVĀ
PIEŅEMTAIS SPRIEDUMS LIETĀ Nr. SKC-164/2008 (C04180402):**

„No Civillikuma 782.panta jēgas izriet, ka tad, ja mantojuma atstājējam ir tikai viens lejupejšais un citu nav, tad viņa atteikšanās gadījumā tuvākais pēc mantojuma atstājēja būs mantinieka lejupejšais vai lejupejie (viņi vienlaicīgi būs arī tuvākie atkritušam), kuriem mantojuma pieņemšanai vai atraidīšanai doti tādi paši termiņi kā pirmajam, skaitot no dienas, kad viņi dabūjuši zināt par pirmā atraidījumu. Citāda situācija ir tad, ja ir vairāki lejupejie mantinieki un atsakās no mantojuma, piemēram, viens no viņiem. Tad mantojums pāriet uz vienā laikā ar viņu aicinātiem līdzmantiniekiem, kuriem ir tāda pati mantojuma tiesība, un mantinieka, kurš atteicies, bērni nemanto (sk. *Senāta Civilā kasācijas departamenta 1934.gada spriedumu Nr. 62. Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumi (1934–1936), 13.sēj. Rīga: Latvijas Republikas Augstākā tiesa, Senatora Augusta Lēbera fonds, 1998, 5049.–5050.lpp.*)”

ĒKAS KOPIPAŠNIEKA TIESĪBA PRASĪT ĪRES MAKSU ATBILSTOŠI TĀ ĪPAŠUMA IDEĀLAJAI DAĻAI

Senāta CKD 1695/1929¹

1929.gada 26.septembrī. Rebekas Dinsones pilnv. zv. adv. Vilenčika lūgums par Rīgas apgabaltiesas sprieduma atcelšanu Rebekas Dinsones prasībā pret Vili Neitalu. (L. Nr. 1695.)

Sēdi vada priekšsēdētājs senators K.Ozoliņš, referē senators A.Lēbers.

Nemot vērā: 1) ka runā stāvošais nams, kur viens dzīvoklis izīrēts atbildētājam, pieder diviem līdzīpašniekiem, prasītājam un Rubenam Fridmanim, un proti, līdzīgās ideālās daļās; 2) ka pēc Priv. lik. 934.p.² kopējās mantas augļi pieder atsevišķiem līdzīpašniekiem („den einzelnen Miteigentümern”) sakarā ar katra daļu; pie augļiem pieder, kā t.s. civilaugļi, arī īres nauda (Priv. lik. 554.p.³ 2.teik.); katra līdzīpašnieka ideālā daļa kopējā manta pieder vienīgi viņam; ar savu ideālo daļu līdzīpašnieks var rīkoties, cik tālu ar to neaizskar pārējo līdzīpašnieku daļas, kā starp dzīvajiem, tā arī uz nāves gadījumu (Priv. lik. 938.p.⁴ 2.teik.; 2224.p.⁵); civilaugļi, sevišķi īres nauda kā nauda un īres naudas prasījums kā naudā izteikta pretenzija par naudu, pieder pie fiziski un juridiski dalāmām mantām (Priv. lik. 543.p.⁶); 3) ka tāpēc katram nama līdzīpašniekam pieder viņa ideālai daļai pašā namā korespondējošā ideālā daļa īres nauda, par kuru viņš tāpat var rīkoties tāpat, kā viņš var rīkoties par savu ideālo daļu pašā namā, t.i., katrs nama līdzīpašnieks var savu ideālo daļu īres naudā vai nu atsavināt un tālāk nodot trešai personai, vai ar – galvenais – pašam realizēt, t.i., iekasēt no attiecīga īrnieka; tikai rīkoties par visu īres naudu atsevišķs līdzīpašnieks nevar, tāpat kā viņš viens pats nevar rīkoties par visu kopējo mantu (Priv. lik. 929.p.⁷); 4) ka apgabaltiesa tomēr atzīst pašam īrniekam tiesību nerēķināties ar atsevišķiem līdzīpašniekiem, bet tie – kamēr nams vai īres nauda nav reāli starp

¹ Senāta Civilā kasācijas departamenta 1929.g. spriedumi. Oficiāls izdevums. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1937, 106.–107.lpp.; VI Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši senators F.Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A.Valters. Rīga: autoru izdevums, 1930, 14.–16.lpp.

² CL 1069.panta otrā daļa.

³ CL 855.pants.

⁴ CL 1072.pants.

⁵ CL nav pārņemts. 2224.pants: „Ja testators ir tikai novēlētās lietas līdzīpašnieks, tad šaubu gadījumā, kaut arī tā būtu nosaukta visumā, tomēr jāpieņem, ka testators novēlējis tikai savu daļu.”

⁶ CL 847.panta pirmā daļa.

⁷ CL 1068.panta pirmā daļa.

viņiem sadalīta – attiecībā pret īrniekiem kā trešām personām esot uzskatāmi par solidāriem kreditoriem; Priv. lik. 930.⁸ sek. p. nokārtojot tikai iekšējās attiecības starp vairākiem līdzīpašniekiem; 5) ka šāds apgabaltiesas uzskats runā pretim līdzīpašnieka un solidāru parādu attiecību jēdzienam; vispirms apgabaltiesa nepaskaidro, ka būtu iespējams un domājams „reāli” sadalīt namu un īres naudu; ja nams būtu reālās daļās sadalīts, tad juridiski būtu nevis viens kopējs nams, bet divas mantas; apgabaltiesa arī nav mēģinājusi nodibināt, ka Priv. lik. 930.sek. p. attiektos tikai uz līdzīpašnieku iekšējām attiecībām; no šī viedokļa vispār nebūtu iespējams līdzīpašniekam no sevis bez pārējo piekrišanas rīkoties par savu ideālo daļu paša namā, piem., pārdodot, iekļājot to, kādas tiesības tomēr tieši atzist viņam 938.p.⁹ 2.teik., 1358.¹⁰, 3957.p.¹¹; 6) ka apgabaltiesas pievestie Priv. lik. 3332.¹², 3336.¹³, 3339.p.¹⁴ neattaisno viņas slēdzienu, jo runā stāvošā jautājumā taisni trūkst visi šo pantu piemērojamības priekšnoteikumi: nav nedz solidāras attiecības, kreditoru personā, nodibinoša līguma (3335.p.¹⁵), nedz nedalāmas mantas (3336.p.), kādi momenti vien izsauktu paša prasījuma nedalāmību (Priv. lik. 3332.p.), kura paredzētu, ka katram (no vairākiem) kreditoram būtu tiesība pieprasīt visu priekšmetu; taisni otrādi, kā noteikti aprādīts Priv. lik. 938.pantā, katrs līdzīpašnieks varētu pieprasīt tikai savu ideālo daļu nama augļos, t.i., īres naudā; solidāras attiecības nav prezumējamas, bet to esamība kategoriski būtu jānodibina; apgabaltiesa nemaz neatsaucas kaut uz vienu solidaritātes juridisku pamatu; 7) ka konkrētā gadījumā prasītāja aprobežojusies ar prasību dēļ īres naudas daļas piedzišanas, nelūdzot izlikt atbildētāju no ieņemtās telpas; šāds pēdējais lūgums, bez šaubām, gan nozīmētu jau rīcību par visu kopējo namu un tāpēc nebūtu apmierināms (Sen. Civ. kas. dep. spried. 1927.g. 396.nr.); bet ar to nemaz nav pēc būtības un principā izšķirts tagadējā lietā paceltais jautājums par līdzīpašnieka tiesībām tieši no īrnieka pieprasīt tikai savu (ideālo) daļu īres naudā kā tādā; tāpat no tā vien, ka prasība līdzīga tagadējai, nav pielaižama, kad īres līgums būtu noticis vienīgi ar otro (ne prasītāju) līdzīpašnieku, iekams šāds īres līgums netiktu atcelts tiesas ceļā uz pirmā līdzīpašnieka atsevišķas prasības pamata (Sen. Civ. kas. dep. spried. 1924.g. 305.nr., sk. arī 1929.g. spriedumu lietā Nr. 84) nemaz neizriet, ka gadījumā, kad īres līgums noslēgts kopā ar visiem līdzīpašniekiem, nebūtu pielaižama viena paša līdzīpašnieka prasība

⁸ CL 1068.pants.

⁹ CL 1072.pants.

¹⁰ CL 1295.pants.

¹¹ CL 2080.pants.

¹² CL 1670.pants.

¹³ CL 1674.pants.

¹⁴ CL 1677.pants.

¹⁵ CL 1673.pants.

par viņam piekrītošo ideālo daļu īres naudā; 8) ka konkrētā gadījumā apgabaltiesa nav konstatējusi, ka atbildētājam nebūtu bijis zināms, ka otram līdzīpašniekam Rubenam Frīdmanim pieder nevis viss nams, bet tikai viena ideāla pusdaļa; apgabaltiesa sprieduma vēsturiskā daļā tieši pieved, ka prasītājs atsaucies uz notariālo paziņojumu atbildētājam par to, ka minētais Frīdmanis esot tikai līdzīpašnieks un tāpēc neesot leģitimēts no sevis saņemt visu īres naudu; tātad pats par sevi atkrīt apgabaltiesas izceltais apcerējums par to, it kā atbildētājam neesot jārēķinās ar abu līdzīpašnieku „iekšējām attiecībām”; 9) ka tādā kārtā apgabaltiesa pārkāpusi Priv. lik. 938., 3332.p., Civ. proc. lik. 181., 196. (129., 142.) p., kādēļ viņas spriedums atceļams, Senāts nolēma: Rīgas apgabaltiesas 1929.g. 23.janvāra spriedumu Priv. lik. 938., 3332.p., Civ. proc. lik. 181., 196. (129., 142.) p. pārkāpumu dēļ atcelt un lietu nodot tai pašai apgabaltiesai izspriešanai no jauna citā sastāvā.

**AUGSTĀKĀS TIESAS 2013.GADA 1.OKTOBRA PAPLAŠINĀTĀ SASTĀVĀ
PIENĒMTAIS SPRIEDUMS LIETĀ Nr. SKC-97/2013 (C17120506):**

„Apelācijas instances tiesa, izšķirot jautājumu par ēku kopīpašnieku solidāru vai dalītu atbildību par nomas maksājumu veikšanu, spriedumā atsaukusies uz Civillikuma 1069.pantu, kas cita starpā noteic, ka visi kopīpašnieki samērīgi ar katra daļu saņem visus labumus, kādus kopējā lieta dod, un tādā pašā samērā arī nes zaudējumus, kādi tai ceļas. Senāta ieskatā, attiecībā uz kopīpašnieku atbildības noteikšanu ir jāpiemēro arī Civillikuma 1071.pants, kurā noteikts, ka uz kopējo lietu gulošās nastas, apgrūtinājumi un lietas uzturēšanai vajadzīgie izdevumi jānes kopīpašniekiem samērīgi ar viņu daļām. Šīs tiesību normas izpratnē jēdziens „izdevumi” saprotams visplašākā nozīmē, tamdēļ tajā ietilpst arī nomas maksa (sal. *Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 219.–220.lpp.*).

Saskaņā ar Civillikuma 1670.pantu par nedalītu jeb solidāru prasījums vai saistība atzīstami tad, kad no vairākiem kreditoriem katrs var prasīt visu priekšmetu vai kad no vairākiem parādniekiem katram ir pienākums visu izpildīt, pie kam tomēr priekšmetu var prasīt un tas jāizpilda tikai vienu reizi. Šīs tiesību normas izpratnē nedalīta jeb solidāra saistība ir tāda saistība, kuru izpildīt pilnā apjomā ir pienākums katram no vairākiem parādniekiem, bet tikai vienu reizi.

Savukārt Civillikuma 1674.pants noteic, ka pēc likuma solidāra saistība nodibinās, kad izpildījuma priekšmets ir nedalāms, un

proti, kad tas ir vai nu kāda darbība, vai bezdarbība. Tādējādi noteicošais faktors solidarai atbildībai ir izpildījuma priekšmeta nedalāmība.

Izskatāmajā lietā nav pamata uzskatīt, ka izpildījuma priekšmets, tas ir, nomas maksas samaksa, ir nedalāms. Katram no prasītājiem nekustamajā īpašumā pieder attiecīga domājamā daļa, līdz ar to katrs no viņiem nes dalītu atbildību par nomas maksas samaksu. Šādi apsvērumi ir saskanīgi ar jau iepriekš Senāta judikatūrā izteiktajām atziņām (sal. *Senāta 2009.gada 28.janvāra spriedumu lietā Nr. SKC-32/2009. Pie līdzīgas nostājas pieturējies arī starpkaru Latvijas Senāts 1929.gada 26.septembra spriedumā „Dinsons pr.1. pr. Neitalu Nr.1695”, atzīstot, ka, ja nepastāv nedz solidāras attiecības nodibinošs līgums, nedz nedalāms prasījums, katrs kopīpašnieks no īrnieka var pieprasīt tikai savu ideālo daļu nama augļos* (sal. VI. Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši senators F.Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A.Valters. Autoru izdevums, 1930, 14.–16. lpp.)). Tā kā izpildījuma priekšmets (nomas maksa un prasījums par tās samaksu) ir dalāms, Senāta ieskatā, minētā atziņa ir attiecināma arī uz konkrēto lietu, proti, atbildētāja par sev piederošā zemesgabala nomu var pieprasīt tikai katra atsevišķa kopīpašnieka nomas maksas daļu proporcionāli viņu īpašumā esošajai nekustamā īpašuma domājamai daļai, ko apelācijas instances tiesa pamatoti ņēmusi vērā.” (Sprieduma 13.punkts)

NEPIECIEŠAMIE IZDEVUMI

Senāta CKD 843/1932¹

Spridums.

LATVIJAS SUVERĒNĀS TAUTAS VĀRDĀ

1932.g. oktobra mēneša „28.” dienā Latvijas Senāts Civilā kasācijas departamenta tiesas sēdē, kurā piedalījās:

priekšsēdētājs senators K.Ozoliņš,

senatori F.Konradi,

R.Alksnis,

virssēkretārs A.Zonne,

caurlūkoja prasītāja Friča FILIPSONA pilnvarnieka zv. adv. E.Tālberga kasācijas sūdzību par Jelgavas apgabaltiesas 1931.g. 6.februāra spriedumu Friča FILIPSONA prasībā pret Mārtiņu SPROĢI par Ls 305 un ņemot vērā:

1) ka Apgabaltiesa prasītāja prasību par izdevumu atlīdzību, ko prasītājs izdevis, izdarot nepieciešamus remontus un izlabojumus pie atbildētāja īpašuma, atraidījusi tāpēc: a) ka prasītājs esot šo īpašumu lietojis un tamdēļ viņam arī jānesot saistītie ar šo īpašumu ļaunumi, un b) ka prasītājs neesot pierādījis, ka starp viņu un atbildētāju pastāvējusi vienošanās, pēc kuras atbildētājs būtu apņēmis šos izdevumus atlīdzināt;

2) ka šāds Apgabaltiesas uzskats nav atzīstams par pareizu, jo prasītājs bija aizrādījis, ka viņš izdājis nepieciešamus remontus, un, tā kā saskaņā ar Civ. lik. 578.p. izdevumi par nepieciešamiem remontiem jāatlīdzina saimniekam katram viņu izdarītājam, izņemot tikai zagli, tad arī šai gadījumā tiesai bija vispirms jānodibina, vai izdarītie remonta darbi uzskatāmi par nepieciešamiem, derīgiem vai tikai greznumu, un atkarībā no tā bija nosakāmas prasītāja tiesības (Civ. lik. 577.–583.p.); un taisni pretēji Apgabaltiesas uzskatam atbildētājs būtu brīvs no nepieciešamu izdevumu atlīdzības tikai tai gadījumā, kad viņš pierādītu, ka pastāvējusi vienošanās ar prasītāju, pēc kuras pēdējam šie izdevumi bija jāizpilda saskaņā ar līgumu, ar to Apgabaltiesa savā spriedumā ir nepareizi sadalījusi pierādīšanas nastu un arī pielaidusi motīvu nepilnību; bez tam Apgabaltiesa pretēji Civ. proc. lik. 196.p. savā spriedumā nav pievedusi arī lietas apstākļus, nedz prasītāja lūgumu, nedz arī atbildētāja ierunu kodolu;

3) ka tādā kārtā Apgabaltiesas spriedums Civ. proc. lik. 102. un 196.p. pārkāpumu dēļ nav uzturams spēkā, nolēm j: Jelgavas

¹ LVVA 1535.fonds, 3.apraksts, 6984.lieta, 8.lp.

apgabaltiesas 1931.g. 6.februāra spriedumu Civ. proc. lik. 196.p. pārkāpuma dēļ atcelt un lietu nodot izspriešanai no jauna tai pašai tiesai citā tiesnešu sastāvā.

**NORMUNDS SALENIEKS,
AUGSTĀS TIESAS TIESNESIS:**

Civillikuma normu satura noskaidrošana vislabāk iespējama, iepazīstoties ar tiesu praksi. Latvijas Senāta prakse tikusi sistematizēti atspoguļota tiesnešu gatavotajos likumu normu komentāros, kā tas arī noticis šajā gadījumā. Ievērojot to, ka izvēlētajā atsaucē Civillikuma skaidrojumus sagatavojuši jau tajā laikā senators Frīdrihs Konradi un Rīgas apgabaltiesas tiesnesis Ādolfs Valters, neizbrīna, ka faktiski doktrīnas atziņa atbilst Senāta izlemtajam. Attiecīgi tikai likumsakarīgi, ka 85 gadus vēlāk salīdzināmā situācijā likuma norma tiek piemērota ar tādu pašu izpratni, kā arī tiek dots līdzīgs norādījums apelācijas instances tiesai ievērot tādu pašu pierādīšanas pienākuma sadalījumu Augstākās tiesas 2017.gada 12.oktobra spriedumā lietā SKC-149/2017, izskatot strīdu saistībā ar zemes nomu starp draudzi un fizisku personu. Ieskatam izvēlētais izvilkums no nolēmuma 10. un 10.1.punkta uzskatāmi parāda līdzīgo tiesu spriešanā toreiz un tagad.

**AUGSTĀKĀS TIESAS 2017.GADA 12.OKTOBRA SPRIEDUMS LIETĀ
Nr. SKC-149/2017 (C16100912):**

„Tātad atbilstoši šiem noteikumiem [par nepieciešamo un derīgo izdevumu atlīdzināšanu] nomniekam ir tiesības prasīt atlīdzināt lietai taisītos nepieciešamos izdevumus arī tajā gadījumā, ja puses, noslēdzot nomas līgumu, par to nebija īpaši vienojušās. Šajā sakarā tiesību doktrīnā atzīts, ka lietas īpašnieks būtu brīvs no nepieciešamo izdevumu atlīdzināšanas tikai tad, ja viņam ar nomnieku būtu pastāvējusi vienošanās, ka pēdējais tos segs uz sava rēķina (sk. *Civillikumi ar paskaidrojumiem. Otrā grāmata. Lietu tiesības. Sastādījuši F.Konradi un A.Valters. Rīga: „Grāmatrūpnieks” izdevumā, 1935, 31.lpp.*²). Savukārt derīgo izdevumu atlīdzināšanas pamatā ir princips, ka tos atlīdzina tajā gadījumā, ja lietas īpašnieks un nomnieks par tiem ir vienojušies nomas līgumā un

² Izvilkums no Civilā kasācijas departamenta 1932.gada 28.oktobra sprieduma 843/1932.

tie izdarīti ar īpašnieka piekrišanu (sk. *G.Višņakova, K.Balodis. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Lietas; Valdījums; Tiesības uz svešu lietu. R.: Mans Īpašums, 1998, 28.lpp.*).

Tiesa nav noskaidrojusi prasītāja norādīto izdevumu veidu, proti, vai tie atbilst derīgajiem vai nepieciešamajiem izdevumiem iepriekš minēto tiesību normu izpratnē, kam ir nozīme, lai pareizi izšķirtu jautājumu par šo izdevumu atlīdzināšanu.

Apelācijas instances tiesa atbildētājas pienākumu atlīdzināt lietai taisītos izdevumus atbilstoši likuma noteikumiem nav vērtējusi, uzskatīdama, ka puses veikto ieguldījumu atlīdzībai paredzējušas līgumisko regulējumu. Taču spriedumā nav minēti apsvērumi, no kuriem tiesa vadījusies, izdarīdama šādu secinājumu, un kādēļ tā uzskatījusi, ka puses ir grozījušas Civillikuma 866.pantā un 867.pantā ietverto vispārējo regulējumu attiecībā uz iznomātāja pienākumu atlīdzināt nomniekam lietai taisītos nepieciešamos un derīgos izdevumus.” (Sprieduma 10.punkts)

IZSOLES APSTIPRINĀŠANA TIESĀ

Senāta CKD 345/1937¹

Par labticīgu valdītāju uzskatāms tas, kas pārliecināts, ka nevienam citam nav vairāk tiesību valdīt lietu kā viņam (CL 680.p.²). Tiesu palāta, apsverot lietas apstākļus, aiz viņas paskaidrotiem iemesliem nākusi pie slēdziena, ka prasītāja, iegūstot runā esošo nekustamo īpašumu izsolē līdz ar kastīšu fabriku, ko uzcēluši uz tā atbildētāji, bijusi ļaunā ticībā, jo prasītāja zinājusi par nomas līgumu, ko atbildētāju priekšgājēja „The Northern Timber Export Co Ltd” noslēgusi ar a. s. „Koku zāģētavu „Astra”” un kas ticis ievests zemes grāmatās uz minētā nekustamā īpašuma. Pretēji prasītājas domām, taisni tas apstāklis, ka zināmas relevantas juridiskas attiecības ievestas zemes grāmatās, nozīmē, ka tās iegūst ar to absolūtu raksturu. Līdz ar to tās skaitās par zināmām un saistošām arī trešām personām uz zemes grāmatu publicitātes principa pamata (Kr. Sen. CKD 06/45; Sen. CKD spr. 24/94³: 28/128⁴).

Trešai personai, kas piedalās nekustamas mantas izsolē, tāpēc nav tiesības aizbildināties ar zemes grāmatās ievesto ziņu nezināšanu. Personai, kas vēlas nopirkt nekustamu mantu izsolē, ir tiešs pienākums informēties par visām iegūstamās nekustamās mantas juridiskām attiecībām, to starpā arī par tām, kas redzamas no zemes grāmatai pievienotiem dokumentiem (Sen. CKD spr. 34/934⁵). Arī pēdējie pilnīgi pieejami ieinteresētām personām uz viņu attiecīga lūguma un it sevišķi Latvijas bankai kā valsts uzņēmumam (L. kr. 23/65 1.p.; Not. nolik. 332.p.; sk. arī Sen. CKD spr. 30/944⁶). Tāpēc nepareizs ir apgabaltiesas aizrādījums, it kā prasītāja „tuvāk par šī (t.i., nomas)

¹ XII Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši senators F.Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A.Valters. Tieslietu Ministrijas Vēstneša 1936/1937.g. Nr. 7 pielikums, 533.–534.lpp.

² CL 910.pants.

³ Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumi 1924. Oficiāls izdevums. Tieslietu Ministrijas Vēstneša 1928.g. Nr. 12 pielikums, 36.ieraksts, 74.–80.lpp.; I Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši senators F.Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A.Valters. Otrais izdevums. [b.v.], autoru izdevums, 1929, 17., 66.lpp.

⁴ Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumi 1928. Oficiāls izdevums. Tieslietu Ministrijas Vēstneša 1933.g. Nr. 11/12 pielikums, 46.ieraksts, 47.–48.lpp.; IV Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši senators F.Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A.Valters. Otrais izdevums. [b.v.], autoru izdevums, 1933, 13.lpp.

⁵ Senāta Civilā kasācijas departamenta 1934.g. spriedumi. Oficiāls izdevums. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1935, 18.ieraksts, 21.–22.lpp.; X Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši senators F.Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A.Valters. Rīga: izdevniecība „Jūrists”, 1933/1934, 399.lpp.

⁶ VII Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši senators F.Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A.Valters. Rīga: autoru izdevums, 1931., 153., 183.lpp.

līguma saturu varēja arī nezināt”. Pretēji prasītājas paskaidrojumam kasācijas sūdzībā, tam apstāklim vien, ka ar adjudikācijas lēmumu minētais nomas līgums ticis dzēsts, nav nozīmes, jo taču uz nomas līguma pamata jau agrāk atbildētājiem bija radusies iespēja un tiesības uzcelt uz nomātā zemes gabala savu kastišu fabriku, t.i., ēkas ar visām fabrikas mašīnām un pārējiem piederumiem, uz kuriem atbildētājiem arī turpmāk pieder labieģūtas, vismaz saistību tiesības.

Labticība ir nezināšana par šķēršļiem, kas kavē īpašuma tiesības iegūšanu (CL 839.p.). Ja mantas ieguvējs, kuram bija zināms mantas juridiskais stāvoklis vai kas par to aiz nolaidības laikā nebija informējies, tomēr ar šo mantu rīkojies, pilnīgi ignorējot viņam zināmās trešo personu labieģūtās tiesības uz šo mantu, tad tāds ieguvējs nav uzskatāms par labticīgu CL 582.p.⁷ izpratnē (Sen. CKD spr. 32/1372⁸; 27/167⁹). Ja tāpēc prasītāja, neskatoties uz to, ka viņai par agrāko nomas līgumu un līdz ar to par atbildētāju labieģūtām tiesībām uz viņa uzcelto kastišu fabriku bijis zināms vai vismaz bijis jāzina un ka prasītāja tomēr nesusi kādus izdevumus par šo pašu fabriku tieši pret fabrikas īpašnieku gribu, tad, kā pareizi atzinusi Tiesu palāta, prasītājai nav tiesības prasīt atlīdzību par šādiem izdevumiem, no kuriem prasītāja būtu varējusi izvairīties. Tāpēc Tiesu palāta, uzskatot prasību par nedibinātu pašā pamatā, nav likumu pārkāpusi. (1937.g. 28.apr. spr. Nr. 345. Latvijas bankas pr. 1. pr. Hāzi.)

⁷ CL 867.panta trešā daļa.

⁸ LVVA 1535.fonds, 3.apraksts, 7162.lieta, 25.lp. Nav publicēts.

⁹ Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumi 1927. Oficiāls izdevums. Tieslietu Ministrijas Vēstneša 1932.g. Nr. 11/12 pielikums, 61.ieraksts, 75.–80.lpp.; IV Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši senators F.Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A.Valters. Otrais izdevums. [b.v.], autoru izdevums, 1933, 35., 44., 137.lpp.

Senāta CKD 934/1934¹⁰

1934.g. 21.martā. Andreja J a n s o n a lūgums atcelt Tiesu palātas lēmumu Andreja Jāņa d. Jansona nekustamā īpašuma pārdošanas lietā.

Sēdi vada priekšsēdētāja v. senators A.Lēbers; referē senators A.Lēbers.

Senāts a t r o d : savā sūdzībā par 1931.g. 1.oktobrī noturēto izsoli sūdzētājs lūdz minēto izsoli atzīt par spēkā neesošu un to atcelt. Šo savu sūdzību sūdzētājs pamato uz to, ka: 1) sludinājumā neesot aizrādīts, ka immobili pārdos līdz ar fabrikas iekārtu; 2) tikai jau izsoles dienā izsoles lapā par to ierakstīta atzīme un ka sakarā ar to pircēji, kas līdz tam ieradušies, tikuši maldināti attiecībā uz pārdodamo priekšmetu; 3) plkst. 12, kad izsole noturēta, abi ieradušies pircēji patiesībā esot reprezentējuši vienu un to pašu personu, Latvijas privātbanku. Apgabaltiesa sūdzību atstājusi bez ievēribas. Tiesu palāta savukārt arī atstājusi bez ievēribas viņai par apgabaltiesas lēmumu iesniegto sūdzību. Savu kasācijas sūdzību sūdzētājs pamato uz to, ka vispirms Tiesu palātai bijis *ex officio* un vismaz sakarā ar sūdzētāja 1. un 2. instancē izteiktiem paskaidrojumiem jāapsver sūdzētāja „lūgums” izsoli atzīt par nenotikušu it kā pēc CL 3968.p.¹¹ un CPN 1879.p. (tagad 1315.p.) 3.pkt. Šāds sūdzētāja aizrādījums atkrit jau tāpēc vien, ka savā sūdzībā sūdzētājs nemaz nav lūdzis izsoli atzīt par nenotikušu, bet gan par spēkā neesošu, lūdzot izsoli atcelt. Sūdzība iesniegta jau 8.oktobrī, t.i., pat pirms 1315.p. 3.pkt. un 1307.p. paredzētā viena mēneša laika notecēšanas. Sūdzība bija apspriežama tikai pēc tiem lietas apstākļiem un uz tiem pamatiem, kas bija nodibinājušies sūdzības iesniegšanas laikā. Šajās robežās pieturējušās arī abas instances. Par to, lai izsoli atzītu par nenotikušu uz 1315.p. 3.pkt. pamata, sūdzētājs nemaz nebija lūdzis, bet apgabaltiesas sēdē (I 50) nenoteikti aizrādījis, ka CL 3968.p. neesot piemērojams otrai izsolei, tuvāk nepaskaidrojot, kādas sekas tad būtu no tā velkamas, un nepieteicot nekādus noteiktus lūgumus. Arī Tiesu palātai sūdzētājs aizrādījis vienīgi uz to, ka Tiesu palātai esot bijis jāapspiež „tie apstākļi”, ka nosolitā summa bija jāsamaksā mēneša termiņā un jāpiegriež vērība viņa „lūgumam”, kādu lūgumu sūdzētājs tomēr nekad un nekur pat nebija izteicis. Tāpēc sūdzētājam nav tiesības pārnest Tiesu palātai, ka tā neesot apspriedusi kādu sūdzētāja nepieteiktu un tagadējā lietas stāvoklī nemaz neapspiežamu lūgumu. Pretēji sūdzētāja domām, Tiesu palāta, pievienojoties apgabaltiesas lēmuma motīviem, pareizi un saskaņā ar

¹⁰ Senāta Civilā kasācijas departamenta 1934.g. spriedumi. Oficiāls izdevums. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1935, 21.–22.lpp.; X Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši senators F.Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A.Valters. Rīga: izdevniecība “Jūrists”, 1933/1934, 399.lpp.

¹¹ CL 2089.pants.

CPN 1341.p. (1204.p.) atstājusi bez caurskatīšanas viņa sūdzības daļu par izsoles nepareizu izsludināšanu, jo sūdzība iesniegta tikai pēc jau notikušas izsoles. Šādos apstākļos nemaz nekrit svarā, vai izsoles dienā izsoles lapa vēl papildināta ar aizrādījumu, ka pārdos līdzī arī fabrikas iekārtu, vai ne. Kā pareizi aizrāda apgabaltiesa, tiesu izpildītāja lietā atrodas izraksts no zemes grāmatām, no kurām katrs interesents varējis pārliecināties par to, ka pārdodamā immobilā ietilpst arī fabrika (kokrūpniecība). Neatkarīgi no tā, pašā sludinājumā aizrādīts, ka „ši īpašuma zemes grāmatas ved Rīgas–Valmieras zemes grāmatu nodaļā”. Pretēji sūdzētāja apgalvojumam taisni katram, kas vēlas nopirkt immobili, iepriekš noteikti jāinformējas par visiem sīkumiem attiecībā uz imobila faktisko un juridisko stāvokli un šajā nolūkā jāieskatās attiecīgās aktis un grāmatās. Neizpildot šādu informācijas pienākumu, pircējs rīkojas ārkārtīgi nolaidīgi un viņam pašam tad arī jānes savas rupjās nolaidības konsekvences.

Aiz aprādītiem iemesliem atzīstot, ka Tiesu palāta nav pārkāpusi sūdzētāja minētos likumus, kādēļ viņa kasācijas sūdzība atraidāma, Senāts nolēmj: Andreja Jansona kasācijas sūdzību uz CPN 907.p. pamata atstāt bez ievēribas.

VANDA CĪRULE,
AUGSTĀKĀS TIESAS TIESNESE:

Ievērojot to, ka izsoli rīko zvērināts tiesu izpildītājs, pieņemams, ka viņam jāzina izsolāmā objekta juridiskais stāvoklis un ar to saistītie apstākļi. Tādēļ tiesu praksē samērā rets gadījums, kad jāvērtē izsolē iegūtā nekustamā īpašuma ieguvēja labticīgums. Juridiskajā literatūrā īpaši šis jautājums nav apskatīts. Tādēļ, to izpētot, Civillietu departaments piekrita pirmskara Senāta izteiktajai atziņai, ka personai, kas vēlas nopirkt nekustamo īpašumu izsolē, jānoskaidro visi apstākļi un juridiskie aspekti par izsolāmo objektu, un tā nevar aizbildināties ar nezināšanu, paļaujoties uz izsoles rīkotāja sniegto informāciju, kā tas bija konkrētajā lietā.

**AUGSTĀKĀS TIESAS 2015.GADA 21.SEPTEMBRA SPRIEDUMS LIETĀ
Nr. SKC-74/2015 (C04236204):**

„Juridiskajā literatūrā norādīts, ka, noskaidrojot trešo personu iespējamo ļaunticību, svarīgi precizēt, vai pirmais (nekoroborētais) pircējs jau pārņēmis reāli nopirkto īpašumu valdījumā un līdz ar to pieteicis tādā veidā visiem sevi kā īpašnieku. Šim apstāklim ir nozīme, lai konstatētu, vai trešās personas vispār varēja zināt, ka pārdevējam īpašums vairs nepieder (sk. *A.Grūtups, E.Kalniņš. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 129.lpp.*).

Civilprocesa likuma 606.panta otrās daļas piektais punkts noteic, ka no izsoles izsludināšanas dienas visi dokumenti, kas attiecas uz pārdošanu izsolē, ir pieejami visām personām, kuras vēlas ar tiem iepazīties. Šo iespēju ir ieteicams vienmēr izmantot, jo izpildu lietas dokumentos var būt pieejami dokumenti un informācija, kas būtiski var mainīt pārdodamā īpašuma vērtību, to attiecīgi vai nu paaugstinot, vai pazeminot. Tāpat potenciālajiem izsoles dalībniekiem vienmēr būtu rekomendējams pirms dalības izsolē nepaļauties tikai uz novērtējumā esošo informāciju, bet apskatīt izsolāmo objektu dabā (sk. *Civilprocesa likuma komentāri. 3.daļa, 73.nodaļa. Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 446.–447.lpp.*).

Arī pirmskara Senāts ir norādījis, ka personai, kas vēlas nopirkt nekustamu mantu izsolē, ir tiešs pienākums informēties par visām iegūstamās nekustamās mantas juridiskām attiecībām, to starpā arī par tām, kas redzamas no zemesgrāmatai pievienotiem dokumentiem (*Sen. CKD spr. 34/934*). [...] Labticība ir nezināšana par šķēršļiem, kas kavē īpašuma tiesību iegūšanu (CL 839.p.). Ja mantas ieguvējs, kuram bija zināms mantas juridiskais stāvoklis vai kas par to aiz nolaidības laikā nav informējies, tomēr ar šo mantu rīkojies, pilnīgi ignorējot viņam zināmās trešo personu iegūtās tiesības uz šo mantu, tad tāds ieguvējs nav uzskatāms par labticīgu CL 582.p. izpratnē (*Sen. CKD spr. 32/1372; 27/167*) (sk. *1937.g. 28.aug. spr. Nr. 345, Latvijas bankas pr. 1. pr. Hāzi. Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši senators F.Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A.Valters. Tieslietu Ministrijas Vēstneša pielikums, Nr. 1, 1936/1937, Tieslietu ministrijas izdevums*).” (Sprieduma 9.2.punkts).

ZAUDĒJUMA VEIDI

Senāta CKD 1290/1930¹

1930.g. 28.novembrī. Rīgas ostas kuģniecības biedrības enkurnieku sekcijas pilnvarnieka zv. adv. pal. B.Krieviņa lūgums atcelt Rīgas apgabaltiesas spriedumu Ēvalda Elstiņa prasībā pret Rīgas ostas kuģniecības biedrības enkurnieku sekciju un Ēvalda Elstiņa paskaidrojums. (L. Nr. 1290.)

Sēdi vada priekšsēdētājs senators K.Ozoliņš; referē senators F.Konradi.

Nemot vērā: 1) ka saskaņā ar Priv. lik. 1016.pantu² zaudējumi, kādi no pludināšanas kuģojamās upēs varētu rasties piekrastu īpašniekiem, jāatlīdzina pludinātājiem; 2) ka zem pludinātājiem minētā panta nozīmē gan saprotami – kā to jau paskaidrojis Kr. Sen. CKD savā spriedumā Turka lietā (1902.g. Nr. 74) – pludināmā koku materiāla īpašnieki, kuriem, kā to Kr. Senāts uzsver, jāatlīdzina ikkatrs ar pludināšanu izsauktais zaudējums pilnīgi neatkarīgi no tā, vai materiālu īpašnieki pie tam pielaiduši kādu neuzmanību vai nolaidību, jo viņi iegūst pludināšanas operācijas peļņu, kādēļ viņiem jānes arī šo operāciju saistītie, citām personām nodarītie zaudējumi; 3) ka no pievestā principa tomēr nemaz neizriet, ka par cēlušamies zaudējumiem pie koku pludināšanas atbildētu vienīgi koku materiālu īpašnieki, pēc vispārējā principa atbildība par zaudējumu atlīdzību gulstas uz katru, kas tos izdarījis ar savu darbību vai nolaidību (Priv. lik. 3444.p.³), un nav nekāda pamata pieņemt, ka šis princips nebūtu piemērojams Priv. lik. 1016.p. paredzētā gadījumā (pie koku pludināšanas); koku materiālu īpašnieku atlīdzības atzišanu par visiem zaudējumiem, kuri cēlušies no pludināšanas, likums atradis par vajadzīgu, lai pilnīgi nodrošinātu piekrastu īpašniekus, kuri bieži nesaņemtu atlīdzību par zaudējumiem, ja par tiem atbildētu tikai materiālu pludinātāji šā vārda šaurā nozīmē, kuri tehniski izdara pludināšanu; koku materiālu īpašnieku vai nā šinī jautājumā tādēļ arī nespēlē lomu, un viņiem tādēļ arī jāatlīdzina visi zaudējumi, ja arī viņi paši nemaz nebūtu vainojami neuzmanībā vai nolaidībā, bet tādu būtu pielaidušas citas personas, to starpā pludinātāji šaurā vārda nozīmē; bet pēdējo atbildība tādos gadījumos, protams, neatkrīt, bet viņiem

¹ Senāta Civilā kasācijas departamenta 1930.gada spriedumi. Oficiāls izdevums. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1936, 99.–100.lpp.

² CL tieši nav pārņemts. 1016. Kuģojamās upēs katrs drīkst brīvi lietot braukšanai ar visādiem ūdens braucamiem līdzekļiem, kā arī koku pludināšanai. Bet zaudējumi, kādi no pludināšanas varētu rasties piekrastu īpašniekiem, pludinātājam jāatlīdzina.

³ CL 1779.pants.

uz vispārēja pamata jāatbild blakus materiālu īpašniekiem, ja tikai pierādīts, ka tieši viņu darbība vai nolaidība izsaukusi zaudējumus; nekāds cits princips nav izlobāms arī no satiksmes ministra 1921.g. 21.februārī izdotiem pludināšanas noteikumiem par Gaujas upi un viņas pietekām („Vald. Vēstn.” Nr. 46), kas tikai atkārtō Priv. lik. 1016. pantā minēto koku materiālu īpašnieku atbildību par nodarītiem zaudējumiem pie pludināšanas plostos (16. §) attiecībā uz vaļēju koku pludināšanu (par kuru iet runa konkrētā gadījumā), minētie noteikumi, kā to aizrāda pati kasācijas sūdzības iesniedzēja, nesatur nekādas normas; 4) ka konkrētā lietā apgabaltiesa, pievienojoties miertiesas sprieduma motīviem, atzinusi par pierādītu, ka prasītājam zaudējumi (krasta un gana ceļā izārdīšanā) cēlušies, taisni pateicoties atbildētājas darbībai, jo atbildētāja, neskatoties uz prasītāja protestu, ierīkojusi koku sastrēguma likvidēšanai novedceļu pār prasītāja krastu, kuru līdz ar ganu ceļu koki, atsizdamies pret krastu, sabojājuši; bez tam atbildētājas strādnieki, pēc apgabaltiesas konstatējuma, nocirtuši 4 bērzus un vienu priedi, kuri līdz aizpludināti kokiem; ievērojot šādus apgabaltiesas konstatētos lietas apstākļus, viņa saskaņā ar augšā sacīto rīkojusies pilnīgi pareizi, atzīstot prasītāja tiesību vērst savu prasību par zaudējumu atlīdzību pret atbildētāju; 5) ka tāpat apgabaltiesa pareizi atzinusi, ka šajā lietā neiet runa par zaudējumiem, kuri tikai vēl stāv priekšā un kuri prasītājam dotu tikai tiesību prasīt nodrošinājumu, bet gan par tādiem, kuri jau notikuši un tādēļ prasītājam dod tiesību uz atlīdzību (Priv. lik. 3436.pants⁴), šinī gadījumā, kā pareizi atzinusi apgabaltiesa, prasītāja mājas krasts ir jau izpostīts un zaudējumi jau nodarīti, kādēļ prasītāja tiesība uz atlīdzību nav noliedzama; šo slēdzienu nevar grozīt tas apstāklis, ka prasītājs šinī gadījumā prasa no atbildētāja tādu summu, kādu izmaksās nopostītā krasta daļas atjaunošana, jo caur to prasība šajā daļā, pretēji kasācijas sūdzības iesniedzējas domām, nepārvēršas par prasību dēļ nākotnē sagaidāmo zaudējumu atlīdzības; šī nākotnē no prasītāja izmaksājamā naudas summa nosaka tikai tā zaudējuma apmēru, kas jau noticis, jo konkrētā gadījumā caur krasta un ceļa sabojāšanu neapšaubāmi jau samazināta cietušā skaidrā manta, kādēļ prasītāja zaudējums kvalificējams kā *damnum emergens*⁵ Priv. lik. 3437.panta⁶ nozīmē; 6) atbildētāja zemākās instancēs apgalvojusi, ka koki, kurus nocirtuši viņas strādnieki, auguši tautas joslā, lai gan pēc Priv. lik. 1028.p. šī josla bijusi atstājama brīva, neapsēta un neapstādīta; šie koki, pēc atbildētājas apgalvojuma, bijuši iegāzušies upē, iespiedušies baļķos, aizsprostojot baļķiem ceļu, un pēdējie bijuši atbrīvojami, tikai nocērtot minētos kokus; tādā kārtā, pēc atbildētājas

⁴ CL 1771.pants.

⁵ Tiešais zaudējums – lat. val.

⁶ CL 1772.pants.

aizrādījuma, tauvas joslas apaugšana ar kokiem un šo koku iegāšanās upē bijusi pa daļai par cēloni upes krasta izskalošanai, kādēļ prasība arī aiz šī iemesla neesot apmierināma; tomēr atbildētāja minētā apgalvojuma (ka koki auguši tauvas joslā) apstiprināšanai atsaukusies vienīgi uz to, it kā prasītāja to neapstrīdot, kas ar lietas apstākļiem nesaskan, jo prasītājs šo atbildētājas apgalvojumu noteikti apstrīdējis; tādos apstākļos nevar novest pie apgabaltiesas sprieduma atcelšanas tas apstāklis, ka viņa nav sevišķi apspriedusi šo atbildētājas ne ar kādiem pierādījumiem neapstiprināto apgalvojumu; 7) ka jautājumam par to, vai prasītāja pieprasītie izdevumi pie prasības nodrošināšanas izvešanas bija piespriežami vienīgi nodevas veidā par lietas vešanu vai arī tie varēja sastādīt atsevišķo prasības posteni, nav nekādas praktiskas nozīmes, kādēļ Senāts atzīst par lieku pie šī jautājuma apstāties; 8) ka atlīdzības piespriešana prasītājam par lietas vešanu 50 Ls pārsniedzošā summā nemaz nerunā pretim likumam (ievērojot miertiesas kompetences paaugstināšanu līdz 1000 Ls); 9) ka tādā kārtā atbildētājas kasācijas sūdzība atraidāma, Senāts nolēma: Rīgas ostas kuģniecības biedrības enkurnieku sekcijas pilnvarnieka zv. adv. pal. Krieviņa kasācijas sūdzību uz CPN 283. (186.) panta pamata atstāt bez ievēribas.

**AUGSTĀKĀS TIESAS 2010.GADA 21.APRĪĻA SPRIEDUMS LIETĀ
NR. SKC-117/2010 (C19049507):**

„Civillikuma 1772.pantā noteikts, ka jau cēlies zaudējums var būt vai nu cietušā tagadējās mantas samazinājums, vai arī viņa sagaidāmās peļņas atrāvums.

Senāts jau iepriekš atzinis, ka minētās tiesību normas mērķis ir noteikt jau cēlušos zaudējumu veidus. Atbilstoši normas saturam cēlušies zaudējumi var būt divu veidu – tagadējās mantas samazinājuma un sagaidāmās peļņas atrāvuma veidā. Tagadējās mantas samazinājums rodas gadījumā, kad ķermeniskai lietai tiek nodarīti bojājumi. Ķermeniskās lietas īpašnieks tā rezultātā cieš zaudējumus, jo bojājumu dēļ attiecīgā lieta ir zaudējusi savas sākotnējās īpašības. Nepieciešamo līdzekļu apmērs, lai bojātā lieta atgūtu savu iepriekšējo stāvokli, ir kritērijs, pēc kura iespējams noteikt, kādā apmērā ir noticis esošās mantas samazinājums, proti, kādā apmērā mantas īpašniekam nodarīti zaudējumi tagadējās mantas samazinājuma veidā (sk. *Senāta 2008.gada 29.oktobra spriedumu lietā Nr. SKC-332/2008*).

Senāta viedoklis par Civillikuma 1772.panta izpratni ir saskanīgs arī ar starpkaru perioda Latvijas Senāta izteiktajām atziņām par minētās tiesību normas izpratni. 1930.gada 28.novembra spriedumā [L. Nr. 1290] Senāts norādījis, ka slēdzienu [vai ir nodarīti zaudējumi] nevar grozīt apstākļi, ka prasītājs prasa no atbildētāja tādu summu, kādu izmaksās nopostītās krasta daļas atjaunošana, jo caur to prasība nepārvēršas par prasību par nākotnē sagaidāmo zaudējumu atlīdzību. Šī nākotnē no prasītāja izmaksājamā naudas summa nosaka tikai tā zaudējuma apmēru, kas jau ir noticis, jo konkrētajā gadījumā caur krasta un ceļa sabojāšanu neapšaubāmi jau samazināta cietušā skaidrā manta, kādēļ prasītāja zaudējums kvalificējams kā zaudējums *damnum emergens* (sk. *Latvijas Senāta spriedumi (1918–1940), 12.sējums, Senāta Civilās kasācijas departamenta spriedumi. Rīga: Augstākā tiesa, Senatora Augusta Lēbera fonds, 1998, 99.–100.lpp.*).

Konkrētajā gadījumā zaudējumi prasītājam nodarīti, sabojājot tās īpašumā esošo dzīvokli un tajā atrodošās kustamās mantas. Dzīvokļa un kustamās mantas remontam nepieciešamie līdzekļi ir jau cēlušos zaudējumu noteikšanas kritērijs. Līdz ar to Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa, piedzenot atzinumā par remontdarbu izmaksām norādīto summu (atskaitot apdrošināšanas atlīdzību), pareizi iztulkojusi un piemērojusi Civillikuma 1771. un 1772. pantu.” (Sprieduma 8.punkts)

Šī sprieduma atziņas izmantotas arī Augstākās tiesas 2014.gada 8.decembra spriedumā lietā Nr. SKC-13/2014 (C27172604) un 2016.gada 7.jūnija paplašinātā sastāvā pieņemtajā spriedumā lietā Nr. SKC-7/2016 (C39072411), kurā, atsaucoties uz minēto Latvijas Senāta spriedumu, norādīts: „Šāds iepriekš minētās tiesību normas (atbilst Civillikuma 1772.pantam) iztulkojums palicis nemainīgs un ir nostiprināts kasācijas instances tiesas judikatūrā arī laika posmā pēc atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma saistību tiesību daļas spēkā stāšanās.” (Sprieduma 11.2.2.punkts)

DARĪJUMA ATZĪŠANA PAR NEDERĪGU, PAMATOJOTIES UZ IEBILDUMIEM

Senāta CKD 744/1938^{1,2}

Rezolūcija.

LATVIJAS SUVERĒNĀS TAUTAS VĀRDĀ

1938.gada 31.augustā Senāts Civilā kasācijas departamenta atklātā tiesas sēdē, kurā piedalījās:

priekšsēdētājs senators O.Ozoliņš,

senatori I.Grots, P.Stērste,

virsssekretārs A.Zonne,

lūkojis cauri atbildētājas Annas GŪTMANES kasācijas sūdzību par Liepājas apgabaltiesas 1938.g. 1.marta spriedumu Emīlijas HARMSONES prasībā pret Annu GŪTMANI un Vili ZVIRGZDU par Ls 220,

nolemj:

šo lietu ienest Senāta Civilā kasācijas departamenta kopsēdē izspriešanai.

Senāta CKD kopsēde 43/1938³

Spriedums

LATVIJAS SUVERĒNĀS TAUTAS VĀRDĀ

1938.gada 14.decembrī Senāts Civilā kasācijas departamenta kopsēdē atklātā tiesas sēdē, kurā piedalījās:

priekšsēdētājs senators O.Ozoliņš,

senatori F.Konradi, I.Grots,

M.Čakste, P.Stērste,

P.Leitāns, A.Rumpēters,

virsssekretārs A.Zonne,

lūkojis cauri atbildētājas Annas GŪTMANES kasācijas sūdzību par Liepājas apgabaltiesas 1938.g. 1.marta spriedumu Emīlijas HARMSONES prasībā pret Annu GŪTMANI un Vili ZVIRGZDU par Ls 220, a t r o d :

Iesūdzības rakstā prasītāja lūdz atzīt viņai īpašuma tiesības uz aprakstīto kustamo mantu, paskaidrojot, ka viņa šīs tiesības esot

¹ LVVA 1535.fonds, 3.apraksts, 16 462.lieta, 6.lp. Nav publicēts.

² Redakcijas komentārs: Senāta spriedums papildināts ar rezolūciju par lietas nodošanu izskatīšanai kopsēdē, kā arī ieskatam publicēta kasācijas sūdzība un izvilkums no senatoru sastādītajiem Senāta spriedumu izvilkumiem.

³ LVVA 1535.fonds, 3.apraksts, 16 462.lieta, 7.lp. Nav publicēts.

ieguvusi uz pirkuma līguma pamata. Atbildētāja Anna Gūtmane ir cēlusi ierunu pret prasību, apgalvojot, ka minētais pirkuma līgums esot fiktīvs darījums, kas noslēgts mantas nobēdzināšanas nolūkā, lai izbēgtu no parādu maksāšanas. Apgabaltiesa šo ierunu atstājusi bez ievērības un, apstiprinot miertiesneša spriedumu, prasību apmierinājusi. Apgabaltiesa atradusi, ka kreditors, kas uz 1916.g. 3.jūlija likuma (CPL VI piel. pie 1936.p. piezīmēs) pamata grib panākt pirkuma līguma atzīšanu par nederīgu, nevar aizstāvēties ar ierunu, bet viņam jāceļ attiecīga prasība.

Atbildētājas Annas Gūtmanes kasācijas sūdzība pelna ievērību. Minētais likums paredz kreditora tiesību celt prasību atzīt attiecībā uz viņu par spēkā neesošu parādnieka darījumu, kas noslēgts ar trešo personu ar nolūku nodarīt zaudējumus kreditoram (1., 3. un 5.pants). Šis likums paredz tiesību apstrīdēt īsta, nopietni domāta darījuma spēku, ar kuru kontrahenti tiešām gribējuši panākt īpašuma tiesību pāreju uz darījuma objektu. Šāds darījums pats par sevi ir derīgs un paliek spēkā attiecībā uz pārējām trešām personām pat tad, ja atsavinātāja kreditors ir minētā likumā paredzētās prasības ceļā attiecībā uz sevi panācis šī līguma atzīšanu par spēkā neesošu (5.p.). Turpretim konkrētā gadījumā atbildētāja savā apelācijas sūdzībā ir cēlusi ierunu par līguma fiktivitāti. Par fiktīvu uzskatāms tāds līgums, kas noslēgts tikai izskata pēc un kas uz 1864.g. CL 2951.p.⁴ pamata atzīstams par spēkā neesošu (Sen. CKD 22/156; 27/167). Fiktīvu līgumu var apstrīdēt arī ierunas ceļā, neceļot prasību (Sen. CKD 33/37). Ciktāl no Senāta sprieduma Pilmaņa lietā (37/424) varētu saprast pretējo, Senāta CKD kopsēde pēdējo minētā lietā izteikto neuztur spēkā. Piemērojot konkrētā gadījumā 1916.g. 3.jūlija likumu (CPL VI piel. pie 1396.p. piezīmes), apgabaltiesa ir pārkāpusi šo likumu.

Atrodot, ka apgabaltiesas spriedums minētā pārkāpuma dēļ nav atstājams spēkā, Senāts nolēmj: Liepājas apgabaltiesas 1938.g. 1.marta spriedumu 1916.g. 3.jūlija likuma (CPL VI piel. pie 1396.p. piezīmes) un CPL 196.panta pārkāpuma dēļ atcelt un lietu nodot tai pašai tiesai jaunai caurlūkošanai un izspriešanai citā tiesas sastāvā.

⁴ CL 1438.p.

Senāta Civilkasācijas departamentam⁵

Anna GŪTMANE,
dzīv. Liepājā, Uliha ielā 63
lietā ar
Emīliju HARMSONI
Akts Nr. 171/38.g.

Kasācijas sūdzība.

Ar Liepājas apgabaltiesas 1938.gada 1.marta spriedumu šinī lietā es neesmu apmierināta sekojošu iemeslu dēļ:

Apgabaltiesa ir atstājusi pēc būtības nepārbaudītu manu ierunu par to, ka prasītājas un atbildētāja Viļa Zvirgzda starpā noslēgtais līgums par strīdā stāvošās mantas pārdošanu ir fiktīvs un noslēgts tikai izskata pēc ar nolūku, lai dotu Vilim Zvirgzdam iespēju izvairīties no parādu maksāšanas kreditoriem. Apgabaltiesa atradusi, ka šāda mana ieruna satur sevī *actio Pauliana* pazīmes un tāpēc konkrētos apstākļos kā ieruna nav izlietojama.

Šāds apgabaltiesas konstatējums nav atzīstams par pareizu.

Ja es biju pacēlusi ierunu par to, ka prasības pamatā liktais līgums ir fiktīvs, tad tas nozīmē, ka prasītājai nav prasības tiesību, jo fiktīvam līgumam, kā to paskaidrojis Senāts, starp citu savā 1927.gada 31.janvāra spriedumā Nr. 167⁶ Erhardtu prasība pret Kļaviņiem, likums neatzīst spēku.

Ja es savu ierunu par to, ka līgums ir fiktīvs, varu pierādīt, tad man nevar būt pienākums celt vēl atsevišķu prasību atzīt līgumu par spēkā neesošu, ja tas ar nodibinātiem apstākļiem uz likuma pamata jau pats par sevi uzskatāms par spēkā neesošu.

1916.gada 3.jūlija likums runā tikai par to darījumu apstrīdēšanu, kas ir spēkā un izpildāmi, turpretī fiktīvi darījumi jau paši par sevi nav spēkā un tos nav ko apstrīdēt. Pie šāda uzskata analogiskā lietā pieturējies arī Senāts savā 1930.gada 27.marta spriedumā Nr. 80 Sades prasībā pret Elbeku⁷, atzīstot, ka „atzīt līguma nosacījumu par spēkā neesošu pēc likuma tiesa var neatkarīgi no tā, vai atbildētājs,

⁵ LVVA 1535.fonds, 3.apraksts, 16 462.lieta, 2.lp. Nav publicēts.

⁶ Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumi 1927. Oficiāls izdevums. Tieslietu Ministrijas Vēstneša 1932.g. Nr. 11/12 pielikums, 61.ieraksts, 75.–80.lpp.; IV Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši senatori F.Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A.Valters. Otrais izdevums. [b. v.], autoru izdevums, 35., 44., 137.lpp.

⁷ Senāta Civilā kasācijas departamenta 1930.g. spriedumi. Oficiāls izdevums. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1936, 21.ieraksts, 17.–18.lpp.; VI Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši senatori F.Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A.Valters. [b.v.], autoru izdevums, 1930, 27.lpp.

kas uz līguma pretlikumību aizrādījis, celtu sevišķu pretpasību jeb aprobežotos ar vienkāršu ierunu”.

Es savā paskaidrojumā apgabaltiesai biju aizrādījusi uz apstākļiem, kas noslēgto līgumu raksturo kā fiktīvu, un tāpat norādīju arī uz pierādījumiem, kas šādu fiktivitāti pierāda, tomēr tiesa visus šos manus norādījumus ir atstājusi bez caurskatīšanas.

Tādā kārtā Liepājas apgabaltiesas spriedums nav dibināts uz visiem lietā nodibināto un pievesto apstākļu apsvēruma un tāpēc kā pretimrunājošs Civ. proc. nol. 181. un 680.p. nav pametams spēkā.

Ievērojot sacīto, pagodinots lūgt Senātu Liepājas apgabaltiesas 1938.gada 1.marta spriedumu šinī lietā atcelt un uzdot Liepājas apgabaltiesai skatīt šo lietu no jauna cauri citā tiesnešu sastāvā.

Klāt: kasācijas ķīla.
Liepāja, 1938.gadā
1.aprīlī

[paraksts]
A.Gūtmane

XV IZVILKUMI NO LATVIJAS SENĀTA CIVILĀ KASĀCIJAS
DEPARTAMENTA SPRIEDUMIEM
Sastādījuši senators F.Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis
A.Valters.

Tieslietu Ministrijas Vēstneša pielikums, Tieslietu ministrijas
izdevums, 1939.⁸

Iesūdzības rakstā prasītāja lūdz atzīt viņai īpašuma tiesības uz aprakstīto kustamo mantu, paskaidrojot, ka viņa šīs tiesības esot ieguvusi uz pirkuma līguma pamata. Atbildētāja Anna G. ir cēlusi ierunu pret prasību, apgalvojot, ka minētais pirkuma līgums esot fiktīvs darījums, kas noslēgts mantas nobēdzināšanas nolūkā, lai izbēgtu no parādu maksāšanas. Apgabaltiesa šo ierunu atstājusi bez ievērības un, apstiprinot miertiesneša spriedumu, prasību apmierinājusi. Apgabaltiesa atradusi, ka kreditors, kas uz 1916.g. 3.jūlija likuma (CPL VI piel. pie 1936.p. piezīmēs) pamata grib panākt pirkuma līguma atzīšanu par nederīgu, nevar aizstāvēties ar ierunu, bet viņam jāceļ attiecīga prasība.

Atbildētājas Annas G. kasācijas sūdzība pelna ievērību. Minētais likums paredz kreditora tiesību celt prasību atzīt attiecībā uz viņu par

⁸ 42.–43.lpp.

spēkā neesošu parādnieka darījumu, kas noslēgts ar trešo personu ar nolūku nodarīt zaudējumus kreditoram (1., 3. un 5.pants). Šis likums paredz tiesību apstrīdēt īsta, nopietni domāta darījuma spēku, ar kuru kontrahenti tiešām gribējuši panākt īpašuma tiesību pāreju uz darījuma objektu. Šāds darījums pats par sevi ir derīgs un paliek spēkā attiecībā uz pārējām trešām personām pat tad, ja atsavinātāja kreditors ir minētā likumā paredzētās prasības ceļā attiecībā uz sevi panācis šī liguma atzīšanu par spēkā neesošu (5.p.). Turpretim konkrētā gadījumā atbildētāja savā apelācijas sūdzībā ir cēlusi ierunu par liguma fiktivitāti. Par fiktīvu uzskatāms tāds ligums, kas noslēgts tikai izskata pēc un kas uz 1864.g. CL 2951.p.⁹ pamata atzīstams par spēkā neesošu (Sen. CKD 22/156¹⁰; 27/167¹¹). Fiktīvu ligumu var apstrīdēt arī ierunas ceļā, neceļot prasību (Sen. CKD 33/37¹²). Ciktāl no Senāta sprieduma Pilmaņa lietā (37/424) varētu saprast pretējo, Senāta CKD kopsēde pēdējo minētā lietā izteikto neuztur spēkā. Piemērojot konkrētā gadījumā 1916.g. 3.jūlija likumu (CPL VI piel. pie 1396.p. piezīmes) apgabaltiesa ir pārkāpusi šo likumu.

(Sen. CKD kopsēdes 1938.g. 14.dec. spr. Nr. 43 Harmsons pr. 1. pr. Gūtmanis un Zvirgzdu.)

⁹ CL 1438.pants.

¹⁰ Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumi. 1922. Oficiāls izdevums. Tieslietu Ministrijas Vēstneša 1927.g. Nr. 2/3 pielikums, 45.ieraksts, 113.–121.lpp.; I Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem par laiku no 1919.g. līdz 1925.g. 1.jūlijam. Sastādījuši Latvijas Tiesu palātas loceklis F.Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A.Valters. [b. v.], autoru izdevums, 1925, 12., 13., 27., 60.lpp.

¹¹ Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumi 1927. Oficiāls izdevums. Tieslietu Ministrijas Vēstneša 1932.g. Nr. 11/12 pielikums, 61.ieraksts, 75.–80.lpp.; IV Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši senators F.Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A.Valters. Otrais izdevums. [b. v.], autoru izdevums, 1933, 35., 44., 137.lpp.

¹² Senāta Civilā kasācijas departamenta 1933.g. spriedumi. Oficiāls izdevums. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1935, 7.ieraksts, 12.–13.lpp.; X Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši senators F.Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A.Valters. Rīga: izdevniecība „Jūrists”, 1933/1934, 98.lpp.

**MĀRĪTE ZĀGERE,
AUGSTĀKĀS TIESAS TIESNESE:**

Šajā spriedumā ietvertās juridiskās atziņas, kas balstītas uz Civillikuma 1438.pantā noteikto – šķietams (fiktīvs) darījums nekādas tiesiskas sekas neizraisa – palīdzēja raksturot apelācijas instances tiesas tāda uzskata nepamatotību, ka tiesvedības gaitā izteiktos atbildētāja iebildumus, kuros, atsaucoties uz darījuma absolūtas spēkā neesības pazīmēm, apstrīdēts šā darījuma tiesiskums, tiesa var vērtēt vienīgi tad, ja celta attiecīga pretpasība. Gluži pretēji, tiesa nedrīkst, ignorējot lietas dalībnieka iebildumus par darījuma absolūtu spēkā neesību, akceptēt tādas tiesību subjekta, noslēdzot darījumu, veiktās darbības, kuras neatbilst likumam.

Tādējādi Augstākā tiesa, apmierinot atbildētāja kasācijas sūdzību, vērsa uzmanību, ka situācijā, kad atbildētājs (trešā persona) norāda uz kādu no likumā noteiktajiem darījuma absolūtas spēkā neesības pamatiem (piemēram, Civillikuma 1405., 1409., 1415., 1438.pantā paredzētie apstākļi), tiesai ir pienākums šos iebildumus izvērtēt neatkarīgi no tā, vai celta pretpasība.

**AUGSTĀKĀS TIESAS 2011.GADA 30.NOVEMBRA PAPLAŠINĀTĀ SASTĀVĀ
PIEŅEMTAIS SPRIEDUMS LIETĀ Nr. SKC-251/2011 (C04354806):**

„Tiesību doktrīnā skaidrots, ka atkarībā no defekta rakstura juridiskā aktā civiltiesības kādu aktu atzīst par nederīgu, tas ir, par spēkā neesošu tieši uz likuma pamata „ipso jure” vai par atceļamu, kurā ir nepieciešama ieinteresētās personas darbība – apstrīdēšana (sk. Čakste K. *Civiltiesības. Lekcijas. Raksti. Rīga: Zvaigzne ABC, 2011, 60.–61.lpp.*).

Līdzīgi jautājums, kad tiesa, neesot pretpasījumam atzīt darījumu par nederīgu, ir tiesīga izvērtēt lietas dalībnieka ierunās izteiktos argumentus, kas attiecas uz darījuma tiesiskumu, risināts arī judikatūrā. Tā 1933.gada 22.novembra nolēmumā lietā Nr. 37 Senāts norādījis, ka pēc Tiesu palātas pareiza aizrādījuma atbildētājam bija tiesība uz darījuma fiktīvo raksturu atsaukties arī ierunas ceļā, neceļot sevišķu pretpasību atzīt darījumu par fiktīvu vai atcelt darījumu. [...] Tiesu palātas konstatējums par darījuma fiktīvo raksturu vien jau deva Tiesu palātai pietiekošu

pamatu pārņemšanas darījumu atzīt par nederīgu pēc Latvijas (Baltijas) Privātlikumā 2922., 2951.p. Analoga atziņa izteikta Senāta 1938.gada 14.decembra nolēmumā lietā Nr. 43 (sk. *Latvijas Senāta spriedumi (1918–1940), 12.sējums, Senāta Civilās kasācijas departamenta spriedumi. Rīga: Latvijas Republikas Augstākā tiesa, Senatora Augusta Lēbera fonds, 1998, 4906.–4907.lpp.; Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši senators F.Konradi un Tiesu palātas loceklis A.Valters. Tieslietu Ministrijas Vēstneša pielikums, 1939, 42., 43.lpp.*).

Ņemot vērā minēto, Senāts atzīst, ka gadījumā, ja savās ierunās lietas dalībnieks pamatojis attiecīgā darījuma spēkā neesamību (nederīgumu) ar tā neatbilstību likumam, tiesai darījuma tiesiskums ir jāizvērtē pēc būtības (sal. *Senāta 2010.gada 27.oktobra spriedums lietā Nr.SK-211*).”

Šīs atziņas izmantotas un nostiprinātas 2013.gada 9.oktobra spriedumā lietā SKC-445/2013 (C15158909), 9.punkts, 2015.gada 27.marta spriedumā lietā SKC-52/2015 (C20231907), 7.2.punkts, 2017.gada 26.maija spriedumā lietā SKC-166/2017 (C30614710), 8.2.punkts, proti, ka, ņemot vērā doktrīnās sniegtās atziņas, kā arī starpkaru Latvijas Senāta judikatūru, secināms, ka pēc lietas dalībnieka ierunas tiesa var vērtēt darījumu tiesiskumu, ja ierunā lietas dalībnieks pamatojis attiecīgā darījuma spēkā neesamību (nederīgumu) uz likuma pamata. Turpretī, ja darījuma tiesiskums netiek saistīts ar likumā paredzētajiem darījuma spēkā neesamības (nederīguma) pamatiem, tad darījums ir apstrīdams, vienīgi ceļot atsevišķu prasību vai pretprasību.

VECĀKU ATBILDĪBA PAR NEPILNGADĪGU BĒRNU

Senāta CKD 938/1938¹

1938.g. 28.oktobrī. Atbildētāju Annas un Jāņa Gūtmaņu kasācijas sūdzības par Tiesu palātas 1938.g. 10./17.marta spriedumu Jēkaba Pētersona u.c. prasībā pret Jāni Gūtmani u.c. summā Ls 2200 zaudējuma atlīdzības. (L. Nr. 938.)

Sēdi vada priekšsēdētāja v. senators F.Konradi; referē senatori J.Grots un A.Rumpēters.

Senāts a t r o d :

Tiesu palāta uz viņas spriedumā norādīto datu pamata, sevišķi ņēmusi vērā nopratināto liecinieku liecības, ir konstatējusi: 1) ka atbildētāju nepilngadīgais dēls ir nodedzinājis prasītāju šķūni ar sienu; 2) ka atbildētāju zēnam bijis paņēmieni spēlēt ar uguni; 3) ka atbildētājs pēc ugunsgrēka izteicies, ka viņam esot jācieš par dēla nerātnībām un ka viņš palīdzēšot prasītājam; 4) ka lietā nav pierādīts, ka pats prasītājs resp. viņa sievas tēvs būtu vainojams notikušā ugunsgrēkā, smēķējot šķūnī. Šādi tiesas konstatējumi attiecas uz lietas faktisko pusi, kas nav pārbaudāma kasācijas kārtībā.

Pamatodamās uz minētiem konstatējumiem, Tiesu palāta varēja nākt pie slēdziena, ka vecāki bija pielaiduši nolaidību sava dēla audzināšanā un pielaiduši uzraudzības trūkumu (1864.g. CL 3298.p.²) un tādēļ zēna tēvam – atbildētājam Jānim Gūtmanim – uzliekama atbildība par prasītājiem nodarītiem zaudējumiem (1864.g. CL 3284.p.³ ar piez., 3288.p.⁴). Pēc CPL 499.p. liecinieku liecību nozīmi, spēku un ticamību nosaka tā tiesa, kas izspriež lietu pēc būtības, un viņas slēdziens šai ziņā nav pārbaudāms kasācijas kārtībā. Ar to atkrit visi tie apsvērumi atbildētāja Jāņa Gūtmaņa kasācijas sūdzībā, kuros atbildētājs no sava viedokļa kritizē liecinieku liecības un apstrīd Tiesu palātas slēdzienu pareizību pēc būtības.

Pretēji atbildētāja kasācijas sūdzībā izteiktām domām Tiesu palāta nebija spiesta sevišķi apsvērt viņa norādījumu uz 1864.g. CL 222.p.⁵, jo Tiesu palāta pamato atbildētāja atbildību par prasītājiem

¹ Senāta Civilā kasācijas departamenta 1938.g. spriedumi. Oficiāls izdevums. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1938[1939], 90.–91.lpp.; XIV Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Tieslietu Ministrijas Vēstneša 1938.g. Nr. 9/10 pielikums, 587.–588.lpp.

² CL 1646.pants.

³ CL 1635.pants.

⁴ CL 1639.pants.

⁵ CL 197.pants.

nodarītiem zaudējumiem uz atbildētāja pielaisto uzraudzības trūkumu, t.i., uz viņu pielaisto patstāvīgu vainu, uz kādu gadījumu 1864.g. CL 222.p. neattiecas. Atbildētāja Jāņa Gūtmaņa uzskats, ka par bērnu darbību, kas vecāki par 7 gadiem, vecāki neatbildot arī tad, ja no viņu puses būtu pielaista nolaidība bērnu audzināšanā, nav savienojams ar 1864.g. CL 3288.p. un arī nesaskan ar Erdmaņa viedokli, uz kuru viņi atsaucas. Erdmanis šinī jautājumā burtiski izsakās šādi (System, I, l.p. 492, 2.piez.): „*Übrigens haften Eltern auch für Deliktsschulden des Kindes, wenn sie dabei in culpa oder dolo versieren, Z. B. wegen direkter vernachlässigung ihrer Erziehungspflichten. Prov. R. III, Art. 3288.*”⁶ Pretēji atbildētāja aizrādījumam, Erdmanis šinī sakarā nemaz nerunā par bērniem, kas vecāki par 7 gadiem, bet, atsaucoties uz 1864.g. CL 222.pantu, domā vispār nepilngadīgus bērnus. (Piezīme pie 222. panta Bukovska izdevumā nav precīza.) Nevar būt šaubu, ka nolaidība bērnu audzināšanā kvalificējama kā bezdarbība, par kuru runā 1864.g. CL 3284.p. piez., kādēļ atkrīt arī atbildētāja uzskats, ka ar 1864.g. CL 3288.p. minēto „paļaušanu” neesot domāts audzināšanas trūkums, bet gan tikai gadījums, pēc kura tēvs bijis klāt un varējis ar savu iejaukšanos aizkavēt bērna pārkāpumu. Par to, ka atbildētājam nav bijis agrāk zināms zēna paņēmieni spēlēties ar uguni, atbildētājs runā pirmo reizi tikai savā kasācijas sūdzībā, kādēļ šis jautājums Senātā nav apspriežams. Aiz tā paša iemesla nav apspriežams Senātā atbildētāja norādījums, ka prasītāju siena šķūnis stāvējis bez uzraudzības un ar atvērtām durvīm, ka ar to prasītāji paši pielaiduši neuzmanību. Pretēji kasācijas sūdzības iesniedzēja norādījumam Tiesu palāta taisni ir apsvērusi arī liecinieka Gusta liecību. Aiz šiem iemesliem atbildētāja Jāņa Gūtmaņa kasācijas sūdzība atstājama bez ievēribas.

Atbildētājas Annas Gūtmanes kasācijas sūdzība ir pamatota. Sava sprieduma motīvos Tiesu palāta paskaidro, ka prasība pret Annu Gūtmani ir jānoraida. Tomēr Tiesu palāta nav piespriedusi tiesāšanas izdevumus Annas Gūtmanes labā un vispār nav apsvērusi viņas lūgumu uzlikt prasītājiem tiesāšanas izdevumus. Ar to Tiesu palāta ir pielaidusi motivu nepilnību un pārkāpusi CPL 816.p., kādēļ uz atbildētājas Annas Gūtmanes kasācijas sūdzības pamata Tiesu palātas spriedums atceļams daļā, ar kuru atstāts bez ievēribas Annas Gūtmanes lūgums par tiesāšanās izdevumiem.

Aiz šiem iemesliem Senāts nolēmj: atbildētāja Jāņa Gūtmaņa kasācijas sūdzību uz CPL 907.p. pamata atstāt bez ievēribas; uz atbildētājas Annas Gūtmanes kasācijas sūdzības pamata Tiesu palātas

⁶ Erdmann C. System des Privatrechts der Ostseeprovinzen Liv-, Est- und Curland. Erster Band. Allgemeine Teil. – Familienrecht. Riga: A.Kymmel's Verlag, 1889, S. 492. „Bez tam vecāki arī atbild par bērna deliktiem, ja viņi pie tam pielaiduši vainu (culpa) vai ļaunprātību (dolo), piemēram, tiešas nolaidības savu audzināšanas pienākumu pildīšanā dēļ. Prov. Ties. III, 3288.pants.”

1938.g. 10./17.marta spriedumu CPL 816.p. pārkāpuma dēļ atcelt tai daļā, ar kuru atstāts bez ievēribas Annas Gūtmanes lūgums piespriest viņas labā tiesāšanas izdevumus; pārējā daļā Annas Gūtmanes kasācijas sūdzību uz CPL 907.p. pamata atstāt bez ievēribas.

INTARS BISTERS,

AUGSTĀKĀS TIESAS TIESNESIS:

Šis Senāta nolēmums palīdz atrast to Civillikuma sistēmā iztrūkstošo saikni attiecībā uz vecāka (arī likumiskā aizbildņa) atbildību, kad nepilngadīgais pastrādājis deliktu. Civillikums tieši neparedz vecāka atbildību šādos gadījumos.

Par šo tēmu, risinot civiltiesiskās atbildības problēmas, izvairās rakstīt mūsu tiesībzinātnieki, vien norādot, ka tiesu praksei tas ir izaicinājums (citiem vārdiem – problēma).

Šis spriedums būtībā leģitimē normas interpretāciju par vecāka civiltiesiskās atbildības prezumējamību par zaudējumiem, ko nodarījis nepilngadīgs bērns, ar iespēju vecākam atspēkot prezumpciju, bet, kā rakstīts ārvalstu doktrīnā: “[.] līdz šim autoram nav zināmi gadījumi, kad audzināšanas trūkums kā priekšnoteikums vecāka atbildības piemērošanai būtu atspēkots.”

Izskatāmā lieta ļāva formulēt neskaitāmas problēmas civiltiesiskās atbildības priekšnoteikumu noteikšanā, kad deliktu pastrādājuši nepilngadīgie kopīgi, bet kas nebija šajā lietā risināmie jautājumi. Piemēram, vai starp nepilngadīgajiem iespējama solidāra atbildība, kāda būtu, ja deliktu kopīgi pastrādātu pilngadīgie. Vai solidāra atbildība nav pretrunā nepilngadīgo bērnu interesēm, jo viņu interesēs ir pēc iespējas ātrāk pārtraukt savstarpēji kaitīgo ietekmēšanos. Kā arī, kāpēc likumdevējs izvēlējies atbildību noteikt no 7 gadu vecuma.

**AUGSTĀKĀS TIESAS 2018.GADA 12.SEPTEMBRA SPRIEDUMS LIETĀ
NR. SKC-106/2018 (C07043914):**

„[Pers. A] un [pers. B] civiltiesisko atbildību par nepilngadīgo bērnu nodarīto kaitējumu tiesa saistījusi ar Civillikuma 1639. pantu, kas paredz atbildību tam, kas pieļauj to tādos apstākļos, kuri pēc viņa personiskām attiecībām pret aizskārēju dod viņam

kā vienam no vecākiem iespēju un tātad arī uzliek pienākumu aizkavēt tādu aizskārumu.

Kasācijas instances starpkaru perioda judikatūrā, iztulkojot Baltijas Vietējo likumu kopojuma 3288.pantu, kas atbilst Civillikuma 1639.pantam, norādīts: „Nevar būt šaubu, ka nolaidība bērna audzināšanā kvalificējama kā bezdarbība, par kuru runā 1864.g. CL 3284.p. (kas atbilst Civillikuma 1635.pantam – *tiesas piezīme*), kādēļ atkrīt arī atbildētāja uzskats, ka ar 1864.g. CL 3288.p. minēto „pieļaušanu” neesot domāts audzināšanas trūkums, bet gan tikai gadījums, pēc kura tēvs bijis klāt un varējis ar savu iejaukšanos aizkavēt bērna pārkāpumu” (sk. *Latvijas Senāta spriedumi (1918–1940), 14.sējums, Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumi. Rīga: Latvijas Republikas Augstākā tiesa, Senatora Augusta Lēbera fonds, 1998, 91.–92.lpp.*).

Civillikuma 1639.panta saturs nepārprotami atklāj, ka tiesai, nodibinot [pers. A] un [pers. B] nepienācīgu pienākuma pildīšanu bērna audzināšanā un tās cēloņsakarību ar nepilngadīgo neatļauto darbību, bija pietiekams pamats konstatēt likumā paredzētu vecāka patstāvīgu civiltiesiskās atbildības pamatu par sekām, kas cēlušās viņa nepilngadīgā bērna neatļautas rīcības dēļ.” (Sprieduma 9.punkts)

CĒLIES ZAUDĒJUMS: TAGADĒJAS MANTAS SAMAZINĀJUMS (*damnum emergens*) VAI SAGAI DĀMAS PEĻNAS ATRĀVUMS (*lucrum cessans*)

Senāta CKD 156/1940¹

S p r i e d u m s .

LATVIJAS SUVERĒNĀS TAUTAS VĀRDĀ

1940.gada 22.februārī Senāts Civilā kasācijas departamenta atklātā tiesas sēdē, kurā piedalījās:

priekšsēdētājs senators O.Ozoliņš,

senatori J.Grots,

P.Stērste,

virsssekretārs A.Zonne,

lūkojis cauri atbildētāju Kārļa un Annas SPRUKTU kasācijas sūdzību par Daugavpils apgabaltiesas 1939.g. 11.novembra spriedumu Helēnes TALANOVAS, Jevdokijas VINOGRADOVAS, Agafijas PAVLOVSKAS un Anastasijas VASKOVAS prasībā pret Annu un Kārli SPRUKTIEM par Ls 320, a t r o d :

Prasības lūgumā prasītājas paskaidro, ka atbildētāji esot nocirtuši priekšlaicīgi prasītājam piederošos kokus, nodarot ar to viņām zaudējumus Ls 320 apmērā. Apgabaltiesa, apstiprinot miertiesneša spriedumu, apmierinājusi prasību Ls 186,11 apmērā uz CL 1772., 1779. pantu pamata.

Atbildētāji savā kasācijas sūdzībā paskaidro, ka apgabaltiesa esot nepareizi piemērojusi CL 1772.p., jo šajā likuma pantā esot runa par peļņu, bet ne par vērtības pieaugumu.

Atbildētāju kasācijas sūdzība nepelna ievērību. Pēc CL 1772.p. jau cēlies zaudējums var būt vai nu cietušā tagadējās mantas samazinājums (*damnum emergens*), vai arī viņa sagaidāmās peļņas atrāvums (*lucrum cessans*). Šis likuma pants pēc savas būtības neatšķiras no 1864.g. CL 3437.p., kas sevī satur arī peļņas atrāvuma (pazaudējuma) jēdziena definējumu, un proti, „kad viņš kavējis noteikti sagaidāmu mantas pieaugumu”. Konstatējot, ka ar atbildētāju rīcību prasītājam ņemta iespēja iegūt sagaidāmu mantas vērtības pieaugumu, apgabaltiesa pareizi piemērojusi CL 1772., 1779.p.

¹ LVVA 1535.fonds, 8.apraksts, 32.lieta, 68.lp.

Atrodot, ka atbildētāju kasācijas sūdzība kā nepamatota atraidāma, Senāts nolēmj: atbildētāju Kārļa un Annas SPRUKTU kasācijas sūdzību uz CPL 283.p. pamata atstāt bez ievēribas.

Šis lakoniskais Senāta spriedums ir izrādījies svarīga atziņa par Civillikuma normas piemērošanu, jo atkārtoti tiek izmantots Augstākās tiesas nolēmumu argumentācijā.

**AUGSTĀKĀS TIESAS 2014.GADA 15.JANVĀRA PAPLAŠINĀTĀ SASTĀVĀ
PIEŅEMTAIS SPRIEDUMS LIETĀ Nr. SKC-12/2014 (C04312508):**

„Apelācijas instances tiesa ir pareizi konstatējusi atbildētāja prettiesisko rīcību, tomēr nepamatoti atzinusi, ka ar to prasītājam nav nodarīti zaudējumi.

Tiesa savu secinājumu pamatojusi ar Civillikuma normas vārdisko nozīmi, proti, ka naudas summu, kuru atbildētājs no sava depozīta konta prettiesiski izmaksāja citai personai, nav pamata uzskatīt ne par prasītāja tagadējās mantas samazinājumu, ne par sagaidāmās peļņas atrāvumu Civillikuma 1772.panta izpratnē. Tāpat tiesa norādījusi, ka zaudējumi atbilstoši Civillikuma 1771.pantam var būt vai nu tādi, kas jau cēlušies, vai tādi, kas vēl stāv priekšā un dod tiesības tikai uz nodrošinājumu.

Tomēr apelācijas instances tiesa nav tālāk analizējusi nelikumīgi pārskaitītās naudas summas kā iespējamā mantiski novērtējamā pametuma raksturu. Minēto summu nevar uzskatīt par prasītāja tagadējās mantas samazinājumu, jo tā tobrīd vēl netika likumā noteiktajā kārtībā viņam pārskaitīta. Taču tiesa spriedumā nav norādījusi nekādu pamatojumu tam, ka prasībā minētā naudas summa nav sagaidāmās peļņas atrāvums.

Senāta Civilais kasācijas departaments savulaik ir skaidrojis Civillikuma 1772.pantā ietvertā jēdziena „peļņa” būtību, noraidot viedokli, ka tajā nav runas par „vērtības pieaugumu”. Senāts norādījis, ka šis likuma pants pēc savas būtības neatšķiras no 1864.gada Civillikuma (Baltijas Vietējo Civillikumu kopojums) 3437.panta, kas sevī satur arī peļņas atrāvuma (pazaudējuma) jēdziena definējumu, un proti, „kad viņš kavējis noteikti sagaidāmu mantas pieaugumu”. Tādējādi, konstatējot, ka ar atbildētāja rīcību prasītājam liegta iespēja iegūt sagaidāmu mantas vērtības pieaugumu, ir pareizi piemērot Civillikuma 1772. un 1779.pantu (sk. *Senāta Civilā kasācijas departamenta*

1940.gada 22.februāra spriedumu lietā Nr. 156: (XVI) Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumu izvilkumi. Sastādījuši Senāta Civilā kasācijas departamenta priekšsēdētājs senators O.Ozoliņš un senators P.Leitāns. Spriedumu biroja materiāli. Tieslietu Ministrijas Vēstneša pielikums, 1940, Nr. 1, 176.lpp.).

Minētā tiesību normas interpretācija ir saskanīga arī ar tiesību doktrīnā izvirzītajām aktuālajām tēzēm, paskaidrojot atrautās peļņas jēdzienu arī kā negūto labumu vai zudušo ienākumu. Turklāt Eiropas līgumu tiesību principu (*The Principles of European Contract Law*) kā viena no Eiropas autoritatīvāko tiesībzinātnieku sastādītajiem akadēmiska rakstura dokumentiem, kas sistēmiski apvieno, harmonizē un pilnveido līgumtiesību principus, 9:501. panta otrajā daļā paredzētie nākotnes zaudējumi (*future loss*), kas ir nevis nodrošināmi, bet gan atlīdzināmi, ir kvalificējami kā atrautā peļņa, ja to iestāšanās ir ar lielu ticamības pakāpi un ir nosakāms to apjoms (sk. *Torgāns K. Līgumu un deliktu tiesību problēmas. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 21., 217. un 227.lpp.*). Konkrētajā lietā ir konstatējami abi minētie kritēriji.” (Sprieduma 7.punkts)

Šī sprieduma atziņas izmantotas arī Augstākās tiesas 2015.gada 22.oktobra spriedumā lietā Nr. SKC-131/2015 (C24083209), 2016. gada 7.jūnija paplašinātā sastāvā pieņemtajā spriedumā lietā Nr. SKC-7/2016 (C39072411) un 2018.gada 31.maija spriedumā lietā Nr. SKC-231/2018 (C15133815).

ATZĪŠANAS PRASĪBA TIESĪBU ESĪBAS KONSTATĒŠANAI

Senāta CKD 37/1929¹

1929.g. 25.aprīlī. Heinriha Ronesalas pilnvarnieka zv. adv. Grīnberga lūgums par Tiesu palātas sprieduma atcelšanu Jāņa Ronesalas un citu prasībā pret Heinrihu Ronesalu. (L. Nr. 37.)

Sēdi vada priekšsēdētājs senators K.Ozoliņš; referē senators A.Lēbers.

Nemot vērā: 1) ka Tiesu palātai bija pietiekošs iemesls tagadējo prasību atzīt par prejudiciālu (*actio sine condemnatione*)²; taisni prasības formulējums „atzīt prasītājus par mantiniekiem” („признать наследниками”), bet ne apstiprināt... mantošanas tiesībās”, kā nepareizi attēlo Tiesu palāta, neminot par noteiktu mantojumu vai mantojuma objektu un nelūdzot konkrētā priekšmeta atņemšanu atbildētājam, aizrāda uz to, ka prasītāji nav cēlušī *hereditatis petitio*³, bet gan aprobežojušies ar prasību nodibināt viņu mantošanas tiesības kā tādas, kuras atbildētājs esot apstrīdējis; pēc Priv. lik. 2601.panta⁴ mantojuma prasības mērķis ir atzīt prasītāju vai nu par vienīgo mantinieku, vai par līdzmantinieku mantošanas tiesībās un izdot viņam sakarā ar („demzufolge”)... vai nu visu atstāto mantojumu, vai pienākošos daļu, vai arī tos pie mantojuma piederošos priekšmetus, kuri atrodas atbildētāja valdīšanā; tāpēc jāatzīst, ka tagadējā prasība celta kā prejudiciāla prasība, bet nemaz ne kā *hereditatis petitio*, jo prasība nav vērsta uz noteikta priekšmeta atņemšanu atbildētājam un nodošanu prasītājiem; kā prasītāji savu prasību nosauc, tam nav izšķirošas nozīmes (Sen. Civ. kas. dep. spr. 1925.g. 98.nr.⁵; 1927.g. 423.num.⁶);

2) ka īstenībā – kā pareizi aizrāda atbildētājs, – prasītāji lietas tālākā gaitā cēlušī strīdu par konkrēto mantojuma objektu, t.i., par Ronesala māju, un domājuši ar tagadējo prasību, lai gan formulētu prejudiciālu panākt mantošanas tiesību atzīšanu viņiem taisni uz

¹ Senāta Civilā kasācijas departamenta 1929.g. spriedumi. Oficiāls izdevums. Valsts tipogrāfija, 1937, 139.–140.lpp.

² Atzīšanas prasība – lat. val.

³ Mantojuma prasība – lat. val.

⁴ CL 669.pants.

⁵ Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumi 1925. Oficiāls izdevums. Tieslietu Ministrijas Vēstneša 1929.g. Nr. 11/12 pielikums, 35.ieraksts, 84.lpp.

⁶ Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumi 1927. Oficiāls izdevums. Tieslietu Ministrijas Vēstneša 1933.g. Nr. 6/8 pielikums, 143.ieraksts, 139.–142.lpp.; IV Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši senatori F.Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A.Valters. Otrais izdevums. [b.v.], autoru izdevums, 1933, 87., 109., 110.lpp.

minēto māju un tā sadalīšanu starp partiem; prasītāji pie tam noteikti iziet no tā, ka šo māju nelikumīgi valdot atbildētājs; sakarā ar tādu prasītāju lietas tālākā gaitā izteikto nodomu, viņi Tiesu palātas sēdē vienmēr runā par „strīdū esošo zemi”;

4) ka tomēr prasītāji savu kā prejudiciālu prasību formulēto *petitumu* un kā saturu nebija grozījuši un nevarēja grozīt Civ. proc. lik. 332.p. paredzētā kārtībā;

5) ka saskaņā ar Civ. proc. lik. 3. (1801.) p. izpratni un prejudiciālās prasības juridisko dabu un mērķi tā nevar būt vietā, kad atbildētājs jau bija pārkāpis un traucējis tās tiesības, kuru atzišanu prasītājs lūdzis savā prejudiciālā prasībā (sk. paskaidrojumus pie 1889.g. 9.jūlija Civ. proc. noveles 64.p. (vēlākā 1801.p., tagadējā 3.p.), Hasmaņa un Nolkēna 2.izd.⁷ 56.lpp.; Sen. civ. kas. dep. spr. krāj. 1921.g. 18.nr.; spr. 1924.g. 215.nr.⁸); tāpēc, ja prasītāji īstenībā iziet no tā, ka viņu tiesības jau esot pārkāpis atbildētājs un ka viņi īstenībā domājuši šādas savas tiesības restituet, atņemot atbildētājam strīdū esošo objektu, tad prasītājiem bija jāceļ nevis prejudiciāla prasība (*actio sine condemnatione*), bet prasība pēc būtības (*actio cum condemnatione*)⁹, kuru paredz Civ. proc. lik. 1.p., t.i., prasība, kuras priekšmets būtu „strīds par civiltiesībām”; prejudiciāla prasība var tikt celta tikai līdz tiesības traucējuma momenta iestāšanās; ar traucējuma momenta iestāšanos prasībai vairs nav vietas;

6) ka tāpēc Tiesu palātai nebija likumīga pamata tagadējās prejudiciālās prasības robežās izšķirt strīdu par prasītāju tiesībām uz strīdū esošo zemi (Ronesalas māju), kura pēc pašas Tiesu palātas konstatējuma atrodas atbildētāja valdīšanā un rīcībā un ap kuras piederību pie mantudevēja atstātā mantojuma un ap kuras sadalīšanu starp partiem lieta pēc būtības īstenībā taisni grozās;

7) ka tādā kārtā Tiesu palāta, prejudiciālās prasības robežās izspriežot strīdu par civiltiesībām, kuru celt varētu tikai ar parastu *actio cum condemnatione*, pārkāpusi Civ. proc. lik. 3. (1801.), 711.p., kādēļ aiz šī iemesla vien Tiesu palātas spriedums atceļams, Senāts, neielaižoties pārējo atbildētāja pievesto kasācijas iemeslu pārbaudīšanā, nolēmj: Tiesu palātas 1927.g. 12./19./24. janvāra spriedumu Civ. proc. lik. 3. (1801.), 711.p. pārkāpumu dēļ atcelt un lietu nodot Tiesu palātai izspriešanai no jauna citā sastāvā.

⁷ Гасманъ Ф., Бар. Нолькенъ Ф. Положения о преобразовании судебной части и крестьянских присутственных местъ в Прибалтийскихъ губернияхъ и правила о приведении означенныхъ положений въ действие. 2-ое пересмотренное и дополненное издание министерства юстиции. С.-Петербургъ, тип. Правительствующаго Сената, 1890.

⁸ I Izsvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši senatori F.Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A.Valters. Otrais izdevums. [b.v.], autoru izdevums, 1929, 39.lpp.

⁹ Piespriešanas prasība – lat. val.

**VALERIJANS JONIKĀNS,
AUGSTĀKĀS TIESAS TIESNESIS:**

Latvijas starpkaru Senāta atziņa, ka prejudiciālās jeb atzišanas prasības pieļaujamas, iekams nav noticis to tiesību traucējums un pārkāpums, kuru atzišanu prasītājs ir lūdzis savā prejudiciālajā prasībā, acīmredzami izriet no Civilprocesa likuma 1.pantā noteiktā par civiltiesību strīdu (*hereditatis petitio*) kā prasības priekšmetu un ir balstīts uz racionāliem apsvērumiem jautājumu par kādas civiltiesiskās attiecības esamību vai neesamību aplūkot šā strīda ietvaros tiktāl, cik tas ir nepieciešams pašu civilo tiesību (valdījuma, mantojuma, īpašuma tiesību u.tml.) aizskāruma novēršanai.

Līdzās procesuālās ekonomijas principam tas rada efektīvu tiesību aizsardzību arī atbilstoši spēkā esošajam civilprocesiālajam regulējumam.

Atbilstoši spēkā esošā Civilprocesa likuma 3.panta iztulkojumam Augstākā tiesa atzinusi, ka prejudiciālu jeb atzišanas prasību šī likuma norma vispār neparedz.

Vienlaikus jāatzīst, ka liegums vērsties tiesā ar atzišanas prasību var radīt būtisku personas tiesību aizskārumu, kas ir izsaucis pamatotas diskusijas par šāda ierobežojuma samērīgumu (sk. Vārna D. *Juridisko attiecību nepastāvēšanas prasījums (negatīva prasība) civilprocesā. Jurista Vārds, 31.01.2017., Nr. 5 (959), 24.–29. lpp. un Kārkliņš J., Brants E. Negatīvā atzišanas prasība civilprocesā. Jurista Vārds, 28.03.2017., Nr. 13 (967), 22.–31.lpp.*). Ja, piemēram, darījuma partneris, kas ir preces saņēmējs, par visiem pirkumiem ir norēķinājies, bet pārdevējs tomēr uzstājīgi pieprasa attiecīgu summu samaksu, brīdinot par vēšanos tiesā, pircējam, negaidot, kamēr prasība tiks celta vai tiesā iesniegts maksātnespējas pieteikums ar no tā izrietošajām negatīvajām sekām, būtu jābūt tiesībām lūgt tiesu atzīt, ka noslēgtā līguma ietvaros viņam nav parādsaistību.

**AUGSTĀKĀS TIESAS 2016.GADA 30.SEPTEMBRA SPRIEDUMS LIETĀ
Nr. SKC-292/2016 (C04256907):**

„Civillietu departaments uzskata, ka uzturēto prasījumu par pirmpirkuma tiesību atzīšanu nav pamata apmierināt kā patstāvīgu prasību sprieduma rezolutīvajā daļā.

Prasītāja tiesību esamības konstatēšana un šo tiesību pārkāpuma konstatēšana pēc savas būtības ir tiesiskās aizsardzības līdzeklis, kuru tiesa piespriež sprieduma rezolutīvajā daļā, bet gan prasības pamats, kas nodibināms sprieduma motīvu daļā, lai tiesa nonāktu pie tiesiskās aizsardzības līdzekļu noteikšanas rezolutīvajā daļā.

Atzīšanas prasības ir pieļaujamas, proti, prasības, kuras izskatot tiesa nosaka, vai starp prasītāju un atbildētāju pastāv vai nepastāv kāda tiesiska attiecība. Taču šāda atzīšanas prasība nav savienojama ar izpildījuma prasību. Pirmpirkuma tiesību aizsardzību realizē ar izpildījuma prasību (izpirkuma prasību vai zaudējumu atlīdzības prasību).

Šāda interpretācija atbilst doktrīnai: profesors Vladimirs Bukovskis, atsaucoties arī uz Senāta 1927.gada spriedumu¹⁰, uzsvēris, ka prejudiciālu jeb atzīšanas prasību var celt tikai līdz tiesības traucējuma iestāšanās momentam; ar traucējuma momenta iestāšanos tādai prasībai vairs nav vietas (*Bukovskis V. Civilprocesa mācības grāmata. Rīga: Autora izdevums, 1933, 293.lpp.*¹¹).

Pirmpirkuma tiesību neievērošanas gadījumā ar nekustamā īpašuma atsavināšanu citai personai tiesību traucējums jau ir iestājies, tātad vairs nav pieļaujams atsevišķi prasīt atzīt pirmpirkuma tiesību esamību.” (Sprieduma 15.punkts)

¹⁰ Prejudiciālu prasību vai atzīšanas prasību var celt tikai līdz tiesības traucējuma iestāšanās momentam; ar traucējuma momenta iestāšanos tādai prasībai vairs nav vietas (Senāta spr. 25. IV. 1927.g. Ronesala 1, Nr. 37) [Šī lieta izskatīta 25.04.1929.]

¹¹ Atsaucē pie šīs atziņas: „Prasība, kas vērsta uz zināmas atzīmes dzešanu zemesgrāmatās un uz zināma immobila apstiprināšanu prasītājam par labu, nemaz nav uzskatāma par prejudiciālu [C. pr. n. 3. (1801.) p.], bet gan par tipisku *actio cum condemnatione* (C. pr. n. 1.p., Sen. spr. 1925.g., Nr. 98 un 27. X. 1927.g., Nr. 423).

LIETAS FAKTISKĀ PAMATA NOTEIKŠANA UZ LIETAS IESNIEGŠANAS BRĪDI UN ATKĀPES NO ŠĪ PRINCIPA

Senāta CKD 172/1927¹

1927.g. septembra mēneša 21.dienā. Annas Šleseres pilnvarnieka zv. adv. Reinfelds lūgums par Tiesu palātas lēmuma atcelšanu lietā par Ādažu pagasta „Remek” mājas dalīšanu starp Jāni Kļaviņu un Annu Šleseri un Jāņa Kļaviņa pilnvarnieka priv. adv. Rēķa paskaidrojums.

Sēdi vada priekšsēdētājs senators K.Ozoliņš; referē senators A.Pētersons.

Nemot vērā: 1) ka uz vispārējā pamata tiesai, izspriežot strīdus lietas vai vispār lietu, kuru ierosinājusi viena persona, bet kurā piedalās vairākas personas ar pretējām interesēm, jāiziet no tiem konkrētiem apstākļiem, kuri bija nodibinājušies tai momentā, kad tiesa ievadījusi lietu uz vienas no tām personām ierosinājuma; tādēļ šais lietās nav nozīmes tādiem pārgrozījumiem, kuri vēlāk pa lietas iztiesāšanas laiku notikuši vai pat tikuši izsaukti vienpusīgi no ierosinātāja pretiniekiem; šādi pārgrozījumi nevar tādēļ iespaidot to faktisko materiālu, uz kura pamata tiesai lieta jāizspriež, un vispār nevar aizskart lietas ierosinātāja tiesības un intereses;

2) ka kopējās mantas dalīšanas lietas pielīdzināmas strīdus lietām; dalīšanas lietas iztiesājamas nevis pēc parasto apsardzības lietu noteikumiem, bet viņās uzstājas parti ar pretējām interesēm un prasībām; tas notiek „*duplex judicium*”² taisni tad un taisni tādēļ, ka dalībnieki par dalīšanu nebija vienojušies (Civ. proc. lik. 2024.p.); dalīšanas kārtība no partu vienošanās vairs neatkarājas, tiesa var dalāmo priekšmetu nolikt pārdošanā izsolē, kura var notikt ne tikvien vērtības noteikšanai, kā „labprātīga” izsole, bet arī dalīšanas izvešanai kā piespiedu izsole (Priv. lik. 941.p.³);

saskaņā ar šo dalīšanos lieta pēc būtības izspriežama nevis ar blakus lēmumiem, bet tieši ar spriedumiem, līdzīgi prasības lietām (Civ. proc. lik. 1421.p.); tātad dalīšanas lietās nekrit svarā un tiesai nav jāņem vērā tādi apstākļi, kuri nodibinājušies pēc dalīšanas

¹ Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumi 1927. Tieslietu Ministrijas Vēstneša 1932.g. Nr. 11/12 pielikums, 85.–86.lpp.

² Abpusējs process, t.i., process, kurā abas puses ir vienlaikus it kā prasītāja un atbildētāja pozīcijā – lat. val.

³ CL 1075.pants.

lietas ievadīšanas tiesā, un vēl mazāk tādi apstākļi, kurus pretējā puse izsaukusi no sevis pēc tā, kad lietu ierosinājis pirmais lūdzējs; tātad arī vēlākās pārmaiņas pretējās puses personas nekad nevar iespaidot lietas gaitu un arī pretējās puses personu skaita vēlāka pavairošana, savukārt sadalot pretējai pusei piederošās daļas starp vairākām personām, ne tikvien nevar novest pie jau likumīgi ierosinātas un ievadītās lietas izbeigšanas, bet, taisni otrādi, jo vairāk apstiprina un nodibina dalīšanas vajadzību;

šai ziņā nodibinājas tāds pats stāvoklis, kad prasības lieta pretprasītājs būtu savu pretprasību visumā vai pretprasības daļu cedējis (tālāk nodevis) kādai trešai personai; arī šai gadījumā nevar būt šaubu, ka šāda cesija nekad nevar novest pie prasības lietas izbeigšanas, bet gan lieta turpināma starp pirmprasītāju un tām personām, kuras tagad kopā reprezentē pretējo pusi, t.i., prasības lieta turpināma vai nu pret cesionāru vien (ja pretprasība tika cedēta visumā), vai pret cedentu un cesionāru kopā (ja pretprasība tika cedēta tikai daļā); kā īstās prasību lietās, tā arī dalīšanas lietās (Civ. proc. lik. 1410.p.) šais gadījumos gan būtu par lietas gaitu jāpaziņo jau visi tagadējie lietas dalībnieki, pie kam dalāmās mantības daļas cedents un daļas cesionārs sastāda vienu pašu kopējo „pretējo pusi”;

3) ka tādā kārtā ar lietas turpināšanu starp visiem tagadējiem lietas dalībniekiem, arī cesionāra (šai plašā nozīmē) kā jaunā dalībnieka interesēs, kuras kā tādas pilnīgi solidāras ar viņa cedenta interesēm nemaz netiek pārkāptas; ja cesionārs savukārt domā panākt savas, viņam cedētās daļas faktisko atdalīšanu no cedentam palikušās daļas, tad cesionāram pilnīgi iespējams pret savu cedentu ievadīt jaunu dalīšanas lietu; ja pielaistu, ka dalīšanas lieta būtu izbeidzama jau tad, kad pretējā puse cedē savas daļas daļu kādai citai personai un tā pret dalīšanu protestētu, tad katru likumīgi ievadītu un jau tālāk virzītu lietu varētu izjaukt un paralizēt, bet šāds stāvoklis tieši runātu pretim likumam, jo pēc Priv. lik. 940.p.⁴ neviens dalībnieks nav spiests palikt kopējā īpašumā;

4) ka tādēļ Tiesu palātai nebija pietiekošs pamats apstiprināt Apgabaltiesas lēmumu, kurā sūdzētājas Annas Šleseres lūgums par dalīšanas turpināšanu dabā tika atstāts bez ievērības; bet gan Tiesu palātai bija lieta jāturpina starp visiem tagadējiem imobila līdzīpašniekiem, imobilu sadalot reālās daļās starp lūdzēju Annu Šleseri, no vienas puses, un pārējiem tagadējiem līdzīpašniekiem Jāni un Vili Kļaviņiem, no otras puses; sevišķi par nepareizu atzīstams Apgabaltiesas aizrādījums, kuru Tiesu palāta nebija pārbaudījusi, uz to, it kā dēļ runā stāvošā imobiļa dalīšanas dabā būtu nepieciešama

⁴ CL 1074.pants.

hipotekāru piekrišana: īstenībā šāda piekrišana būtu vajadzīga tikai dēļ atsevišķas reālas immobiļa daļas atsvabināšanas no hipotekāriskās atbildības, bet nemaz ne dēļ pašas immobiļa reālas dalīšanas kā tādas (Notar. nolik. 311.p.);

5) ka tātad Tiesu palāta, izbeidzot tagadējo dalīšanas lietu, pārkāpusi Priv. lik. 940.p. un Civ. proc. lik. 711.p., kādēļ viņas lēmums atceļams, Senāts nolēmj: Tiesu palātas 1926.g. 22.aprīļa lēmumu atcelt Priv. lik. 940.p. un Civ. proc. lik. 711.p. pārkāpumu dēļ un lietu nodot izspriešanai no jauna Tiesu palātai citā sastāvā.

Senāta CKD 46/1923⁵

Apgabaltiesa, uzstādot to apstākli, ka mājas tikušas atsavinātas prasītājam procesa laikā, atrod, ka šim faktam neesot nozīmes tamdēļ, ka civilprasība esot apspriežama uz to attiecību pamata, kādas bijušas iesūdzības laikā. Šis Apgabaltiesas uzskats, lai gan pats par sevi pareizs, tomēr nav atzīstams par izsmeļošu. Apgabaltiesa nevarēja iet tam apstāklim garām, ka prasītājs par procesa laiku – ekspropriācijas ceļā – zaudējis īpašuma tiesību uz mājām, līdz ar to zaudējot arī rīcības tiesību par viņām un tai skaitā arī tiesības prasīt atbildētāja izlikšanu no minētām mājām sprieduma taisīšanas laikā.

Apgabaltiesa, pretēji Civ. proc. lik. 142.p., nav apsvērusi izšķirošo procesuālo jautājumu par to, kāda nozīme šai lietā ir tam apstāklim, ka pēc prasības celšanas taisni atkritis prasības faktiskais pamats un priekšnoteikums, un pie tam bez atbildētāja rīcības, uz kuru prasītājs dibinājis savu prasību, un ka šis apstāklis varētu iespaidot šīs konkrētās lietas procesuālo gaitu.

(1923.g. 28.febr. spr. Nr. 46, Firkša pr. l. pr. Paegli.)

ANDA BRIEDE, AUGSTĀKĀS TIESAS TIESNESE:

Šajos nolēmumos ir nostiprināta civiltiesiskās apgrozības noteiktība un stabilitāte, sniedzot atbildi arī uz šodien aktuāliem tiesību jautājumiem.

Liettiesiska rakstura strīdos, kas izriet no likumā noteikta īpašumtiesību aprobežojuma (piemēram, kopīpašuma tiesība) un ir saistīti ar pašu lietu, nevis ar lietas īpašnieka personu, tiesvedības turpināšana ir iespējama arī gadījumā, ja atbildētājs savu īpašuma

⁵ II Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši Tiesu palātas locekļi F.Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A.Valters. [b.v.], autoru izdevums, 1926, 116.lpp.

domājamo daļu ir atsavinājis. Tādējādi, neatkarīgi no atbildētāja radītajiem šķēršļiem jautājuma atrisināšanai, prasītājam tiek nodrošinātas tiesības uz tiesas aizsardzību.

**AUGSTĀKĀS TIESAS 2011.GADA 31.AUGUSTA SPRIEDUMS LIETĀ
Nr. SKC-220/2011 (C30184707):**

„Prasītāji, ceļot prasību, bet atbildētāja – pretprasību, ir izlietojuši tiem piederošās lietu tiesības, cenšoties panākt savu aizskarto vai apstrīdēto likumīgo tiesību aizsardzību tiesā.

Pēc vispārējā principa tiesai, izspriežot konkrētu strīdu, jāvadās no tiem faktiskajiem apstākļiem, kas pastāvēja prasības (pretprasības) celšanas brīdī. Vēlāk (pēc lietas ierosināšanas) notikušas izmaiņas nevar ietekmēt tos apstākļus, kas pastāvēja prasības (pretprasības) celšanas brīdī un kas bija norādīti kā prasības pamats un bija izvērtējami, lemjot par prasības apmierināšanu vai noraidīšanu (sk. *Civillikumi ar paskaidrojumiem. Otrā grāmata. Lietu tiesības. Sastādījuši F.Konradi un A.Valters. Rīga: „Grāmatrūpnieks” izdevumā, 1935, 206.–207.lpp.*⁶).

Turpretī apelācijas instances tiesa prasību un pretprasību noraidījusi, nevis balstoties uz tiem faktiskajiem apstākļiem, kas pastāvēja lietas ierosināšanas brīdī un kas bija celto prasījumu pamatā, bet gan uz tādiem apstākļiem, kas nodibinājušies jau pēc pirmās instances tiesas sprieduma taisīšanas lietā. Turklāt jāņem vērā, ka šajā gadījumā lietas apstākļu izmaiņas notikušas tieši atbildētājas rīcības rezultātā. Tādējādi tiesa likumā noteiktā kārtībā ierosinātu strīdu nav izšķīrusi pēc būtības, pārkāpjot personas likumā paredzētās tiesības uz aizskarto vai apstrīdēto tiesību aizsardzību tiesā.

Šāda strīda risināšana, Senāta ieskatā, nav akceptējama arī tādēļ, ka tas var kalpot lietas dalībniekiem par ierosinājumu procesuālo tiesību negodprātīgai izlietošanai. Piemēram, lai novilcinātu vai paralizētu likumā noteiktā kārtībā ierosināta strīda par kopīpašuma lietošanas kārtības noteikšanu galīgu izšķiršanu tiesā, atbildētājam būtu nepieciešams vien pēc pirmās instances tiesas sprieduma taisīšanas atsavināt savu kopīpašuma daļu un tādējādi panākt, ka pret viņu celtā prasība „automātiski” tiek noraidīta, bet prasītājs ir spiests uzsākt tiesvedību no jauna, ceļot jaunu prasību. Minētais ir acīmredzamā pretrunā arī ar procesuālo ekonomiju.” (Sprieduma 11.punkts)

Šīs atziņas izmantotas arī 2017.gada 30.marta spriedumā lietā Nr. SKC-95/2017 (C17085505).

⁶ Izvilkums no Senāta CKD 172/1927.

NODEVA PAR TIESĀŠANĀS IZDEVUMU PĀRSŪDZĪBU

Senāta CKD 35/1939 kopsēde¹

1939.g. 27.septembris kopsēdes spr. Nr. 35 Romaņenko pr. l. pr. Nod. dep. u.c.

CPL 803.p. paredz, ka rezolūcijā, starp citu, jānorāda, vai tiesāšanās izdevumi uzliekami vienam no prāvniekiem vai arī sadalāmi starp abām pusēm. Tādā kārtā norādījums par tiesāšanās izdevumiem pēc paša likuma ir sprieduma sastāvdaļa, kuram parasti atbilst attiecīgi apsvērumi sprieduma motivācijas daļā. Nerunājot nemaz par to, ka šī pēdējā jautājuma izšķiršana stāv pilnīgā atkarībā un tāad ciešā sakarā ar prāvnieku strīdus izšķiršanu pēc būtības, likums arī neparedz, ka minēto jautājumu tiesa varētu izlemt vēl pēc sprieduma taisīšanas blakus procesa kārtībā ar tiesas lēmumu.

No otras puses, likums arī neparedz, ka sprieduma daļu par tiesāšanās izdevumiem prāvnieks varētu pārsūdzēt ar blakus sūdzību. Ievērojot sacīto un to, ka saskaņā ar CPL 253. un 854.p. pirmās instances spriedumu pārsūdzēšana ir paredzēta ar apelācijas sūdzību, ir atzīstams, ka arī sprieduma daļa par tiesāšanās izdevumiem ir pārsūdzama tikai apelācijas sūdzības kārtībā, resp. revidējama vienīgi uz šādas sūdzības pamata ar otrās instances spriedumu, nevis lēmumu.

Šim viedoklim nerunā pretim CPL 854.p. pastrīpotais, ka apelācijas sūdzību var iesniegt par pirmās instances spriedumu pēc lietas būtības, ko 1) arī jautājums par tiesāšanās izdevumiem, kā jau augstāk norādīts, tiek izšķirts nevis blakus lēmumā, bet gan tieši tiesas spriedumā, ar kuru izspriesta lieta pēc būtības, un 2) tādā kārtā ar apelācijas iesniegšanu par tiesāšanās izdevumu nepareizu uzlikšanu resp. sadalīšanu tiek attiecīgā daļā pārsūdzēts tieši tāds spriedums, kas taisīts pēc lietas būtības.

CPL 970.pantā paredzētā tiesas nodeva ņemama par katru prasības lūgumu no prasāmās summas. Tāda pati nodeva ņemama, starp citu, arī par apelācijas sūdzībām, pie kam CPL 973.pantā ir noteikts, ka nodeva par apelācijas sūdzību ņemama no tās summas, kuru lūdzējs pārsūdzībā prasa piespriest vai kuras piespriešanu viņš apstrīd. Nebūtu racionāls pamats pieņemt, ka nodeva par apelācijas sūdzību būtu aprēķināma pēc cita principa kā par prasības lūgumu.

¹ XVI Izvilkumi. Sastādījuši Senāta Civilā kasācijas departamenta priekšsēdētājs senators O.Ozoliņš un senators P.Leitāns. Sprieduma biroja materiāli. Tieslietu Ministrijas Vēstneša pielikums, 1940, 49.–50., 54.lpp.

Tādēļ arī no CPL 973.panta viedokļa ir izšķiroša prasības summa, resp. tā šīs summas daļa, kuru lūdzējs lūdz piespriest vai arī apstrīd.

No pretējā viedokļa būtu jāatzīst, ka gadījumā, ja lūdzējs apelācijā apstrīd ne tikai prasības summu, bet arī no viņa piespriesto izdevumu apmērus, viņam būtu vēl jāmaksā sevišķa nodeva par šiem izdevumiem. Ievērojot vēl to, ka pēc CPL 975.panta prasības par tiesu izdevumu atpakaļdošanu atsvabinātas no tiesu nodevas, jānāk pie slēdziena, ka nevar prasīt tiesu nodevu par apelācijas sūdzību, kas apstrīd pirmās instances spriedumu tikai tiesāšanās izdevumu ziņā.

**AUGSTĀKĀS TIESAS 2016.GADA 22.FEBRUĀRA LĒMUMS LIETĀ
NR. SKC-1073/2016 (C30687713):**

„Saskaņā ar Civilprocesa likuma 34.panta pirmo daļu valsts nodeva maksājama par prasības pieteikumu [..]. Tas nozīmē, ka Civilprocesa likums pienākumu maksāt valsts nodevu paredz par materiāltiesiskiem prasījumiem. [..]

Prasības summas noteikšanai ir trejāda nozīme: a) pēc šīs summas nosakāma prasības piekritība vienai vai otrai no dažāda veida tiesām; b) pēc tās aprēķina tiesu nodevas; c) pēc tās aprēķina lietas vešanas atlīdzību, kuru pēc takses piespriež prāvu vinnējušai pusei. Prasību novērtē prasītājs, kurš atkarībā no prasījuma apmēra pats noteic savu prasības summu, ja likumā par to nav sevišķu noteikumu” (sk. *Dr. jur. Vladimirs Bukovskis. Civilprocesa mācības grāmata. Rīga: Autora izdevums, 1933, 302.lpp.*).

Izdevumi advokāta palīdzības samaksai kā viens no tiesāšanās izdevumu veidiem nav prasības summa Civilprocesa likuma 35.panta izpratnē, ko cita starpā apstiprina arī Civilprocesa likuma 193.panta sestā daļa, atbilstoši kurai rezolutīvajā daļā norāda tiesas nolēmumu par prasības pilnīgu vai daļēju apmierināšanu vai par tās pilnīgu vai daļēju norādīšanu, atsevišķi uzrādot prasījumus, kuri tiek apmierināti un kuri tiek noraidīti, un sprieduma būtību; turklāt norāda, kam un kādā apmērā maksājami tiesāšanās izdevumi [..].

„Nevar prasīt tiesu nodevu par apelācijas sūdzību, kas apstrīd pirmās instances spriedumu tikai tiesāšanās izdevumu ziņā” (sk. *senators Konradi F., Zvejnieks T. un citi. Civilprocesa likums (1938.g. izd., 1939.g. iespied.) ar paskaidrojumiem. Rīga: Valsts tipogrāfijas izdevums, 1939, 294.lpp.*).

„Gadījumos, kad pirmās instances spriedums ir pārsūdzēts tikai daļā par tiesāšanās izdevumiem, [..] apelācijas sūdzības pieņemamas bez tiesu nodevas (CKD kopsēdes 39/35)” (sal. *senators Ozoliņš O. Senāta Civildepartamenta prakse 1939.gadā. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1940, Nr. 2*).

Apkopojot minēto, Civillietu departaments uzskata, ka, pārsūdzot spriedumu apelācijas kārtībā tikai daļā par advokāta palīdzības samaksai noteikto izdevumu apmēru, valsts nodeva nav jāmaksā.” (Sprieduma 5.3.–5.5.punkts)

PRETSŪDZĪBAS IESNIEGŠANA UN IZLĪDZINOŠĀ TAISNĪGUMA PRINCIPS

Senāta CKD 149/1938¹

1938.g. 25.februārī. Annas Balkinas, Kurta Johana Balkina, Herberta Geoga Balkina un Dagmāras Balkinas pilnvarnieka zv. adv. M.Krona kasācijas sūdzība par Tiesu palātas 1937.g. 25.augusta lēmumu mir. Jāņa Jēkaba Balkina testamenta lietā. (L. Nr. 149.)

Sēdi vada priekšsēdētāja v. senators F.Konradi; referē senators P.Stērste.

Senāts atrod:

Tiesu palāta ir ievērojusi Nodokļu departamenta iesniegto blakus sūdzību par mantas bezatlīdzības pārejas nodevas palielināšanu par 1038 latiem, bet Annas Balkinas un citu blakus sūdzību atstājusi bez caurskatīšanas aiz tā iemesla, ka CPN neparedz pretblakus sūdzību iesniegšanu. Annas Balkinas un citu iesniegtā kasācijas sūdzība pelna ievēribu. CPN ir paredzēts, ka katram lietas dalībniekam ir tiesība likumā noteiktā kārtībā un laikā pārsūdzēt pirmās instances spriedumus vai lēmumus vai nu apelācijas, vai arī blakus sūdzības kārtībā, atkarībā no pārsūdzības priekšmeta dabas: materiāltiesiskas vai arī procesuālas. Lai gan blakus sūdzību institūta mērķis ir papildināt un vienkāršot pārējos likumā paredzētos pārsūdzības līdzekļus, tad tomēr CPN blakus sūdzībām tiek ierādīta svarīga, patstāvīga loma un tām ir daudz kopēja ar apelācijas sūdzībām.

Blakus sūdzības ir pielaižamas ne tikai par tādiem tiesas lēmumiem, ar kuriem tiek izšķirti tīri procesuālas dabas jautājumi, bet arī par tādiem, ar kuriem tiek pēc būtības galīgi izšķirti dažādi tiesību jautājumi (p. p. adjudikācijas, testamenta un mantinieku apstiprināšanas u.t.t. lēmumi). Nereti nāk priekšā gadījumi, ka viens no partiem apmierinās ar tiesas spriedumu vai lēmumu tikai tādēļ, ka otrs parts to nepārsūdz. Par pretējā parta nodomiem šai jautājumā viņš uzzina tikai ar pārsūdzības noraksta saņemšanu, kas parasti iekrīt pēc likumā noteiktā pārsūdzības termiņa notecēšanas. Netaisni būtu atļaut vienam pārsūdzēt tiesas spriedumu tai daļā, ar kuru viņš nav apmierināts, bet otram, kurš spriedumu termiņā nav pārsūdzējis, neatļaut to tikai tādēļ, ka viņš apmierinātos ar spriedumu, ja arī pretējā

¹ Senāta Civilā departamenta 1938.g. spriedumi. Oficiāls izdevums. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1938–1939, 17.–18.lpp.; XIV Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši senators F.Konradi un Tiesu palātas loceklis A.Valters. Tieslietu Ministrijas Vēstneša 1938.g. Nr. 4 pielikums, 254.lpp.

puse to nepārsūdzētu. Šādos gadījumos izlīdzinošo taisnību var atrast pretapelācijā, ja spriedums pārsūdzams apelācijas kārtībā.

Nebūtu nekāda pamata tādas pat pretblakus sūdzības pārsūdzības tiesības nepiešķirt tam partam, kurš ar tiesas lēmumu būtu apmierinājies, ja pretējā puse neiesniegtu blakus sūdzību no savas puses un pie tam tādās lietās, kurās ar tiesas lēmumu tiek galīgi izšķirti materiāltiesiskas dabas jautājumi. Tā kā blakus sūdzība ir viens no pārsūdzības līdzekļiem, kas vienkāršo un papildina vispārējo pārsūdzību apelācijas kārtībā, tad, izšķirot jautājumu par to, vai blakus sūdzību institūts pielaiž pretblakus sūdzību iesniegšanu, ir jāvadās no CPN 11.panta, kurā ir noteikts, ka visām tiesu iestādēm lietas jāizspriež pēc pastāvošo likumu tiešā jēguma, bet, ja gadītos, starp citu, nepilnība likumos, tad spriedums jāpamato uz likumu vispārējo izpratni. Izejot no šiem apsvērumiem, ir jāatzīst, ka tam partam, kura intereses tiek aizskartas ar pretējās puses blakus sūdzības iesniegšanu, ir tiesība pēc analogijas ar apelācijas sūdzībām iesniegt arī pretblakus sūdzību (salīdz. Isačenko² CPN koment. pie CPN 789.p. 1.tēzi, Aņenkovs³ CPN koment. IV 483.lpp. un likumu pārstrādāšanas komisijas motīvus, ievietotus Tjutrumova⁴ 13.tēzē pie 783.p.). Neņemot visu to vērā, Tiesu palāta ir pārkāpusi CPN 11. un 876.p.

Atrodot, ka šī likuma pārkāpuma dēļ Tiesu palātas lēmums ir atceļams, Senāts nolēma: Tiesu palātas 1937.g. 25.augusta lēmumu CPN 11., 876.p. pārkāpumu dēļ atcelt un lietu nodot Tiesu palātai izspriešanai no jauna citā tiesnešu sastāvā.

**RUDĪTE VĪDUŠA,
AUGSTĀKĀS TIESAS TIESNESE:**

Spriedumā lakoniski izskaidrota pretsūdzības būtība, kas to atšķir no parastas sūdzības, kas iesniegta vispārīgajā nolēmuma pārsūdzības termiņā: tā ir tāda sūdzība, kuru prāvnieks iesniedz tikai tādēļ, ka sūdzību ir iesniedzis cits prāvnieks. Nereti tiesas nolēmums, lai arī neapmierina pilnībā, tomēr šķiet pieņemams, ja vien strīds ar to beidzas. Tomēr, ja otra puse nolēmumu pārsūdz, tad šāds izlīdzinoša taisnīguma instruments – pretsūdzība –

² Исаченко В. Гражданский процесс. Практический комментарий на вторую книгу устава гражданского судопроизводства. Том 4. Рига, издание книжной торговли „Likums”, 1930.

³ Анненков К. Опыт комментария к Уставу Гражданского судопроизводства. Т. 4. Решение, способы его обжалования, судебные сроки и издержки. С.-Петербург, Типография М.М.Стасюлевича, 1887 г.

⁴ Тютрюмовъ И.М. Устав Гражданского судопроизводства. Т. 2. Рига, изд. Д.Гликсмана, 1923 г., с. 1481–1482.

ļauj izteikt iebildumus arī tai pusei, kura būtu ar spriedumu samierinājusies. Iespēja iesniegt pretsūdzību, ja tāda vajadzība rastos, var mazināt cenšanos par katru cenu iesniegt sūdzību vispārīgajā pārsūdzības termiņā, tādēļ tā savā veidā ir tiesisko mieru veicinošs institūts.

Pretsūdzības būtības izpratne ļauj saprast, kāpēc ir attaisnojams pretsūdzību iesniegt pēc tam, kad ir beidzies vispārīgais termiņš sūdzības iesniegšanai – proti, tādēļ, ka tās iesniegšanas īstais iemesls ir cita prāvnieka sūdzība. Turklāt tas ļauj nošķirt pretsūdzības no tādas sūdzības, kas vienkārši iesniegta pēc pārsūdzības termiņa izbeigšanās un, izmantojot ziņas par jau iesniegto cita prāvnieka sūdzību, tiek formāli nosaukta par pretsūdzību.

**AUGSTĀKĀS TIESAS 2008.GADA 16.OKTOBRA SPRIEDUMS LIETĀ
Nr. SKA-404/2008 (A42168305):**

„[m]inētais starpkaru perioda Senāta lēmums attiecas tieši uz pretapelācijas sūdzību, taču tajā izteiktās atziņas Senāts ir pieņēmis un attiecinājis arī uz pretsūdzību. Senāta ieskatā, lemjot par sūdzības apjomu un robežām, nav nozīmes tam, vai tā ir pretapelācijas sūdzība vai pretsūdzība, kā arī atšķirībām starp apelācijas un kasācijas instances tiesas kompetenci un lietu izskatīšanas robežām šajās instancēs. Noteicošais ir tas, ka vienam procesa dalībniekam tiek dota atkārtota iespēja pārsūdzēt spriedumu vai tā daļu tāpēc, ka par šo spriedumu sūdzību iesniedzis cits procesa dalībnieks. Tādējādi tiek nodrošināts taisnīgs līdzsvars sprieduma pārbaudei pēc abu procesa dalībnieku argumentiem.” (Sprieduma 10.punkts)

Šī sprieduma atziņas izmantotas arī attiecībā uz kasācijas sūdzību Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta kopsēdes 2008.gada 14.janvāra spriedumā lietā Nr. SKA-5/2008 (A42229505) un atkārtotas 2016.gada 8.augusta rīcības sēdes lēmumā lietā Nr. SKA-197/2016 (A420222014).

PRĀVNIĒKU PIRMO REIZI KASĀCIJAS SŪDZĪBĀ SNIEGTIE PASKAIDROJUMI SENĀTĀ NAV APSPRIEŽAMI

Senāta CKD 56/1920¹

SPRIEDUMS.

LATVIJAS SUVERĒNĀS TAUTAS VĀRDĀ

1920.g. jūlija mēneša „16.” dienā LATVIJAS SENĀTA CIVILAIS KASĀCIJAS DEPARTAMENTS tiesas sēdē, kurā piedalījās:

priekšsēdētājs senators K.Ozoliņš,

senatori K.Valters,

A.Sīmanis,

virsprokurors V.Zāmuels,

virssēkretārs J.Freidenfelds,

caurlūkojis prasītāja Indriķa Šveizera kasācijas sūdzību par Jelgavas apgabala tiesas 1920.g. 9.septembra spriedumu Indriķa Šveizera prasībā pret Dārtu Lielvārdi dēļ izlikšanas no mājām, izklausījis virsprokurora atzinumu un ņemot vērā: 1) ka savā iesūdzībā miertiesai J.Šveizers tieši apgalvo, ka viņš Rundāles Ingstaļu mājas rentējis no mirušā Jāņa Lielvārda mantas aizgādņa J.Oškoka; 2) ka minētais J.Oškoks pie miertiesas kā liecinieks nopratināts zem zvēresta paraksta izteicis, ka viņš no vācu tiesas ticis iecelts par mir. Jāņa Lielvārda atstātās mantas aizgādni un it sevišķi par Dārtas Lielvārdes aizgādni; ka pie tādiem apstākļiem Jelgavas apgabala tiesa pilnīgi pareizi apspriedusi starp J.Šveizeru un J.Oškoku slēgto rentes līgumu, piemērojot šim līgumam pag. ties. Civ. proc. lik. 253.p. 4.pkt. un Priv. lik. 396.p.², ka apgabala tiesas slēdziens, kā minētais līgums, kurā nav ievērotas augšā minēto 253.p. 4.pkt. un 396.p. prasības, saskan pilnīgi ar likumu; 3) ka pirmo reizi kasācijas sūdzībā pievestie aizrādījumi, itin kā J.Oškoks līgumu slēdzis nevis kā nel. Jāņa Lielvārda atstātās mantas aizgādnis, bet kā Dārtas Lielvārdes lietu vadītājs (*negotiorum gestor*), nav kasācijas kārtībā pārbaudāmi un ka līdz ar to atkrīt visi kasācijas aizrādījumi par likumu pārkāpšanu no apgabala tiesas puses attiecoties uz svešu lietu vadītāju tiesībām un pienākumiem, **n o l e m j :** Indriķa Šveizera kasācijas sūdzību uz Civ. proc. lik. 186.p. pamata atstāt bez ievēribas.

¹ LVVA 1535.fonds, 3.apraksts, arhīva lieta Nr. 58, 14.lp. Nav publicēts. Norāde dota uz Civilprocesa likuma (1938.g. izd., 1939.g. iespied.) ar paskaidrojumiem – izvilcumiem no Latvijas Senāta un Tiesu palātas spriedumiem un no attiecīgās zinātniskās literatūras, kā arī dažiem aizrādījumiem uz likumdošanas motīviem. Sastādījuši senators F.Konradi, Tiesu palātas Civildepartamenta priekšsēdētājs T.Zvejnieks u. c. Rīga: Valsts tipogrāfijas izdevums, 1939, 264.lpp.

² CL 291.pants.

**VANDA CĪRULE,
AUGSTĀKĀS TIESAS TIESNESE:**

Kasācijas instances tiesas būtība nav mainījusies, un kasācijas sūdzības saturam izvirzītās prasības nav zaudējušas savu aktualitāti.

Ievērojot to, ka spēkā esošā Civilprocesa likuma normas tieši nenosaka, ka pirmo reizi kasācijas sūdzībā izvirzītie argumenti nav apspriežami, juridiskās domas pastiprināšanai ir atsauce uz minētajiem skaidrojumiem.

**AUGSTĀKĀS TIESAS 2017.GADA 11.APRĪĻA SPRIEDUMS LIETĀ
Nr. SKC-38/2017 (C27219013):**

„Tāpat nav apsverami kasācijas sūdzības argumenti par prasītājas un SIA „Rietumu krasts” 2007.gada 10.maijā noslēgtā investīciju līguma par gāzes vada būvniecību noteikumu atsevišķu punktu (3.7. un 5.5.) attiecināmību uz pušu noslēgtajiem līgumiem izskatāmajā lietā.

No lietā iesniegtajiem atbildētājas paskaidrojumiem redzams, ka atbildētāja uz šādiem apstākļiem nav atsaukusies, līdz ar to tiesai nebija pamata tos vērtēt. Atbildētāja šādu argumentu pirmo reizi norādījusi kasācijas sūdzībā, tādēļ tas nav apspriežams, jo, kā atzīts tiesību doktrīnā, nav apspriežami Senātā prāvnieku pirmo reizi kasācijas sūdzībā pievestie paskaidrojumi (*Civilprocesa nolikums. 1932.gada izdevums ar Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta paskaidrojumiem. Sastādījuši senators F.Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A.Valters. Izdevniecība „JURIST”, 1933, 323.lpp.*).” (Sprieduma 6.3.punkts)

KASĀCIJĀ PĀRBAUDĀMĀ TVĒRUMS

Senāta CKD 189/1939¹

Spriedums.

LATVIJAS SUVERĒNĀS TAUTAS VĀRDĀ

1939.gada 24.februārī Senāts Civilā kasācijas departamenta atklātā tiesas sēdē, kurā piedalījās:

priekšsēdētāja v. senators F.Konradi,
senatori J.Grots,
A.Rumpēters,
virsssekretārs A.Zonne,

lūkojis cauri atbildētājas Otilijas Amildas BAUMANES m.m. pilnvarnieka zv. adv. N.Gravas kasācijas sūdzību par Liepājas apgabaltiesas 1938.g. 3.novembra spriedumu Rūdolfa OLSENA prasībā pret Otiliju Amildu BAUMANI un Aleksandru ERBI par Ls 620,48 un prasītāja Rūdolfa OLSENA paskaidrojumus, a t r o d :

Apgabaltiesa, pamatojoties uz iesniegtā notāra Josviha apliecībā (I 29) norādīto atbildētājas Baumanes un Heinriha (Harija) Kalviņa 1931.g. 5.augusta līguma saturu, ir nākusi pie slēdziena, ka ar šo līgumu Heinrihs (Harijs) Kalviņš ir viņam pēc testamenta piekrītošo daļu mātes Ernestīnes Kalviņas atstātā mantojuma pārdevis atbildētājai Baumanei. Šis apgabaltiesas slēdziens, kas dibināts uz minētā līguma satura un nozīmes iztulkošanu, nav kasācijas kārtībā pārbaudāms (Sen. CKD spr. 28/12 un c.). Tāpēc, ciktāl atbildētājas pilnvarnieka apcerējumos viņa kasācijas sūdzībā būtu ieraugāma šī apgabaltiesas slēdziena netieša apstrīdēšana, tie Senātā nav vērā ņemami.

Bet atsavināt otram var tikai jau pieņemtu mantojuma daļu. Tāpēc kasācijas sūdzības iesniedzējs nedibināti iziet no tā, ka Heinrihs (Harijs) Kalviņš būtu atteicies no viņam piekrītošās pēc Ernestīnes Kalviņas nāves mantojuma daļas. 1931.g. 5.augusta līgumā un tad pat Liepājas apgabaltiesai adresētā rakstā (II 121) gan ir teikts, ka Heinrihs (Harijs) Kalviņš atsakās no savām tiesībām mātes Ernestīnes Kalviņas atstātā mantojumā, tomēr, kā no minētā līguma redzams, tas notiek pret turpat norādīto atlīdzību. Bet, kā jau agrāk norādīts, apgabaltiesa ir nākusi pie kasācijas kārtībā nepārbaudāma slēdziena, ka ar šo līgumu īstenībā ir notikusi Heinriham (Harijam) Kalviņam piekrītošās minētā mantojuma daļas atsavināšana atbildētājai Baumanei, kāpēc šādam izteicienam (t.i., par atteikšanos no mantojuma) nav izšķirošas nozīmes lietā.

¹ LVVA 1535.fonds, 8.apraksts, 20.lieta, 104.–105.lp.

Starp citu, tik piebilstams, ka mantinieka atteikšanās no pienākošās mantojuma daļas pret atlīdzību ir atzīstama par šīs daļas atsavināšanu. Tāpat arī tas, ka Heinrihs (Harijs) Kalviņš nav vēlāk apstiprinājies mantošanas tiesībās uz augstāk norādīto mantojumu vēl nepierāda to, ka viņš no sākta gala nebūtu mātes atstāto mantojumu viņam piekritošā pēc testamenta daļā pieņēmis. Bet ja nu Heinrihs (Harijs) Kalviņš ir mātes atstāto mantojumu viņam piekritošā daļā pieņēmis, tad, protams, līdz ar to viņš jau mantošanas ceļā ir bijis ieguvis attiecīgā ideālā daļā šai mantojumā ietilpstošo immobili (1864.g. CL 2622.p.). Tāpēc arī apgabaltiesa saskaņā ar Senāta 1938.g. 25.marta rīkojumā norādīto šai lietā ir pareizi atzinusi Heinrihu (Hariju) Kalviņu iepretim trešām personām par minētā imobiļa līdzmantinieku–līdzīpašnieku arī vēl pēc 1931.g. 5.augusta līguma noslēgšanas (kamēr šis īpašums nebija koroborēts zemes grāmatās vienīgi uz atbildētājas Baumanes vārda) resp. arī vēl 1933.g. 4.maijā. Bet tādos apstākļos apgabaltiesa ir, tāpat saskanoši ar minēto Senāta rīkojumu, atzinusi, ka atbildētāja Baumane ir savā 1933.g. 1.jūnija atsauksmē devusi nepatiesas ziņas.

Ar likuma nezināšanu neviens nevar atrunāties, un, ja nu pēc likuma Heinrihs (Harijs) Kalviņš vēl 1933.g. 1.jūnijā iepretim trešām personām skaitījās par runā esošā imobiļa līdzmantinieku, tad atbildētājai Baumanei, dodot savu atsauksmi tiesu izpildītājam, bija ar šo apstākli jārēķinās. Līdz ar to nepelna ievēribu kasācijas sūdzības iesniedzējas iebildums, ka atsauksmes došanas laikā atbildētāja Baumane personīgi nav ieskatījusi Heinrihu (Hariju) Kalviņu par līdzmantinieku, resp. mantotā imobiļa līdzīpašnieku. Ar to atkrīt kasācijas sūdzības pirmais punkts.

Savas kasācijas sūdzības otrā punktā atbildētājas pilnvarnieks atsaucas uz to, ka prasītājs neesot pierādījis, ka tas prasīto summu nevarētu no paša Kalviņa piedzīt. Bet Senāts jau savā augšminētā rīkojumā apgabaltiesai ir paskaidrojis, ka atbildētājai par nepatiesu ziņu sniegšanu atsauksmē pēc CPL 731.p. būtu jāatbild neatkarīgi no tā, vai Heinrihs (Harijs) Kalviņš ir maksātnespējīgs vai nē (II 113), kāpēc apgabaltiesa, ņemot vērā šo Senāta rīkojumu, nevarēja ielaisties jautājuma skaidrošanā par Heinriha (Harija) Kalviņa maksātnespēju. Ar to atkrīt kasācijas sūdzības otrais punkts.

Savas kasācijas sūdzības trešā punktā atbildētājas pilnvarnieks apstrīd apgabaltiesas piespriesto no viņa pilnvaras devējas prasītājas labā tiesāšanas izdevumu apmēru, bet saskaņā ar Sen. CKD spr. 20/24²

² Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumi. 1919–1920. Oficiāls izdevums. Tieslietu Ministrijas Vēstneša 1926.g. Nr. 2/3 pielikums, 12.ieraksts, 30.lpp.; II Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši Tiesu palātas loceklis F.Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A.Valters. Rīga: Autoru izdevums, 1926, 133.lpp.

un cit. tiesāšanas izdevumu apmēra noteikšana un to sadalīšana starp prāvniekiem pilnīgi atkarājas no miertiesu iestāžu, resp. arī no apgabaltiesas kā miertiesnešu otrās instances ieskata un kasācijas kārtībā nav pārbaudāma (CKD 20/24). Ar to atkrīt kasācijas sūdzības trešais punkts.

Tādā kārtā atbildētājas pilnvarnieka kasācijas sūdzība kā nepamatota atraidāma, kādēļ Senāts nolēm j: Otilijas Amildas BAUMANES mantojuma masas pilnvarnieka zv. adv. N.Gravas kasācijas sūdzību uz CPL 283.p.pamata atstāt bez ievēribas; tiesāšanas izdevumus kasācijas instancē Ls 15,81 apmērā uzlikt minētai atbildētājai prasītāja Rūdolfā OLSENA labā.

**AUGSTĀKĀS TIESAS 2010.GADA 5.MAIJA SPRIEDUMS LIETĀ
Nr. SKC-85/2010 (C04360505):**

„[Pers. V] kasācijas sūdzībā apstrīdējis tiesas secinājumu, ka [pers. E] saskaņā ar apsaimniekošanas līgumu nebija tiesīga patstāvīgi izīrēt dzīvojamo fondu namīpašumā Rīgā, [adrese].

Šā jautājuma izšķiršana iespējama, pārbaudot apsaimniekošanas līgumu un noskaidrojot tā saturu. Ievērojot, ka līguma satura noskaidrošana attiecas uz lietas faktisko pusi, Senāts, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 450.pantu, atstāj bez tālākas pārbaudes sūdzības argumentus, kuros apstrīdēts tiesas secinājums par [pers. A] tiesībām izīrēt strīdus dzīvokli (sal. *Senāta CKD 1939.gada 24.februāra spriedums Nr. 189; Senāta CKD 1939.gada 26.maija spriedums Nr. 433. (Izvilumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Tieslietu ministrijas izdevums Nr. 1, 1939, 263., 452.lpp.)*” (Sprieduma 12.punkts)

KASĀCIJAS INSTANCES TIESAS NORĀDĪJUMU OBLIGĀTUMS

Senāta CKD 1230/1937¹

Spriedums.

LATVIJAS SUVERĒNĀS TAUTAS VĀRDĀ

1937.gada 15.decembrī Senāts Civilā kasācijas departamenta atklātā tiesas sēdē, kurā piedalījās:

priekšsēdētāja v. senators A.Lēbers,
senatori J.Grots,
P.Stērste,
virssekretārs A.Zonne,

lūkojis cauri prasītājas FINANŠU MINISTRIJAS pilnvarnieka juriskonsulta J.Grīnberga kasācijas sūdzību par Tiesu palātas 1936.g. 9.decembra spriedumu FINANŠU MINISTRIJAS prasībā pret Berku TUKACIJERU, summā Ls 4894 pēc obligācijas un atbildētāja Berka TUKACIJERA pilnvarnieka zv. adv. R.Sades paskaidrojumu, atrod:

Prasītāja pamato savu prasību uz to, ka viņas iesūdzētā obligācija piederot viņai īpašumā, ka viņai no a/s-as „Latvijas Tranzīts” cedēta (tā prasītāja paskaidrojusi Tiesu palātas 1932.g. 18.janvāra sēdē, II 9.o.p.) vai ka viņa nopirkta 1929.g. 15.maija izsolē (tā prasītāja paskaidrojumu Tiesu palātas 1936.g. 14.oktobra sēdē: II 83). Pretēji šādiem prasītājas pretrunīgiem paskaidrojumiem Tiesu palāta, izspriežot lietu no jauna, saskaņā ar Senāta šajā lietā izteiktajiem aizrādījumiem (II 37), aiz viņas paskaidrotiem iemesliem, konstatējusi: 1) ka atbildētājs minēto obligāciju iekīlājis a/s-ai „Latvijas Tranzīts” sava parāda Ls 5229,11 apmērā pēc veikala grāmatām nodrošināšanai par atbildētāja no minētās a/s-as pirkto cukuru (I 9; 20.o.p.); 2) ka a/s „Latvijas Tranzīts” ar 1928.g. 3.marta līgumu (I 17) cedējusi prasītājai visus savus prasījumus pret 3 personām (to starpā arī pret atbildētāju) pēc atklātā rēķina, kā nodrošinājumu a/s-as „Latvijas Tranzīts” parādam prasītājai, pie kam minētā obligācija bijusi jānodod prasītājai vēlāk un proti tieši kā nodrošinājums atbildētājai (bet nevis a/s-as „Latvijas Tranzīts”) parādam prasītājas labā; 3) ka prasītāja 1928.g. 15.septembrī (Tiesu palāta kļūdaini šo datumu apzīmējusi par 15.martu: II 101.o.p.) iekīlājusi – starp citām a/s-ai „Latvijas Tranzīts” piederošām lietām – arī minēto obligāciju (apgabaltiesas lieta 31/1685 pievienotas 7.iec. tiesu izpildītāja akts 26.o.p. ar Nr. 24); 4) ka a/s „Latvijas Tranzīts” savā 1928.g. 2.novembra rakstā (apgabaltiesas aktij

¹ LVVA 1535.fonds, 3.apraksts, 15 458.lieta, 26.–27.lp.

30/4186 pievienotās 15. iec. miertiesneša akts 5. lp.) lūgusi prasītāju nepareizi aprakstīto atbildētāja obligāciju atsvabināt no aresta, aizrādot, ka citādi no atbildētājas piedzišot parādu divkārsī, proti, pēc atklāta rēķina par cukuru un pēc obligācijas, un ka pēc aresta atcelšanas obligācija tikšot nodota prasītājam; 5) ka, ievērojot šo lūgumu, prasītāja 1928. g. 7. decembrī lūgusi arestu uz obligāciju atcelt (Rīgas apg. VII iec. t. izp. akts 106); 6) ka tādā kārtā prasītāja bijusi pilnīgi informēta par lietas stāvokli un zinājusi, ka obligācija piederējusi atbildētājam kā iekšlāta a/s-ai „Latvijas Tranzīts” viņas prasījuma pret atbildētāju nodrošināšanai, kādu prasījumu a/s „Latvijas Tranzīts” bija cedējusi prasītājam; 7) ka tādēļ prasītāja nav varējusi būt *bona fide* attiecībā uz savu juridisko stāvokli pret minēto obligāciju un pret pašu atbildētāju kā obligācijas īpašnieku un tās iekšlātāju; 8) ka atbildētājs apņēmis savu parādu pēc a/s-as „Latvijas Tranzīts” prasītājam cedētā prasījuma pēc atklāta rēķina segt ar daļas maksājumiem un līdz 1929. g. martam nokārtojis savus maksājumus un tāpēc uz izsoles dienu (1929. g. 15. martu) nav atradies nokavējumā.

Visi minētie Tiesu palātas konstatējumi un viņas no tiem taisītie slēdzieni attiecas uz lietas faktisko pusi un nav tāpēc pārbaudāmi kasācijas kārtībā. Ar to atkrit visi prasītājas paskaidrojumi kasācijas sūdzībā, kuros tā apstrīd šo konstatējumu un slēdzienu pareizību pēc būtības, it sevišķi arī kasācijas sūdzības 3. pktā. Tāpēc prasītājam nav bijusi tiesība obligāciju nolikt izsolē un izsole tādēļ atzīstama par spēkā neesošu un nav varējusi pārnest īpašuma tiesības prasītājam.

Aiz šiem pašiem iemesliem nevar atzīt atbildētājam tiesību celt savus iebildumus pret tagadējo prasītāju pēc obligācijas būtības par tās bezvalūtību. Prasītāja nav minēta obligācijas dokumentā kā tās turētāja un tāpēc blanko cedētās obligācijas izdevējam nebūtu tiesības celt ierunu pret prasītāju ([Krievijas] Sen. CKD 12/120; Cvingm. spr. krāj. V 737², ar Cvingmaņa piez. 89. lp.; 34/281,³ 316⁴; 35/7, 597,⁵ 1632⁶;

² Zwingmann V. Civilrechtliche Entscheidungen der Riga'schen Stadtgerichte. Fünfter Band. Riga, Verlag von A. Kymmell, 1880, S. 87–93.

³ Senāta Civilā kasācijas departamenta 1934. g. spriedumi. Oficiāls izdevums. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1935, 42. ieraksts, 42. lpp.; XI Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši senators F. Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A. Valters. Rīga: izdevniecība „Grāmatrūpnieks”, 1934/1935, 45.–46. lpp.

⁴ Turpat, 60. ieraksts, 55.–56. lpp.; Turpat, 207.–209. lpp.

⁵ Senāta Civilā kasācijas departamenta 1935. g. spriedumi. Oficiāls izdevums. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1936, 57. ieraksts, 44. lpp.; XI Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši senators F. Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A. Valters. Rīga: izdevniecība „Grāmatrūpnieks”, 1934/1935, 504.–505. lpp.

⁶ XII Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši senators F. Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A. Valters. Rīga: izdevniecība „Grāmatrūpnieks”, 1935/1936, 83.–87. lpp.

36/429⁷). Tomēr obligācijas turētāja *mala fides* paralizē viņa tiesības noraidīt obligācijas izdevēja iebildumus. No saviem konstatējumiem un slēdzieniem Tiesu palāta varēja nākt pie sava gala slēdziena par to, ka 1) prasītāja, no vienas puses, nav bijusi obligācijas īpašniece un tāpēc nav arī varējusi celt tagadējo prasību kā obligācijas īpašniece, bet, no otras puses, prasītājai, kas pati nav atzinusi sevi par obligācijas ķīlas ņēmēju, nevarēja arī piederēt tiesība tagadējo prasību celt kā ķīlas ņēmēja (it kā pēc CL 1466.p.⁸); 2) ka tāpēc prasītājai trūkst aktīvlegitīmācija tagadējās prasības celšanai; 3) ka neatkarīgi no visa tā prasība atraidāma arī tāpēc, ka atbildētājs nav pielaidis nokavējumu un tāpēc atkritis pamats prasītājai ķīlas tiesību realizācijas dēļ it kā celt CL 1466.p. paredzēto prasību.

Senāta spriedums visumā, kā vēsturiskā, tā arī rezolutīvā daļā, saistošs tiesai, kurai Senāts nodod lietu izspriešanai no jauna un, proti, tajā ziņā, ka šai tiesai, iztulkojot likuma tiešo jēgumu, jāturas pie Senāta apsvērumiem, neielaižoties pie tam agrākā sprieduma pareizības vai nepareizības apspriešanā (CPN 930., 928.p.). Prasītāja savā kasācijas sūdzībā neaizrāda, kādā veidā un kādā ziņā Tiesu palāta būtu pārkāpusi tikko aprādītos likuma noteikumus. Tāpēc vispirms nepelna ievēribu prasītājas ne visai skaidrā koncepcija, izteiktie apsvērumi kasācijas sūdzības 1.punktā.

Tiesu palāta, saņemot atbildētāja 1936.g. 17.oktobrī (t.i., jau pēc sēdes, kurā bija nolemts rezolūcijas taisīšanu atlikt uz 1936.g. 28.oktobrī) iesniegto paskaidrojumu, pareizi atjaunojusi lietas iztiesāšanu, noliekot to uz jaunu sēdi, uz kuru izsaukusi abus partus. Ar to Tiesu palāta nebūt nav aizskārusi partu vienlīdzību procesā (sk. Sen. 34/1325) un nav pārkāpusi CPN 804.p. vai kādu citu CPN panta noteikumu. Ar to atkrīt prasītājas paskaidrojumi kasācijas sūdzības 2.pktā.

Prasītājas lūgums atstāt bez caurskatīšanas atbildētāja iesniegto rakstisko paskaidrojumu pilnvaras trūkuma dēļ nepelna ievēribu, jo pilnvara izdota pirms minētā paskaidrojuma iesniegšanas; tam apstāklim, ka pilnvara no sākuma paskaidrojumam nebija pielikta, nav izšķirošas nozīmes (Sen. CKD 26/493; 35/187).

Aiz aprādītiem iemesliem atrodot, ka Tiesu palāta nav likumu pārkāpusi, kādēļ prasītājas kasācijas sūdzība atraidāma, Senāts nolēmj: FINANŠU MINISTRIJAS pilnvarnieka juriskonsulta Grinberga kasācijas sūdzību uz CPN 907.p. pamata atstāt bez ievēribas.

⁷ Turpat, 527., 538.lpp.

⁸ CL 1336.pants.

XIV IZVILKUMI NO LATVIJAS SENĀTA CIVILĀ KASĀCIJAS
DEPARTAMENTA SPRIEDUMIEM
Sastādījuši senators F.Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis
A.Valters.
Tieslietu Ministrijas Vēstneša pielikums, Tieslietu ministrijas
izdevums, 1939.⁹

Senāta spriedums visumā kā vēsturiskā, tā arī regulatīvā daļā saistošs tiesai, kurai Senāts nodod lietu izspriešanai no jauna, un proti, tajā ziņā, ka šai tiesai, iztulkojot likuma tiešo jēgumu, jāturas pie Senāta apsvērumiem, neielaižoties pie tam agrākā sprieduma pareizības vai nepareizības apspriešanā (CPN 930., 928.p.).

(1937.g. 15.decembra spr. Nr. 1230 Finanšu min. pr. 1. pr. Tukacjeru.)

MĀRĪTE ZĀĢERE,
AUGSTĀKĀS TIESAS TIESNESE:

Šajā spriedumā izteiktās atziņas palīdzēja atklāt Civilprocesa likuma 476.panta pirmās daļas saturu un akcentēt to, ka apelācijas instances tiesai, kas pēc tam, kad kasācijas kārtībā ticis atcelts spriedums, izskata civillietu no jauna, ir saistošs Augstākās tiesas sniegtais likuma iztulkojums. Turpretī gadījumā, ja apelācijas instances tiesas sprieduma atcelšanas iemesls bijis procesuālo tiesību normu būtisks pārkāpums (pienācīgi nav noskaidroti strīda faktiskie apstākļi, nav dots novērtējums pušu iesniegtajiem pierādījumiem, kuros ietvertā informācija (ziņas) attiecas uz pierādīšanas priekšmetā ietilpstošiem faktiem, spriedumā izdarīto secinājumu juridiskā pamatojuma neesība, procesa dalībnieka tiesību uz taisnīgu tiesu neievērošana u.tml.), kas novedis vai varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas (Civilprocesa likuma 452.panta normas), nevar runāt par kasācijas instances tiesas identificētu kļūdu tiesību normu interpretācijā. Norādītajā situācijā apelācijas instances tiesai, izskatot lietu no jauna, ir patstāvīgi, balstoties uz pierādījumu objektīvu novērtējumu to kopumā, jānoskaidro strīda pareizai izšķiršanai nepieciešamie fakti un jāveic konstatēto apstākļu juridiskā kvalifikācija.

⁹ 255.lpp.

Tādējādi tas, ka tiesa, pienācīgi izpildot Civilprocesa likuma 8., 97.panta un 193.panta piektās daļas normās noteiktos priekšrakstus, nonākusi pie tāda paša lietas iznākuma, kāds bijis atceltajā spriedumā, neveido šā likuma 476.panta pirmajā daļā paredzētā pārkāpuma sastāvu.

**AUGSTĀKĀS TIESAS 2015.GADA 8.DECEMBRA SPRIEDUMS LIETĀ
Nr. SKC-276/2015 (C04243806):**

„Augstākās tiesas Civillietu departaments pievienojas juridiskajā literatūrā paustajam viedoklim, ka „tiesai ir pienākums pilnīgi patstāvīgi noskaidrot lietas faktiskos apstākļus un, ievērojot Senāta spriedumā izteikto tiesību normu tulkojumu, atbilstoši Civilprocesa likumā noteiktajai kārtībai taisīt jaunu spriedumu, neapspriežot agrākā apelācijas instances sprieduma pareizību vai nepareizību (sk. *Civilprocesa likums ar paskaidrojumiem – izvilkiem no Latvijas Senāta un Tiesu palātas spriedumiem un no attiecīgās zinātniskās literatūras, kā arī dažiem aizrādījumiem uz likumdošanas motīviem. Sastādījuši F.Konradi, T.Zvejnieks u.c. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1939, 285.lpp.)*” (Sprieduma 10.1.punkts)

NEPĀRSŪDZAMA LĒMUMA PĀRBAUDĪŠANA AUGSTĀKĀ INSTANCĒ

Senāta CKD 1633/1935¹

1935.g. 15.jūnijā. Latvijas Hipotēku bankas pilnvarnieka zv. adv. V.Zāmuēla un Vladimira Mihaļska lūgums atcelt Tiesu palātas lēmumu lietā par a. s. „Kalkum” nekustamā īpašuma pārdošanu. (L. Nr. 1633.)

Sēdi vada priekšsēdētājs senators A.Lēbers; referē senators A.Lēbers.

Senāts atrod: Senātam jāizšķir jautājums par to, vai hipotekārīgs kreditors, kas neiesniedz CPN 1342.p. paredzēto sūdzību, galīgi zaudē tiesību pārsūdzēt CPN 1307.p. paredzēto lēmumu. Pēc sūdzētājas Latvijas Hipotēku bankas domām, jautājums esot jāizšķir noraidoši uz tā pamata, ka tiesai pašai esot jāpārbauda, vai izsole tikusi noturēta pareizi. Šāds sūdzētājas uzskats ir maldīgs. Visos gadījumos, kur CPN paredz lēmuma pārsūdzēšanas iespēju, tur lēmums ir jāpārsūdz, lai lēmums neradītu attiecīgai ieinteresētai personai nevēlamas sekas un neprejudicētu lietas tālāko juridisko stāvokli šai personai nelabvēlīgā veidā. Šajā ziņā Senāts (CKD 32/2638²) noteikti izskaidrojis, ka saskaņā ar CPN 1342.p. sūdzības par izsoles nepareizu noturēšanu iesniedzamas 7 dienu laikā no izsoles dienas un ka ar šādu noteikumu taisni ir paredzēts preklusīvs termiņš (sk. Isačenko, Graždanskij process, VI 417, 420.lpp.³). Minētais Senāta spriedums tieši attiecināms arī uz tagadējo lietu, ja, kā tajā lietā, tā arī tagadējā lietā jautājums grozās ap nepareizībām izsoles noturēšanā, kādas tiesu izpildītājs pielaidis, pārkāpjot 1324.p. 4.punktu. To pašu principu Senāts uzsver arī attiecībā uz CPN 1339., 1341.p. (Sen. CKD 34/1012⁴).

Pretēji sūdzētājas domām, apgabaltiesai nebija iemesla no sevis, *ex officio*, it kā uzraudzības kārtībā izsoli neapstiprināt, ja par izsoles noturēšanā pielaisto nepareizību pati ieinteresētā persona (L. Hipotēku banka) nav sūdzību iesniegusi. Apgabaltiesa var no sevis pārbaudīt

¹ Senāta Civilā kasācijas departamenta 1935.g. spriedumi. Oficiāls izdevums. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1936, 80.–81.lpp.

² Senāta Civilā kasācijas departamenta 1932.g. spriedumi. Oficiāls izdevums. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1936, 93.ieraksts, 98.–99.lpp.; IX Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši senators F.Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A.Valters. Rīga: izdevniecība „Jūrists”, 1932/1933, 267.–269.lpp.

³ Исаченко В. Гражданский процесс. Практический комментарий на вторую книгу устава гражданского судопроизводства. Том 4. Рига, издание книжной торговли „Likums”, 1930.

⁴ XI Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši senators F.Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A.Valters. Rīga: izdevniecība „Grāmatrūpnieks”, 1934/1935, 306.–307.lpp.

tiesu izpildītāja rīcību tikai tādos gadījumos, kad piedzišanas darbībā pielaisti tik svarīgi likuma pārkāpumi, ka pati darbība ir atzīstama par nederīgu, piem., aprakstīta un nolikta pārdošanai manta, uz kuru vispār nevar vērst piedziņu, vai kustama manta, kas pēc likuma pielīdzināta nekustamai u.tml. (Sen. CKD 34/105⁵), t.i., kur aizskartas jau publiskas vai vispārējas tiesības un intereses. Tāpēc Tiesu palāta, atstājot bez ievēribas sūdzētājas (L. Hipotēku bankas) blakus sūdzību par apgabaltiesas 1934.g. 17.janvāra lēmumu, ar kuru runā esošais immobīls nostiprināts tās pircējam un sadalīts izsolē ienākušas summas, nav likumu pārkāpusi. Arī kreditors Mihaļskis iesniedzis kasācijas sūdzību par Tiesu palātas lēmumu daļā, kurā tā nav atzinusi viņa algas prasījuma priekšrocību pret Latvijas Hipotēku banku tā nepieteikšanas dēļ pirms izsoles dienas (CPN 1358.p. 3.piez.).

Mihaļskis šajā ziņā paskaidrojumā uz Latvijas Hipotēku bankas blakus sūdzību (II, 15) aizrāda, ka viņš savus prasījumus pēc izpildu rakstiem 3469., 41 6490. num. esot iesniedzis apgabaltiesai 1933.g. 24.aprīlī, t.i., pirms 1933.g. 25.novembra, kad notikusi otrā izsole. Gan Tiesu palāta savā 1934.g. 22.marta lēmumā nav ņēmusi stāvokli jautājumā par to, vai CPN 1358.p. 2.piez. paredzētā prasījuma pieteikšana būtu ņemama vērā arī tad, ja tā izdarīta kaut arī pēc pirmās nenotikušās izsoles, bet tomēr pirms jaunas izsoles. Bet šāda lēmuma motīvu nepilnība nevar pati par sevi novest pie Tiesu palātas lēmuma atcelšanas jau tāpēc vien, ka uz to Mihaļskis savā kasācijas sūdzībā neaizrāda. Savu kasācijas sūdzību Mihaļskis pamato vienīgi ar to, ka viņš savus prasījumus esot pieteicis 1933.g. 21.aprīlī, t.i., it kā pirms pirmās izsoles dienas, kas esot redzams no pasta zīmoga uz tiesu izpildītāja akti esošām aploksnēm. Nerunājot nemaz par to, ka Mihaļskis par visu to runā pirmo reizi tikai savā kasācijas sūdzībā, viņa paskaidrojumi neatrod apstiprinājumu lietas apstākļos, jo viņa minētās tiesu izpildītāja Luterā aktis (Nr. 2000 un 2001) nav nedz aplokšņu, nedz pat aizrādījumu, ka viņa lūgumi (pieteikumi) būtu ienākuši pa pastu. Bez tā savā rakstiskā paskaidrojumā uz Latvijas Hipotēku bankas blakus sūdzību Tiesu palātai (II, 15) pats Mihaļskis tieši atzīst, ka viņš runā esošos izpildu rakstus iesniedzis tiesu izpildītājam tikai 24.aprīlī. Tātad arī Mihaļska kasācijas sūdzība kā nepamatota atstājama bez ievēribas.

Aiz aprādītiem iemesliem Senāts nolēmj: Latvijas Hipotēku bankas pilnvarnieka zv. adv. Zāmuēla un Vladimira Mihaļska kasācijas sūdzības uz CPN 907.p. pamata atstāt bez ievēribas.

⁵ X Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši senatori F.Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A.Valters. Rīga: izdevniecība „Jūrists”, 1933/1934, 397.–398.lpp.

RUDĪTE VĪDUŠA,

AUGSTĀKĀS TIESAS TIESNESE:

Senāta spriedums izskaidro loģiskas procesuālas likumsakarības attiecībā uz lēmumu pārsūdzēšanu. Procesuālo likumsakarību izpratne palīdz saprast katras atsevišķas normas vietu un mērķi procesuālajā regulējumā un neapmaldīties situācijās, kurās no gramatiskā viedokļa varētu pamatot dažādu rīcību.

Senāts atzina: ja likums paredz, ka noteikts lēmums ir atsevišķi no sprieduma pārsūdzams, tad tā ir vienīgā iespēja pret šo lēmumu iebilst. Nepārsūdzēšana liek rēķināties ar šā lēmuma sekām. Šī atziņa netieši ļauj secināt, ka savukārt citu lēmumu pārsūdzība ir vēlāk iespējama, iebildumus izsakot procesu noslēdzošajā nolēmumā. Parasti šādas normas ir ietvertas arī procesuālajos likumos (piemēram, Civilprocesa likuma 441.panta otrā daļa).

Šīs atziņas kā vispārīgi juridiski loģiski apsvērumi var tikt izmantotas arī citos gadījumos – piemēram, lai saprastu, kādas sekas ir noteikta lēmuma nepārsūdzēšanai administratīvajā procesā iestādē.

AUGSTĀKĀS TIESAS ADMINISTRATĪVO LIETU DEPARTAMENTA

2007.GADA 11.JŪNIJA KOPSĒDĒ PIENĒMTAIS SPRIEDUMS LIETĀ

NR. SKA-117/2007 (A42092504):

„Saskaņā ar APL 315.panta pirmo daļu pirmās instances tiesas un apelācijas instances tiesas lēmumu administratīvā procesa dalībnieks var pārsūdzēt atsevišķi no tiesas sprieduma, iesniedzot blakus sūdzību šajā likumā noteiktajos gadījumos, kā arī, ja tiesas lēmums kavē lietas virzību. Panta otrā daļa paredz, ka par citiem pirmās instances tiesas un apelācijas instances tiesas lēmumiem iebildumus var izteikt apelācijas vai kasācijas sūdzībā.

Administratīvo lietu departamenta ieskatā, tas nozīmē, ka procesuālās ekonomijas un lietas savlaicīgas izskatīšanas apsvērumu dēļ atsevišķa blakus tiesāšanās nav lietderīga un pieļaujama mazāk svarīgos jautājumos, ja lietas izskatīšana pēc būtības turpinās. Taču iespēja izteikt iebildumus par tādiem lēmumiem, kas uzreiz nav pārsūdzami, nozīmē, ka šie iebildumi ir pēc būtības izvērtējami, kad lietas izskatīšana notiek augstākā instancē. APL 315.pantam pirmajai daļai analoģiska norma ir ilgstoši pastāvējusi Latvijas procesuālajās tiesībās. Starpkaru periodā Civilprocesa nolikuma 261.pantā kā pamatprincips bija norādīts, ka blakus sūdzības par miertiesneša lēmumiem var iesniegt tikai kopā ar apelāciju, izņemot konkrētus

minētajā pantā noteiktus gadījumus, kad sūdzības var iesniegt atsevišķi no apelācijas. Tāpat Civilprocesa nolikuma 896.pantā bija noteikts, ka sūdzības par apgabaltiesas lēmumiem nav pieļaujamas atsevišķi no apelācijas pēc lietas būtības, izņemot likumā tieši norādītos gadījumus. Latvijas Civilprocesa kodeksa 321.pants un šobrīd spēkā esošā Civilprocesa likuma 441.pants ietver APL 315. pantam analogisku regulējumu. Kā skaidrots Latvijas starpkaru perioda Senāta Civilā kasācijas departamenta praksē un akceptēts arī doktrīnā, tie lēmumi, kuri likumā nav uzrādīti kā atsevišķi pārsūdzami blakus tiesāšanās kārtībā, ir pārsūdzami, tikai pārsūdzot pašus spriedumus, ar ko tād uzskatāmi par pārsūdzātiem arī attiecīgie lēmumi (sk. *Senāta Civilā kasācijas departamenta 1926.gada 28.oktobra spriedums Kārļa Šķerbeļa lietā. Latvijas Senāta spriedumi (1918–1940). Faksimilzd. Rīga: Latvijas Republikas Augstākā tiesa, Senatora Augusta Lēbera fonds, 1997–1998; Bukovskis V. Civilprocesa mācības grāmata. Rīga: autora izdevums, 1933, 525.lpp.*).

Atziņu, ka atsevišķi blakus tiesāšanās kārtībā nepārsūdzami lēmumi principā ir pārbaudāmi augstākā instancē, skatot lietu sakarā ar apelācijas vai kasācijas sūdzību, apstiprina arī turpmāk norādītais pirmskara Senāta Civilā kasācijas departamenta praksē nostiprinātais no šīs atziņas izrietošais secinājums. Proti, tie lēmumi, kurus ir iespējams pārsūdzēt atsevišķi blakus tiesāšanās kārtībā, stājas spēkā, ja tos nepārsūdz ar blakus sūdzību vai arī augstāka instance, izskatot sūdzību, atstāj tos spēkā: „Visos gadījumos, kur [Civilprocesa nolikums] paredz lēmuma pārsūdzēšanas iespēju, tur lēmums ir jāpārsūdz, lai lēmums neradītu attiecīgai ieinteresētai personai nevēlamas sekas un neprejudicētu lietas tālāko juridisko stāvokli šai personai nelabvēlīgā veidā” (sk. *Senāta Civilā kasācijas departamenta 1935.gada 15.jūnija spriedums lietā par AS „Kalkum” nekustamo īpašumu [L. Nr. 1633]. Latvijas Senāta spriedumi (1918–1940). Faksimilzd. Rīga: Latvijas Republikas Augstākā tiesa, Senatora Augusta Lēbera fonds, 1997–1998*). Minētais netieši apstiprina, ka par citiem lēmumiem ieinteresētajai personai saglabājas iespēja izteikt iebildumus.

Mazāk nozīmīgu lēmumu pārskatīšanas atlikšana līdz lietas izskatīšanai pēc būtības nākamajā instancē kā viens no procesuālās ekonomijas instrumentiem ir norādīts arī Eiropas Padomes Ministru komitejas 1995.gada 7.februāra rekomendācijā par apelācijas sistēmu un procedūru ieviešanu un darbības uzlabošanu civilajās un komerciālajās lietās (3.panta „d” punkts).” (Sprieduma 8.punkts)

Šī sprieduma atziņas izmantotas arī Augstākās tiesas 2010.gada 20.decembra spriedumā lietā Nr. SKA-772/2010 (A42502406).

LIETAS IZSKATĪŠANAS APZINĀTA, TĪŠA VILCINĀŠANA

Senāta KKD 560/1937¹

1937.g. 30.septembrī. Pēc Sodu lik. 234.p. apsūdzētā Pinčesa Tāla kasācijas sūdzība par Rīgas apgabaltiesas 1937.g. 24.apriļa spriedumu. (L. Nr. 560.)

Sēdi vada priekšsēdētājs senators A.Gubens; referē senators J.Skudre; atzinumu dod virsprokurors F.Zilbers.

Senāts atrod: Pret Pinčesu Tālu celta apsūdzība pēc Sodu lik. 234.p. par to, ka viņš savā kosmētiskā laboratorijā „Skaistums” izgatavojis preparātu pret vasaras raibumiem ar nosaukumu „Pasta Perutan”, kurš pretēji saistošiem veselības aizsardzības noteikumiem par uztura vielām un priekšmetiem (V.V. 1933.g. Nr. 234–236) 216.p. saturējis balto dzīvsudraba precipitatu. Miertiesnesis atzinis apsūdzēto Tālu par vainīgu un sodījis, bet apgabaltiesa miertiesneša spriedumu atcēlusi un apsūdzēto Tālu attaisnojusi. Senāts atcēlis apgabaltiesas spriedumu un uzdevis viņai lietu caurlūkot no jauna citā tiesnešu sastāvā. Caurlūkojot lietu no jauna, apgabaltiesa ir miertiesneša spriedumu apstiprinājusi.

Par šo apgabaltiesas spriedumu iesniegtā kasācijas sūdzībā notiesātais Pinčess Tāls norāda, ka preparāts „Pasta Perutan” neesot viss kosmētisks preparāts, bet gan ārstniecības līdzeklis un minētie saistošie noteikumi uz ārstniecības līdzekļiem neattiecoties. Apgabaltiesā aizkustinātais jautājums par to, vai „Pasta Perutan” ir kosmētisks preparāts vai ārstniecības līdzeklis, piederot pie tādiem, kuru izlemšanai vajadzīgas speciālas zināšanas, kādu tiesnešiem neesot. Tādēļ apgabaltiesai šī jautājuma izlemšanai vajadzējis pieaicināt lietpratēju un, to nedarot, apgabaltiesa esot pārkāpusi Kriminālprocesa lik. 133.p. nosacījumus.

Lūkojot cauri lietas materiālus kasācijas sūdzības robežās, Senāts atrod: kasācijas sūdzībā ir pacelts jautājums par to, vai ir pieļaujams otrā kasācijas sūdzībā par sprieduma atcelšanas iemesliem uzdot tādas nepareizības, ko tiesa ir pielaidusi, jau taisot savu pirmo spriedumu, bet par kurām nebija minēts pirmā iesniegtā kasācijas sūdzībā. Kriminālproc. lik. 950.p., kurš uz Kriminālproc. lik. 140.p. pamata attiecināms arī uz miertiesu iestādēm, nosaka, ka kasācijas sūdzības par spriedumiem, ko taša apelācijas tiesa pēc tam, kad viņas pirmo

¹ Latvijas Senāta spriedumi (1918–1940), 16.sējums, Senāta Kriminālā kasācijas departamenta spriedumi. Rīga: Augstākā tiesa, Senatora Augusta Lēbera fonds, 1998, 6240.–6242.lpp.

spriedumu Senāts ir atcēlis, nav pielaižamas. Kā izņēmumu tas pats likuma pants min tikai divus gadījumus, un proti: ja apelācijas tiesa ir pielaidusi jaunas nepareizības vai arī atkārtojusi tās nepareizības, kuras noderejušas par iemeslu pirmā sprieduma atcelšanai. Neviena izņēmuma norma nav tulkojama paplašiņoši, un tāpēc nav iztulkojams paplašiņoši arī noteikums, ka pielaižamas otrreizējās kasācijas sūdzības. Konkrētā lietā jautājumu par to, vai „Pasta Perutan” ir kosmētisks preparāts vai arī ārstniecības līdzeklis, tiesu iestādes ir izspriedušas uz lietā esošo datu pamata, nepieaicinot lietpratējus, un par tāda lietpratēja pieaicināšanu nemaz jautājums nav pacēlies. Arī pirmā savā iesniegtā kasācijas sūdzībā notiesātais Pinčess Tāls nav pacēlis jautājumu par Kriminālproc. lik. 133.p. pārkāpumu no tiesu iestāžu puses. Tikai tiesas sēdē, kas sekoja pēc tam, kad Senāts bija atcēlis iepriekšējo apgabaltiesas spriedumu uz cita pamata, apsūdzētais Tāls ir pacēlis jautājumu par lietpratēja aicināšanu un par tāda neaicināšanu ir iesniedzis savu otro kasācijas sūdzību. Ja apsūdzētais Tāls uzskatīja, ka jautājuma izlemšanai par to, vai „Pasta Perutan” ir kosmētisks preparāts jeb ārstniecības līdzeklis, ir vajadzīgs lietpratējs, tad viņam par to vajadzēja lūgt tās tiesu iestādes, kas lietu caurskatīja, un, ja viņš uzskatīja, ka tiesu iestādes ir nepareizi rīkojušās, izlemjot šo jautājumu bez lietpratējiem, un ka pašām tiesu iestādēm *ex officio* bija pienākums pieaicināt lietpratēju, tad par to viņam vajadzēja sūdzēties savā pirmajā iesniegtā kasācijas sūdzībā. Caurskatot lietu no jauna pēc tam, kad pirmo apgabaltiesas spriedumu Senāts bija atcēlis, un nepieaicinot lietpratēju jautājuma izlemšanai, vai „Pasta Perutan” ir kosmētisks preparāts vai ārstniecības līdzeklis, apgabaltiesa nav pielaidusi nekādas jaunas nepareizības un nav arī atkārtojusi tās nepareizības, kuras nodereja par iemeslu pirmā sprieduma atcelšanai. Nostājoties uz pretēja viedokļa, un proti, ka pirmā spriedumā jau pielaistās nepareizības var likt pamatā otrai, trešai utt. kasācijas sūdzībām, būtu dota iespēja katras lietas iztiesāšanu apzināti, tiši vilcināt un būtu tieši pārkāpti Kriminālproc. lik. 950.p. nosacījumi.

Pamatojoties uz izteikto un Kriminālproc. lik. 205.p., Senāts nolēma: Pinčesa Tāla kasācijas sūdzību atraidīt.

PĒTERIS DZALBE,

AUGSTĀKĀS TIESAS KRIMINĀLLIETU DEPARTAMENTA PRIEKŠSĒDĒTĀJS:

“Kas neskatās atpakaļ, neredz arī uz priekšu.”
(Antons Austrīņš)

Strādājot par tiesnesi, nepieciešams iepazīties, studēt ne tikai jaunākās zinātniskās atziņas, jaunāko judikatūru, bet arī pētīt, kā vēsturiski attīstījušies tiesību institūti, gūt izpratni par tiem. Šim nolūkam kalpo arī pirmās brīvvalsts Latvijas Senāta spriedumu (1918–1940) krājums, ko izdevusi Latvijas Republikas Augstākā tiesa un senatora Augusta Lēbera fonds, izmantojot materiālus no Latvijas Akadēmiskās bibliotēkas fondiem.

Senāta Kriminālā kasācijas departamenta spriedumos senatoru izteiktās atziņas, izteiksmes forma ir vienkārša, visiem saprotama, tajā pašā laikā ar dziļu juridisko domu, tās ir izmantojamas arī mūsdienās, samērojot ar spēkā esošajiem likumiem un principiem.

Piemēram.

„Liecnieku liecību ticamības jautājums ir lietas būtība, ko [...] tiesas sastāvs izšķir pēc savas iekšējas pārliecības, un šis jautājums kasācijas kārtībā nav pārbaudāms. Tāpat būtības jautājums ir, vai lietā iegūtie pierādījumi ir pietiekoši, lai atzītu apsūdzētā vainību par pierādītu vai nē. Kasācijas sūdzības iesniedzēja apcerējumi par citādu lietā esošo pierādījumu novērtējumu, nekā tos ir novērtējusi Tiesu palāta, nav kasācijas instancē apsverami.”²

„Sakarā ar to, ja miertiesnesis ir kādu liecinieku nopratinājis un viņa liecībai piešķīris ticamību, tad apgabaltiesa, nepārpratīnot šo liecinieku un negūstot no viņa liecības tiešu iespaidu, nevar atzīt šo liecību par neticamu, nenorādot, uz ko ir dibināts šāds viņas atzinums. Visos tādos gadījumos apgabaltiesai jāmotivē, kamdēļ viņa šādam lieciniekam netic, un šai motivācijai vajadzīgs būt loģiski un juridiski pamatotai.”³

„Par „acīmredzami noziedzīgu” var uzskatīt tikai to, kas runā pretim katra vidēji attīstīta cilvēka tiesiskai un morāliskai apziņai un kas ir skaidrs no pirmā acu uzmetiena, bez jebkādas apdomāšanās.”⁴

² 1937.gada 13.februāra spriedums lietā Nr. 61, turpat, 6186.–6188., citēts no 6188.lpp.

³ 1937.gada 17.aprīļa spriedums lietā Nr. 276, turpat, 6208.–6209., citēts no 6209.lpp.

⁴ 1937.gada 17.aprīļa spriedums lietā Nr. 288, turpat, 6210.–6212., citēts no 6211.lpp.

„[...] lietā esošo pierādījumu novērtēšana piekrīt tiesai, kas izspriež lietu pēc būtības, un jautājums par to, vai lietā esošie pierādījumi ir pietiekoši apsūdzētā vainības nodibināšanai vai nav pietiekoši, ir būtības jautājums, kas kasācijas kārtībā nav pārbaudāms. Tāpat kasācijas kārtībā nav pārbaudāmi kasācijas sūdzības iesniedzēja apcerējumi par citādu lietas apstākļu novērtējumu, nekā tiem ir piešķirusi apgabaltiesa.”⁵

„Nav noliedzams, ka apgabaltiesas sprieduma motivācija arī savā izteiksmes formā varēja būt skaidrāka un pareizāka, tomēr apgabaltiesas gala slēdziens par to, ka apsūdzētās nodarījums nesatur pazīmju, no kurām sastādās Sodū lik. 521.p. sastāvs, ir atzīstams par pareizu, un trūkumi sprieduma motivācijā nav atzīstami par tik svarīgiem, ka būtu varējuši iespaidot jautājuma izšķiršanu par apsūdzētās vainību vai viņas nevainību.”⁶

„Ka tiesas izaicinātais lietpratējs nebūtu pietiekoši kvalificēts viņam uzstādīto jautājumu pareizai atrisināšanai, uz to tiesājamais norādījis vienīgi savā kasācijas sūdzībā, bet nevis lietas iztiesāšanas laikā; minētais apstāklis nav tādēļ pārbaudāms pie lietas caurlūkošanas kasācijas instancē.”⁷

„Caurskatot lietu no jauna pēc tam, kad pirmo apgabaltiesas spriedumu Senāts bija atcēlis, un nepieaicinot lietpratēju jautājuma izlemšanai, vai „Pasta Perutan” ir kosmētisks preparāts vai ārstniecības līdzeklis, apgabaltiesa nav pielaidusi nekādas jaunas nepareizības un nav arī atkārtojusi tās nepareizības, kuras noderēja par iemeslu pirmā sprieduma atcelšanai. Nostājoties uz pretējā viedokļa, un proti, ka pirmā spriedumā jau pielaistās nepareizības var likt pamatā otrai, trešai utt. kasācijas sūdzībām, būtu dota iespēja katras lietas iztiesāšanu apzināti, tīši vilcināt, un būtu tieši pārkāpti Kriminālproc. lik. 950.p. nosacījumi.”⁸

Atsauce uz šo pēdējo atziņu ir izmantota **Augstākās tiesas 2018. gada 25.aprīļa lēmumā lietā Nr. SKK-168/2018 (11092105512)**, kurā norādīts, ka „jauna kasācijas sūdzība ir pieļaujama, ja apelācijas instances tiesa, skatot lietu no jauna, nav izpildījusi kasācijas instances tiesas norādījumus, pieļāvusi likuma pārkāpumus norādījumu izpildē vai pieļāvusi Krimināllikuma pārkāpumu vai Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu lietas atkārtotā iztiesāšanā. Jaunu argumentu

⁵ 1938.gada 19.februāra spriedums lietā Nr. 114, turpat, 6295.lpp.

⁶ 1937.gada 18.decembra spriedums lietā Nr. 660, turpat, 6268.–6269., citēts no 6269.lpp.

⁷ 1937.gada 15.septembra spriedums lietā Nr. 652, turpat, 6238.–6239., citēts no 6239.lpp.

⁸ 1937.gada 30.septembra spriedums lietā Nr. 560, turpat, 6240.–6242., citēts no 6241.–6242.lpp.

izvērtēšana, kas nebija norādīti iepriekšējā kasācijas sūdzībā vai kas nebija par pamatu iepriekšējā apelācijas instances tiesas nolēmuma atcelšanai, ir pretrunā ar Kriminālprocesa likuma 14.pantā norādīto kriminālprocesa pamatprincipu – kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā –, jo atbilstoši Kriminālprocesa likuma 584.pantam tiesas nolēmumu pārbaude notiek kasācijas sūdzībā vai protestā izteikto prasību apjomā un ietvaros, bet kasācijas instances tiesa drīkst arī pārsniegt kasācijas sūdzībā vai protestā izteikto prasību apjomu un ietvarus gadījumos, kad tā konstatē Kriminālprocesa likuma 574. un 575.pantā norādītos pārkāpumus un tie nav norādīti sūdzībā vai protestā.”

Atsaucē izmantotais nolēmums publicēts arī pilnībā, lai dotu ieskatu par Kriminālā kasācijas departamenta nolēmumu stilu un lēmuma gatavošanas tehniku.

Iepriekš minētā un daudzas neminētās atziņas ir izmantotas, formulējot Augstākās tiesas atziņas vairākos citos lēmumos.

OTRĀ DAĻA

**SPRIEDUMOS NEIZMANTOTIE
APVIENOTĀS SAPULCES NOLĒMUMI**

PAR APVIENOTO SAPULCI UN SENATORU IECELŠANU

Senāta Apvienotā sapulce 12/1921¹

1921.g. augusta mēneša „2.” dienā Latvijas Senāts Apvienotās sapulces rīcības sēdē, kurā piedalījās:

priekšsēdētājs senators K.Valters,
senatori K.Ozoliņš,
M.Gobiņš,
Dr. A.Lēbers,
A.Sīmanis,
B.Nagujevskis,
A.Gubens,
virsprokurora v.i. P.Keislers,
virssekretārs J.Freidenfelds,

caurlūkoja Tieslietu ministrijas 1921.g. 28.jūnija rakstu zem Nr. Kd/3799 par Tiesu iekārtas likuma 119.¹, 119.⁴, 234.¹ un 243.²p. pārgrozījumu projektu, atrod: Sen. iek. likums lieto nosaukumus „kopēja sapulce” (*общее собрание*) un „apvienota sapulce” (*соединенное собрание*), kā arī apvienota sēde (*соединенное присутствие*) dažādās nozīmēs, kuras nav piemērojamas un faktiski netiek piemērotas Latvijas Senāta iekārtā un praksē. Zem nosaukuma „kopējas sapulces” (*общия собрания*) Kr[ievijas] Sen. iek. lik. saprot: 1) 13.p. 1.daļā paredzētās svinīgās sapulces, kurās bija jāpiedalās visiem senatoriem, izņemot tos, kuri neizpilda senatora amatu un 2) administratīvo un abu vai viena kasācijas departamenta kopējās sapulces (13.p. 2.daļa); 3) beidzot par apvienotām sapulcēm (*соединенное собрание*) Kr[ievijas] Sen. iek. lik. sauc administratīvo departamentu sapulci, kamēr „apvienotā sēde” (*соединенное присутствие*) bija uzskatāma par pastāvīgu iestādi ar noteiktām kompetencēm (Ties. iek. lik. 119.¹p.). Kopējas sapulces pēc 13.p. 1.daļas atkrit, jo Latvijas Senātā piedalās tikai senatori, kuri izpilda senatora amatu, kamēr bijušie senatori zaudē senatora titulu un par senatoriem vairs neskaitās. Sakarā ar to pēc Ties. iek. lik. 243.¹p. projektējamās jaunās redakcijas frāze „звание сенатора пожизненно” pareizi izlaista. Tā pati frāze būtu jāstribo arī Sen. iek. lik. 9.¹p. Līdzīgā mērā Latvijas Senāta iekārtā nav domājamas „apvienotās sapulces” 13.p. 3.daļas nozīmē, jo Latvijas Senātam ir tikai viens pats administratīvais departaments. Atliek tikai apstāties pie 13.p. 2.daļā paredzētām „kopējām sapulcēm”. Šai ziņā 1918.g. 6.dec. lik. 7.p. gan patur gandrīz šo pašu nosaukumu („kopīga sēde”), bet Senāts tomēr šo terminu faktiski nav ievēdis savā praksē un, sākot no paša darbošanās laika, pieturas

¹ LVVA 1535.fonds, 13.apraksts, 33.lieta, 6.–7.lp.

pie termina „apvienotas sapulces”, saprazdams zem tām vispār visas sapulces un sēdes, kurās piedalās senatori vis saviem departamentiem, pilnīgi neatkarīgi no caurlūkojamiem priekšmetiem, pie kam atkarībā no pēdējiem Senāta prakse atšķir tikai apvienoto sapulču tiesas sēdes un apvienoto sapulču rīcības sēdes, kuras Krievijas Sen. iek. lik. sauc vai nu par apvienotām, vai kopējām sapulcēm resp. sēdēm. Izejot no tādas terminoloģijas, kuru sankcionējusi Senāta prakse, Senāts piekrit Ties. iek. lik. 119.¹p. projektam termina „apvienotā sapulce” un tai pašā laikā pievienojas 119.⁴p. lietotam terminam „augstākā disciplinārā tiesa”, bet, no otras puses, Senāts ceļ ierunu pret 119.¹p. projektējamo apvienotās sapulces priekšsēdētāja un senatoru iecelšanas veidu. Pēc 1918.g. 6.dec. lik. 7.p. Senāta departamentu priekšsēdētājus ievēl pats Senāts savā apvienotā (kopējā) sapulcē. Tāpat arī Senāts pats sadala senatorus uz departamentiem, šai ziņā baudot un izlietojot autonomijas tiesības, kuras viņam piešķirtas pēc praksē apstiprinātas un sankcionētas iekšējas iekārtas. Ja 119.¹p. paredzētās apvienotās sapulces priekšsēdētāju un senatorus būtu iecēlis Ministru kabinets, tad tas nebūtu savienojams ar nupat pievestiem likumu un Senātā faktiski piemēroto iekšējo iekārtu.

Tās pašas ierunas attiecināmas arī uz projektējamo 119.⁴p. senatoru iecelšanas veidu, kamēr 119.⁴p. paredzētais augstākās disciplinārās tiesas priekšsēdētājs gan būtu ieceljams projektējamā veidā, jo tā ievēlēšana augstākās disciplinārās tiesas pilnā sastāvā, kurā jāieiet bez senatoriem arī Tiesu palātas tiesnešiem un zvērinātiem advokātiem, nebūtu nedz izdarāma, nedz vispār vēlama. Jāatzīst vēl, ka 119.¹p. un 119.⁴p. paredzētās lietas būtu izšķiramas nevis visos šos pantos minēto senatoru resp. augstākās disciplinārās tiesas locekļu pilnā sastāvā, bet pietiktu, ja attiecīgās sēdēs piedalītos bez priekšsēdētāja 119.¹p. paredzētās apvienotās sapulcēs vismaz pa vienam senatoram no katra departamenta, bet 119.⁴p. paredzētā disciplinārā tiesā – pa vienam no 119.⁴p. minētiem senatoriem, tiesu palātas loceklim un zvērinātam advokātam. Tālāk, ņemot vērā ievēlēto priekšsēdētāju piedalīšanās sēdē neiespējas gadījumus, Senātam jāpiešķir tiesība ievēlēt priekšsēdētāju vietniekus.

Attiecībā uz 243.¹p. un 243.²p. priekšā likto jauno redakciju Senātam ierunu vai piezīmju nav.

Sakarā ar šo atzinumu Senāts liktu priekšā projektējamo iesniegumu Ministru kabinetam papildināt ar šādu noteikumu:

„Senāta dažādās kopsapulces saukt par Senāta „apvienotām sapulcēm”, piešķirot šīm sapulcēm pēc piederības visu agrāko kopsapulču, apvienoto sapulču, apvienoto un kopējo sēžu kompetences. Senāts savās apvienotās sapulcēs notur tiesu vai rīcības sēdes atkarībā no izspriežamo lietu būtības.”

SATVERSMES SAPULCES LOCEKĻU IMUNITĀTE

Senāta Apvienotā sapulce 28/1922¹

S p r i e d u m s .

LATVIJAS SUVERĒNĀS TAUTAS VĀRDĀ

1922.g. maija mēneša „26.” dienā Latvijas Senāts Apvienotās sapulces tiesas sēdē, kurā piedalījās:

priekšsēdētājs senators K.Ozoliņš,
senatori Dr. A.Lēbers,
A.Sīmanis,
A.Gubens,
F.Vesmanis,
B.Disterlo,
virsprokurora v.i. A.Haritonovskis,
virssekretāra v.i. A.Zonne,

caurlūkojis Senāta virsprokurora 1922.g. 17.maija priekšlikumu dēļ jautājuma noskaidrošanas, vai tiesa var apcietināt no Satversmes sapulces tiesai nodotu un no līdzdalības sēdēs atstādinātu Satversmes sapulces locekli un izdarīt pie viņa kratīšanas, izklausījis virsprokurora v.i. atzinumu, atrod: Latvijā pastāvošie likumi nostāda tiesu iestādes patstāvīgā un no likumdevējas, kā arī no izpildu varas neatkarīgā stāvoklī. Tiesu spriedumi taisāmi, sludināmi un izpildāmi Latvijas suverēnās tautas vārdā (1920.g. 1.jūnija likums²; lik. un rīk. kr. 1920.g. Nr. 186). Savā darbībā tiesu iestādes dibinājas uz Tiesu iekārtas, Kriminālproc. un Civ. proc. likuma noteikumiem. Nevienā no pievestiem kodeksiem, nedz arī to papildinājumos nav noteikumu, kuri paredzētu atsevišķu izmeklēšanas, tiesāšanas un spriedumu izpildīšanas kārtību attiecībā uz Satversmes sapulces locekļiem. Par Latvijas Satv. sapulces locekli varēja ievēlēt katru Latvijas pilntiesīgu pilsoni, kurš apmierināja vēlēšanu noteikumos uzstādītās prasības (L.S.S. vēl. lik. 4.p.). Nekādas atsevišķas pilsoņu šķiras privilēģijas likums S.S. locekļiem nepiešķir, un tāpēc viņi atzīstami par līdzīgiem visiem citiem Latvijas pilntiesīgiem pilsoņiem likuma priekšā, ciktālu atsevišķs likums nerada izņēmumus.

Radot izņēmuma stāvokli attiecībā uz S.S. locekļu neaizskaramību, 1920.g. 1.jūnija likums par Latvijas valsts iekārtu (10.p.) nosaka, ka S.S. locekļus var saukt pie tiesas atbildības, ja tam piekrīt S.S. ar 3/5 klātesošo locekļu balsu vairākumu. Tātad līdz S.S. attiecīgam lēmumam katrā

¹ LVVA 1535.fonds, 13.apraksts, 66.lieta, 5.–6.lp. Nav publicēts.

² Latvijas valsts iekārtas pagaidu noteikumi. Likumu un valdības rīkojumu krājums, Nr. 4, 31.08.1920.

atsevišķā gadījumā S.S. locekļi kā apsūdzētie tiesu iestādēm ir pilnīgi neaizsniedzami un visi likumos paredzētie tiesas darbības soļi pret viņiem ir apturēti. Ar pievesto noteikumu likums tādā kārtā piešķir S. sapulcei tiesību vienīgi lemt par to, vai viņas loceklis attiecīgā gadījumā ir izdots tiesu iestādēm saukšanai pie atbildības vai ne – un ne vairāk. Nekādu S. sapulces iejaukšanos tiesas rīcībā attiecībā uz tiesāšanai izdoto S.S. locekli un nekādu ierobežotu un no S.S. atsevišķiem lēmumiem atkarīgu izmeklēšanas, tiesāšanas vai soda izpildīšanas kārtību šis likums neparedz. Tādā kārtā jānāk pie slēdziena, ka ar S.S. lēmumu par viņas locekļa izdošanu saukšanai pie tiesas atbildības izņēmuma stāvoklis, kādā S.S. loceklis nostādīts ar 1920.g. 1.jūnija likuma 10.pantu, ir atcelts un S.S. loceklis attiecīgā gadījumā nostādīts līdzīgi katram Latvijas pilntiesīgam pilsonim, kuru tiesa sauc pie atbildības, un ka tiesa bez kaut kāda cita atsevišķa S.S. lēmuma pret viņu var spert visus likumā paredzētos izmeklēšanas, drošības un tiesāšanas soļus, neizslēdzot apcietināšanu, kratišanu, korespondences caurlūkošanu u.t.t.

Šādu slēdzienu negroza Tautas Padomes 1919.g. 16.jūlijā pieņemtais likums par Tautas Padomes locekļu neaizskaramību. Šī likuma 2.pants nodrošināja Tautas Padomes locekļus vienīgi pret apcietināšanu un kratišanu, prasot tādos gadījumos Tautas Padomes piekrišanu un līdz ar to atstājot tiesai brīvas rokas visos citos izmeklēšanas, tiesāšanas un sprieduma izpildīšanas jautājumos attiecībā uz Tautas Padomes locekļiem. Kaut gan minētā likuma noteikumus burtiski ņemot, runā tikai par Tautas Padomes locekļiem, tad tomēr jāatzīst, ka tas līdz jauna noteikuma izdošanai attiecināms arī uz Tautas Padomei sekojošās tautas priekšstāvniecības, Satversmes sapulces locekļiem, kādā nozīmē izteikusies arī Satversmes sapulce savā 1920.g. 1.maija sēdē. Bet reizē ar to jāatzīst, ka 1919.g. 16.jūlija likuma 2.panta noteikums nav uzskatāms par tādu, kuram būtu piešķirama patstāvīga izņēmuma nozīme paralēli un neatkarīgi no 1920.g. 1.jūnija Satv. sapulcē pieņemtā likuma par Latvijas valsts iekārtu. Salīdzinot abus šos noteikumus, jākonstatē, ka Tautas Padomes 1919.g. 16.jūlija likums garantē likumdevējas iestādes locekļus vienīgi pret apcietināšanu un kratišanu, kamēr S.S. 1920.g. 1.jūnija likuma 10.pants garantē S.S. locekļus vispārīgi un visās lietās pret saukšanu pie tiesas atbildības, kurā ietilpst arī aresti un kratišanas.

Tātad jāatzīst, ka agrākais šaurais noteikums par tautas priekšstāvju aizsardzību vienīgi pret arestiem un kratišanām zaudē savu patstāvīgo nozīmi un atkrīt reizē ar jauna un plašāka likuma izdošanu (kāds ir 1920.g. 6.jūnija likuma 10.pants) par S.S. locekļu aizsardzību vispārīgi pret saukšanu pie tiesas atbildības, kurā kā tās sastāvdaļa ietilpst arī apcietināšana un kratišana.

Ja nu agrākā 1919.g. 16.jūlija likuma 2.panta vietā tagad spēkā pastāvošais 1920.g. 1.jūnija likuma 10.pants dod S. sapulcei tiesību ar

3/5 klātesošo locekļu balsu vairākumu lemt par S.S. locekļa izdošanu saukšanai pie tiesas atbildības un nerunā par S.S. tiesību lemt un norādīt tiesai, kādi tai konkrētā gadījumā šķiņš sperami un kādi ne, tad jāatzīst, ka ar S.S. lēmumu par viņas locekļa izdošanu saukšanai pie tiesas atbildības S.S. loceklis attiecīgā gadījumā ir nodots tiesas iestāžu likumīgā rīcībā pilnos apmēros, neatkarīgi no kādiem citiem vēl S.S. lēmumiem. Saskaņā ar sacīto S. sapulce, iznesot lēmumu par sava locekļa izdošanu saukšanai pie tiesas atbildības, arī nevar taisīt vēl kādu citu, likumos noteikto tiesas darbību ierobežojošu lēmumu, piem., par S. sapulces locekļa apcietināšanas aizliegumu, jo arī Satv. sap. lēmumiem ir jāturas pastāvošo likumu robežās. Satv. sapulcei gan ir tiesība likumus atcelt, tos grozīt un izdot jaunus likumus, bet pastāvošos likumus neievērot arī Satv. sapulce nevar.

Satversmes sapulces kārtības ruļļa 19.panta noteikums šī jautājuma izšķiršanā nekrīt svarā, jo tas runā vienīgi par Satversmes sapulces atsevišķu lēmumu par tiesāšanai izdotā locekļa pielaišanu pie S.S. plenārsēdēs un komisiju sēdēs, zīmējas vienīgi uz S.S. iekšējo iekārtu un nestāv nekādā sakarā ar tiesas darbību attiecībā uz tiesāšanai izdoto S.S. loekli. Tāpēc arī apsveramā jautājumā nav nozīmes, vai S. sap. savu tiesāšanai izdoto loekli izslēgusi no piedalīšanās Satv. sap. un viņas komisiju sēdēs vai ne.

Nemot visu šo vērā, Senāts nolēma: atzīt, ka no Satversmes sapulces saukšanai pie tiesas atbildības izdoto Satversmes sapulces loekli tiesa var apcietināt un izdarīt pie viņa kratišanu bez atsevišķa priekš tam Satversmes sapulces lēmuma.

F.VESMAŅA ATSEVIŠKĀS DOMAS JAUTĀJUMĀ PAR SATV. SAP. LOCEKĻU IZDOŠANU TIESĀŠANAI.³

Nemot vērā: 1) ka ar Satversmes sapulces 1.maija sēdē pieņemto lēmumu, ievietotu 1920.g. „Valdības Vēstneša” 99.numurā, nodrukātā šīs sēdes atreferējumā, likums par Tautas Padomes locekļu neaizskaramību (1919.gada likumu un rīkojumu krājumu 107.numurs) attiecināts arī uz Satversmes sapulces locekļiem; 2) ka saskaņā ar šī likuma otro pantu un augšā aprādīto 1.maija lēmumu bez Satversmes sapulces atļaujas nevar nevienu viņas loekli apcietināt, nedz arī izdarīt pie viņa kratišanu par kaut kādu ar sodu apdraudētu darbu, pie kam iepriekšēja apcietināšana provizoriski pielaista tik tādā gadījumā, ja deputātu notver pie nozieguma izdarīšanas, jāatzīst, ka bez speciālas Satversmes sapulces atļaujas nevar viņas loekli apcietināt, nedz izdarīt pie viņa kratišanu.

[paraksts]
F.Vesmanis

³ LVVA 1535.fonds, 13.apraksts, 66.lieta, 4.lp.

PAR VALODAS LIETOJUMU TIESĀS

Senāta Apvienotā sapulce 11/1923¹

L ē m u m s .

LATVIJAS SUVERĒNĀS TAUTAS VĀRDĀ

1923.g. marta mēneša „16.” dienā Latvijas Senāts Apvienotās sapulces tiesas sēdē, kurā piedalījās:

priekšsēdētājs senators K.Valters,
senatori K.Ozoliņš,
M.Gobiņš,
Dr. A.Lēbers,
B.Nagujevskis,
A.Sīmanis,
A.Gubens,
J.Kalacs,
A.Pētersons,
virsprokurors A.Haritonovskis,
virssekretārs A.Zonne,

caurlūkojusi Senāta virsprokurora 1923.g. 20.janvāra priekšlikumu Nr. 54 sakarā ar tieslietu ministra uz 1918.g. 6.decembra pag. nol. par Latvijas tiesām un tiesāšanas kārtību 12.panta pamata iesniegto instrukcijas projektu par valodu lietošanu tiesās, izklausījusi virsprokurora atzinumu, atrod: tieslietu ministrs ar savu šā gada 20.janvāra rakstu iesniedzis Senāta Apvienotai sapulcei instrukcijas projektu par valodas lietošanu tiesās saskaņā ar 1918.gada 6.decembra „Pagaidu nolikumu par Latvijas tiesām un tiesāšanas kārtību” 12.pantu, kurš dod tieslietu ministram tiesību ar Senāta piekrišanu izstrādāt instrukcijas minēto pagaidu noteikumu sīkākai paskaidrošanai. 1918.gada 6.decembra „Pagaidu nolikuma” 10.panta pirmā daļa skaidri nosaka, ka „darīšanu valoda tiesās un tiesu iestādēs ir valsts valoda – latviešu valoda”. Tā kā advokatūras institūts uz Tiesu iekārtas likuma II nodaļuma II nodaļas pamata pastāv pie tiesu iestādēm, tad tas līdz ar to arī uzskatāms par zināmu tiesas izstāžu sastāvdaļu, uz kuru pilnā mērā attiecināma 1918.gada 6.decembra „Pagaidu nolikuma” 10.panta pirmā daļa. Šī attiecībā uz tiesu iestādēm un viņas sastāvdaļām nepielaiž nekādus izņēmumus. Tādā kārtā ar pievestā likuma 10.panta pirmās daļas noteikumu jautājums par valodas lietošanu no advokatūras dalībnieku puses tiesās un tiesu iestādēs ir pietiekoši skaidri izšķirts tai ziņā, ka še pielaižama tikai valsts valoda. Līdz ar to arī tieslietu ministra instrukcijas projekts šī jautājuma „sīkākai noskaidrošanai”

¹ LVVA 1535.fonds, 13.apraksts, 97.lieta, 6.lp. Nav publicēts.

atzīstams par nevajadzīgu. Tāpat ir skaidrs un nepārprotams „Pagaidu nolikuma” 10.panta otrās daļas noteikums, ka „tiesām pēc apstākļiem un vajadzības ir jāpielaiž arī krievu un vācu valodas lietošana” no citām personām, ne no advokatūras dalībniekiem, kāpēc arī šī jautājuma „sīkākai paskaidrošanai” instrukcija nav vajadzīga. Ja arī Latvijas valsts sākumā ārkārtējie apstākļi spieda šai ziņā taisīt izņēmumu, tad tagad ar š.g. 1.janvāri tāds pārejas laiks un ārkārtējie apstākļi atzīstami par izbeigušamies.

Nemot šo vērā Senāta Apvienotā sapulce atzīst, ka tieslietu ministra šā gada 20.janvāra iesniegums nav caurskatāms, kāpēc n o l e m j : tieslietu ministra 1923.g. 20.janvāra iesniegto instrukcijas projektu atstāt bez caurskatīšanas.

Noraksts
Projekts

Pārgrozot tieslietu ministra cirkulāru no 21.decembra 1921.g., lūdzu turēties attiecībā uz valodu lietošanu tiesās pie seko[jo]šiem principiem, sākot no 1923.g. 1.janvāra.

1) zvērinātiem advokātiem, to palīgiem un privātdavokātiem visi raksti tiesai (izņemot dokumentus) jāiesniedz valsts valodā;

2) tāpat valsts valodā jāiesniedz tiesai raksti tiem prāvníkiem, kuru lietas ved advokāts, kas konstatējams ar pilnvaru akti;

3) advokātiem tiesā mutiski jālieto valsts valoda; tie advokāti, kuri darbojušies tiesā vai advokatūrā Latvijā ietilpstošos apgabalos jau pirms 1918.g. 18.novembra, tiesā mutiski var lietot līdz turpmākam arī krievu valodu, pēc apstākļiem un vajadzības, ar tiesas atļauju;

4) tie advokāti, kuri nevar sekot lietas gaitai valsts valodā, nav pielaižami uzstāties pie tiesas;

5) prāvníeki var lietot rakstiski un mutiski arī krievu vai [vācu] valodu, cik tālu tas ir vajadzīgs un apstākļi to atļauj.

Tieslietu ministrs

REZOLŪCIJA PAR KRIMINĀLVAJĀŠANAS UZSĀKŠANU PAR SENĀTA APVAINOŠANU (tiesas spriešana pēc pasūtījuma)

Senāta Apvienotā sapulce 51/1924¹

Rezolūcija.

LATVIJAS SUVERĒNĀS TAUTAS VĀRDĀ

1924.g. decembra mēneša „5.” dienā Latvijas Senāts Apvienotās sapulces rīcības sēdē, kurā piedalījās:

priekšsēdētājs senators K.Valters,
senatori K.Ozoliņš,
Dr. A.Lēbers,
B.Nagujevskis,
A.Šīmanis,
A.Gubens,
J.Kalacs,
A.Pētersons,
virspрокurors A.Haritonovskis,
virssекretārs A.Zonne,

caurlūkojis Apvienotās sapulces priekšsēdētāja iekustināto jautājumu par apsūdzības celšanu sakarā ar šā gada avīzē „Rigasche Rundschau” Nr. 270 iespiesto rakstu „Die Staatsangehörigkeitsfrage im Senat”², izklausījis virspрокurora atzinumu, pamatojoties uz Kriminālproc. lik. 1213.³p. (1924.g. redakcijā) nolēm j: paziņot Rīgas apgabaltiesas prokuroram kriminālvajāšanas uzsākšanai uz Sodu lik. 154.p. 2.d. pret laikraksta „Rigasche Rundschau” redaktoru Paulu Šīmani un citiem vainīgiem par iespiesto minētā laikrakstā 1924.g. Nr. 270 rakstu „Die Staatsangehörigkeitsfrage im Senat”, ar kuru autors resp. redaktors, pierakstot Senātam, ka Senāts izspriedis lietu uz pasūtījumu – „*Mann kann sich leider dem Eindrücke nicht entziehen, daß diese Senatsentscheidung eine **bestellte** Arbeit und der Ausdruck jenes offen feindseligen Kurses in der Staatsangehörigkeitsfrage ist, die das Ministerum Juraschewski kennzeichnet*”³, – ir Senātu apvainojis, izrādot necienību valsts varai.

¹ LVVA 1535.fonds, 13.apraksts, 192.lieta, 1.lp. Nav publicēts.

² Valstspiederības jautājums Senātā – vācu val.

³ Diemžēl nevar atturēties no viedokļa, ka šis Senāta nolēmums ir pasūtījuma darbs, un bieži vien atklāti naidīga kursa izpausme valstspiederības jautājumā, kas raksturīga Juraševska ministrēšanas laikam – vācu val.

REZOLŪCIJA PAR KRIMINĀLVAJĀŠANAS UZSĀKŠANU PAR SENĀTA APVAINOŠANU (sūdzības izspiešana partejiski)

Senāta Apvienotā sapulce 25/1925¹

Rezolūcija.

LATVIJAS SUVERĒNĀS TAUTAS VĀRDĀ

1925.g. marta mēneša „6.” dienā Latvijas Senāts Apvienotās sapulces rīcības sēdē, kurā piedalījās:

priekšsēdētājs senators K.Valters,
senatori K.Ozoliņš,
Dr. A.Lēbers,
B.Nagujevskis,
A.Sīmanis,
A.Gubens,
J.Kalacs,
A.Pētersons,
virsprokurors A.Haritonovskis,
virssekretārs A.Zonne,

caurlūkojis Apvienotās sapulces priekšsēdētāja iekustināto jautājumu par apsūdzības celšanu sakarā ar šī gada avīzē „Sociāldemokrāts” Nr.47 iespiesto rakstu „Cienīgu atbildi demokrātijas ienaidniekiem, strādnieku slepkavotājiem un Niedras atbrīvotājiem!”, izklausījis virsprokurora atzinumu, pamatojoties uz Kriminālproc. lik. 1213.³p. (1924.g. redakcijā) nolēm j: paziņot Rīgas apgabaltiesas prokuroram kriminālvajāšanas uzsākšanai uz Sodu lik. 154.p. 2.d. pret laikraksta „Sociāldemokrāts” redaktoru Kristapu Eliasu un citiem vainīgiem par iespiesto minētā laikraksta 1925.g.Nr.47 rakstu „Cienīgu atbildi demokrātijas ienaidniekiem, strādnieku slepkavotājiem un Niedras atbrīvotājiem!”, ar kuru autors resp. redaktors, pierakstot Senātam, ka Senāts izspriedis Niedras sūdzības lietu partejiski – „Beidzot jums jādod noteikta atbilde tiem, kas par savai dzīvei galveno mērķi ir sprauduši lielāko tautas nodevēju Niedras un Vankina glābšanu no soda. Pēdējā brīdī augstākā tiesu iestāde – Senāts uz Niedras sūdzības pamata nolēmis atcelt Niedras arestu un šis noziedznieks kļūs atkal brīvs. Šis likums, uz kura pamata Latvijā apcietināti un no Latvijas izraidīti jau simtiem strādnieku, izrādījies par „nelikumīgu” priekš Niedras. Tā ir „smalka taisnība”, pareizāk sakot, katras taisnības izvarošana par labu tautas nodevējam,” – ir Senātu apvainojis, izrādot necienību valsts varai.

¹ LVVA 1535.fonds, 13.apraksts, 203.lieta, 1.lp. Nav publicēts.

Cienīgu atbildi demokrātijas ienaidniekiem, strādnieku slepkavotājiem un Niedras atbrīvotājiem!²

Rīgas strādnieki, darba intelīģence un demokrātiskie pilsoņi! Jo tuvāk nāk vēlēšanas mūsu galvas pilsētā, jo svarīgāki politiski jautājumi nostājas mūsu priekšā, uz kuriem mums jau rīt un parīt jādod sava atbilde ar vēlēšanu zīmītēm. Rīgas vēlēšanu iznākums būs atbilde ne vien uz praktiskiem pilsētas saimniecības jautājumiem: pilsētas nodokļiem, strādnieku un dzīvokļu jautājumiem, satiksmi, ceļu bruģēšanu, apgaismošanu, izglītību, sanitāro uzraudzību, veselības aizsardzību u.t.t. Bez šaubām, arī visi tie svarīgi priekš Rīgas iedzīvotājiem. Bet tā būs lielā mērā atbilde arī uz svarīgiem valsts dzīves jautājumiem. Vēlēšanu iznākumam jābūt par brīdinājumu tiem, kuri Latvijas turpmāko attīstību iesākuši virzīt pa pilsoņu kara, noziedznieku glābšanas un demokrātijas graušanas ceļiem!

Vispirms dodiet noteiktu atbildi tiem, kuri 15.februārī savu vēlēšanu aģitāciju pārvērtā par asiņainu izrēķināšanos ar saviem politiskiem pretiniekiem! Nevienas demokrātiska pilsoņa vēlēšanu zīmītes par tiem, kuri vēlēšanu aģitāciju veduši ar revolveriem!

Otrkārt, dodiet noteiktu atbildi tiem, kuri zem republikas drošības sargāšanas markas taisās anulēt visas likumīgās pilsoņu tiesību garantijas, kuri preses, vārda, sapulču un organizēšanās brīvību vietā grib nostādīt administratīvo patvarību politiku! Dodiet noteiktu atbildi tiem, kuri ar drakoniskiem spaidu likumiem grib panākt pret strādniekiem to, ko nespēja panākt viņu augšējie un subsidētie nažu un revolveru varoņi, t.i., strādnieku organizāciju iznīcināšanu.

Beidzot jums jādod noteikta atbilde tiem, kas par savai dzīvei galveno mērķi ir sprauduši lielāko tautas nodevēju Niedras un Vankina glābšanu no soda. Pēdējā brīdī augstākā tiesu iestāde – Senāts uz Niedras sūdzības pamata nolēmis atcelt Niedras arestu, un šis noziedznieks kļūs atkal brīvs. Šis likums, uz kura pamata Latvijā apcietināti un no Latvijas izraidīti jau simtiem strādnieku, izrādījies par „nelikumīgu” priekš Niedras. Tā ir „smalka taisnība”, pareizāk sakot, katras taisnības izvarošana par labu tautas nodevējam.

Kara vīri, invalīdi, visi bijušo brīvības cīņu dalībnieki, demokrātiskie pilsoņi un intelīģence! Jums jāzina, zem kādiem sarakstiem slēpjas tie pilsoņi, kuri ar tautas nodevēja Niedras atbrīvošanu pašā vēlēšanu priekšvakarā metuši jums jaunu nekaunīgu izaicinājumu! Tie visi grupējas ap sarakstiem 2, 3, 4 un 5 un viņus pēdējā [nesalasāms teksts] kombinācijām atbalsta centra pilsoņi no saraksta 6. Daudzi no tiem pašiem senatoriem, kuri nupat sprieduši

² Sociāldemokrāts, 27.02.1925., Nr. 47. Pieejams: www.periodika.lv

par Niedras atsvabināšanu, sastopami kā kandidāti uz augšā minētiem sarakstiem Rīgas vēlēšanās. Ar vienu roku tie labina vēlētajus nodot balsis par viņu sarakstiem, bet ar otru paraksta tautas nodevējam atsvabināšanu no cietuma.

Visi šie pēdējā laika notikumi: Masaka slepkavība, uzbrukums demokrātijas tiesībām un tautas nodevēja pestīšana pa otram lāgam laukā no cietuma ir tādi politiski notikumi, kuri spiež apdomāt ne vien strādniecībai, bet arī visiem demokrātiskiem pilsoņiem un inteliģencei, ja tiem demokrātija nav tikai tukša skaņa. Viņai jāizšķiras, uz kuru pusi tā grib nosvērt Latvijas politisko likteņu kausus. Dzīvi piemēri ir viņas acu priekšā. Tos viņa nespēs aizmirst līdz rītdienai, iedama pie vēlēšanu urnām. Viņai jāzina, ka Rīga ir visas Latvijas saimnieciskās, politiskās un garīgās dzīves centrs un šīs vēlēšanas arī ir priekšspēle nāk. Saeimas vēlēšanām.

Strādnieku partija – sociāldemokrātija vienmēr noteikti stāvējusi un stāvēs par mierīgu demokrātiskas attīstības ceļu priekš tautas, bet strādnieku partija arī nekad nepiekāpsies demokrātisko iekārtu graužošo spēku priekšā, zem kādas maskas arī viņi neuzstātos. Strādnieku partija nav pārvērtusi vēlēšanu aģitāciju par asiņainu kaujas lauku, strādnieku partija ir reizi jau glābusi tautas godu no valsts nodevēju spļaudekļiem. Ar saviem un visas tautas protestiem mēs panācām Niedras apcietināšanu. To darīsim arī tagad. Bet mums ir morāliskas tiesības prasīt visu demokrātisko pilsoņu atbalstu šinī darbā.

Rīgas vēlēšanu rezultātiem jābūt atbildei uz uzstādītiem svarīgiem jautājumiem. Vēlēšanu iznākums, kurš būs labvēlīgs politisku slepkavību organizētājiem, demokrātijas ienaidniekiem un tautas nodevēja glābējiem, pamudinās tos iet tālāk pa iesākto ceļu, par ļaunu priekš visas Latvijas demokrātijas. Turpretim vēlēšanu iznākums galvas pilsētā, kurš būs tiem nelabvēlīgs, būs nopietns tautas brīdinājums turpināt reakcijas ceļu. Tātad – pa kuru ceļu? Vai par politiskām slepkavībām vai pret tām? Vai par demokrātisku kārtību vai pret to? Vai par valsts nodevēja Niedras atsvabināšanu vai pret to? Par to rīt un parīt jāizšķiras Rīgas demokrātiskiem vēlētajiem.

Rīgas strādnieki! Jūs esat šo vēlētāju priekšpulks. Gādājiet, lai neviens no jums nepaliek mājā! Gādājiet, lai visi, kas savas balsis grib nodot par strādnieku partiju, zinātu, ka viņas numurs ir 7.

Dodiet cienīgu atbildi demokrātijas ienaidniekiem, strādnieku slepkavotājiem un Niedras pestītājiem!

PAR PILNVAROJUMU KASĀCIJAS INSTANCĒ

Senāta Apvienotā sapulce 28/1925¹

S p r i e d u m s .

LATVIJAS SUVERĒNĀS TAUTAS VĀRDĀ

1925.g. aprīļa mēneša „3.” dienā Latvijas Senāts Apvienotās sapulces rīcības sēdē, kurā piedalījās:

priekšsēdētājs senators K.Valters,
senatori K.Ozoliņš,
M.Gobiņš,
Dr. A.Lēbers,
B.Nagujevskis,
A.Sīmanis,
A.Gubens,
J.Kalacs,
A.Haritonovskis,
A.Zonne,

caurlūkojis Senāta Civilā kasācijas departamenta 1925.g. 7.marta ziņojumu Nr. 67 dēļ jautājumu izspriešanas: 1) vai uz pilnvaras pamata, kura izdota lietas vešanai Miertiesu iestādēs ar tiesību iesniegt kasācijas sūdzību, pilnvarniekam ir tiesība vest lietu Senāta Civilā kasācijas departamentā un 2) vai, iesniedzot kasācijas sūdzību, pilnvarniekam, kurš vedis lietu zemākā instancē, ir jāpieliek attiecīgā pilnvara oriģinālā, izklausījis virsprokurora atzinumu un ņemot vērā: 1) ka Senāts pieder pie vispārējām tiesu iestādēm, kā tas redzams no Tiesu iek. lik. 57. sek. p., kuri ievietoti 2.sadaļā pa „vispārējām tiesu iestādēm” kā 3.nodaļa; 2) ka tādēļ pilnvara, kura dota lietas vešanai Miertiesu iestādēs vien, kaut tai būtu paredzēta tiesība iesniegt kasācijas sūdzību (Civ. proc. lik. 60. (48.)p.), nav uzskatāma – satura ziņā – par pietiekošu nedz kasācijas sūdzības iesniegšanai Senātam, nedz lietas vešanai Senātā; 3) ka šim slēdzienam nerunā pretim 1918.g. 6.decembra lik. 7.p. (Lik. krāj. Nr. 10) noteikumi par to, ka Latvijā vienīgā kasācijas instance ir Senāts, jo jautājumā par pilnvaras saturu un spēku izšķirošā nozīme ir tam, kādās iestādēs vešanai konkrētā pilnvara tikusi izdota: ja tā izdota lietas vešanai Miertiesu iestādēs vien, šī pilnvara nedod tiesības lietu vest Senātā, jo Senāts pie Miertiesu iestādēm nepieder; 4) ka pilnvarai, kura izdota nepiederošai pie zvērinātiem advokātiem personai dēļ lietas vešanas vispārējās tiesu iestādēs, jābūt apliecinātai saskaņā ar Civ. proc. lik.

¹ LVVA 1535.fonds, 13.apraksts, 206.lieta, 3.lp. Nav publicēts.

247.p., Not. nolik. 146., 167.p. paredzētā kārtībā, tātad nepietiek ar pilnvardevēja paraksta apliecināšanu vien; 5) ka tādā kārtā pirmais no augšā pievestiem jautājums izšķirams atraidoši; 6) ka tas fakts vien, ka pie kasācijas sūdzības nav pielikts pilnvaras oriģināls, nevar būt par pamatu kasācijas sūdzības izsniegšanai atpakaļ, ja zemākās instances aktī atrodas pilnvaras oriģināls vai noraksts, kaut gan neapliecināts; 7) ka likums piešķir partam tiesību oriģinālu dokumentu, un sevišķi arī oriģinālu pilnvaru, saņemt atpakaļ no akts un tā vietā atstāt norakstu un pie tam neprasa, lai noraksts būtu apliecināts Not. nolik. paredzētā kārtībā (noteik[umu] par zīmognod[evu] 17.p. 9.pkt.; Sen. civ. kas. dep. spried. 1924.g. Nr. 472); 8) ka katra pilnvara skaitās par spēkā esošu, kamēr tā nav likumā paredzētā kārtībā atsaukta vai citādi izbeigusies; 9) ka likums šai ziņā nekādus sevišķus noteikumus neparedz par pilnvarām kasācijas sūdzības iesniegšanai un lietas vešanai Senātā; 10) ka tādā kārtā arī otrais jautājums izšķirams atraidoši, kamdēļ nolēm j: atzīt, ka abi jautājumi izšķirami atraidoši.

„ANDRIEVA NIEDRAS LIETA”

Senāta Apvienotā sapulce 20/1926¹

Spriedums.

LATVIJAS SUVERĒNĀS TAUTAS VĀRDĀ

1926.g. marta mēneša „12.” dienā Latvijas Senāts Apvienotās sapulces rīcības sēdē, kurā piedalījās:

priekšsēdētājs senators K.Ozoliņš,
senatori M.Gobiņš,
Dr. A.Lēbers,
B.Nagujevskis,
A.Simanis,
A.Gubens,
J.Kalacs,
F.Zilbers,
K.Puriņš,
virsprokurors A.Haritonovskis,
virssekretārs A.Zonne,

caurlūkojis Andrieva NIEDRAS 1925.g. 4.jūlija pārsūdzību par Senāta virsprokurora 1925.g. 26.maija lēmumu, izklausījis virsprokurora atzinumu, atrod: No lietas redzams, ka Andrievs [oriģ. Andrejs] Niedra savās 1924.gada 8.oktobra un 31.oktobra sūdzībās bija lūdzis saukt pie kriminālatbildības par dienesta noziedzīgiem nodarījumiem bijušos ārlietu ministrus Meierovicu un Sēju, šīs ministrijas administratīvā departamenta bijušo direktoru Paulu Gailīti, direktora v. izp. Bīlmani un konsulāraģentu Klaipēdā Mišu, kā arī vairākas personas, kuras ieņem tiesnešu un prokuratūras amatus.

Attiecībā uz kriminālvajāšanas ierosināšanu pret tiesu un prokuratūras amatos sastāvošām personām Senāta Apvienotā sapulce savā laikā sūdzību pēc būtības jau ir caurlūkojusi, to atradusi par nepamatotu un atstājusi bez sekām.

Tā kā pēc 1922.g. 12.oktobra Noteikumu par kriminālvajāšanas kārtību lietās par amatpersonu dienesta noziedzīgiem nodarījumiem 7.p. kriminālvajāšanu par ministru dienesta noziedzīgiem nodarījumiem uzsāk Senāta virsprokurors, tad Senāta Apvienotā sapulce savā 1924.g. 12.decembra rīcības sēdē nolēma sūdzības norakstus nosūtīt Senāta virsprokurora rīcībai. Pēc citēto Noteikumu 12.panta kārtībā izdarītās administratīvās izziņas Senāta virsprokurors 1925.g. 26.maijā taisījis

¹ LVVA 1535.fonds, 13.apraksts, 117.lp.; LVVA 1535.fonds, 13.apraksts, 217.lieta, 13.–15.lp. Nav publicēts.

lēmumu, ar kuru viņš Niedras lūgumu par kriminālvajāšanas uzsākšanu pret aprādītām amatpersonām atstājis bez ievēribas.

1925.g. 4.jūlijā un 22.jūlijā iesniegtās pārsūdzībās Niedra lūdz Senāta virsprokurora lēmumu atcelt un ierosināt kriminālvajāšanu pret Sēju pēc Sodu lik. 639.p. pazīmēm, pret Bilmani un sevišķi svarīgu lietu izmeklēšanas tiesnesi Evanu pēc Sodu lik. 636., 669. un 670.p., pret Meierovicu, Gailīti un Mišu pēc Sodu lik. 51., 636., 638., 639., 669., 670., 430., 552., 498., 649., 164., 168. un 645.p. pazīmēm.

Kas attiecas uz pārsūdzības daļu, kurā Niedra lūdz ierosināt kriminālvajāšanu pret sevišķi svarīgu lietu izmeklēšanas tiesnesi Evanu, tad sūdzība atstājama bez caurskatīšanas, jo Senāta virsprokurors nekādu lēmumu par kriminālvajāšanas ierosināšanu pret minēto izmeklēšanas tiesnesi nav taisījis un viņam pēc 1922.g. 12.oktobra Noteikumu 10.p. arī nepiekrita tādu lēmumu taisīt, kādēļ virsprokurors lēmumā pareizi izmeklēšanas tiesneša Evana darbību nemaz nav apskatījis, un Niedras sūdzībai tātad trūkst attiecīga priekšmeta.

Niedras sūdzība pārējā daļā nepelna ievēribu aiz seko[jo]šiem iemesliem.

Sūdzības būtība attiecībā uz Meierovicu un Gailīti pastāvēja tā, ka sakarā ar Niedras 1921.g. 16.martā konsulāraģentam Klaipēdā iesniegto lūgumu atļaut viņam ar ģimenes locekļiem ieceļot Latvijā, Meierovics un Gailītis devuši 1921.g. 31.martā minētam konsulāraģentam, bet pēc tam arī citiem Ārlietu ministrijas priekšstāvjiem ārzemēs rīkojumu neielast Niedru un viņa ģimeni Latvijā, un šāds aizliegums palicis spēkā līdz 1924.g. 12.janvārim, kurpretim jau 1923.g. 10.aprīlī Niedra izsludināts „Valdības Vēstnesī” kā tāds, kas izvairās no izmeklēšanas un tiesas. Aizliegumu izdot Niedram un viņa ģimenei iebraukšanas atļaujas Niedra kvalificē kā personīgas rīcības brīvības atņemšanu, par kādu iet runa Sodu lik. 498. un 649.p., pie kam, pēc sūdzētāja domām, izdodot minēto rīkojumu, attiecīgās personas pārkāpušas savu amata varu; bez tam, zinot, ka Niedra saukts pie atbildības uz Sodu lik. 100. un 108.p. pamata, un tai pašā laikā nedodot viņam atļauju iebraukt Latvijā, attiecīgā amatpersona (Meierovics) pārkāpis Sodu lik. 164., 168., 638. un 645.p. Konsulāraģents Mišs vai nu aiz nolaidības, vai apzināti sniedzis savai priekšniecībai nepareizas ziņas, no kā esot cēlies svarīgs kaitējums valsts pārvaldības kārtībai un Niedras privātajām interesēm, kādā darbībā ir Sodu lik. 669. resp. 670.p. paredzēto noziedzīgo nodarījumu pazīmes. Uz visām aprādītām personām esot attiecināms Sodu lik. 51.p., no kā izriet, ka, pēc sūdzētāja domām, šīs personas rīkojušas apzināti kopīgi vai arī pēc iepriekšējas savstarpējas norunas.

Pārbaudot šos aizrādījumus, Senāts nāk pie seko[jo]ša slēdziena. Ārlietu ministrs Meierovics 1925.g. 22.augustā ir miris, kādēļ, ievērojot Kriminālproc. lik. 20.p., saskaņā ar kuru vajāšanu tiesas ceļā attiecībā uz kriminālatbildību nevar ierosināt, kad apsūdzētais miris, jautājums par kriminālvajāšanas ierosināšanu attiecībā uz Meierovicu atkrīt. Bet arī pēc būtības tanī darbībā, kādu sūdzētājs pierakstījis Meierovicam un Gailītim, nav noziedzīga nodarījuma pazīmju.

Virsprokurors savā lēmumā pareizi aizrāda, ka iebraukšanas regulēšana no ārzemēm Latvijā tanī laikā (1921.g.) ietilpa Ārlietu ministrijas kompetencē, kādēļ minētā rīcība, ja tā būtu nepareiza un nesaskanētu ar likumu, varētu būt par pamatu nevis kriminālvajāšanas ierosināšanai par amata varas pārkāpšanu, bet sūdzības iesniegšanai Senāta administratīvām departamentam saskaņā ar likuma par administratīvām tiesām 3.p. Maldīgs ir Niedras uzskats, ka ar iebraukšanas atļaujas neizsniegšanu Ārlietu ministrijas ierēdņi atņēmuši viņam un tā ģimenei personīgas rīcības brīvību Sodu lik. (498. un 649.p.) nozīmē: šie panti runā par personas brīvības atņemšanu ar aizturējumu vai ieslodzījumu tīri fiziski ķermeniskā nozīmē, bet pārvietošanās brīvība aprādītā nozīmē Niedram un viņa ģimenes locekļiem ar minēto rīkojumu nav tikusi ierobežota, ko arī neapgalvo pats Niedra. Tālāk no paša Niedras sūdzībām izriet, ka piekritīgai varai (prokuratūrai) ir bijis zināms, ka Niedra ir Soda lik. 100. un 108.p. paredzēto smago noziegumu dalībnieks, kādēļ Ārlietu ministrijas ierēdņiem atkrita vajadzība ziņot šai piekritīgai varai, ka Niedra ir minēto noziegumu dalībnieks. Lietā nav arī nekādu aizrādījumu, ka Ārlietu ministrijas ierēdņi būtu slēpuši vai palīdzējuši slēpt Niedru, zinot, ka viņš saukts pie izmeklēšanas apsūdzībā par smagu noziegumu vai tiek meklēts no attiecīgas varas uz aizdomu pamata par tādu. Līdz ar to atkrīt iespējamība šo personu darbību kvalificēt pēc Sodu lik. 164. un 168.pantiem.

Ka Ārlietu ministrijas ierēdņi būtu tīši kavējuši citas dienestpersonas izpildīt savus pienākumus tādā nozīmē, kā to saprot Sodu lik. 638.p., ir sūdzētāja apgalvojums, kuram viņš nav pievedis nekādus pastiprinājumus. Kas attiecas uz sūdzētāja aizrādījumu, ka minētās ministrijas ierēdņi, pretēji savam pienākumam, nav spēruši pienācīgus soļus, lai apcietinātu tādu personu, kura apzināti priekš viņiem bija apcietināma kā saucama uz attiecīgas varas nolēmuma pamata pie izmeklēšanas vai kā meklējama apsūdzībā par smagu noziegumu, tad Niedra nav pievedis nekādus aizrādījumus, kādā ceļā ministrijas ierēdņi būtu varējuši izdarīt Niedras apcietināšanu valstīs, ar kurām konvencija par noziedznieku izdošanu nebija noslēgta, kurpretim gan no lietā atrodošās sarakstīšanās ir redzams, ka Ārlietu

ministrija ir spērusi tīri diplomātiska rakstura soļus, lai panāktu Niedras izdošanu no ārvalsts (Polijas).

Attiecībā uz konsulāraģenta Miša rīcību Senāta virsprokurors saskaņā ar lietā noskaidrotiem apstākļiem ir nācis pie atzinuma, kuram piekrist arī Senāta Apvienotā sapulce, ka Mišs, neizdodot Niedram un viņa ģimenes locekļiem atļauju iebraukt Latvijā, ir rīkojies pēc savas priekšniecības aizrādījuma un ka lietā nav nekādu datu, ka Mišs 1921.g. 18.marta rakstā, kurā viņš ziņo Ārlietu ministrijai savus novērojumus par Niedru, būtu ievietojis apzināti nepatiesas ziņas. Ka fakti, par kādiem Mišs ziņo aprādītā rakstā, būtu ne tikai apzināti priekš Miša, bet vispār (t.i., arī no objektīva viedokļa) nepatiesi (Miša slēdzieni, kādus viņš taisa no Niedras Klaipēdas konsulāraģentūrai iesniegtiem rakstiem ir juridiski *irrelevanti*), ir atkal Niedras apgalvojums, kuram viņš nav pievedis nekādu pamatojumu. Ar to tad atkrit ne tikai Sodu lik. 670., bet arī to pašu likumu 669.p. pazīmju konstatēšanas iespējamība tanī nodarījumā, kādā Niedra apsūdz Mišu.

Kas attiecas uz Niedras sūdzību, ar kuru viņš apvaino Ārlietu ministrijas departamenta direktora v. izp. Bīlmani amata varas pārkāpumā un apzināti (vai vismaz aiz neuzmanības) nepatiesu ziņu sniegšanā Latvijas sūtnim Polijā, uzdodot panākt pie Polijas valdības Niedras izdošanu, kādu ziņu nepatiesība pastāvējusi iekš tā, ka ziņojumā sūtnim aizrādīts, ka Niedra, starp citu, apsūdzēts arī pēc Sodu lik. 427., 453., 589. un 591.pantos paredzētiem noziedzīgiem nodarījumiem, kaut gan tanī laikā Tiesu palāta apsūdzības pēc aprādītiem pantiem jau bija likvidējusi, atstājot spēkā vienīgi apsūdzību pēc Sodu lik. 100.p. pazīmēm, tad Senāta virsprokurors, pamatojoties uz administratīvo izziņu un lietā atrodošajiem datiem, nācis pie atzinuma, ka Bīlmanis ziņas par Niedras apvainošanu pēc aprādītiem Sodu likuma pantiem nav izdomājis, bet smēlis no Satversmes sapulces izmeklēšanas komisijas lēmuma, kurā ir norādījumi, ka Niedra ir apvainojams uz pievesto likuma pantu pamata. Šim virsprokurora slēdzienam piekrist arī Senāts: tā kā sevišķi svarīgu lietu izmeklēšanas tiesnesis savā 1923.g. 3.septembra (otrā) lēmuma rezolutīvā daļā, ar kuru tas bija griezies pie Tiesu palātas prokurora ar lūgumu ierosināt Niedras izprasišanu no Polijas iestādēm un nosūtišanu viņa rīcībā, bija tieši atsaucies uz savu 1923.g. 3.septembra (pirmo) lēmumu par Niedras saukšanu pie atbildības uz Sodu lik. 51. un 100.p. un uz Satversmes sapulces valsts nodevību lietu izmeklēšanas komisijas 1920.g. 29.oktobra lēmumu, tad ir pilnīgi pielaižams, ka Bīlmanis, kā to viņš pats paskaidro, ir bijis tanī pārliecībā, ka Niedras izprasišanas pamatā liekams ne tikai izmeklēšanas tiesneša 1923.g. 3.septembra (pirmais) lēmums, bet arī izmeklēšanas komisijas 1920.g. 29.oktobra lēmums, kādēļ, sastādot

ziņojumu sūtnim, Bīlmanis varēja labā apziņā ievietot tanī ziņas, ka Niedra ir apvainots arī pēc Sodu lik. 427., 453., 589. un 591.pantiem. Ka Bīlmanim vajadzēja zināt, ka izprasišanas pamatā liekams vienīgi izmeklēšanas tiesneša motivēts lēmums par izprasāmās personas saukšanu pie atbildības, pie tāda slēdziena Senāts pēc lietas apstākļiem nevar nākt. Līdz ar to Bīlmaņa darbībā nav ieraugāmi arī neuzmanīgas rīcības elementi, kādēļ arī atkrīt viņa darbības kvalifikācijas iespējamība pēc Sodu lik. 669.p. pazīmēm.

Bijušo ārlietu ministru Sēju Niedra apvaino, ka tas pielaidis amata bezdarbību ar to, ka neesot uzraudzījis Bīlmani, ka tas sastāda pareizu rakstu (minēto ziņu sūtnim). Šādam Niedras slēdzienam nav nekāda pamata, jo ministram Sējam nebija nekāds sevišķs pienākums kontrolēt tāda papīra sastādīšanas pareizību, kurā iet runa par noziedznieka izprasišanu no ārvalsts.

Aiz pievestiem iemesliem Senāts atrod, ka Niedras sūdzība ir nepamatota, kādēļ, pamatojoties uz 1922.g. 12.oktobra Noteikumu par kriminālvajāšanas kārtību lietās par amatpersonu dienesta noziedzīgiem nodarījumiem 15.p., n o l e m j : Andrieva [oriģ. Andreja] NIEDRAS pārsūdzību atstāt bez ievēribas.

Zem parakstiem ar roku ierakstīts:

Šī sprieduma saturs nevar tikt paziņots sūdzētājam Andrievam Niedram tādēļ, ka viņa tagadējā dzīves resp. uzturēšanās vieta Senāta kancelejai nav zināma.

1926.g. 18.maijā

*Virsssekretārs A.Zonne
Virsssekretāra palīgs J.Kāpostiņš*

ZVĒRINĀTA ADVOKĀTA VOLDEMĀRA ZĀMUELA UN TIESU PALĀTAS KRIMINĀLDEPARTAMENTA PRIEKŠSĒDĒTAJA HUGO LAZDIŅA DISCIPLINĀRLIETAS

Senāta Apvienotā sapulce 8/1939¹

S p r i e d u m s .

LATVIJAS SUVERĒNĀS TAUTAS VĀRDĀ

1939.gada 12.oktobrī Senāts Apvienotās sapulces rīcības sēdē, kurā piedalījās:

priekšsēdētājs senators A.Gubens,
senatori J.Kalacš,
O.Ozoliņš,
F.Konradi,
J.Grots,
R.Alksnis,
M.Čakste,
J.Skudre,
P.Leitāns,
P.Stērste,
J.Ankravs,
T.Bergtāls,
A.Rumpēters,
virsprokurors F.Zilbers,
virssekretāra v.i. J.Klucis,

caurlūkojis zv. advokāta Voldemāra Z ā m u e l a sūdzību par Tiesu palātas departamentu kopsapulces 1939.g. 9.februāra spriedumu viņa disciplinārlietā, izklausījis virsprokurora atzinumu, a t r o d :

Kā redzams no lietvedības materiāliem, zvērināts advokāts Voldemārs Zāmuels ticis sodīts no Zvērinātu advokātu padomes ar rājienu.

Sakarā ar Tiesu palātas prokurora protestu, kurā tas bija lūdzis uzlikt Zāmuēlam sodu, kas atbilstu nodarījuma smagumam un, proti, Tiesu iekārtas [lik.] 280.⁵³p. 4.pktā paredzēto aizliegumu izpildīt advokāta pienākumus, Tiesu palātas departamentu kopsapulce sodījusi zv. adv. Zāmuēlu ar aizliegumu izpildīt advokāta pienākumus uz sešiem mēnešiem.

¹ LVVA 1535.fonds, 10.apraksts, 171.lieta, 21.lp. Nav publicēts.

Iesniegtā Senātam sūdzībā V.Zāmuels lūdz uzraudzības kārtībā Tiesu palātas lēmumu atcelt, aizrādot, starp citu, ka palātas prokuroram nav bijis tiesības pārsūdzēt aprādītā kārtā Zvērinātu advokātu padomes lēmumu.

Senāta Apvienotā sapulce nevar ieņemt stāvokli attiecībā uz sūdzētāja norādītām Zvērinātu advokātu padomes un Tiesu palātas it kā pielaistām nepareizībām atsevišķos materiāli tiesiskos vai procesuālos jautājumos un arī nevarētu uzraudzības kārtībā atcelt Zvērinātu advokātu padomes un Tiesu palātas lēmumus pat tad, ja Tiesu palāta konkrētā gadījumā būtu pielaidusi nepareizu rīcību. Pārbaudīt tiesu zemākās instances lēmumu pareizību pēc būtības ir tiesas augstākās instances uzdevums tikai lietās, kas nonāk viņai normālā pārsūdzības kārtībā. Bet, kā tieši nosaka minētais Tiesu iekārtas [lik.] 280.⁶⁴p., Tiesu palātas lēmumi par Zvērinātu advokātu padomes lēmumiem disciplinārlietās kā galīgi nav tālāk pārsūdzami un nav tādēļ pārsūdzami arī uzraudzības kārtībā. Pielaižot pretējo nozīmētu padarīt 280.⁶⁴p. paredzēto aizliegumu par tukšu burtu un dotu sūdzētājam iespēju tieši apiet likumu.

Konkrētā lietā Apvienotā sapulce atzīst, ka Tiesu palātas rīcībā, kas izpaudusies sūdzētāja sodīšanā disciplinārkārtībā, vispār nav atklājušās tādas nepareizības, kas izsauktu vajadzību spert uzraudzības soļus, un ka tādēļ lietā nav piemērojams arī Tiesu iekārtas [lik.] 174.p. 1.pkts.

Sūdzētāja iebildums – it kā Tiesu palātas prokuroram nebija tiesības pārsūdzēt Zvērinātu advokātu padomes lēmumu – nepelna ievēribu, jo saskaņā ar Tiesu iekārtas 280.⁶²p. otro rindkopu tāda tiesība prokuroram tieši piešķirta.

Beidzot, pretēji sūdzētāja domām, Senāta Apvienotā sapulce nevar uzraudzības kārtībā izšķirt „principiālus juridiskus jautājumus”, jo kārtību, kurā tie būtu atrisināmi, paredz Tiesu iekārtas [lik.] 185.p., 60.p. 4.pkts.

Apsverot izteikto, Senāta Apvienotā sapulce nolēma: zvērināta advokāta Voldemāra Zāmuels sūdzību par Tiesu palātas lēmuma atcelšanu atstāt bez sekām.

Priekšsēdētājs A.Gubens
[un visu senatoru paraksti]

Senāta Apv. sap. L. Nr. 8/39.g.² (uzraudzības kārtībā)

Referents sen. K.Ducmanis

Senāta Apvienotās sapulces caurlūkošanā viņas 1939.g. 12.oktobra rīcības sēdē bija zvērināta advokāta Voldemāra Zāmuēla sūdzība par Tiesu palātas departamentu kopsapulces 1939.g. 9.februāra spriedumu viņa disciplinārlietā, kas taisīts, ienākot Tiesu palātas prokurora protestam par Zvērinātu advokātu padomes 1938.g. 23.novembra lēmumu šai disciplinārlietā, ko ierosinājis Tiesu palātas priekšsēdētājs Hugo Lazdiņš ar savu 1938.g. 24.oktobra rakstu Nr. 1212 Zvērinātu advokātu padomei sakarā ar 1938.g. 18.oktobrī Tiesu palātas krimināldepartamenta tiesas sēdē, šī departamenta priekšsēdētāja Hugo Lazdiņa vadībā, iztiesāto Ernesta Plāķa un citu apsūdzēto lietu apsūdzībā pēc Sodu lik. 71.p., kurā vienu no līdzapsūdzētiem Jāni Leimani aizstāvējis zvērināts advokāts Voldemārs Zāmuēls. Minētā disciplinārlietā Senāta Apvienotā sapulce tai pašā sēdē 1939.g. 12.oktobrī taisīja attiecīgu lēmumu, referējot senatoram Bergtālam, un nolēma pārsūdzību atstāt bez sekām.

Pie Senāta Apvienotās sapulces 1939.g. akts Nr. 8 minētā disciplinārlietā bija pievienotas šādas tiesu aktis: 1) Tiesu palātas krimināldepartamenta lieta Nr. 876/1938.g. Ernesta Plāķa u.c. apsūdzībā pēc Sodu lik. 71.p., pēc apelācijas sūdzībām par Rīgas apgabaltiesas 1938.g. 30.maija/2.jūnija spriedumu; 2) Zvērinātu Advokātu padomes akts Nr. 78/1938.g. Tiesu palātas priekšsēdētāja ziņojuma lietā par zvērināta advokāta Voldemāra Zāmuēla rīcību, un 3) Tiesu palātas priekšsēdētāja kancelejas lieta Nr. 16/1939.g. par Tiesu palātas prokurora protestu par Zvērinātu advokātu padomes 1938.g. 23.novembra lēmumu zvēr. adv. Voldemāra Zāmuēla disciplinārlietā.

Apspriežot savā 1939.g. 12.oktobra sēdē sākumā minēto disciplinārlietu attiecībā uz zvērinātu advokātu Voldemāru Zāmuēlu un taisot tajā savu lēmumu, Senāta Apvienotā sapulce, izpildot savus uzraudzības pienākumus, ir atradusi, ka saskaņā ar Tiesu iekārtas 172.–174.pantiem ir pamats ierosināt un ņemt savā apspriešanā uzraudzības kārtībā jaunu lietu uz augstāk citēto tiesas aktu bāzes, par Tiesu palātas priekšsēdētāja Hugo Lazdiņa rīcību Jāņa Leimaņa u.c. apsūdzības lietā pēc Sodu lik. 71.p. Tiesu palātas krimināldepartamenta 1938.g. 18.oktobra tiesas sēdē (uz kuru attiecas tā pati augšminētā šī dep-ta lieta Nr. 876/1938.g.), kā arī secībā un sakarā ar šo tiesas sēdi sekojošā 1938.g. 24.oktobra paziņojumā Nr. 1212 Zvērinātu advokātu padomei par tiesājamā Jāņa Leimaņa aizstāvja zvērināta advokāta Voldemāra Zāmuēla rīcību.

² LVVA 1535.fonds, 10.apraksts, 171.lieta, 22.–26.lp.

Par šo uzraudzības kārtībā pēc tiesu aktīm ierosināto lietu konstatējams sekojošais.

Kā redzams no augšminētās Tiesu palātas krimināldepartamenta lietas Nr. 876/1938.g. 276.–278.lp., šī dep-ta priekšsēdētāja Hugo Lazdiņa vadībā notikušās 1938.g. 18.oktobra atklātās tiesas sēdes protokolā par līdzapsūdzētā Jāņa Leimaņa aizstāvja zvērināta advokāta Zāmuela rīcību šai tiesas sēdē nav nekāda cita ierakstījuma kā vienīgi sekojošais (nodalījumā par partu disputu): „Apsūdzētā Leimaņa aizstāvis zv. adv. Zāmuels uzturēja apelācijas sūdzību.” Nav protokolā arī nekādu ierakstījumu par kādām priekšsēdētāja piezīmēm vai jautājumiem aizstāvim zv. adv. Zāmuelam, nedz arī par pēdējā event. replikām vai citiem kādiem izsacījumiem kādos citos procesa posmos. – Papildu protokolu aktī nav. – Akts 355 lp. ir kāda līdztiesājamā Hazenfusa lūgums Tiesu palātas krim. dep. priekšsēdētājam dēļ zv. adv. Zāmuela – kā tiesājamā Leimaņa aizstāvja – runas noraksta izdošanas, uz ko (sk. akts 407.lp.) ar T.P. kr. dep. pr-ja Hugo Lazdiņa 1938.g. 21.decembra rakstu Nr. 14047 lūdzējam paziņots, „ka Kriminālprocesa lik. neparedz aizstāvja runas saturu ieviešanu protokolā, un dotā gadījumā tas nav darīts; ar tiesas sēdes protokolu viņš (lūdzējs) var iepazīties tiesas kancelejā”. – Akts 386.lp. ir tiesājamā J.Leimaņa aizstāvja zv. adv. V.Zāmuela 1938.g. 12.novembra lūgums (formulēts trijos punktos ar aizrādījumu: „protokolā nav atzīmēts” u.t.t.) ierakstīt 1938.g. 18.oktobra tiesas sēdes protokolā trīs punktus: 1) kādu priekšsēdētāja jautājumu aizstāvim V.Zāmuelam: „vai jūs atrodat, ka politiskā pārvalde ir ļauna iestāde?”; 2) ka priekšsēdētājs viņam vairākkārt taisījis piezīmi, lai nerunānot par „Pērkoņkrustu” vispārīgi, un 3) ka, kad aizstāvis zv. adv. V.Zāmuels runājis par jauno valsts iekārtu, ka „nav zināms, kā tā izveidosies un kādā veidā to sankcionēs suverēnā tauta, kuras vārdā spriežat tiesu arī jūs, tiesneša kungi”, – priekšsēdētājs viņu pārtraucis, lai par to nerunānot. Akts 391.lp. ir Tiesu palātas krimināldepartamenta priekšsēdētāja Hugo Lazdiņa vadībā 1938.g. 19.decembrī noturētās šī dep-ta rīcības sēdes lēmums sakarā ar vairākiem lūgumiem dēļ 1938.g. 18.oktobra tiesas sēdes protokola papildinājumiem, lietā par J.Leimaņa u.c. apsūdzību pēc Sodu lik. 71.p., tai starpā arī augšminētais J.Leimaņa aizstāvja zv. adv. V.Zāmuela lūgums, kurš ar šo lēmumu noraidīts, motivējot noraidīšanu ar to, ka „saskaņā ar Kriminālprocesa lik. 832.p. 6.pktu tiesas sēdes protokolā ierakstāms tikai par tiesas darbiem”. Tiesu palātas krim. dep. augšminētās 1938.g. 18.oktobra tiesas sēdes protokolā nav arī nekāda ierakstījuma par lēmumu Leimaņa aizstāvja zvērināta advokāta V.Zāmuela runas saturu vai repliku apmaiņu starp viņu un sēdes vadītāju paziņot Zvērinātu advokātu padomei (disciplinārvajāšanas nolūkā). Arī nekur citur minētās lietas aktī nav atrodams kāds tāds lēmums vai citāds kāds norādījums uz to. – Uz kādu Tiesu palātas lēmumu atsaucies tālāk šē zemāk citētā savā 1938.g. 24.oktobra rakstā Nr. 1212 Zvērinātu advokātu padomei Tiesu palātas

priekšsēdētājs Hugo Lazdiņš, tas no augšminētās T. P. akts nav redzams, nedz arī no citām šai sakarībā šē iesākumā minētām tiesu aktīm. – Minētā 1938.g. 18.oktobra T. P. krim. dep. tiesas sēdē un lietā apsūdzību uzturējis Tiesu palātas viceprokurors A.Stiprais.

Šai sakarībā Senātā caurskatītā Zvērinātu advokātu padomes aktī Nr. 78/1938.g. „Tiesu palātas priekšsēdētāja ziņojuma lietā par zvērīnāta advokāta Voldemāra Zāmuēla rīcību” atrodams Tiesu palātas priekšsēdētāja un T. P. krim. dep. 1938.g. 18.oktobra tiesas sēdes vadītāja Hugo Lazdiņa 1938.g. 24.oktobra raksts Nr. 1212 Zvērinātu advokātu padomei ar paziņojumu, kurš tekstuali skan šādi (izlabojot aiz acīmredzamas pārrakstīšanās tur ierakstīto „17.oktobra” datumu uz „18.oktobri” (1938.g.), jo runā esošā tiesas sēde pēc Tiesu palātas krim. dep.-ta, akts Nr. 876/1938.g., notikusi 1938.g. 18.oktobrī):

„Sakarā ar Tiesu palātas lēmumu pagodinos nosūtīt īsu saturu no zvērīnāta advokāta V.Zāmuēla runas Tiesu palātas krimināldepartamenta š.g. 18.oktobra sēdē.

1938.g. 18.oktobrī Tiesu palātas krimināldepartamenta sēdē tika iztiesāta A.Švēdes u.c. lieta, apsūdzība pēc Sodu lik. 71.p., kurā Leimani aizstāvēja pielaistais aizstāvis zvērīnāts advokāts V.Zāmuēls. Savas runas sākumā zvērīnāts advokāts V.Zāmuēls sīki analizēja un atspēkoja izvirzītos apgabaltiesas spriedumā pierādījumus pret apsūdzēto Leimani. Turpinot savu runu, minētais aizstāvis pārgāja uz Politiskās pārvaldes darbinieku raksturojumu sakarā ar iztiesājamo lietu, uz Pērkoņkrusta organizācijas raksturojumu un iesāka runāt par tagadējo valsts iekārtu. Runājot par Politiskās pārvaldes darbiniekiem, aizstāvis tika asi kritizējis tās darbību, man nācās to vairākkārt pārtraukt. Radās iespaids, ka uz apsūdzēto sola vajadzētu sēdēt Politiskās pārvaldes darbiniekiem, bet nevis apsūdzētiem. Turpretī, raksturojot pērkoņkrustiešus, zvērīnāts advokāts V.Zāmuēls atļāvās pat izteikties, ka zem pērkoņkrustiešu programmas varot parakstīties katrs godīgs cilvēks. Tiku aizstāvi pārtraucis, aizrādot, lai tas nerunā visu vārdā, jo par piem. personīgi es nekādā ziņā neparakstītos zem tādas organizācijas programmas, kura sev par mērķi spraudusi smagu noziegumu izdarīšanu. Uz šādu aizrādījumu zvērīnāts advokāts V.Zāmuēls atbildēja, ka viņš zem šādas programmas gan parakstītos, jo pērkoņkrustieši esot veikuši arī pozitīvo, sagatavojot ceļu nacionālai valdībai. Pārejot uz inkriminēto apsūdzētajiem Sodu lik. 71.p. analīzi (acīmredzot domāts: „uz tiesājamiem inkriminētā nodarījuma un Sodu lik. 71.panta analīzi” – Ref.), zvērīnāts advokāts V.Zāmuēls atsaucās uz prof. Minca krimināltiesību kursa 2.grāmatas 15.lp., kurā it kā esot teikts, ka valsts apvērsums, cik sekmīgi tas arī nebūtu izdevies, paliekot par noziedzīgu nodarījumu, kamēr tas nav amnestēts. Apsūdzētie Leimanis un Ratnieks savās apelācijas sūdzībās esot pārliecinoši norādījuši, ka dotā

gadījumā nevarot būt runa par Sodū lik. 71.p. piemērošanu. Tālāk aizstāvis norādīja, ka nacionālā valdība neesot pilntiesīga līdz tam laikam, kamēr tā nebūšot saņēmusi no tautas apstiprinājumu – sankciju, jo Saeimas darbība esot tikai apturēta. Pēc šiem vārdiem pārtraucu zv. adv. V.Zāmueltu, bet, kad tas vēl turpināja izteikties: „Paceļas jautājums, kādu tad valsts iekārtu mēģināja gāzt apsūdzētie”, es kategoriski paziņoju, ka neatļauju tālāk runāt par nacionālo valdību. Aprādītos augšā izteicienus Tiesu palātas sastāvs atrada nosodošu zvērīnāta advokāta V.Zāmuela rīcību, kamdēļ nolēma: „Zvērināta advokāta V.Zāmuela runas saturu paziņot Zvērinātu advokātu padomei.” – Parakstījis: Priekšsēdētājs H.Lazdiņš.

Uz šī paziņojuma pamata, pieprasot un uzklaustot arī zv. adv. V.Zāmuela 1938.g. 8.novembra rakstiskos paskaidrojumus (ar pievienotu viņa runas tekstu paša V.Zāmuela atstāstījumā), Zvērinātu advokātu padome ņēma izspriešanā attiecīgu disciplinārlietu pret zv. adv. V.Zāmueltu un, 1938.g. 23.novembrī caurskatījusi lietu, nolēma: „izteikt zvērīnātam advokātam V.Zāmuelam rājienu”. (Zv. adv. padomes akts Nr. 78/1938.g.)

Atrazdams šo disciplinārsodu par zemu, Tiesu palātas prokurors K.Skadulis 1939.g. 4.janvārī cēla protestu Tiesu palātā pret minēto Zv. adv. padomes lēmumu, lūgdams Tiesu palātu uzlikt zv. adv. V.Zāmuelam kā disciplinārsodu aizliegumu izpildīt advokāta pienākumus uz vienu gadu, motivējot, starp citu, ar to, ka „Zvērinātu advokātu padome Zāmuela runu ir akceptējusi vienīgi viņa paša rekonstruētā redakcijā un pilnīgi atmetusi šīs runas uztveri un novērtējumu, kādu tai bija devis tiesas priekšsēdētājs”. – Uzklusījusi šo protestu un zv. adv. V.Zāmuela 1939.g. 16.janvāra rakstiskos paskaidrojumus, Tiesu palāta departamentu kopsapulces sēdē (Civ. dep. pr-ja T.Zvejnieka vadībā) 1939.g. 9.februārī nosprieda: „Pārgrozot Zvērinātu advokātu padomes 1938.gada 28.novembra (pēc Zv. adv. padomes akts – 23.novembra. – Ref.) lēmumu, zvērīnātu advokātu Voldemāru Zāmueltu uz Tiesu iekārtas 280.⁵³p. (pamata) sodīt ar aizliegumu izpildīt advokāta pienākumus uz sešiem mēnešiem.” (Tiesu palātas priekšsēdētāja kancelejas lieta Nr. 16/1939). – Par zv. adv. V.Zāmuela pārsūdzību uz Senāta Apvienoto sapulci konstatēts šē sākumā.

Pamatojoties uz šiem konstatējumiem pēc attiecīgām tiesu aktīm, atzīstams sekojošais.

Kriminālprocesa lik. 835.–840.p. garantē kvalificēta pierādījuma resp. konstatējuma spēku attiecoties uz „visiem darbiem, kas izdarīti (tiesas) sēdē” (Kriminālprocesa lik. 823.p. 6.pkts), kas tur ierakstāmi „tādā pašā kārtībā, kā tie notikuši” (*ibidem*); vai, kā formulē Kriminālproc. lik. 838.p. „tiesā notikušiem darbiem”.

Pirms pāriet uz galveno tematu, kuram šie likuma panti citēti, tepat šo citātu tiesā sakarībā aizrādāms, ka šo likuma tekstu priekšā nepareizi

motivēts augšminētā zv. adv. V.Zāmuela lūguma norādījums (lūg. dēļ prot. papild.), Tiesu palātas krimināldepartamenta pr-ja H.Lazdiņa vadībā noturētais šī departamenta rīcības sēdes 1938.g. 19.dec. lēmumā ar to, ka „saskaņā ar Kriminālprocesa lik. 832.p. 6.pktu tiesas sēdes protokolā ierakstāms tikai par tiesas darbiem”. Likumā paredzētie „tiesā notikuši darbi” un „darbi, kas izdarīti tiesas sēdē” ir daudz plašāks jēdziens nekā „tiesas darbi” un aptver arī tās darbības, par kuru ieprotokolēšanu bija lūgts. Sakarā ar to, ka noraidījumam tādā nav bijis pamata ne attiecīgo darbību nenozīmīgums, ne arī to faktiska neesamība vai nesaskaņa ar faktisko norisi, aizrādāms uz šī noraidījuma nevēlamām sekām. Proti, tai ziņā, ka vēlāk iztiesātā disciplinārlietā pret zv. adv. V.Zāmueltu pietrūka, starp citiem, dažu drošu apliecinājumu par to, kas īsti noticis, jo daži momenti no lūgto pierādījumu norises ir attēloti augstāk citētā Tiesu palātas pr-ja H.Lazdiņa paziņojumā Zv. adv. padomei par zv. adv. Zāmuela rīcību, bet citādi, nekā to ir attēlojis savos paskaidrojumos un arī papildinājumu lūgumā zv. adv. V.Zāmuels. Tāpēc, disciplinārlietu izspriežot, šajos momentos pietrūka drošas bāzes, un radās traucējums tiesas spriešanai, kuru turklāt ierosināja ne zv. adv. Zāmuels, bet pats priekšsēdētājs H.Lazdiņš, kurš vadīja to rīcības sēdi, kurā tika noraidīti minētie papildinājumi pie tiesas sēdes protokola. Šinī lietu sakarībā izpaudusies Tiesu palātas priekšsēdētāja Hugo Lazdiņa rīcība tāpēc nav atzistama par pareizu, it īpaši, kad pie tam vēl ievēro, ka tādi blakus lēmumi nav pārsūdzami kasācijas kārtībā (Senāta KKD 32/668/VII).

Pārejot uz galveno tematu, kam citēti augšminētie Kriminālprocesa likuma panti, atzīstams, ka saskaņā ar sākumā sagrupētiem konstatējumiem pēc tiesu aktīm 1938.g. 18.oktobra tiesas sēdes protokolā, nedz vispār Tiesu palātas krim. dep. aktī Nr. 876/1938.g. nav atrodams pamats disciplinārlietas ierosināšanai pret zv. adv. V.Zāmueltu, tāpēc ka tur nav nekādu tam atbilstošu ierakstījumu. Ir tikai viens vienīgs ierakstījums: „Apsūdzētā Leimaņa aizstāvis zv. adv. Zāmuels uzturēja apelācijas sūdzību”, kas acīmredzami nedod it nekā kaut kādai disciplinārvajāšanas uzsākšanai. Saskaņā ar nodibināto tiesu praksi tiesas priekšsēdētāja vai pat tiesas ziņojums, kas nav pamatots uz tiesas sēdes protokola vai tā papildinājumiem, un vēl jo mazāk un nekādā gadījumā Tiesu palātas prokurora K.Skaduļa (kurš pats 1938.g. 18.oktobra tiesas sēdē nemaz nav bijis klāt) protestā minētā aizstāvja „runas uztvere un novērtējums, kādu tai (aizstāvja runai) devis tiesas priekšsēdētājs”, nevar atvietot abu šo pēdējo, un tādas iespējas arī pats likums nekur neparedz. Citētie Kriminālprocesa likuma panti šādu atzinumu pastiprina.

Izejas meklēšana, sameklējot momentus, kas pretējās pusēs saskan, ir gadījumu varā, uz kā tiesas spriešanu pamatot nevar, un konkrētā lietā tādu saskaņojumu vai arī pie atbildības sauktā atzinumu ir ļoti maz, bet

lielā pārsvarā ir nesaskanoši apgalvojumi, tai starpā arī pilnīgi citādi abās pusēs. Parasti tas arī citādi nav sagaidāms, kāpēc arī likums un tiesu prakse ir stingri un rigorози formāli, attiecoties uz citētos Kriminālprocesa lik. pantos regulēto tiesas sēžu protokolu sastādīšanu un papildināšanu. Novēršanās no tā, un pie tam tik radikālā veidā, ir sevišķi nepareiza rīcība no tiesas priekšsēdētāja Hugo Lazdiņa puses, it īpaši, kad ievēro vēl pie tam, ka nav pat tiesas lēmuma par paziņošanu Zvērinātu advokātu padomei par zv. adv. Zāmuēla rīcību. No tiesas akta nav redzams, uz kādu „Tiesu palātas lēmumu” atsaucas savā 1938.g. 24.oktobra rakstā Nr. 1212 Zvērinātu advokātu padomei Tiesu palātas priekšsēdētājs Hugo Lazdiņš, un tāpēc šis raksts atzīstams par radušos, pārkāpjot Kriminālprocesa lik. 665. pantu. Sevišķi grūtas sekas tādai nepareizai rīcībai var rasties tad, kad, kā tas ir gadījumā ar minēto priekšsēdētāja Hugo Lazdiņa 1938.g. 24.oktobra paziņojumu, zvērinātam advokātam (aizstāvim) inkriminē visai smagus disciplinārpārkāpumus un pat solidarizēšanos ar organizāciju, kuras nolūkos tai pašā paziņojumā tiek minēta smagu noziegumu izdarīšana, pie kam zv. adv. Zāmuēls savos paskaidrojumos to noliedz.

Ja tāda rīcība, kā arī vēl citas darbības, kas minētas šinī Tiesu palātas priekšsēdētāja rakstā Zvērinātu advokātu padomei attiecībā uz aizstāvi zv. adv. V.Zāmuēlu, pēc priekšsēdētāja Hugo Lazdiņa domām, bija notikušas viņa vadītā Tiesu palātas krimināldepartamenta 1938.g. 18.oktobra tiesas sēdē, tad saskaņā ar Kriminālprocesa lik. 660.p., kā arī ar Tiesu iekārtas 95. un 98.p. viņa pienākums bija taisīt attiecīgas piezīmes resp. pārtraukt, kā arī likt ierakstīt notikušo sēdes protokolā, kad, kā viņš pēc tam atradis par vajadzīgu, bija ierosināma disciplinārlieta. Bet protokolā nav ierakstīts nekas no tā, ko viņš, priekšsēdētājs Hugo Lazdiņš, ir ziņojis Zvērinātu advokātu padomei. Ne vispārīgā, ne atsevišķā tiesas sēdes protokolā nav ierakstīti ne aizstāvim zv. adv. Zāmuēlam inkriminētie viņa runas teicieni, ne priekšsēdētāja piezīmes, ne V.Zāmuēla atbildes. Arī minētā atturēšanās no darāmā pienākuma atzīstama par Tiesu palātas priekšsēdētāja Hugo Lazdiņa nepareizu rīcību, it sevišķi vēl tāpēc, ka ar to ir reizē iestājies Kriminālprocesa likuma 840.p. paredzētais stāvoklis: „Likumā paredzētie tiesāšanas kārtības noteikumi, par kuru ievērošanu tiesas sēdes protokolā nav norādīts, atzīstami par pārkāptiem.”

Šīs nepareizās rīcības sekas ir bijušas spiestas nest visas instances augšminētā zv. adv. Zāmuēla lietā: Zvērinātu advokātu padome, Tiesu palātas departamentu kopsapulce un Senāta Apvienotā sapulce. Trūka formāli un faktiski nevainojama apsūdzības materiāla, ko nācās atvietot ar konstatējumiem pretējos attēlojumos, kuri varēja arī iztrūkt; piem., ja zv. adv. V.Zāmuēls nebūtu sastādījis savas runas konspekta vai pat nemaz nebūtu iesniedzis, vai faktiski būtu bijis aizkavēts iesniegt savus pretpaskaidrojumus uz priekšsēdētāja H.Lazdiņa paziņojumu. Tādā

gadījumā Zvērinātu advokātu padomei pēc tiesībām nāktos vispār atteikties pieņemt lietu savā disciplinārizspriešanā, kāds lēmums tiesiski nebija izslēgts arī, saņemot zv. adv. V.Zāmuēla paskaidrojumus. Attēlotās sekas no virsminētās nepareizās rīcības nozīmē apgrūtinājumus pareizai tiesas spriešanai disciplinārlietā.

Ņemot vērā augstāk minētos konstatējumus pēc lietā relevantām tiesu aktīm un uz tiem pamatotos apsvērumus un slēdzienus, Senāta Apvienotāsapulces nolēmuma: Uz Tiesu iekārtas [lik.] 172.–174.p.pamata izskaidrot Tiesu palātas krimināldepartamenta priekšsēdētājam Hugo Lazdiņam viņa rīcības nepareizību.

Saņemts³
Senāta Virsprokuratūrā
21.apr. 1939.
Nr. 1943
Apv. sap. Nr. 8

LATVIJAS SENĀTA APVIENOTAI SAPULCEI

Zvērināta adokāta Voldemāra Zāmuēla
(dz. Rīgā, Blaumaņa ielā 12, dz. 5)
viņa disciplinārlietā

SŪDZĪBA.

Pag. g. 18.oktobrī es aizstāvēju Jāni Leimani, apsūdzētu pēc Sodu lik. 71.p., Tiesu palātas krimināldepartamenta sēdē. Pēc manas runas, ko Palātas priekšsēdētājs Lazdiņš vairākkārt pārtrauca ar piezīmēm un jautājumiem, Palāta pārtrauca sēdi un pēc pārtraukuma paziņoja lēmumu: „Zvērināta advokāta V.Zāmuēla runas saturu paziņot Zvērinātu advokātu padomei.” Nedz šis lēmums, nedz arī mana runa – protams, tikai tais daļās, uz kurām attiecās priekšsēdētāja piezīmes un jautājumi – nav ierakstīta vispārējā sēdes protokolā. Par starpgadījumiem manas runas laikā nav arī sastādīts atsevišķs protokols. Palātas priekšsēdētājs ar rakstu no pag. g. 24.oktobra Nr. 1212 piesūtījis Zvērinātu advokātu padomei „sakarā ar Tiesu palātas lēmumu šu saturu no (!) zvērināta advokāta V.Zāmuēla runas Tiesu palātas krimināldepartamenta 17.(?) oktobra sēdē”, saskatot „nosodošu” (NB. domāta ir nosodāma vai peļama) rīcību šādos manos izteicienos: 1) Runājot par Politiskās pārvaldes darbiniekiem, es esot asi kritizējis tās darbību, tā ka viņam, priekšsēdētājam, nācies vairākkārt mani pārtraukt; 2) raksturojot pārkonkrustiešus, es esot atļāvis pat izteikties, ka zem viņu programmas var parakstīties katrs godīgs

³ LVVA 1535.fonds, 10.apraksts, 171.lieta, 1.–12.lp.

cilvēks; 3) pārejot uz apsūdzētam inkriminētā Sodu lik. 71.p. analīzi, es esot atsaucies uz prof. Minca krimināltiesību kursa 2.grāmatas 15.lp., kurā it kā esot teikts, ka valsts apvērsums, cik sekmīgi tas arī nebūtu izvests, paliekot par noziedzīgu nodarījumu, kamēr tas nav amnestēts; apsūdzētie Leimanis un Ratnieks savās apelācijas sūdzībās esot pārliecinoši norādījuši, ka dotā gadījumā nevarot būt runa par Sodu lik. 71.p. piemērošanu un 4) Nacionālā valdība neesot pilntiesīga, kamēr tā neesot saņēmusi no tautas apstiprinājumu – sankciju. Pret šo paziņojumu iesniedzu Padomei paskaidrojumu, pieliekot klāt savas runas tekstu, rekonstruētu pēc savas pirms sēdes uzņemtas dispozīcijas. Caurskatījusi lietu, Padome ar pag. g. 23.novembra lēmumu st.c. atzina, ka 1) mana runa nav ne visumā, ne pa daļai ieprotokolēta, kā to paredz Krim. proc. lik. 832., 833., 838. un 839.p., un to nevar arī atvietot Palātas priekšsēdētāja raksts Nr. 1212 un tamdēļ jāreķinās tikai ar tiem apstākļiem, kurus saskanīgi attēlojuši priekšsēdētājs un es, resp. kurus atzinis es; 2) manas runas tekstā nav saskatāma Politiskās pārvaldes darbinieku aizskaršana vai apvainošana; 3) tāpat nevar atrast disciplinārpārkāpuma pazīmes manas runas daļā, kura attiecas uz pārkonkrustiešu programmas konkrētām prasībām, kuras pēc manām sēdē izteiktām domām varētu parakstīt katrs nacionāli un godīgi domājošs un jūtošs latvietis; 4) nav īsti saprotams, kādā sakarībā un ar kādu nolūku es esmu atsaucies uz prof. Minca krimināltiesību kursu, 5) ja es esmu gribējis teikt, ka 1934.g. 15.maijā noticis Satversmē neparedzēts valsts iekārtas grozījums resp. apvērsums, tad atsaukšanās uz krimināltiesību kursa attiecīgo vietu ir gluži lieka, ja turpretim es esmu gribējis 15.maija aktu apzīmēt kā pretlikumīgu vai noziedzīgu aktu, kas nav amnestēts un tāpēc arī sodāms, tad tāda aizstāvja uzstāšanās kvalificējama kā neciešama un disciplināri sodāma, 6) mana atsauce uz minēto krimināltiesību kursu pamatojas uz pārpratumu, un šai runas daļā saskatāma paviršība un nolaidība, kas disciplināri sodāma, 7) manā atgādinājumā tiesas sastāvam, ka viņš spriež tiesu suverēnās tautas vārdā, saskatāma neuzmanīga un pat netaktiska rīcība, jo sakramentālo formulu, kas ievada tiesas spriedumu, nevajadzētu bez spiedošas vajadzības lietot, 8) mans izteiciens, ka „jaunai iekārtai varbūt liek pamatus, bet mēs nezinām, kā tā izveidosies un kādā veidā to sankcionēs suverēnā tauta”, var radīt pārpratumus, it kā aizstāvis apšaubu pat tiesas tiesību spriest tiesu, 9) aizstāvis, kā no viņa paskaidrojuma redzams, nav gribējis apšaubīt tiesas legalitāti, bet skāris valdību, 10) pieminot savā runā tiesnešus, kuri suverēnās tautas vārdā spriež tiesu un saistot to ar jauno iekārtu, es esmu rikojies peļami un netaktiski, sevišķi, ja ņem vērā, ka runa turēta atklātā tiesas sēdē, 11) no apelācijas norakstiem redzams, ka jau tur ļoti asā formā skarti tie paši jautājumi, par kuriem runājis esmu es,

un tamdēļ būtu derīgāk bijis pa lietas iztiesāšanas laiku slēgt durvis, ko varējis ierosināt arī es un 12) ka mans nodoms nav bijis izrādīt necienību likumam un likumīgai varai, bet es varējis atturēties no man inkriminēto izteicienu lietošanas. Atzīstot manu vainu mīkstinošus apstākļus, Padome sava lēmuma rezolutīvā daļā izteikusi man rājienu.

Pret Padomes lēmumu Palātas prokurors iesniedzis protestu, atzīstot uzlikto sodu „par nesamērīgi zemu un neatbilstošu konstatētai Zāmuēla rīcībai”. Prokurors motivējis savu protestu galvenā kārtā ar to, ka es savā aizstāvības runā atklātā tiesas sēdē „bez jebkādas vajadzības un bez sakara ar pārējo runas daļu” esot citējis izvilkumu no prof. Minca krimināltiesību kursa, attiecinot to uz 1934.g. 15.maija notikumu un ar to „neapšaubāmi skarot valdības cieņu un pārkāpjot Tiesu iekārtas lik. 280.³¹p. paredzēto zvēresta solījumu”. Bez tam noraida vainu mīkstinošus apstākļus un norāda, ka Padome akceptējusi manu runu vienīgi manis paša rekonstruētā redakcijā un pilnīgi atmetusi šīs runas uztveri un novērtējumu, kādu tai bija devis tiesas priekšsēdētājs (pasvitrojums mans).

Pret šo protestu iesniedzu paskaidrojumu, kurā st.c. aizrādīju uz to, ka 1) pamata jautājums, ap kuru visa lieta grozās, ir, vai 1934.g. ir izvests apvērsums un vai šis apvērsums ir noziegums mūsu Soda lik. izpratnē. Atbildot uz šo jautājumu apstiprinoši, 2) uzskatīju par vajadzīgu un svarīgu Valdības rīcības juridisku vērtējumu sava aizstāvamā interesēs, kā redzams no manas runas teksta un paskaidrojuma Padomei (3.lp.), 3) labāk atsacīties no atklātības principa tiesā nekā ierobežot partu vārda brīvību tamdēļ vien, ka lietas izmeklēšana un partu disputes notiek atklātā tiesas sēdē, 4) Senāta Apvienotā sapulce savā pag. g. 10.maija spriedumā Nr. 14 atzinusi, ka gadījumā, kad spriedums disciplinārlietā ir galīgs un nepārsūdzams privātpersonai, tad partu procesuālais vienlīdzības princips prasa, lai sprieduma nepārsūdzamība būtu saistoša arī prokuratūrai. Man nebija tiesības pārsūdzēt Padomes lēmumu, bet prokurors pret to ir iesniedzis protestu, 5) ne es esmu pielaidis paviršību vai nolaidību, citējot Mincu, bet gan Padome, salīdzinot attiecīgo manas runas daļu ar Minca paskaidrojumu par apvērsuma būtību no krimināltiesību un mūsu Soda likuma viedokļa, 6) atsauce uz svinīgo tiesas spriedumu ievadformulu bija vajadzīga sakarā ar Valdības rīcības vērtējumu no manas puses, un šē saskatīt jebkādu „netaktību” nav ne mazākā pamata, 7) Padome kritizē manu runu visos sīkumos, pie tam galvenā kārtā no oportunitātes viedokļa, kaut gan aizstāvja tiesība ir veidot savu runu un izvēlēties šādus vai tādus aizstāvības paņēmienus pēc savas labākās pārliecības, 8) Padome nav ņēmusi vērā manu norādījumu, ka agrākās pārkonkrustiešu lietās es esmu izteicis pēc būtības tos pašus apsvērumus, kurus man tagad inkriminē kā disciplinārpārkāpumu un kuros toreiz ne tiesa, ne prokuratūra, ne arī, protams, publika nekā peļama vai sensacionāla neatrada, 9) Padome ar

savu lēmumu manā lietā nonākusi pretrunā ar bij. Krievijas zvērinātu advokātu tradicionāliem principiem, kaut gan to noliedz, 10) noraidu visus manu vainu mikstinošus apstākļus, jo manā rīcībā nekāds pārkāpums nav saskatāms; prasu ne žēlastību, bet taisnību. Valdības prestižs neprasa patiesības slēpšanu par viņas rīcību. Nododot norēķinu par savu darbību suverēnai tautai, viņa varēs pieprasīt ir 1934.g. maija aktam, ir kara stāvokļa ieviešanai sankciju, par kuru runā pat tāds apvērsuma ideologs kā prof. Dišlers, 11) kamēr nav pārveidota mūsu valsts un līdz ar to tiesas iekārta, nevar būt runa par mūsu tiesiskās apziņas reformu un tiesas padošanu valdības orgānu rīcībai un rīkojumiem un 12) pirms lietas izlemšanas Padomē saņēmu privātu ziņu, ka autoritativā vietā mana lieta jau izlemta, proti, par citātu no Minca grāmatas man aizliegšot praksi uz vienu gadu. Šo ziņu tagad apstiprina prokurora protesta motīvi un gala slēdziens. Zvērināta advokāta Hillersona lietā, kura attiecībā uz principiālo jautājumu par aizstāvja tiesībām kriminālprocesā bija ja ne identiska, tad analoga ar manu lietu, ar apsūdzēto solidarizējās visa Krievijas advokatūra. Es stāvu viens, bet patiesība uzvarēs arī neatkarīgi no iznākuma šai disciplinārlietā.

Palāta ar lēmumu no š.g. 9.februāra grozījusi Padomes pag. g. 28.novembra lēmumu un sodījusi mani ar aizliegumu izpildīt advokāta pienākumus uz sešiem mēnešiem, atzīstot, ka 1) prokuroram bija tiesība pārsūdzēt Padomes lēmumu saskaņā ar Tiesu iekārtas lik. 280.⁶²p. 2.d. un 280.⁶¹p. burtisko izpratni un bij. Krievijas Senāta paskaidrojumu, 2) ar līdzīgiem pēc satura man inkriminētiem izteicieniem, kā es atzinies, es esmu uzstājies jau agrāk četrās analogās pārkoņkrustiešu lietās un tamdēļ es, pēc Palātas domām, nevarēju nezināt, ka Leimaņa vainība nav atspēkojama ar runā pievesto izvilcumu no Minca grāmatas, 3) to zinot un atkārtoti uzstājoties ar runām par Valdības nākšanu pie varas ar noziegumu, kas līdz šim nav amnestēts, es nevarēju nesaprast, ka ar šādu rīcību es skarū Valdības cieņu, jo pastrādāta nozieguma atgādināšana bez vajadzības ir ne vien peļama, bet zināmos apstākļos saskaņā ar Senāta paskaidrojumu Berlina lietā no 1929.g. 30.apriļa arī sodāma, 4) atkārtoti un „bez piezīmēm” (nav man saprotams) uzstājoties ar šādām runām, es nevarēju nenovest „Pērkoņkrusta” dalībniekus pie maldīgas pārliecības, ka viņu rīcībā zināmā mērā apšaubāms pat noziedzīga nodarījuma sastāvs, 5) nedibināts ir mans pārmetums Padomei, ka pēdējā attiecībā uz mani nav nostājusies aizstāvja lomā, 6) es esmu bijis spiests atzīt, ka analogā zv. adv. Hillersona lietā cara laikā bijusi ierosināta kriminālvajāšana un 7) tāpat Padome nevarēja nostāties mana aizstāvja lomā, jo ar Valdības cieņas skaršanu un pārkoņkrustiešu nepamatotu cildināšanu un maldināšanu par objektīva noziedzīga nodarījuma sastāva trūkumu viņu rīcībā es varēju zināmā mērā veicināt viņas tieksmes uz darbību, kas ved pie anarhijas.

Starplaikā Palātas krimināldepartaments ar lēmumu no p. g. 19.decembra noraidījis manu papildinājumu caurskatīšanu pie Palātas tiesas sēdes protokola no p. g. 18.oktobra Leimaņa lietā, kas attiecas uz priekšsēdētāja piezīmēm man manas runas laikā, jo „saskaņā ar Kriminālprocesa lik. 832.p. 6.pkt. tiesas sēdes protokolā ierakstāms tikai par tiesas darbiem”.

Nozīmīga bija arī Valdībai tuvu stāvošu preses orgānu „Brīvās Zemes” un „Rīta” izturēšanās šai lietā. Nepareizi atreferējusi manu runu ar piemetinājumu, it kā manas runas laikā un sakarā ar to pārtraukta Palātas sēde, „Brīvā Zeme” pag. g. Nr. 238 aizrādīja, ka par šo runu man draudot pat izslēgšana no advokatūras. Iesniedzu īsu atbildi uz nepareizo, man neslavu ceļošo ziņojumu, kuru (atbildi) redakcija, neraugoties uz manu telefonisko atgādinājumu, liedzās ievietot. „Rīts”, kurā lietas apstākļi arī bija apzināti sagrozīti, gan uzņēma manu atbildi, bet piespraužot tai divas anonīmas atsauksmes, vienu no kāda „kompetenta, autoritatīva tiesu darbinieka”, kurā viņš kvalificē manu runu kā tādu, „kas Latvijas valsti skar nievājoši” un otru „no Padomes aprindām”, kurā man nezināmais kolēģis jau taisa savu spriedumu, ka es esot „nostājies pret Latvijas valsti” („Rīts” p. g. Nr. 238). Uz šiem apstākļiem norādīju jau savā paskaidrojumā Padomei 15.lp. Man nav zināms, ka pret min. preses orgāniem būtu uzsākta kriminālvajāšana uz Sodu lik. 238.p. pamata. Pārējā prese – ne vien latviešu, bet arī krievu un vācu – ieņēma pret mani visumā objektīvu stāvokli. Tālāk prese ziņoja, ka sakarā ar manu lietu tieslietu ministrs pieņēmis audiencē ir Palātas, ir Padomes priekšsēdētāju. Beidzot, pa radio ziņots *urbi et orbi*, ka prokurors iesniedzis protestu pret Padomes lēmumu manā lietā. Pieņemu, ka Senātam ir zināma Padomes prakse, kas pastāvēja agrāk arī Krievijā, neminēt apsūdzēto vārdus disciplinārlietās. Ar šo praksi valdības iestāde, kas nodevusi radio ziņojumu, nav rēķinājusies.

Atreferēju lietas apstākļus pēc tās būtības un apmēriem saīsinātā un tomēr relatīvi diezgan plašā veidā, lai atvieglotu orientēšanos faktu un, galvenais, apsvērumu labirintā. Atreferējums, šķiet, dod iespēju saskatīt sarkano pavedienu, kas velkas cauri visiem sūdzētāju un tiesnešu atzinumiem, proti: es esmu grēkojis un tārad sodāms katrā ziņā. Bet ievērojama starpība ir saskatāma motīvos: 1) Palātas priekšsēdētājs pārmet man tiesas sēdē izteiktu gatavību parakstīt pārkonkrustiešu noziedzīgo programmu, to pašu uzkrītošā kārtā atkārtoti „Brīvā Zeme” un „Rīts”, resp. pēdējā citētas anonīmas autoritātes. Padome turpretim saskaņā ar manas runas tekstu šo apsūdzību noraida. Noraida arī Politiskās pārvaldes aizskaršanu, 2) tomēr Padome, dibinoties uz iesniegto runas tekstu un manu paskaidrojumu, izvirza jaunus apsūdzības punktus, saskatot netaktību un nekorektību

atsaucē uz „sakramentālo” tiesas spriedumu ievadformulu, un pamāca mani, kā vajadzējis aizstāvēt (atturēties no liekas teoretizēšanas, ielaišanās disputā ar priekšsēdētāju, nelietot izteicienus, kas varēja radīt pārpratumu, ierosināt lietas iztiesāšanu aiz slēgtām durvīm u.t.t.), 3) Padome ir pielaidusi tādas pretrunas savos motīvos, ka kasācijas kārtībā, ja tāda būtu disciplinārlietās pielaista, viņas lēmumu vajadzētu katrā ziņā atcelt. Pievedu tikai trīs spilgtākos gadījumus: a) Padome atrod, ka, ja es esot gribējis 15.maija aktu apzīmēt kā „Satversmē neparedzētu valsts iekārtas grozījumu resp. apvērsumu, tad mana atsauce uz Minca krimināltiesību kursu bijusi gluži lieka, bet, ja es šo notikumu būtu gribējis apzīmēt kā pretlikumīgu vai noziedzīgu aktu, kas nav amnestēts un tāpēc arī sodāms, tad tāda mana uzstāšanās kvalificējama kā neciešama un disciplināri nosodāma” (lēmuma 5.lp.). Tātad tiek konstruēta no loģikas un likuma viedokļa neiedomājama starpība starp apvērsumu un noziegumu, b) Padome man pārmet citāta nepareizību (6.lp.), kaut gan šai ziņā ir manas runas attiecīgā daļa, prof. Minca tēze ir absolūti skaidra un pilnīgi, pēc burta un gara, sakrīt. Savādā kārtā prof. Mincs, kas arī ir Padomes loceklis, parakstījis Padomes lēmumu un tātad, jādoma, pievienojies arī viņas motīviem runā stāvošā jautājumā un c) Padome saskata jaunu apsūdzības materiālu manā runas daļā par tiesas spriešanu suverēnās tautas vārdā un no vienas puses pareizi atzīst, ka „aizstāvis nav gribējis apšaubīt tiesas legalitāti”, bet no otras puses, ka „pieminot savā runā tiesnešus, kuri suverēnās tautas vārdā spriež tiesu un saistot to ar jauno iekārtu etc., zv. adv. Zāmuēls rīkojies peļami un netaktiski”. Es vismaz pie labākās gribas šos abus slēdzienus nevaru loģiski saskaņot. Bez tam jau no manas runas teksta var viegli pārliecināties, vai tāni ir atrodams jēl mazākais aizrādījums uz tiesas nelegalitāti. 3) Nedz Palātas prokurors savā protestā, nedz arī Palāta savā lēmumā neatsaucas uz mana citāta nepareizību, prokurors arī nemin tiesas legalitātes apšaubīšanu, bet Palāta jau runā par šai ziņā no manis pielaistu netaktību. Jāņem vērā arī prokurora atsauce uz tādu subjektīvu un juridiski netveramu faktoru kā „runas uztveri un novērtējumu, kuru tai bija devis Tiesas priekšsēdētājs”, 4) Palāta savukārt izvirza jaunu apsūdzības punktu sakarā ar maniē paskaidrojumiem Padomei un Palātai, ka es jau agrākās pārkonkrustiešu lietās esmu pēc būtības izteicis tos uzskatus, kurus aizstāvēju Palātā Leimaņa lietā. Agrāko runu teksti Palātai nav iesniegti, un par šām runām es pie atbildības neesmu saukts, tātad arī nepiekritot manam viedoklim, ka apgabaltiesas sēžu priekšsēdētāju un prokuroru manu runu vērtējumam var būt precedenta nozīme šai lietā, Palāta nekādā ziņā nevarēja man inkriminēt šās runas kā disciplinārpārkāpumu, 5) Palāta atzīst, ka „atkārtoti uzstājoties ar runām par Valdības nākšanu pie varas ar noziegumu, Zāmuēls nevarēja

nenovest arī organizācijas „Pērkoņkrusts” dalībniekus pie maldīgas pārlicības, ka viņu rīcībā zināmā mērā apšaubāms pat noziedzīga nodarījuma sastāvs, un neraugoties uz to, tiesa soda viņus ar ļoti bargiem sodiem”. Te Palāta pilnīgi ignorē manas runas tekstu. Es aizrādīju, ka „nedomāju ar pieri caur sienu skriet. Es zinu, ka tiesa ir agrākās lietās atzinusi „Pērkoņkrustu” par noziedzīgu organizāciju, atzinusi arī, ka „Pērkoņkrusta” biedru darbībā saskatāms bruņotas varas pielietošanas nodoms” (5.lp.). Bez tam jāņem vērā, ka arī agrākās lietās aizstāvji pa lielākai daļai apstrīdēja 71.p. piemērošanu „Pērkoņkrustam” un to pašu – kaut aiz citiem vēl radikālākiem motīviem – darīja Palātas sēdē apsūdzētais Ratnieks un viņa aizstāvis. Beidzot, apsūdzēto un arī manu personīgo viedokli Tiesas lēmumi agrākās lietās nevar satricināt, jo katrai lietai ir sava nokrāsa. Pēc tam kad „Pērkoņkrusts”, pat pēc Politiskās pārvaldes ierēdņu liecības Sirmoviča lietā apgabaltiesā, skaitījās kā galīgi likvidēts, tie bijušie „Pērkoņkrusta” biedri, kas tagad apvienojās jaunai darbībai, varēja rīkoties pēc jauniem principiem un ar citiem taktikas paņēmieniem, kā to st.c. paskaidrojis Andrejs Švēde savā apelācijas sūdzībā.

Mans nodoms tiešām bija ar norādījumu uz 15.maija notikumu juridisko raksturu un uz tiesnešu pienākumu spriest tiesu suverēnās tautas vārdā, t.i., neatkarīgi no Valdības attiecībām pret apsūdzētiem, panākt viņiem vismaz soda mīkstināšanu līdz tiem apmēriem, kādos tie bija uzlikti apsūdzētiem agrākās lietās (spaidu darbu resp. pārmācības nama ar tiesību zaudēšanu vietā pārmācības namu uz ilgākais 2–3 gadiem bez tiesību zaudēšanas), 6) Palāta grib izmantot analogo Hillersona lietu, uz kuru es biju atsaucies, kā argumentu pret mani, jo tanī, lūk, bijusi ierosināta kriminālvajāšana. – Pareizi, bet tamdēļ jau es arī runāju par analogiju tikai attiecībā uz jautājumu par aizstāvja runas brīvības ierobežošanu. Otrkārt, neraugoties uz to, ka pret Hillersonu bija ierosināta kriminālvajāšana par aicināšanu uz sacelšanos pret cara varu, kamēr pret mani ievadīta tikai disciplinārlieta uz dažādiem pamatiem, ar Hillersonu solidarizējās visa Krievijas advokatūra aizstāvja runas brīvības jautājumā. Tātad Palātas slēdziens nepareizs un nevietā, un 7) apsūdzības stūra akmens tomēr ir un paliek, sākot no Palātas priekšsēdētāja paziņojuma un turpinot ar Padomes lēmumu, prokurora protokolu un Palātas lēmumu, mans citāts no Minca grāmatas. Par to es atļaušos tuvāk izteikties savas sūdzības principiālā daļā.

Bet iepriekš man jāpakavējas pie jautājuma, vai un ciktāl man ir tiesība pārsūdzēt Palātas spriedumu uzraudzības kārtībā.

Bij. Krievijas Tiesu iekārtas lik., 1864.g. izd. 291.p., bija paredzēta Tiesu palātu galīgu lēmumu disciplinārlietās pārsūdzība kasācijas kārtībā. Ar 1885.g. 20.maija novellu šis likuma pants atcelts, bet Tiesu

iekārtas lik. 377.p. netika attiecīgi papildināts, ka Palātu galīgie lēmumi disciplinārlietās nav pārsūdzami. Sakarā ar to bij. Krievijas Senāta Apvienotā sapulce ar 1886.g. Nr. 7 spriedumu paskaidroja, ka zvērināti advokāti nevar iesniegt kasācijas sūdzības par Palātu galīgiem lēmumiem disciplinārlietās. Tiesu iekārtas lik. 280.⁶⁴p. 1935.g. red. attiecībā uz šiem lēmumiem papildināts ar vārdiem „un nav tālāk pārsūdzami”. Tātad jāpieņem, ka papildinājums attiecas tikai uz pārsūdzību kasācijas kārtībā. Krievijas Senāta I un Kasācijas dep-tu Apvienotā sapulce vairākkārt atzinusi, ka zvērinātiem advokātiem saskaņā ar Tiesu iekārtas lik. 250.p. ir tiesība pārsūdzēt Palātu galīgos lēmumus disciplinārlietās tieši Senāta I un Kasācijas dep-tu Apvienotai sapulcei uzraudzības kārtībā (Sen. I un Kasācijas dep-tu Apvienotās sapulces spriedumi no 1895.g. 4.maija Nr. 14 Tieslietu Ministrijas Žurnāla 1898.g. Nr. 2, 268.lp. un no 1905.g. 15.decembra Nr. 346, sk. П.С.Ципкинъ, Свод законоположений о присяжной и частной адвокатуре, Петроградъ, 1916 г., 108.lp.). Tā kā bij. Krievijas Tiesu iekārtas lik. 250.p. pilnīgi atbilst mūsu Tiesu iekārtas lik. 174.p. un pēdējais nav nedz atcelts, nedz grozīts arī sakarā ar Tiesu iekārtas lik. 280.⁶⁴p. papildinājumu 1935.g. redakcijā, tad nevar būt šaubu, ka man ir tiesība pārsūdzēt Zvērinātu advokātu padomes un Palātas lēmumus uzraudzības kārtībā.

Proti, Padome un Palāta ir nepareizi izlēmušas vairākus principiālus jautājumus:

[1] Palāta p. g. 18.oktobra sēdē nolēma manas runas saturu paziņot Zvērinātu advokātu padomei. Sakarā ar to Palātai vajadzēja ierakstīt vai nu vispārējā, vai atsevišķā sēdes protokolā man inkriminētos teicienus, priekšsēdētāja piezīmes un manas atbildes. Izrādās, ka nekāds protokols šai virzienā sastādīts nav un sēdes protokolā nav pat ierakstīts lēmums par disciplinārlietas ierosināšanu. Tātad pārkāpti skaidri un tiesas praksē līdz šim attiecīgos gadījumos vienmēr piemēroti Kriminālprocesa lik. panti, uz ko norāda arī Padome. Nelikumīgā Palātas rīcība ir turpinājusies arī vēlāk, caurskatot p. g. 19.decembrī manus papildinājumus pie sēdes protokola. Kaut gan šie papildinājumi attiecās uz priekšsēdētāja piezīmēm pa manas runas laiku un tie bija nozīmīgi tiklab no manas disciplinārlietas, kā arī no Leimaņa iesniedzamās kasācijas sūdzības viedokļa, tomēr Palāta papildinājumus pēc būtības nav pārbaudījusi, jo „saskaņā ar Kriminālprocesa lik. 832.p. 6.pk. tiesas sēdes protokolā ierakstāms tikai par tiesas darbiem”. Tātad vienkārt, tā tiesas rīcība, ar kuru liegts vārds apsūdzētā aizstāvim zināmā jautājumā, resp. pārtraukta viņa runa, sakarā ar kuru ierosināta pret viņu disciplinārlieta, pēc Palātas domām, nav tiesas darbība Kriminālprocesa lik. 823.p. 6.pk. izpratnē!

Par šo Palātas blakus lēmumu kasācijas sūdzība, saskaņā ar Senāta krim.kasāc.dep.spriedumu no 1932.g.Nr.668, nebija iespējama.

Trūkstošu Palātas protokolu nevar atvietot nedz priekšsēdētāja vienpusīgi pēc subjektīvās uztveres sastādītais paziņojums Padomei, kura saturu nav apstiprinājuši nedz sekretārs, nedz pārējie tiesneši ar attiecīgu likumā paredzētu aktu, nedz arī manis rekonstruētais runas teksts. Pēdējais gan visumā atbilst runas saturam, jo sastādīts pēc manās rokās atrodošās dispozīcijas. Tomēr, vienkārt, ir ievērojami saīsināts un, otrkārt, neatspoguļo absolūti pareizi priekšsēdētāja piezīmes un jautājumus un manas atbildes, jo attiecīgie notikumi manā dispozīcijā, protams, nebija un nevarēja būt paredzēti. Kā paruna saka, grēks dzemdē grēku. Trūkstot oficiāli apstiprinātam apsūdzības materiālam, Padome runā vairākkārt par „pārpratumiem”, kurus varēja radīt mana runa, pie kam neņem vērā, ka manas agrākās līdzīga satura runas nekad un nekur pārpratumus nav radījušas un ka arī Padomes un Palātas izvirzītā jautājumā par tiesas legalitāti (ko es faktiski ne ar vienu vārdu ne tieši, ne netieši neesmu skāris) priekšsēdētājs man nekādu piezīmi nav taisījis. Tā kā viņš ar piezīmēm vispār neskopojās, tad taču skaidrs, ka arī ja šai ziņā es būtu kaut netieši izteicis kādas šaubas, viņš būtu mani noeksaminējis par manām attiecībām pret tiesu, kā viņš to darīja, jautājot man par manām attiecībām pret „Pērkonkrustu” un Politisko pārvaldi. Tātad, trūkstot protokolam, Padome taīsa subjektīvus, uz faktiem un manas runas tekstu nepamatojamu slēdzienu, ko vēlāk atkārtoti Palāta sava lēmuma vēsturiskā daļā. Vēl tālāk iet prokurors, motivējot savu protestu, starp citu ar to, ka Padome pilnīgi atmetusi šīs runas uztveri un novērtējumu, kādu tai bija devis tiesas priekšsēdētājs, tātad operē ar tādu juridiski netveramu faktoru kā priekšsēdētāja subjektīvo uztveri. Piemetinu, garām ejot, ka prokuroram vispār nav iemesla sūdzēties par Padomes labvēlību pret mani, kā redzams no mana paskaidrojuma Palātai (8.–9.lp.).

Beidzot, jau agrāk minētie preses orgāni, kaut arī pēc mana ieskata ļaunticīgi, nosoda mani kā valsts ienaidnieku, kaut gan es pēc visas savas pagātnes, kā viens no valsts dibinātājiem un veidotājiem, nevaru būt valsts ienaidnieks. Bet šie preses orgāni, pie atbildības saukti, droši atsauksies uz priekšsēdētāja paziņojumu Padomei, it kā es būtu izteicis gatavību *en bloc* parakstīt „Pērkonkrusta” noziedzīgo programmu. Pie tam no manas runas teksta skaidri redzams, ka esmu atzinis tikai „Pērkonkrusta” saimnieciskās un nacionālās, nevis destruktīvās politiskās prasības. To pašu apliecinātu arī vajadzības gadījumā manis uzdotie liecinieki. Bet Padome viņu pratināšanu noraidīja aiz motīviem, kuri nav pārlicinoši. Jo liecinieki pielaižami arī disciplinārlietās (Tiesu iekārtas lik. 280.⁶⁰p.). Katrā ziņā visi subjektīvie prātojumi par to, ko es gribējis izteikt vai manas runas pārprasšanas iespējamība atkristu, ja būtu sastādīts likumīgā kārtībā protokols attiecībā uz visu incidentu un Padome būtu to pieprasījusi saskaņā ar jau minēto 280.⁶⁰p. Ja es nebūtu

iesniedzis savas runas tekstu, tad vispār tās iztirzāšana nebūtu faktiski iespējama. Būdams pārliecībā, ka man neko peļamu nevar pārnest, es nācu apsūdzētiem tieši pretim, rekonstruēdams runu, un neliedzos arī dot sīkus un izsmēļošus paskaidrojumus sakarā ar runas tekstu. Tagad es piedzīvoju, ka no šā mana paša sniegtā materiāla Padome un Palāta kaļ jaunus pret mani vērstus apsūdzības punktus, kā no manas sūdzības vēsturiskās daļas redzams.

Tātad es atrodu, ka Palāta nav izpildījusi Kriminālprocesa lik. skaidrus esenciālus noteikumus par tiesas sēdes protokola sastādīšanu, b) izpildot savu blakus lēmumu par manas runas satura paziņošanu Padomei, viņai, Palātai, vajadzēja arī iesniegt ar protokolu fiksētus, man inkriminētus izteicienus un c) Padomei vajadzēja atstāt bez sekām Palātas priekšsēdētāja vienpusīgu, ar autentisku protokolu neapstiprinātu paziņojumu.

[2] Palāta atrod, ka prokuroram ir tiesība pārsūdzēt Padomes lēmumu pēc Tiesu iekārtas lik. 280.⁶²p. II d. un 280.⁶¹p. burtiskas (pasvītrojums mans) izpratnes. Tiešām, arī bij. Krievijas Senāta uzskats bija, ka prokurors var iesniegt protestu pret visiem Padomes lēmumiem disciplinārlietās neatkarīgi no soda mēra (Apv. sapulces spriedums no 1886.g. Nr. 7). Bet vai šis uzskats atbilst Tiesu iekārtas lik. un Kriminālprocesa lik. garam?

Senāta Apvienotā sapulce savā 1938.g. 10.maija spriedumā Nr. 14 atzinusi, ka, ja uz Tiesu iekārtas lik. 344.p. 1. un 2.pkt. dibinātie spriedumi „ir galīgi un nepārsūdzami privātpersonām, tad partu procesuālais vienlīdzības princips prasa, lai šī spriedumu nepārsūdzamība būtu saistoša arī prokuratūrai”. Šis Senāta spriedums gan pieņemts sakarā ar kādu konkrētu privātdavokāta lietu, bet procesa pamata princips, kuru pasvītro Senāts, taču būtu piemērojams visās lietās. Šai ziņā speciāli likumi, tātad arī likums par zvērinātu advokātu atbildību, būtu saskaņojami ar kriminālprocesa pamata tēzēm. Izņemot, ja likumdevējs būtu noteikti deklarējis atkāpšanos no zināmās pamata tēzes. Tiesu iekārtas lik. 280.⁶¹p. gan paredz visu Padomes lēmumu norakstu piesūtišanu prokuroram un 280.⁶²p. II d. – prokurora tiesību protestēt pret šiem lēmumiem, bet nenosaka, ka šī protesta tiesība paliek viņam arī tais gadījumos, kad sodītais Padomes lēmumu nevar pārsūdzēt (280.⁶²p. I d.). Ja tā, tad partu vienlīdzības princips prokurora protestu manā lietā nepielaiž.

Palātas mēģinājums saskaņot partu vienlīdzības principu ar prokurora tiesību paplašinošu un zvērinātu advokātu tiesību ierobežojošu tulkojumu nav pārliecinošs. Apsūdzētam taču vienalga, vai prokuroram piešķir parta vai tikai uzraudzības tiesību, vienalga,

vai prokurors nodod savu atzinumu Padomei vai ne. Arī apsūdzētā ierašanās Padomes sēdē nav obligatoriska, un Padome skata disciplinārlietas parasti cauri apsūdzētā prombūtnē, bez tam izšķirība prokurora funkcijās, kuru pieņem Padome, likumā tieši nav paredzēta un, pēc manām domām, arī no tā neizriet (sk. Tiesu iekārtas lik. 178.p.).

Beidzot, Palāta pat nemēģina paskaidrot, kamdēļ zvērināti advokāti, pretēji arī tagadējās Valdības proklamētam principam: „Viens likums, viena taisnība visiem”, būtu savās procesuālās tiesībās, salīdzinot ar privātdadvokātiem, ievērojami ierobežojami.

Kādas ir šādas likuma tulkošanas praktiskās sekas? Prokurors iesniedzis protestu par Padomes lēmumu galvenā kārtā attiecībā uz citātu no Minca grāmatas, prasot soda paaugstināšanu. Bet viņš nemaz neizsakas par lēmuma pareizību un soda piemērotību pārējās lēmuma daļās. Arī Palāta ne vārdu nemin par tiem iebildumiem, kurus es esmu cēlis pret Padomes neloģiskiem vai faktiem neatbilstošiem motīviem. Tātad izriet, ka Padomes lēmums, ar kuru man uzlikts sods, jautājumos, kur nevar pat saskatīt disciplinārpārkāpuma pazīmes, pēc prokurora un Padomes uzskatiem, tomēr stājas spēkā un kā manis nepārsūdzēts un nepārsūdzams nav pārbaudāms pat sakarā ar prokurora protestu.

[3] Tālāk kliecdošais – kā varu ar zināmu tiesību teikt – jautājums par citātu no Minca grāmatas. Vispirms jāaizrāda, ka par šo citātu es pat neizpelnījos piezīmi no priekšsēdētāja, kas taču būtu, pēc manām domām, nepieciešams priekšnoteikums disciplinārlietas ierosināšanai. Katrā ziņā šo citātu priekšsēdētājs tiesas sēdē kā peļamu neatzina un atsaucās uz to tikai vēlāk savā paziņojumā Padomei.

Ka aizstāvis savā runā drīkst citēt autoritātu domas no viņu rakstiem, to, protams, principā nenoliedz ne Padome, ne Palāta. Pēdējā un, šķiet, arī prokurors nav pievienojušies Padomes acīmredzamam nepareizam slēdzienam, it kā es būtu Minca tēzes citējis nepareizi. Bet vienā ziņā Palātas priekšsēdētājs, Padome, prokurors un Palāta ir vienisprātis, proti, ka citāts bijis nevajadzīgs, pat bez sakara ar pārējo runas daļu un skāris Valdības cieņu.

Ka aizstāvja ne vien tiesība, bet arī pienākums ir skart Valdības rīcību, ja tā ir nepareiza, kritizēt pat likumu, ja tas netaisns vai dzīves prasībām nepiemērots, to vairākkārt atzinušas bij. Krievijas advokātu padomes, uz kuru tēzēm es atsaucos savā paskaidrojumā Padomei. Galvenais, ko šās tēzes prasa – lai aizstāvis neatkāptos no patiesības. Ka es pareizi esmu kvalificējis 15.maija aktu kā apvērsumu un tātad no Soda lik. viedokļa kā noziegumu, to Padome neapstrīd. To, šķiet, saprot arī katrs nejurists. Un tomēr patiesa vēsturiska fakta pieminēšana resp. juridisks vērtējums šinī konkrētā gadījumā būtu disciplinārpārkāpums?

Mans nolūks būtu aizskart Valdību ar šādu rīcību? Jā, atbild Palāta, jo „pastrādāta nozieguma atgādināšana bez vajadzības (pasvītrojums mans) ir ne tikvien peļama, bet zināmos apstākļos arī kriminālvajāšanas ceļā sodāma (sk. Sen. 1929.g. 30.apr. spriedumu Berlina lietā)”. Pareizi, to Senāts kā blakus – ne galveno – motīvu izteicis savā spriedumā. Bet kāda šē saskatāma analogija? Ja kāda persona noziegusies pret Sodū likumu, tiesa viņu sodījusi un viņa sodu izcietusi, tad, protams, ir nepareizi ir no ētikas, ir no pareizi izprasta Sodū lik. 537.p. viedokļa viņu vēl pazemot, atgādinot noziegumu un sodu, jo savu vainu šī persona sabiedrības acīs jau izpīrkusi. Bet vai mūsu prokuratūra un tiesu iestādes ir pat domājušas par kriminālvajāšanas uzsākšanu pret 15.maija apvērsuma rīkotājiem? Gan otrādi, sabiedrības liela daļa, pavisam nerunājot par presi, izceļ un sumina šo notikumu kā epohālu un ģeniālu aktu. Tiesu iestādes savos spriedumos pārkonkrustiešu lietās pilnīgi noklusē apsūdzēto un viņu aizstāvju 15.maija notikumu vērtējumu (sk., piemēram, Palātas motīvus Leimaņa u.c. apsūdzības lietā attiecībā uz Ratnieka apelācijas sūdzību). Un Padome, tā zina gan runāt par tiesas spriedumu ievadformulas „svētumu”, kuru nedrīkst profanēt, bet par šās formulas pirmavotu, par valsts Satversmi, par kuru toreizējais valsts prezidents nodevis zvērestu un kura ar 15.maija aktu ir vismaz zināmās daļās atcelta – runā vismaz man nesaprotamu valodu (sk. mana paskaidrojuma Palātai 2.lp.).

Palāta atzīst – vismaz netieši – ka esmu runājis patiesību par 15.maija notikumiem, bet atkārtojis to vairākās runās „bez vajadzības”. Jo ar agrākiem tiesas spriedumiem mans arguments atzīts par nederīgu. Ja kāda tiesa jau agrāk būtu apsvērusi šo argumentu un noraidījusi jebkāda salīdzinājuma iespējamību starp 15.maija sekmīgi izvesto apvērsumu un pārkonkrustiešu nesekmīgo mēģinājumu gāzt tagadējo Valdību, tad, jādoma, es būtu savu runu attiecīgi grozījis un aprobežojies ar tiesas apsvērumu atspēkojumu. Jo arī spēkā gājušo spriedumu motīvi apsūdzētam nebija saistoši jaunā lietā. Ar citātu no Minca grāmatas es gribēju panākt no Palātas tiešu un skaidru atbildi: Vai ir pamats ievērojami paaugstināt – salīdzinot ar agrākiem spriedumiem – Leimanim sodu par Valdības gāšanas mēģinājumu, ja ņem vērā, ka ar Satversmi garantētā valsts iekārta gāzta nozieguma ceļā, kas vēl līdz šim laikam nav amnestēts? Ja zvērinātam advokātam jāievēro Tiesu iekārtas likumi savā runā, tad taču arī katrai tiesas iestādei, kura spriež tiesu suverēnās tautas vārdā, jāņem vērā Satversme kā visas valsts taisnības un tiesas pamats. Ja, Satversmi aizskarot, var iegūt godu un slavu, bet, Satversmes aizskaršanu pieminot, aizstāvības runā izpelnīties bargu disciplinārsodu, tad tas nozīmē – piemērot vienu taisnības mērauklu apvērsuma izvedējiem, otru mērauklu – zvērinātam advokātam – aizstāvim.

Palāta vēl atrod, ka, atkārtoti kvalificējot 15.maija notikumu kā noziegumu, es nevarēju nenovest Pērkoņkrusta dalībniekus pie pārliecības, ka viņu rīcībā zināmā mērā apšaubāms pat nozieguma sastāvs. Uz to es devu attiecīgu atbildi jau sūdzības 8.lp. Te es gribu vēl piemetināt, ka arī no politiskā un lietderības viedokļa arī rūgta patiesība ir un paliek vislabākās zāles. Pie kā, jautāšu, var novest tāda noklusēšana, svārstišanās vai pat sumināšanas taktika, runājot par 15.maija notikumiem, uz kuru augšā norādīju?

Pieņemsim, ka tiks izstrādāta un tautas sankcionēta jauna Satversme. Tā paaudze, kas piedzīvoja 15.maiju, būs „klausījusies vēstures soļos”. Gāzta ir vecā iekārta, lauzts bij. prezidenta zvērests Satversmei. Bet neviena valsts iestāde, amata vai privāta persona nav prasījusi suverēnās tautas tiesību atjaunošanu tiesas vai tautas nobalsošanas ceļā. Apvērsuma ideologs prof. Dišlers ļoti saudzīgā formā runā tikai par norēķina došanu tautai. Ar vārdu sakot, uz visas līnijas triumfē ne taisnības, bet varas princips. Tātad var rasties goda un varas kāras personas, kas gāž arī jauno Satversmi, jo kamdēļ viņiem būtu liegts tas, kas atļauts citiem. Viss atkarājas tikai no apstākļu konstelācijas, ja tā dod izredzes uz panākumiem. Uzvarētāju jau netiesā (sk. minēto vietu Minca grāmatā).

Tātad nepareizs 15.maija notikumu vērtējums „nevar nenovest nākamos revolucionārus pie pārliecības” – runājot ar Palātas vārdiem manā lietā – „ka viņu rīcībā zināmā mērā apšaubāms pat noziedzīga nodarījuma sastāvs”.

Tamdēļ apvērsuma aizstāvjiem būtu jāieņem cits, uz vēstures patiesību un Satversmi dibināts viedoklis. Un pirmā kārtā arī prokuratūrai, tiesai un advokātiem kā taisnības karotājiem un aizstāvjiem. Pie lieliem vēstures notikumiem jāpieiet ne ar šauro Sodu likumu (vai Civillikumu, kā to dara prof. Dišlers) mērauklu vien. Jo *salus publica suprema lex esto!*⁴ Apvērsums izvests – neapšaubāmi. Pēc Sodu lik. tas – tāpat neapšaubāmi – ir noziegums. Bet šis noziegums bija – pēc apvērsuma izvedēju domām – vajadzīgs pašas tautas labā. To var atzīt tikai pati tauta. Tamdēļ jādod arī tautai iespēja izteikties par viņas labā izvesto apvērsumu un kara stāvokļa ieviešanu. Un tad tauta organizētā veidā nodos savu atzinumu, vai zināmais vēsturiskais akts ir atradis savu attaisnojumu, un ja tam būtu piemērojami Sodu likumi, amnestējams. Ja jau tagad Padome, prokuratūra un Palāta anticipē tautas sankciju 15.maija aktam un neatļauj pat izteikt domas par šā akta sodāmību, kaut ar ierobežojumu „kamēr tas nav amnestēts”, tad tas nevar Valdības prestižu stiprināt. Drīzāk gan var teikt par Palātas motīvu, ka noziedznieku nedrīkst saukt par noziedznieku, attiecinot to uz 15.maija akta autoriem, ka tas tieši „skar Valdības cieņu”.

⁴ Sabiedrības labums ir augstākais likums – lat. val.

Vēl nesen Itālijas diktators Musolini savā runā atzina, ka Itālijā un Vācijā nodibinājušās valdības revolucionārā ceļā. Tātad viņam nenāk ne prātā liegt vēsturiskus faktus, kurus viņš un arī Vācijas vadonis Hitlers pieskaita sev kā nopelnus un kurus vācu tauta un Itālijas karalis jau sen ir sankcionējuši. Ja pie mums daudzi kautrējas lietot attiecībā uz 15.maija notikumiem nosaukumu „revolūcija”, tad tas notiek aiz pārpratuma. Vārdi un nosaukumi jau nevar grozīt faktu būtību un notikumu loģiku, un nekāda dialektika, nekādi sofismi nevar apslēpt patiesību, lai cik „autoritatīvi” pēc sava amata būtu attiecīgie vēsturisko faktu interpreti. Katrā ziņā viņu interpretācija nevar nākt par labu ne valstij, ne Valdībai. Arī ne taisnības principam. Padome, piemēram, vairākkārt man pārmet runas saturu tamdēļ, ka tā turēta atklātā tiesas sēdē (lēmuma 8.lp.). Tātad patiesību nedrīkst teikt atklātā tiesas sēdē, bet gan aiz slēgtām durvīm, ja šī patiesība kādai autoritātei nepatīkama. Te Padome patiesi pārprot „aizstāvja tiesības un pienākumus”.

[4] Cara laikā cenzori lasīja cenzējamās grāmatas un laikrakstus ar sevišķu centību, meklējot tanīs arī apslēptās ķeceriskās vai noziedzīgas domas, t.i., lasīja ne vien tiešo tekstu, bet arī „starp rindām”. Līdzīgu likteni piedzīvojusi mana runa, kas pa daļai redzams no Palātas motīviem (attiecībā uz pārkonkrustiešu ietekmējumu), bet sevišķi spilgti parādās Padomes lēmuma motīvos. Cik tur nav aizrādījumu uz neskaidrībām manā runā, uz pārpratumu iespējamību, uz „riskantiem” izteicieniem, uz neuzmanību, nolaidību, nekorektību, šķietamu autoritātu apšaubīšanu, pārlicēģu teoretizēšanu u.t.t. Lietas apstākļu un dalībnieku nepazinējam, lasot Padomes spriedumu, būtu jādomā, ka uzstājies aizstāvis – pirmziemnieks, kas spēlējis traģikomisku lomu un kuram Padome, pareizāki – viņas loceklis – referents, tagad „*lasa levitus*”⁵, dod apsvērtus un labus padomus, kā aizstāvēt apsūdzēto krimināllietā.

Man šķiet, ka šāda pieeja aizstāvja runai, kas iesniegta Padomei ievērojami saīsinātā un rekonstruētā veidā un bez tam turēta ar Palātas priekšsēdētāja piezīmēm un pārtraukumiem sakarsētā atmosfērā, lietā, kurā, pēc Padomes domām, jau pirms sēdes bijusi paredzama vārīgu jautājumu iztirzāšana, ir principā nepieņemama. Būs grūti atrast tādu aizstāvju runu politiskā lietā, kurai cits koleģis bez ierunām piekristu. Katram aizstāvim taču savs temperaments, sava taktika, sava sistēma, apstākļu un pierādījumu vērtējums atkarībā no viņa politiskā virziena, un dot piedzīvojušam juristam norādījumus, kā viņam vajadzēja, kā nevajadzēja runāt un rīkoties, ir absolūti neražīgs darbs. Aizstāvja galvenais soģis un kontroles aparāts ir viņa sirdsapziņa un nevis disciplinārtiesas locekļa – referenta prātojumi par to, kā vajadzēja konkrētā lietā aizstāvēt. Nekādus „saistošus noteikumus” Padome šai ziņā nevar radīt, ja aizstāvis nav grēkojis ne pret patiesību, ne likumu, ne ētiku.

⁵ Atbrīvots no pienākumiem – lat. val.

Pēc tam kad es esmu lasījis Padomes referenta sastādīto manas runas negatīvo kritiku, man, gribot negribot, jārunā arī par sevi.

Tiesas un tātad arī disciplinārtiesas sprieduma mērķis ir taču ne vien represija, bet arī noziedznieka labošana. Ka es un, jādūmā, arī dažs labs no maniēm kolēģiem neuzstāsimies vairs krimināllietās, kuras tieši vai netieši var skart tagadējās Valdības cieņu vai pretižu, tas jau skaidrs pats par sevi. Šai ziņā dažiem pārkoņkrustiešiem bija piedzīvojumi jau pirms manas disciplinārlietas (sk. mana paskaidrojuma Padomei 4.lp.). Tātad pirmais soda mērķis ir sasniegts. Bet otru – labošanas – mērķi Padomes lēmums – vismaz attiecībā uz mani – gan nekādā ziņā nesasnies, man par kaunu jāatzīstas. Nodarbodamies kā praktisks jurists vairāk nekā 40 gadus, esmu mācījies no augstas markas juristiem un arī pats skolojis jaunus juristus, kuri ieņem vai ieņēmuši augstus amatus tiesā resp. administrācijā (arī tagadējās Palātas priekšsēdētājs bija mans līdzstrādnieks Satversmes sapulces komisijā, kuru es vadīju) un mani kolēģi vairākkārt man ir izteikuši savu uzticību un atzinību manai darbībai. Padomes lēmuma novērtējumu es jau sniedzu Palātai, un man arī tagad, pēc Palātas lēmuma, nav iemesla no šā novērtējuma atteikties. Arī Palāta savukārt nav pievienojusies dažiem Padomes, pēc mana ieskata, neapšaubāmi nepareiziem vai neloģiskiem slēdzieniem (sk. šās sūdzības 7.lp.). Tamdēļ Padomes negatīvā atsauksme par manu runu nevar mani ietekmēt. Pavisam lieki runāt par to, ka tiklab no kolēģiem, kā arī lietas dalībniekiem esmu saņēmis pretējas atsauksmes.

Jau prokurors savā protestā raksta, ka, ja es esot pielaidis neuzmanību, tad „rupju” neuzmanību (kura, kā zināms, pielīdzināma *dolus'am* 17). Padome, atkārtoti runādama par pārpratumiem, kurus varēja radīt mana runa, un ņemdama savā apsardzībā vairākkārt min. preses orgānus, kas arī it kā „pārpratuši” mani, un sodīdama mani par neuzmanību un pārpratumu radīšanu, spēlē zināmā mērā cenzora lomu, kas saskatījis kādā rakstā ļaunu tendenci (šīni gadījumā pret Valdību). Tātad mans aizrādījums, ka esmu kā Finanšu ministrijas juriskonsults devis Nacionālai valdībai lojalitātes parakstu un viņas grēkus pieminējis tikai, lai atvieglotu apsūdzēto sūro likteni, nav atradis dzirdīgas ausis. Pie tam pati Padome atzīst, ka jau apelācijās „ļoti asā formā aizskarti tie paši jautājumi, par kuriem runāja zvērināts advokāts Voldemārs Zāmuēls”. Ja tā, taču nevar man pārņemt neuzmanību – vai kā prokurors netieši izsakās – pat ļaunprātību.

Ja es patiesi būtu nedibināti, nevajadzīgi un ļaunprātīgi skāris Valdības cieņu, tad taču ir Palātas, ir prokuratūras pienākums bija ierosināt pret mani kriminālvajāšanu (kaut arī ne uz Palātas citētā Senāta sprieduma pamata). Bet, tā kā pēc mana ieskata nav neviena konkrēta apstākļa, uz kura varētu dibināt tādu apsūdzību, tad es

neticu, vai mani vispār varēja nodot tiesai. Disciplinārlietā turpretim ir Padome var gari un plaši izrunāties par pārpratumu radišanu, par kuru man uzliekama disciplinārbildība, ir prokuros var atsaukties uz nepārbaudītu priekšsēdētāja „uztveri”, ir Palāta – uz manām agrāk turētām runām, par kurām disciplinārvajāšana nav pat ievadīta.

Aiz visiem šiem iemesliem es atrodu, ka disciplinārsoda uzlikšana par aizstāvja runu, kuru Padome zina novērtēt „tikai no neuzmanības, pārpratumu vai beztaktības viedokļa, pieņemot *a priori* kā „leitmotīvu” aizstāvja naidīgu noskaņojumu pret Valdību, nevis vēlēšanas aizstāvēt apsūdzēto ar pēc Padomes domām „riskantu” (lasi: drošu, atklātu) vārdu, nozīmē ne vien apgrūtināt, bet zināmos gadījumos pat darīt neiespējamu aizstāvja pienākumu pamatīgu un sekmīgu izpildišanu.

Sods, kuru uzliek aizstāvim disciplinārā kārtībā, var būt smagāks, nekā krimināltiesas uzliktais sods. Bez tam sekmīgi aizstāvēties disciplinārlietā var būt nesamērojami grūtāk nekā krimināllietā, sevišķi ņemot vērā prokurora neaprobežotās pārsūdzības tiesības, ja tās atzītu arī Senāts.

Ļauno gribu vajag sodīt, ciktāl tā parādās objektīvi pierādāmā apsūdzētā darbībā. Bet viņu nevar sodīt arī disciplinārlietā, pieņemot šādu ļaunu gribu vai lasot to starp rindām.

Kriminālprocesa un Sodlu likumu pamata principus nedrīkst aizskart arī disciplinārtiesā. Bet Padome un Palāta to ir darījušas.

[5] Uzraudzība par tiesu iestādēm nosprauž plašākas robežas nekā kasācijas kārtībā. Senāta Apvienotā sapulce saskaņā ar Tiesu iekārtas lik. 172. un 174.p. var noskaidrot viņai padotas tiesas „nepareizu rīcību”, tāvad pārbaudīt vajadzības gadījumā arī lietu pēc būtības. Šāda pārbaude, pēc mana ieskata, ir nepieciešama, ja tiesa novirzās no principa: Viens likums, viena taisnība visiem. Nekādi politiski apsvērumi nedrīkst tiesu ietekmēt. Valdības prestižs, pareizi saprasts, neprasa un nevar prasīt privātu personu un aizstāvju tiesību ierobežošanu kriminālprocesā. Jo tiesiska valsts var pastāvēt tikai uz taisnības pamatiem, un taisnības princips nav dzīvē realizējams, ja apsūdzētam vai viņa aizstāvim liedz brīvu un patiesu vārdu tiesā.

Kā manā lietā tiklab Padome, kā Palāta ir likušas vadīties – apzināti vai neapzināti, tas nespēlē lomu – arī vai galvenā kārtā no politiska rakstura apsvērumiem, tas, šķiet, izriet jau no augšā teiktā. Tomēr no šī viedokļa mēģināšu aptvert visus apstākļus, kaut arī uz tiem būtu jau norādīts citā sakarībā: a) tieslietu ministrs Apsītis savā runā apgabaltiesu priekšsēdētāju un prokuroru apspriedē (V.V. 1937.g. Nr. 239) st. citu paskaidrojais, ka „Tiesai vispār nevarētu būt citāda pieeja,

[6] Vēl man jāpakavējas pie prokurora lomas šai lietā: a) „Prokurors ir likumu aizsargs” (Tiesu iekārtas lik. 178.p.). Ņemot vērā Senāta Apvienotās sapulces paskaidrojumu (sk. šās sūdzības 12.lp.) un atzīstot, ka Tiesu iekārtas likumi attiecībā uz zvērinātu advokātu un privātdadvokātu atbildību skar pilsoņu vienlīdzības principu likuma priekšā un prokurora plašākas tiesības zvērinātu advokātu disciplinārlietās skar partu vienlīdzības principu procesā, prokuroram vajadzēja no protesta atturēties arī tanī gadījumā, kad atzītu, ka Palātas attiecīgo likuma pantu tulkojums būtu pareizs. Jo prokurora pienākums nav izmantot apsūdzības labā netaisnu likumu, b) ja prokurors ir likumu aizsargs, tad viņam ir tiesība protestēt pat pret lēmumu, kas skar apsūdzētā likumīgās intereses. Tātad, izlietojot savas pārsūdzības tiesības, kas, pēc Palātas domām, man nebija, viņš varēja iesniegt protestu par Padomes lēmumu tai daļā, kurā viņa pretēji loģikai inkriminē man disciplinārpārkāpumus (sk. šās sūdzības 7.lp.) un c) prokurors, kā vācu juristi saka, ir procesa parts, bet nav partejisks. Ja tā, tad prokurors šinī lietā nedrīkstēja operēt ar tādu subjektīvu faktoru kā manas runas uztveri un novērtējumu, kādu tai bija devis tiesas priekšsēdētājs. Es vēl saprastu šādu motivējumu no viceprokurora puses, kas attiecīgā sēdē pats piedalījās un varēja manai runai sekot, bet ne pēdējais ir protestu iesniedzis. Tāpat kā agrākās lietās prokuratūras pārstāvji nav pat tiesas sēdēs cēlušies iebildumus pret manām tagad pēkšņi par ķeceriskām atzītām domām. Bet uz šādu man labvēlīgu „uztveri un novērtējumu” no amata biedru puses prokurors nekādu vērību nav griezis.

Man jāatvainojas par šķietami liekiem atkārtojumiem šai sūdzībā. Tie bija vajadzīgi, lai zināmus apstākļus un apsvērumus vērtētu no vairākiem viedokļiem.

Lūdzu izprasīt pirms šās lietas izlemšanas:

1) Palātas un Padomes aktis manā disciplinārlietā un 2) Tiesu palātas akti Jāņa Leimaņa apsūdzības lietā Sodu lik. 71.p.

Dibinādamies uz augšā teikto, lūdzu Senāta Apvienoto sapulci: Palātas lēmumu uzraudzības kārtībā atcelt.

Rīgā, 20.aprīli
1939.g.

Zv. adv. [paraksts]
V.Zāmuēls

IZMANTOTIE SAĪSINĀJUMI UN APZĪMĒJUMI

C12153910; A12153910	Civillietas vai administratīvās lietas numurs, kas paliek nemainīgs visās tiesu instancēs [C un 8 cipari; A un 8 cipari]; krimināllietām – 11 cipari bez burtā
AD	Latvijas Senāta Administratīvais departaments
CKD vai Civ. kas. dep.	Latvijas Senāta Civilais kasācijas departaments
CKD kops.	Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta kopsēde 7 senatoru sastāvā [ar atsevišķu lietu numerāciju]
CL vai Civ. lik.	Civillikums
1864.g. CL vai Priv. lik.	1864.gadā izdotie Civillikumi: Baltijas Vietējo likumu kopojuma III daļa jeb Vietējo civillikumu kopojums (apstiprināts 12.11.1864.), kas bija spēkā Krievijas impērijas Baltijas guberņās – Vidzemē, Kurzemē un Zemgalē (no 01.07.1865.) un saglabāja spēku līdz Latvijas Republikas Civillikuma pilnīgai ieviešanai
Civ. proc. lik.	Civilprocesa likums
<i>contra</i>	Spriedumu biroja tēzu kartotēkā norādītā atzīme par tiesu prakses maiņu
CPL (1864.g. CPN) vai Civ. proc.	Cariskās Krievijas 1864.gadā izstrādātais Civilprocesa nolikums (<i>Устав гражданского судопроизводства</i>). Ar dažādiem grozījumiem Latvijā spēkā līdz 26.11.1940.
CPL ar paskaidrojumiem	Civilprocesa likums ar paskaidrojumiem – izsvilkumiem no Latvijas Senāta un Tiesu palātas spriedumiem un no attiecīgās zinātniskās literatūras, kā arī dažiem aizrādījumiem uz likumdošanas motīviem. Sastādījuši F.Konradi, T.Zvejnieks u.c. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1939
d.	daļa
dep-ta	departamenta
f.	Latvijas Valsts vēstures arhīva fonds, kurā tiek glabāts attiecīgais dokuments. Lielākā daļa Latvijas Senāta lietu glabājas 1535.fondā
KKD	Latvijas Senāta Kriminālais kasācijas departaments
Kr. Senāta civ. kas. dep. spried.	Krievijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedums, gads un numurs [lietas numurs dažādās publikācijās var atšķirties]
Krievijas Sen. iek. lik.	Krievijas Senāta iekārtas likums
krim. dep. vai kr. dep.	Krimināldepartaments
Kriminālproc. lik.	Kriminālprocesa likums
lat. val.	latīņu valoda; latīņu valodā

LCL	Latgales civillikums jeb Cariskās Krievijas likumu kopojuma X sējuma 1. daļa, kas bija spēkā Latgalē līdz Civillikuma pilnīgai ieviešanai
lp.	lapa
m.m.	mantojuma masa
Nod. dep.	Nodokļu departaments
Not. nolik. vai Notar. nolik.	Notariāta nolikums
p.	pants
Pag. nol.	1918.gada 6.decembra „Pagaidu nolikums par Latvijas tiesām un tiesāšanas kārtību”
pag. ties.	pagasttiesa
pilnv.	pilnvarnieks
pkt.	punkts
pr. l. pr.	prasības lieta pret
pr-ja	priekšsēdētāja
ref. sen.	referējošais senators izskatītajā lietā; AD, CKD un Apvienotās sapulces nolēmumos referents ir pasvītrots
S. sapulce vai Satv. sapulce , vai S.S.	Satversmes sapulce
SKC, SKA, SKK	saīsinājumi pirms lietas numura tiek lietoti Augstākās tiesas kasācijas kārtībā izskatītām lietām kopš 1995.gada: SKC – Civillietu departamentam; SKA – Administratīvo lietu departamentam, SKK – Krimināllietu departamentam.
Sen.	Latvijas Senāts
Sen. iek. lik.	Senāta iekārtas likums [Krievija, 1802.g.]
[Senāta] Apv. sap.	[Senāta] Apvienotā sapulce
spr.	spriedums
T.P.	Tiesu palāta
Ties. iek. lik.	Tiesu iekārtas likums
zv. adv.	zvērināts advokāts

AVOTU SAĪSINĀJUMI

Bukovska izd.	Буковский В. Свод гражданских узаконений губерний Прибалтийских с продолжением 1912–1914 г.г. и с разъяснениями. – Рига: Гемпель и Ко, 1914
Cvingmaņa krāj. (arī Cwingmans, Zwingmann)	Civilrechtliche Entscheidungen der Riga'schen Stadtgerichte zusammengestellt und herausgegeben von Victor Zwingmann. [8 sēj.] 1.–3.Bd. Rīga: Verlag von Vilhelm Betz; 4.–8. Bd. Rīga: Verlag von N.Kymmel, 1871–1888
Erdmans (arī Erdmann)	Erdmann C. System des Privatrechts der Ostseeprovinzen Liv-, Est-, und Kurland. Erster Band [1.sēj.]: Allgemeiner Teil. Familienrecht. Rīga: Kymmel's Verlag, 1889; Zweiter Band [2.sēj.]: Sachenrecht. Rīga: Kymmel's Verlag, 1891; Drittter Band [3.sēj.]: Erbenrecht. Rīga: Kymmel's Verlag, 1892; 4.Bd. [4.sēj.]: Obligationenrecht. Rīga: Kymmel's Verlag, 1894.
Izvilkumi	Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta nolēmumu izvilkumu un tēžu periodiskais izdevums „Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem”. Iznāca sējumos 1922.–1940.gadā. I–XV sējumu sastādījuši senatori F.Konradi un tiesnesis A.Valters; no 1936.g. tika izdots kā žurnāla „Tieslietu Ministrijas Vēstnesis” pielikums, XVI Izvilkumus sastādījuši senatori O.Ozoliņš un P.Leitāns. Norāde: <i>Izvilkumi</i> , [sējuma numurs], [lappuse].
Oficiāla publikācija	Ikgadējais Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumu krājums; oficiāls izdevums. Tika izdots līdz 1940. gadam [1939.g. pirmais pusgads] (Rīga: Valsts tipogrāfija) Norāde: <i>Krājums</i> , [ieraksta numurs], [lappuse, kurā publicēts nolēmums].
Lkr. vai Lik. kr.	Oficiālais izdevums „Likumu un Ministru kabineta noteikumu krājums” – tika izdots no 15.07.1919. līdz 1940. gadam; sākotnējais nosaukums „Latvijas pagaidu valdības likumu un rīkojumu krājums”, no 27.10.1919.–1923. – „Likumu un valdības rīkojumu krājums” Norādīts: Lkr. [gads] / [publicētā dokumenta numurs]
LVVA	Latvijas Valsts vēstures arhīvs
TMV	Tieslietu ministrijas žurnāls „Tieslietu Ministrijas Vēstnesis”; iznāca no 1920. līdz 1940.gadam; pieejams: http://periodika.lv/

AUGSTĀKĀS TIESAS (KASĀCIJAS INSTANCES) NOLĒMUMI, KUROS ATSAUCES UZ LATVIJAS SENĀTA 1918.-1940. GADA NOLĒMUMIEM

Augstākās tiesas nolēmumi (1996.–2018.)			Latvijas Senāta spriedumi (1919.–1940.)		
Arhīva Nr.	Pieņemšanas datums	Lietas Nr.	Lietas Nr.		Pieņemšanas datums
SKA-117/2007	11.06.2007.	A42092504	CKD	216	28.10.1926.
			CKD	1633	15.06.1935.
SKA-479/2007	16.08.2007.	A42376006	As	20	30.10.1935.
SKA-5/2008	14.01.2008.	A42229505	CKD	149	25.02.1938.
SKA-404/2008	16.10.2008.	A42168305			
SKA-772/2010	20.12.2010.	A42502406	CKD	1633	15.06.1935.
SKA-112/2011	01.07.2011.	A42781709	As	20	30.10.1935.
SA-1/2014	12.01.2014.	A420577912			
SKA-220/2014	12.02.2014.	A42998209	As	26	08.06.1923.
SKA-263/2014	02.04.2014.	A420503212			
SKA-324/2016	12.02.2016.	A420264214			
SKA-197/2016	08.08.2016.	A420222014	CKD	149	25.02.1938.
SKA-530/2018	06.03.2018.	A420243915	AKD	1390	01.10.1928.

Augstākās tiesas nolēmumi (1996.–2018.)			Latvijas Senāta spriedumi (1919.–1940.)		
Arhīva Nr.	Pieņemšanas datums	Lietas Nr.	Lietas Nr.		Pieņemšanas datums
SKC-275/2000	14.06.2000.	C04198497	CKD	138	16.12.1920.
SJC-7/2007	23.05.2007.	C04169301	CKD	94	27.02.1929.
SKC-164/2008	11.06.2008.	C04180402	CKD	781	26.10.1934.
SKC-318/2008	03.12.2008.	C04301106	CKD	213	28.09.1923.
			CKD	327	22.11.1928.
SKC-117/2010	21.04.2010.	C19049507	CKD	1290	28.11.1930.
SKC-621/2010	28.04.2010.	C01212109	CKD	706	26.10.1934.
SKC-85/2010	05.05.2010.	C04360505	CKD	189	24.02.1939.
			CKD	433	26.05.1939.
SKC-11/2010	12.05.2010	C30475201	CKD	486	22.04.1931

Augstākās tiesas nolēmumi (1996.–2018.)			Latvijas Senāta spriedumi (1919.–1940.)		
Arhīva Nr.	Pieņemšanas datums	Lietas Nr.	Lietas Nr.		Pieņemšanas datums
SKC-95/2010 ¹	03.11.2010.	C04355704	CKD	486	22.04.1931
SKC-220/2011	31.08.2011.	C30184707	CKD	46	28.02.1923.
			CKD	51	27.02.1924
			CKD	172	21.09.1927.
SKC-251/2011 ²	30.11.2011.	C04374806	CKD	486	22.04.1931
			CKD Ks	43	14.12.1938.
SKC-257/2012	25.04.2012.	C04401205	CKD	486	22.04.1931.
SKC-1133/2012	01.03.2012.	C32373809	CKD	846	26.10.1932.
			CKD	818	28.10.1936
SKC-1702/2012 ³	04.10.2012.	C0199611	CKD	167	27.02.1929.
SKC-27/2013	22.01.2013.	C25048510	CKD	62	31.01.1925.
			CKD	368	24.10.1934.
SKC-97/2013	01.10.2013.	C17120506	CKD	1695	26.09.1929.
SKC-445/2013	09.10.2013.	C15158909	CKD	37	22.11.1933.
			CKD Ks	43	14.12.1938.
SKC-12/2014	15.01.2014.	C04312508	CKD	156	22.02.1940.
SKC-590/2014	19.02.2014.	C32290110	CKD	2033	25.11.1931
			CKD	1284	16.12.1937.
SKC-90/2014	25.04.2014.	C20334411	CKD	114	24.09.1924.
SKC-13/2014	08.12.2014.	C27172604	CKD	1290	28.11.1930.
SKC-179/2014	12.12.2014.	C32373809	CKD	846	26.10.1932.
SKC-52/2015	27.03.2015.	C20231907	CKD	37	22.11.1933.
			CKD Ks	43	14.12.1938.
SKC-74/2015	21.09.2015.	C04236204	CKD	167	31.01.1927.
			CKD	1372	24.11.1932.
			CKD	934	21.03.1934.
			CKD	345	28.04.1937.
SKC-131/2015	22.10.2015.	C24083209	CKD	156	22.02.1940.
SKC-276/2015	08.12.2015.	C04243806	CKD	1230	15.12.1937.
SKC-1073/2016	22.02.2016.	C30687713	CKD Ks	35	27.09.1939.
SKC-7/2016	07.06.2016.	C39072411	CKD	1290	28.11.1930.
			CKD	156	22.02.1940.
SKC-249/2016	10.06.2016.	C30369010	CKD	2033	25.11.1931.
			CKD	1284	16.12.1937.

Augstākās tiesas nolēmumi (1996.–2018.)			Latvijas Senāta spriedumi (1919.–1940.)		
Arhīva Nr.	Pieņemšanas datums	Lietas Nr.	Lietas Nr.		Pieņemšanas datums
SKC-292/2016	30.09.2016.	C04256907	CKD	98	30.09.1925.
			CKD	13	31.01.1927
			CKD	423	27.10.1927.
			CKD	37	25.04.1929.
SKC-397/2016	22.11.2016.	C04225411	CKD	34	22.03.1929.
SKC-368/2016	29.12.2016.	C29459809	CKD	692	25.03.1931.
			As	33	29.11.1937.
SKC-95/2017	30.03.2017.	C17085505	CKD	172	21.09.1927.
SKC-38/2017	11.04.2017.	C27219013	CKD	56	16.07.1920.
SKC-315/2017	17.05.2017.	C13053014	CKD	2033	25.11.1931.
			CKD	759	15.07.1938.
SKC-166/2017	26.05.2017.	C30614710	CKD	37	22.11.1933.
			CKD Ks	43	14.12.1938.
SKC-149/2017	12.10.2017.	C16100912	CKD	843	28.10.1932.
SKC-265/2017	14.12.2017.	C20281114	CKD	525	13.12.1928.
			CKD	76	20.02.1936.
SKC-345/2017	19.12.2017.	C04221412	CKD	660	29.04.1930.
			CKD	818	26.10.1939.
SKC-7/2018	19.02.2018.	C15291810	CKD	156	01.06.1922.
SKC-231/2018	31.05.2018.	C15133815	CKD	156	22.02.1940.
SKC-166/2018	04.07.2018.	C30480314	As	18	05.12.1934.
SKC-106/2018	11.09.2018.	C07043914	CKD	938	28.10.1938.
SKC-1445/2018	26.10.2018.	SKC144518	CKD	446	18.12.1924.
SKC-150/2018	18.12.2018	C29851012	CKD	491	25.01.1934.
			CKD	1584	28.10.1936.

Augstākās tiesas nolēmumi (1996.–2018.)			Latvijas Senāta spriedumi (1919.–1940.)		
Arhīva Nr.	Pieņemšanas datums	Lietas Nr.	Lietas Nr.		Pieņemšanas datums
SKK-168/2018	25.04.2018.	11092105512	KKD	560	30.09.1937.

¹ Nolēmums nav publiskots.² Nolēmums nav publiskots.³ Nolēmums nav publiskots.

Ķeiseļu Ministrijas
Wehofstretis

Spriedums.

Latvijas Suverenās Tautas Vārdā,

1927. g. 20. mēneša 20. dienā, Latvijas Senāts

Prēksēdētāja-Senators K. Ozoliņš,

Senatori

A. Loebers,
J. Ozoliņš,

Virssēdētāja-Senators
Virssēdētājs

V. Z. Ozoliņš

Spriedums.

Latvijas Suverenās Tautas Vārdā,

1927. g. 24. mēneša 24. dienā, Latvijas Senāts

Prēksēdētāja-Senators
Senatori
Virssēdētāja-Senators
Virssēdētājs

K. Ozoliņš,
A. Loebers,
A. Silmanis,
J. P.

Spriedums.

Latvijas Suverenās Tautas Vārdā,

1927. g. 27. mēneša 27. dienā, Latvijas Senāts Civilās Kasācijas Departamenta tiesas sēdē, kurā piedalījās:

Prēksēdētāja-Senators K. Ozoliņš,

Senatori

Dr. A. Loebers,
A. Petersons,

Virssēdētājs A. Zonno,

caurlūkojis

prasītāja firmas "KULE un KLIMOVŠ" pilnvarnieka, zv. adv. A. Uļinaka, kanceijas, sūdzību par Tiesu Palatas 1925. g. 5/12. novembra spriedumu firmas "Kulo un Kļimova" prasību pret Dzolsoceļu Virsvaldi par 1.386.674. rubl. paaugstināt, un atbildētāja Dzolsoceļu Virsvaldes pilnvarnieka, juriskonsulta Alberta Molnbārda prasījuma, atrod:

No Tiesu Palatas nodibinātā līguma saturā redzams, ka līgums noslēgts Rīgā un abi kontrahenti darbo Rīgā, un ka pašā līgumā norādītais vieta (Abledort, Verendungsport) nav aprakstīta. Ja arī pie šādiem apstākļiem līgums tomēr parakstīts, ka prasītāja apņemasies precīzi piegādāt cif. Rīgu, tad, ka pareizi un sver Tiesu Palata, konkrēti gādājumi nevar runāt par istu un tīru cif. darījumu, t. i. par darījumu cif. nodarījumu (t. s. "Überrechnerisches cif. Abledungsverhältnis").